

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
מסעי
בלשון הקודש
ואידיש

783

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

חק לישראל

פרשת מסעי

מן

חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

א) נוספו על המשל כגלות עיר פירושם חדשים להפליט אשר לא בא עוד בבישם הית מלוקם כגדולי מפרשים והקראו בו יחזקם מאו. ולפי מ"י ונחברו התקנתו גם מ"י ע"ש (יעדני וואס תקעם ליענקע וועט גרויס פערענענען האבן).

בא) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה.

בב) על ספר רות נקוב בשם רחום דוד.

בג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיהו.

בד) על ספר קהלת נקוב בשם הבלי העולם.

בה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדם.

בו) לקומים יקרים על חים מגדולים אגיש שם.

בז) משלים ערבים געניסם על כל תהייה.

בח) תרגום שני על מגלת אסתר.

בט) פתשגן הכתב על תרגום שני בחקן גלא.

ל) התקף ע"פ מתירנות שני בהוספת ותקנים.

לא) ברשם כסוף כל כרך סדר התגלה וכו'.

לב) גם הוספנו קצורו חדינים הנצרכים לתפלה.

לג) נביאים עם פרש"י מצות דוד.

לד) כתובים עם פרש"י ומצות דוד.

לה) המצוות עם ברפארק ועיקר תוליש בנרשם סבבר עם הוספת ותקנים.

לו) גמרא עם פרש"י והתקף ע"ש ועם אורה רבניו המצות.

לז) ההלכה פסקה עם התקף ע"ש.

לח) המוסר עם ההתקף ע"ש.

לט) למהרי"ם ללוסר כלל חסד דתרי"ג מצות כאשר תקני הקיסונים.

לס) ארחות חיים סתרא"ש ז"ל.

לא) הארחות חיים הגל עתק גם ליש ע"ש.

לב) אגרת הרמב"ן ללמנו ליל עתק גם הוא לרש

א) תורה נרשמה בשלמות עם המפרח החכם כגלות עם המעשים.

ב) תרגום על התורה.

ג) מ"י רש"י בשלמות ועם מ"י רש"י יסן.

ד) מ"י שפתי חכמים והודיע ללומדי תורה.

ה) מ"י דרשנים ז"ל נבר רש"י ז"ל.

ו) בעל המורים מרבינו בעל ארבעה מורים.

ז) מ"י דעת זקנים מבקלי התוספות ז"ל.

ח) תולדות אהרן מראה מסק כל פסוק בש"ס.

ט) מציו המצות למתיר'ם חגגו ז"ל נרשמו בגנים החומש ע"ש הפוסקים.

י) מעמי הקרבנות כרך הישי ומלא נאספו מגדולי המפרשים ז"ל.

יא) דיני הקרבנות בקצרה.

יב) הדפמרות עם לקומים ומשלים.

יג) עניני המדרש פירוט על מסקו אשר גם הוא נאסף מגדולי המפרשים כמוב פנים ויקע.

יד) ענין המדרש על ע"ש לטני כל מדרש.

יז) ע"ש על התורה ונא כמעט העתקה ותש"ה כמוב פנים וכן בהתפרט.

יז) ליקומים יקרים ע"ש מהמפרים הנקובים בשמותיהם למט' (והר מחשבים כמסור).

יח) משלי חכמים געניסם חושבים לב הקורא למסור ולרש"ה ח' על התורה והמפרט.

יח) ספר פדריא עם ספר הישי והר נקעק על ע"ש (ועדני וואס עם אור גויסן פון העלם בעשארונג ביר הדינס).

יט) מצות השם על תרי"ג מצות (אויף ע"ש) ועדני מענשם ואל ויסען די מצות ונאכטאם תשם גיבאטן.

כ) חמש מגלות עם פרש"י (מסק כל כרך מהתחם נרשמה המגלה השייכה לכך תהיא) וזלת זה

מוט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, איבערזעצט אויף א לייכטע אידישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע אותיות און קלארען דרוק.

הוצאת אמונה — 8812-388

קובעין וועט הקב"ה נאך אקאהל פירען דיא יידן דורך דעם עלציגען קודר , און זיין וועלין נאך אקאהל עסן זון און פרינגען וואסער פארן דעם שטיין ווי עס געווען איז פסוק זיי אצט פארן דעם יאגט נפלאות גאט וועט אונז טיילן נאך אקאהל אעל- קע וואונדער וויא ער האט אונז געווינען ווען ער האט אונז ארויס גענומען פון מצרים . נאךדעם וועט אונז גאט פרינגען אין ארץ ישראל און מיר וועלין שוין דארטן זיין אייביג:

וויא שלמה המלך האט גיאנטם והאלהים עשה שייבא פליגי הקב"ה האט באשאפן דיא וועלם מען זאל פאר אים בורא האבן , דאס הייסט מען זאל וויסען אז ער קען אלץ פארן , און צו די אמתה קען מען נאר קובען אז קען לערינט תורה , און מען גלויבט אין די אלע געים און וואונדער וואס הקב"ה האט גיטאן אויף דער וועלט , ווענין נאך אזאך האט הקב"ה גיטיסין מען זאל שייביגן אין די תורה די געקען פון די אלע ערשער וואס די יידן האבן גירוקט אין דער קודר , טייל ווען קשים וועט

מסעי יום א תורה

אונקלוס

לחמשיק סת"ה ד"א ידעה נפשי יה יהוה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשבת יהוה חיה יהוה ׀ דמלי יו"ד אל שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם:

לג ׀ אלן ממלני בני לג ׀ אקה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם

בעל המורים

(6) אלה מסעי . מולחיס למסעיס . ובפר הכי הסך וכמה ואלס מפעיס למולחיס , כלומר שכל סיס ס"פ ס' זין

רשי

(6) אלה מסעי . למה נכתבו המסעות הללו . להודיע סמדיו של מקוס , שאף ע"פ שגור עליהם לנולקס

מסעות ב"י במדבר

(6) אלה מסעי בני ישראל וכו' . וקאס דס"ל לסתחיל ויכמוז עש וגו' ונעם כל ס' סוס לסתמינו , וי"ל סכ' מפדס שנבייל שני מסעים סיו לזינים ויראל למבז במסעות אלה ולהיות כעס פעמים כסוד אמור ולהיות נמדבר פרעמים שנס , ס' כשביל כסוד סנוף , כי נלמח חרן מלריס היסס עדינים כובס מלד , שנלמד כגן ס' ס'כרן מלריס , ונלמד וזכנו את סדנס אשר לאלל בעלריס חנס , ס'כ"כ סיו סדניס כולל סכמעס חנס סוד , כי כן דרך בני אדם לומר על זול גדול ססוד חנס , ואל סיו ויראל כלס מיר לפדן ויראל לא סיס סוד חרן ויראל סמוז בעיניס , לכן עכבס סכ"כ ארבעס ענס כמדבר וכללנס עס כפן ובעיס מזור סהלמיס וכל סרוס ססוד שילאו מעזריס ממו כמדבר , וסנס סיוודיס כמדבר אשר לא רלו אל חרן מלריס כסוד במסעות רכות ואל סיס לסס מנוסס , וסכ"כ בול אל סמנוסס ואל סחמלס ש"ס סקח סקו וליע סחמ סלחמו , ואל סכניסו כסודס חרן ויראל , וסודו נס' יס' על סמדו וסודו , וזכ סלמד ס' אלס חמסי בני ישראל , כלומר אשר כסמו כפרכמיס שנס כמדבר , ולי"ח לסס עכבס הקל"ח לכ' זפן כמדבר , וליק סחמלו כמדניס ס"יל לסעניס בעיניס אחר , ומסרן סכ' סקבס לוס סוד אשר ילאו מלרן מלריס , סדיס כנס ג"כ מרן סכ"ל . שוד סנס עמי אמר סכ' עזר כנס , ודיע"ח כמדבר עכ"כ סיו לזינים ויראל לסיח ארבעס ענס כמדבר כדרי סמסי' ספורס קבכנס בלנס , ומסיס לסס ספורס סדנגל וסכנגל נפסס ענס , פירוש לתורת אלהים

(א) אלה מסעי בני ישראל וכו' . דיא תורה האט געשריבען די ציהונג פון די יידן אין דער מדבר , עס זאל אייביג דעקאמאן ווערן דער זכות פון די יידן פאר הקב"ה , מיר זאלן וערן ווי גרויס עס איז גינען די אמתה פון די יידן אין הקב"ה , אז די יודן האבן פארלאזן דיא לאנד מצרים וואס די תורה אליין זאגט פגות כאנץ מצרים די לאנד מצרים איז גינען אזוי טום ווי דער דארטן פון הקב"ה , און די יודן האבן שוין מיט אהאלק יאהר פרער גיט געארבעט אין מצרים פון דעסווענין האבן דיא יידן גיט גיאנטס צוא משה מיר דאנקטען הקב"ה וואס ער האט אונז פרייא געמאכט פון דיא שווערע ארבעט אין מצרים אבער מיר ווילען ערשלייבן אין

ליקוטיוס פועל התורה
(א) אלה מסעי בני ישראל וכו' . דיא תורה האט געשריבען די ציהונג פון די יידן אין דער מדבר , עס זאל אייביג דעקאמאן ווערן דער זכות פון די יידן פאר הקב"ה , מיר זאלן וערן ווי גרויס עס איז גינען די אמתה פון די יידן אין הקב"ה , אז די יודן האבן פארלאזן דיא לאנד מצרים וואס די תורה אליין זאגט פגות כאנץ מצרים די לאנד מצרים איז גינען אזוי טום ווי דער דארטן פון הקב"ה , און די יודן האבן שוין מיט אהאלק יאהר פרער גיט געארבעט אין מצרים פון דעסווענין האבן דיא יידן גיט גיאנטס צוא משה מיר דאנקטען הקב"ה וואס ער האט אונז פרייא געמאכט פון דיא שווערע ארבעט אין מצרים אבער מיר ווילען ערשלייבן אין

פירוש לתורת אלהים
(א) אלה מסעי בני ישראל וכו' . דיא תורה האט געשריבען די ציהונג פון די יידן אין דער מדבר , עס זאל אייביג דעקאמאן ווערן דער זכות פון די יידן פאר הקב"ה , מיר זאלן וערן ווי גרויס עס איז גינען די אמתה פון די יידן אין הקב"ה , אז די יודן האבן פארלאזן דיא לאנד מצרים וואס די תורה אליין זאגט פגות כאנץ מצרים די לאנד מצרים איז גינען אזוי טום ווי דער דארטן פון הקב"ה , און די יודן האבן שוין מיט אהאלק יאהר פרער גיט געארבעט אין מצרים פון דעסווענין האבן דיא יידן גיט גיאנטס צוא משה מיר דאנקטען הקב"ה וואס ער האט אונז פרייא געמאכט פון דיא שווערע ארבעט אין מצרים אבער מיר ווילען ערשלייבן אין

בִּיד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן : י וּכְתַב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאַתָּה מֹסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם :

לְחִידָיוּן בִּידָא דְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן : בְּכַתְבַּת מֹשֶׁה יַת מַסְפְּקֵיהוֹן לְמַסְפְּקֵיהוֹן עַל מִקְרָא דִּי וְאַלְפִין מַסְפְּקֵיהוֹן לְמַסְפְּקֵיהוֹן :

רש"י

לרמזה שמסע נשתלחו המרגלים שאלמר (כמדבר יב) ואחר נעשו העם מחלרות וגו' (סס יב) שלח לך ארמים וגו'.

כלל אלה ארבעים ושתיים מסעות, לא מהם י"ד שכלם היו כשנה רלשוט קודם גזירה משכסו מרעמסס עד שבאו

ליקושים על התורה
אזכר, קליטע קינדער, טייכר. אלפע פענקשין, אפנה די צוויי קילין פענקשין מיט בהמות, איף איין פריה פארן קסטן וויא מיל פען זאמן, איין סאהל אפריקט וואסער, וויא מיל וואסער בארף פען, ווא נועם קען, ווא נועם קען און דער סדקר, האבן די יודן דאס גיט גיזאגט גאר זיי זענען גלייך געזאגטע אין דער סדקר, וויא האבן גיזאגט אז משה מיט אהרן הייסן גיין אין דער סדקר בארף פען גיין, דאס זאגט דער פסק דאס זענען דאס ציהונג פון די יודן וואן דער סדקר וואס זענען ארויס געזאגטע פון לאנד סצדום דורך משה מיט אהרן וואו דריבער איז אפגען דאס סדקה צוא ליעזען פאר תשעה באב און יעדע יאהר מיר זאלן יעדער יאהר געזאגטע פאר דאס וואס וכתוב פון אונגעטע אלטערין, און מיר זאלן אין אונז אויך איינלאזן אזוי אפמנה צו הקבה אין דעם וכתוב פון די אפמנה זאל פול ווערן דער תשעה באב און עס זאל פארקערט ווערן צוא שלקתו :

אזכר האבין קיין כנוחה גיבאם און זייא זענען גיזאגטע פון איין ארם צום אנדערין ארם ווארום אלע ציהונג זענען גאר גיווען צוויי און פערציג נעם דער פון אראפ פערצין ציהונג וואס זייא זענען געזאגטע אין דעם, ערשטין יאהר פאר דער גזירה און ארם ציהונג וואס זייא זענען געזאגטע נאך דעם טויט פון אהרן, ווערט געפונען אז אין דאס ארם און דרייצן יאהר האבן זייא געצויגן צוואנציג ארשער, און דער סדקר שרייבט עס איז אמשל צו איין שר וואס זיין וזהו איז גיווען קראנק און ער האט איהם געפירט צו אנווייט ארם צו היילן איהם און אז זיי האבן זיך שוין אום גיקערט האט ער געצילט דא ארשער און האט גיזאגט דא זענען סיר געשלאפן און דא האבן מיר זיך גיזעט אפ קילין זוג דא האט דיר דער קאפ זייא גיזאגט אזוי האט הקב"ה ניהייטן ציילן דא ציהונג וואס ריא: ישראל משה גיזויגן אין דער סדקר :

(ב) וכתוב משה און משה האט גישריבען את מוצאתים זיער אויס ציהונג למסעיהם צו זיער ציהונג דורך גאטס קעפעל פלאמר ער האט געשריבען דא ערשער וואס ריא יודין זענען פון זייא ארויס געזאגטע און דא ערשער וואס ריא יודין האבן צו זייא געצויגן ואלה מסעיהם און דאס זענען דא ערשער וואס זייא גיזויגן למוצאתים צו דא ערשער וואס זייא זענען פון זייא ארויס געצויגן :

(ג) וכתוב משה את מוצאתים למסעיהם וגו' . ואלה מסעיהם למוצאתים, דער פטר פלייקר שרייבט פאר וואס שפיים מוצאתים למסעיהם און מסעיהם למוצאתים גאר סצדום ווערט געזויגן מוצאתים פון דאס זענען זיי ארויס געזאגטע ארין : ישראל ווערט געזויגן מסעיהם צו ארץ ישראל האבן זיי געזויגן און ווייל עס זענען גיווען שלקטע ציהונג וואס די יודן האבן געצויגט צוריק צו סצדום דריבער זאגט זיך וורה און פסקי דאס זענען די ערשער וואס די ערשער וואס זענען גיווען מוצאתים למסעיהם, וואס זייא האבן געצויגן פון זיער ארויס גיין צוא זענען ציהונג, דאס הייסט פון סצדום צו ארץ ישראל, און מסעיהם למוצאתים עס זענען גיווען שלקטע ערשער וואס זיי האבן געצויגן פון ארץ ישראל זייט צו סצדום זייט פון דעם ארם וואס זיי האבן אהין געצויגן ביז צו דעם ארם וואס זיי זענען פון דאס ארויס געצויגט :

משלי חכמים

שמוב, ווי דער שפיינער פון דער וועלט איז די יאהרין זייען יאהר נאך יאהר, דאס קינד איז שוין גיזארין אלס אפגעזעט יאהר איז שוין גיזארין זעלשקת איף ביידע, ער וועט שוין באליד פסור ווערן פון זיין שפיטסוסער, דער ווייל האט גע' סראפין דער פאקטער האט געזארפט פאהרין אין איין אנדער שטאט ווערן זייע גישעפטן, האט ער זיך דאס פאקטען מיט אנדער וואס האט געבאט אמיינלי צוא פאהרן מיט אירן זשידוך, איז גיזארין זשידוך מיט די ביידע גיבירט פון האט געשריבען תנאים פון דאס אפגעצילט די התנה איהן אפארען צייט פון דריי חדשים, דער פאקטער איז געקומען צו פאהרן אהיים און האט געבריינגט דעם ווען אמיל ס'ב מיט אפגאט, און זאגט צום ווען איצט וועסטו שוין באליד קרייא ווערן פון דיין שפיטסוסער וועסט נאר לייזין דריי חדשים ביז צו

(ג) וכתוב משה את מוצאתים למסעיהם, משה האט גע' שריבען זיער ארויס גיין פון סצדום צוא זיער ציהונג ואלה מסעיהם למוצאתים און דאס איז זיער ציהונג צו זיער ארויס גיין פון סצדום, צו פארשפייט פאר וואס שפיים אפאהל מוצאתים למסעיהם, און אפאהל שפיים מסעיהם למוצאתים, למשל זייא אנכיר איז אפאהל געשלאפן זיין ערשטע ווייב און זי האט גילאזן זייא איינער צו זענען זיין, דער גביר האט התנה געזאגט און האט געזאגט אין אנדער ווייב, און זי האט זייער שלקטע באהאנדעלט דאס קינד, דער פאקטער האט געזאגט גרויס צער פון דעם קינד ער האט אנדער, צו דעם קינד גאר גיט געקענט העלפן ער האט גאר געזוארט דאס קינד זאל עלטער ווערן וועט ער מיט איהם שותן זשידוך און וועט איהם ארויס געבן פון זיין

וַיִּסְעוּ מֵרַעְמִסִּם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי פְרִי־מִצְרַיִם :
 וּמִצְרַיִם מִקְבָּרִים אֶת אִשְׁר
 הַבָּהּ יְהוָה בָּהֶם פְּרִי־בְכוֹר
 וּבְאֵלֵהֶם עֲשָׂה יְהוָה שְׂפָטִים :

וּנְסִלוּ מֵרַעְמִסִּם בִּירְחָא
 קַדְמָאָה בַּחֲמִשָּׁא עֲשָׂרָא
 יוֹמָא לִירְחָא קַדְמָאָה
 מִמַּחֲרַת יוֹמָא דַּפֶּסְחָא
 נִפְקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִישׁ
 גְּלִי לְעֵינֵי פְרִי מִצְרָאִי :
 וּמִצְרָאִי מִקְבָּרִין יַתֵּי
 קְטִי יִי בְּהוֹן כָּל
 פּוֹבְרָא וּבְמַעֲנוֹתְהוֹן עֲבַד
 ת"א מַמְרַחַת סַפְסָה יֵלְאוּ כְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 יוֹד רַעַס . כִּרְכּוֹס ט :

בעל הטורים

שנים עשר רב סהס עזרים ילאו יד רמה לעיני שר מלכים :
 (ד) ועזרים : כ"י כ"ס , ועזרים מקברים , ותלמים ילד חם לודים .
 לומר שלפני' אותם שכבר עמו רובם נחמטו : ומקברים , כ"י , ועזרים
 מקברים

וסעו מרעמסס . וכבר הכי כתיב ויסעו
 בני ישראל מרעמסס , מההלה כסמו בצרכוביא ערב רב בויטס
 ואח"כ כשפסחו המעשיה כלם הוירב בני ישראל כי הפסידו ערב
 רב מצוינס : ילאו בני ישראל כי יד רמה לעיני כל מלכים . לער
 רש"י

שפתי חכמים

א ר"ל וסלרן טיס מישור גדול ומקום טיס בו שנקרא רחמס ש"ע
 גניזת מרגלים טיס ברחמס : ב שלל טיסס כגודס כ"א ל"ח
 שנס כמו שפטי' בס' אלה סדכריו . וא"ת וילל מרגזס עד
 סס סר לא טיו ללא י"ס מסעות וא"כ לא טיו אלא מ"א מסעות
 ונלטי פש"י מ"ב מסעות , פ"ל בס' מקה כפרש"י שנס מסעות
 עמוסרס עד סס סר : א ר"ל דלכך נכפנו עמוסרס : ד ר"ל לא
 טייח יבן בו' כך הקב"ס מונס לך לנכפנו כלומר דכר זס עטיסס
 כמסע טלניו וזס ארבע נכס נחמט טלניו : ה' ל"י מיקר סקן דרך
 סחויסס שוזה לנס כשמקרינן אוחן : ו כליו שמוחן טמס אלמנטס
 מ"ש ילאו בני ישראל יד רמס ולמס סחינו לנס סמלכייס ומסרס
 ועזרים מקברים וכו' וסו סחויסס כלמלס ר"ל שחיו עסקויס
 לקביל עמיסס ולא סיס לנס עמלי לעככ אח ישראל :

וכאן הוא אומר ויבטו מהלכות וימנו מהמנהג למדת שהיא
 בתדבר סלרן א ועוד הולא מסס ט בנה מסעות שהיו
 לאחר מיתת אהרן מהר הר עד ערבות מואב כשנת
 הרכביסס נחלא שכל שמה ושלמיס ב שנה לא נסעו
 אלא עשרים מסעות , זה מיטודו של רבי משה הדרשן .
 ורבי נתנחול מסע ד דרשה אחרת ג משל למלך
 שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפואתו , כיון
 שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות , אחר לו
 ישנו ד כח הוקרט ה כאן חששת אחר וכו' (בתדבר
 רנה) : (ד) ומצרים מקברים . ערודי סו' כלמס :

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ד) ועזרים : שם ט' שפטיס . כלומר ובעזריסס עכס ט'
 שפטיס : שכן נוסף על השלש ולכן נאמר ועזריסס וסול' ל'
 דייניס דלמער ונקבד בעל הכיח טל עזריסס :

ארץ ישראל , ויכתיב משס כל מולאיסס למסטיסס , ר"ל כל
 כמסטיסס , וסס חרלס יריב אס כל סמלואס טיו כדלי לנסיפס זמס ,
 לכסול עזרכס כל סמלואס סמלא אוחס , וסמלואס טיו כדליס לסמסעות
 וסמסעות סיו זסיס לכסול עזרכס סיו סמלואס , כי
 סכסס סחוינו ישראל כסמלואס זמס כסמסעות , כי נחלו
 סחויסס כסמלואס סנה סחיו בעזרכ , ולולי סמלואס לא
 סמסכו בעזרכ ל"כ ולא כלא ילל סחורס , כ"כ ובעיל סחורס זמס ל'
 ארץ ישראל כמלס"כ יוחן לכ' ארלוא טייס ועמל לאוטיס
 ירמטו עכנוד ישעזו סקיו ומחוינו ילנודו , ובעכור סחורס יממנו מוס' (ג)
 ילאו בני ישראל כי יד רמה לעיני סחויסס מו"ל
 דליקיס

פירוש לתורת אלהים

הפסח אויף דעם אנדערין טאג פון קרבן פסח :
 זענען דריי יודין ארויס גיגאנגען פרייא אונ
 האבין פאר קיינעם מוא געהאט בלאוקר אלע
 האבין גיעדהן וויא זייא זענען ארויס גיגאנגען
 משלי חכמים

געגאנגען : (ג) וישט מרעמסס אונ ויאי האבין
 געצויגין פון רעקסס ביהוש הראשון אין דעם
 ערשטיגן חודש דאס טייגט קען ניסן בהשטש ישר
 אין דעם פופצענטיגן טאג אין חודש ניסן סמחרת

שוין פושאם האם דער פורמאן גיזאננס מיר זענן שוין ווייס
 צעהן פיל : און זענען ווייפער געשארדן . פארנען פריינס דר
 פאקטער דעם פורמאן וויא ווייס איז נאך צו די שפאט וואס
 מיר דארפן פאררין . דער פורמאן דאס גינפטערס נאך צוואנץ
 ציט פיל ווי דער וואן האט גיקערד די פראנע פון זיין פאקטער
 צום פורמאן דאס דר גיזאננס צום פאקטער מיר ביידע פאררין
 פון איין ארס צו איין ארס פאר וואס זענען אונגערע פראנען
 גיב גלייך , און האב גיפרענט וויא פיל פיל זענען מיר שוין
 אפגיפארטען פון דער היים , און סוה צום עס שמערו מו"ל דליקיס

דיין חתונה . דער וואן האם שוין געצייילט די פעג ווען ער
 וועט שוין סביי ווערן , נאר דריי תולשים לייפן דאך געוויס
 מריבער . דער טאג איז אויך געקסען דער קביר האם געווענען
 אפוקר קען זאל פאררין אויף די חתונה , דער וואן האם זיך
 גינעצט אין דער פוהר מיט אנדויטש שומחה אונ וויא זענען
 געפאררין , אין אפאר שעה שפאקטער זאננס דער וואן צום פוהר
 מאן זאג מיר ווי ווייס זענען כיר שוין פון שפאטס , זאננס דר
 פורמאן מיר זענען שוין דריי פיל פון שפאטס , פארקען האם
 דער וואן נאך אפאהל גיזאננס צום פורמאן ווי ווייס זענען מיר

וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶם וַיַּחֲנוּ בַּסַּבְתָּ : וַיִּסְעוּ מִסַּבְתָּ וַיַּחֲנוּ בְּאֵתֶם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר :

וַיִּדְעוּ כִּי יֵשׁוּב מִן הַיַּם הַיָּבֵשׁ וַיִּסְעוּ מִן הַיָּבֵשׁ וַיִּשְׁעוּ אֶת הַיָּם וַיִּשְׁעוּ אֶת הַיָּם וַיִּשְׁעוּ אֶת הַיָּם

בעל הטורים

מקדשים, מקדשים את העובדי' עם' גוג, וסיינו דכמ' כלשכר שמע למלכים סמטע ששס נסמככו בעניי כבוד: מסעות כ"י במדבר

מחלקן יסורים וסופן טלוח ורשעים כספך, סיינו סן בעניני הנוף יפן בעניני הכסף, וזה הוסיף הקב"ה לישלול ולמלכים, שישלול ילכו יד רעם סיינו בכל טוב כשעמי כמו שחלצו ריגלו את מלכים, וכו' במעלה רמס עליהם בעושים עד שחלצו חו"ל [ככרובים ס' מ"ב] שלל למד ואמד מישלל סיו חסעים מנורים סמונים כספ ויהי מעלרים, וכו' יד רמס מל' כמי וסלס יד וגו'. וס' יד רמס כמו כלשכר יכס משה חס ידו, יכס ממש חס ידו, וסיינו כספס וכמעלות הכסף כנדילה סכסכיה הכס טמסס, סלל ומלכים מקדשים וגו' סינו לעמי סנוק ח'ן לרס גדולה מוז סון מכל מיני לכות ססיס עליהם, ועוד וכלסויס ססס ס' סמטיס וגו' ולן ירודס כספס גדולה מוז, סלס לחיי מילס וסלס למכמות ולדלון טולס, כי ע"ז חכרו כל נמסס, כי מל כל לרס מנמטיס כספס למלסיס, סלל כלשכר ספס ס' סמטיס כלסויס סל סן נקכד ושל ממוס נמסס, כוס סכדו כל מחמד, נכס :

פירוש להורת אלהים

אז עם האם וי קיינער גיט גיקענט וי ערין : האבין געצויגן פון דער ששאט רעכסס וגיט
(ה) וסצרים סקכרים אונ ריא סצרים האבין בנראבין : האבין אונ האבין גערוהט אין סוכות: (ו) ויסי
את אשר חכת יי וואס קאט האט גישלאגן וייערע
אלע כבורים ויאלהיקם אונ אין וייערע אפ געמער
הט קאט גיטאן אשקראפונג: (ה) ויסי אונ די יודין

משלי חכמים

פון סצרים, דריבער האבין וייא נאר געצילס וויא ווייס וייא
 נענען פון סצרים, דריבער זאגט דער פסוק ואלה ספקיהם
 למצאיהם, וייא האבין געצילס וויא מיל ציהונגען וייענען
 שוין אפגעצויגען פון דעם ארס וואס וייענען פון אים ארויס
 גענאנגען פון סצרים, משה האט אבער גיזאגט וואס האבין
 סיר צו ציילן פון דעם אונגליקליכען מצרים דער אונגליק איז
 שוין זאגט אריבער, סיר בארפין ציילן ווי מיל ציהונגען סיר
 האבין ביז צו קומען צו אונזער גליק אין ארץ ישראל דריבער
 זאגט דער פסוק ויחכימ משה את מוצאיהם למסעימ, משה
 האט געשריבען די אלע ערשע וואס די יודין האבן גערוהט
 אין וייערע וייענען פון סצרים סען זאל פון דעם ווייס וויא
 מיל וייערע וייענען פון דעם וויא ארץ ישראל וייא ואלן שוין
 קיינען צו וייער גליק :

נביאים ירמיה ב

תרנום

לחמשך מנ"ה ד"א צבאות נמש צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנחצ ארני נשמה דהרד יהוה חיה חידה
 דנחצ יהוה חיה חידה דהרד אל ש"ב ב"ן שבששה:

שמעו דברי יהוה בית יעקב וכל משפחות בית ישראל : יפה | אמר יהוה מה מצאו אבותיכם בל
 עול פי רחוק מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו :
 ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים
 המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחת בארץ
 ציה וצלמות בארץ לא עבר בה איש ולא יושב

מצודת דוד

(ב) מס עללו וגו'. מס דבר טולה מלל כי אכר כעבורה רחוק
 מעלי: ססנל. וסו סס"ו ססיל סכל וסין כס ממש סלל ויסכנו
 וכמנול גס נכס גס ססס סכל מעלי ממש כי סכל מעסלסס
 מדי כרן: (ג) וכל חכרו. וס חכרו מדרכס לומר ח"ס כ"ל
 יכל וכל סיונו כדכך וכל חסרוס דכר: וכל וסו. ככל סדכר
 חק לישראל ע"מ ח"ד ע"כ

אדם שם: י ואביא אתכם ארץ ארץ הפרמך לאכל פריה ושובה ותבאו ותממאן את ארצי ונחתי שמתם לתועבה: ה הפהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים נבאו בפעל ואתרי לא ידעו חלכו: ו לכן עד אריב אתכם נאם יהוה ואת פני בניכם אריב:

יהא בפרמך בארעא מישר וקרוכ בארע צדיא ופולימותא בארע דלא ערא קה אגש ולא אהותב אנשא סמן: ד וואעילית יהכון דארע דישראל הנות קנעבא בפרמלא למיכל אקה ושובה ועלתון וקאברהון ית ארע בית שבתיה ואתפנתיה שויתון לפולחן טעוהתא: ה הפנהיא לא אמרו נחמל מן קדם יי ומלפי אוריהא לא איליפו למידע ובמלמי ומלכתיא מרדו במימרי ונביאי שקרא מתנגן בשום טעוהא וקבר דלא יהנון רתון אולו: ו בן אנא עתיד לאתפרעא מכוון אמר יי ומן בני בניכוון דאם יעבדון פועקריכוון אנא עתיד לאתפרעא: רש"י

(ד) אל ארץ הכרמל. אל ארץ ישראל דהוה מלכא ככרמלא: (ה) ותופשי התורה. סנהדרין: והרועים. המלכים: נבאו בבעל. כהם הכעל: דכתיב ס' כתיב (מלכי ב) כי טפתי כסן ישמרו דפת וטוכה יבקשו מפיו: לא אמרו ליה ס'. לא הסיירו לגש טומר ליה ס' לגש טמונו לחמו: ומיפשי המורס. כהם הפסדכוון אשכ עליהם משפט סמוכס: לא ידעונו. לא ללו לגמט ולסכור ודול רומעונו: ומכויס. סמלכיס מכרו י: ומכויס. גבילי הסקר עתנכאם כהם הכעל: ואתרי לא ידעונו סכנו. סוליס אהר דכריס סלון כהם סמועל וסס ספטייליס סלון כהם טעש: (ו) לכן עוד אריב אתכם. מלכד מה סעוכתיה אה ספטיסיס עני טעשס כהם עוד אריב אתכם וידעתי טסס אה כתי בניכם לריב כי הכאטסס הילת מלך מהככות לגניס דור אהר דור וכלס ללויס למכוסס ועליכס: דעם פירוש עברי מיימש גענינם מען ביאי דער הפסחה פון דער לויס:

דכרך סעכסס: ולא ישב. כקניטיות מקוס: (ד) ואכיל. סלס סכחתי אפסס טעש אל סלון סכרמל ר"ל מקוס כדוח וכרעיס: וסעסלו. כהם סעבדכס כהם לפי: ונחלת. א"י סיהל נחלסיס טעשס לפיו ממועט לפני: (ה) סכחתי. אשכ עליכס להכותס וטוכה יבקשו מפיו: לא אמרו ליה ס'. לא הסיירו לגש טומר ליה ס' לגש טמונו לחמו: ומיפשי המורס. כהם הפסדכוון אשכ עליהם משפט סמוכס: לא ידעונו. לא ללו לגמט ולסכור ודול רומעונו: ומכויס. סמלכיס מכרו י: ומכויס. גבילי הסקר עתנכאם כהם הכעל: ואתרי לא ידעונו סכנו. סוליס אהר דכריס סלון כהם סמועל וסס ספטייליס סלון כהם טעש: (ו) לכן עוד אריב אתכם. מלכד מה סעוכתיה אה ספטיסיס עני טעשס כהם עוד אריב אתכם וידעתי טסס אה כתי בניכם לריב כי הכאטסס הילת מלך מהככות לגניס דור אהר דור וכלס ללויס למכוסס ועליכס:

כהובים תהלים ה

לחשך מיסוד ומלכות ד'א שין דלת יוד נשך שין דלת שין דלת יוד רחא יאהרונהי נשמה ריסוד א אר ארני ארני נשך ארני דלת נון יוד נשמה דמלכות יו דו וו הו חיה יחידה ריסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

א סיכר סמללי פדכותא א תאפד דכרי קנב אישדמים ומרמה יתעב ויהוה: ב ואני אנש שני דם זכאי ונגלא ירחק יי: ב ואנא בקניאי סוכך איעול לביתך אנטוד להיקלא דקודשא פתלסך: ג יי דבר יתי בצדקתך מן בגלל תושבתי מקון קדמי אורחך: ד קטול דלית במוסיון מישור קרי מצודת דוד

(ה) איש דמים ומרמה. עשו זרעו: (ג) ברב חסרך. שהפלת עליי אבוא ביתך. להודות לך: (ג) שוררי. המלכים סאכנדו כך ותעזובי: (ד) אין בפיהו נבונה. נרמיס כלוהיכס והס לויכיס: קרבם הוות. מתשטוס לדקס ולמטן תשעטיס סללו סעטיסיס ומלסיס מל סעלתי לכל כי אה כולא לא יוכל לי: (ד) כי אין בעיטו. אין כהם אמד

פירוש עברי מיימש

(א) איש דמים ומרמה. עשו זרעו: (ב) ברב חסרך. שהפלת עליי אבוא ביתך. להודות לך: (ג) שוררי. המלכים סאכנדו כך ותעזובי: (ד) אין בפיהו נבונה. נרמיס כלוהיכס והס לויכיס: קרבם הוות. מתשטוס לדקס ולמטן תשעטיס סללו סעטיסיס ומלסיס מל סעלתי לכל כי אה כולא לא יוכל לי: (ד) כי אין בעיטו. אין כהם אמד

(א) איש דמים ומרמה. עשו זרעו: (ב) ברב חסרך. שהפלת עליי אבוא ביתך. להודות לך: (ג) שוררי. המלכים סאכנדו כך ותעזובי: (ד) אין בפיהו נבונה. נרמיס כלוהיכס והס לויכיס: קרבם הוות. מתשטוס לדקס ולמטן תשעטיס סללו סעטיסיס ומלסיס מל סעלתי לכל כי אה כולא לא יוכל לי: (ד) כי אין בעיטו. אין כהם אמד

פתוח תרגם לשונם יחליקון : ה האשימם אלהים יפלו בפניהם רשועי פינתא
 כמעצותיהם ברכ בשעיהם הדיחמו כי מרו קה : ו וישמחו נפיהם מלייא אתרנשפתא
 קל-חויסי קה לעולם ירגנו ותסך עלימו ויעלצו קה אהבי שקה :
 להון אלהא יתבטלון

סמלכתהון בקיאו מרדהון אתקל להון ארום ככרו כמיקרה : ו ויקריון קל דמקרוו כמיקרה
 לעלם ישבחון ומשיל עלויהון ויקריון קה כמפי שקה :

מצורת דוד

חשבי סווס לשכר אוחי : וברכס : כקבר סמוח שואסי לבלמי
 כקבר סבילע אפ סמס וכלשונס ידכר סנקלוקס ואיס יולאסי
 סו סלכ : (ס) כלשונס. לכן כלשונס כמספס יפלו כספל סעלכ
 ככנור כוע עלמס וכפי כוב ספטיכס כן הדימס מדכי אל דמי
 כי הלל כן מדכי כי סוככ סע זס : (1) וישמחו. אלל החויסס
 כן ישמחו לבלום ואמס סמך עליס מפי כרסס : כך כמספס :

מרמה: קבר פתוח. לבלוע יגיע אחרים כקבר הבלוע את
 הגוף: יחליקון. מדכרי דכרי חלקו: (ה) כמעצותיהם.
 שועיהם על ישראל, ואז ישמחו כל חוסי קה: (ו) ותסך
 עלימו. תגונ ותסוך עלימו: ויעלצו כך. כמיראו
 שאתה תכרך לדיק:

פרוש ע"מ

אין אשלקבסם. כרוב משעיהם הדיחמו ווענין ויערע
 פיל זינד זאלקמו וייא פארשמוסין פון דיר כי סח
 קה נוייל וייא האבין געוירקניגס צו דיר: (ו) וישמחו
 כל חויסי קה אלע כענמשין וואס בעשעיצען זיך אויף
 דיר וועלין זיך פריינע לעלס זינט זיי וועלין אייביג
 זינגען יהסך עלימו אונ דוא וועמס אויף זיי ברעקין
 פון אלע שלעכטס וועלצו קה אהבי שקה אונ ריא
 כענמשין וואס האבין ליב ביין נאקען ווען אויף
 זייא וועט קוקען אהליף וועלין זייא זיך פריינען
 מיט דיר :

זכונה יערער כענמש וואס רעט אויף פיר איו
 קיין ריכטיגקייט אין זיין מויל קרמס הווח אינגווייניג
 אין ויערע הארצער פראקטין זייא גאר וייא
 זאלין מיה צו קראכין קר פתח הדימס ויער האלקו
 אין אפין מיה איינצושלינגען אזוי וייא דער קכר
 שליינגט איין אמויסין לשונס יחליקון מיט ויער צינג
 פארברעטין זייא מען נאר גיט וויסען וואס זייא
 פראקטין אין הארצין: (ה) האשימם אלהים נאמ
 כעשולדיג זייא ווען דוא וועמס זייא משפסין.
 יפלו כמעצותיהם פון ויערע שלעכטע עצות וואס
 זייא פראקטין אויף מיר זאלין זייא אליין פאלין

ברמנורא משנה שביעית פרק י עיקר תוי"ט

שביעיה משמחת את המלוה. המלוה את חבירו מעות ועברה עליו שביעית אחר ההלוואה איש יכול לתבוע
 הלוואתו מחבירו כדמתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה יוד: בשמור. שכתב לו שטר באתרוה נכסים
 ושעבד קרקעות על המלוה דמחוי כמי שמסך קרקעות אלו אלו (ה) אעפ"כ שביעית משמחתו: הקפת החנות.
 שקנה ממנו בלמנה: אינה משמחת. דלתי זה חוב ואין זו דרך מלוה: ואם עשאה מלוה. שחשב עם הקונה
 וזקקטעליו במלוה: הראשון כל המלטי דחסד דמלוה דלירכ אף למר אף למר (6) ושמעין דלטי כספיה
 הראשון משמט. אם לקח בלמנה פסע ראשונה מן שביעית משמט' את המלוה בשמור ושלא בשמור. פירש כרי סביב כמו משכן
 בחנות וחזר ולקח סביב הקפת החנות אינה משמחת. ואם עשאה וסלח כספר סינו שכתב ספס
 הראשונה נעשית מלוה מלוה ה"ל [ח] משמט. רבי יהודה אומר הראשון [ח] נעשית. ולא פירש כי סלחיות :
 ומשמחת ולא הנטיה חזר הראשון משמט. שכר שבויר אינו משמט, ואם חטוט ובכר סביב דהקפס

אז עס איז אריבער גענאנגען שביעיה קאר מען
 גיט קאנען רעם חוב רבי יהודה איד הראשון
 קאנען רבי יהודה זאגט ווען איינער קארנט סחורה
 אין אקראם אונ דער קאר בארגט ער נאך אקראם
 סחורה ביי רעם וועלדיגען קרעצער איידער ער
 האט בציאהלם פאר יענע סחורה געשעט ער נעמט
 רעם אנדערין קאהל סחורה ווערט שוין די געלט
 פון ערשטין קאהל גרעכניגט פאר אהלוואה. אונ
 די געלט פון אנדערין קאהל הייפט עס קויפט פאר
 סחורה אונ אז ער בארגט נאך אדרישען קאהל
 סחורה איידער ער האט ריא געלט פון ריא קוידיע
 קאהל בציאהלם הייסן די ערשטע צווייא קאהל
 אלוואה אונ ריא דרישע קאהל הייפט עס קויפט
 פאר

א שביעית משמחת את המלוה ווען איינער פאר
 קארנט רעם אנדערין געלט אונ עס
 איז אריבער גינאנגען דער שמטה יאהר אונ ער
 האט איהם גיט באציאהלם. קאר גיט דער מלוה
 קאנען רעם חוב גשפר ושלם בישפר סייא ער האט
 אשטר (אונקערטיל) אויף רעם חוב אונ סייא ער
 האט קאנען שטר פאר מען גיט קאנען רעם חוב
 הקפת החנות אינה משמחת וואס מען קארנט סחורה
 אין אקראם מען מען קאנען דאס מוז מען פאר
 צאהלין אפילו נאך שביעית ואם עשאה מלוה הרי זה
 משמט אונ אויב דער קרעצער האט זיך בערעכניגט
 מיט רעם וואס האט גיקויפט די סחורה אונ ער
 האט גימאכט די געלט פון די סחורה פאר אהלוואה

ולקח שליטת ראשונה ושניה נעשו מלוה ושבועי' משמטתו ולא השליטת וכן לעולם בההרואה אין שבועית משמטתה וכל האחרות שבועי' משמטתן והוא' ר'חוי שיתן מעות הראשון' קודם שיקח השניה בהקפה ולא נתן נעשית ראשונה מלוה וכן לעולם ואין הלכה כר"י: כל מלאכה שפוסקת בשבועית. אם שכר סביר זה ממלאכות הפוסקות בשבועית כגומר ממלאכות שאמור לעשותן בשבועית כגון החרישה וקנינה ועבודת קרקע נעשה שכר זה בשבועית כמלוה

ושבועית משמטתו ואם לאו ששכר זה שחיוב לו היה משאר מלאכות שאין אסורות בשבועית לא נעשה כמלוה ואין שבועית משמטתו ואין הלכה כר' יוסי: ב השוחט את הפרה

עשאו מלוה ה"ז משמט. ר' יוסי אומר כל מלאכה שפוסקת בשבועית משמטת, ושאינה פוסקת בשבועית אינה משמטת: ב השוחט את הפרה וחלקה ברה. אם היה החרש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט. האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין אין משמטין. המלוה על

סוהו דרך לסקוף עמו ובמסו ובסוף עמו חייב ואין דרך לגנוב וכן ספיקו דכתיב לקיח שכרו כיר שוכרו ואינו נושא בתמו לו אבל אם בינו כפקדון או כהלוואה עד אשר שבועית דלין שבועית משמטתו אבל כמבור חסן לחכירו ולא קבע לו וכן לפרטו אמר

שבועית ה"ל כללו הלווה ושבועית משמטת וכו' דהשומט אם ספרה ושלקט כר"ס, כ"י ח"ט (ט"ו סו ס"ט): (ג) ושאר משמטות קרקעות דה"ל ענין קנין משכון משום דיוקן ספיקו לרקס ושק' דסקר' שלא נעשה כהלאו כמי' מ"ע

כשנה שבועית: וחלקה. כיום ח' של שני ימים טובים על ר"ה: אם היה אלוה מעובר. נמלח ליום ראשון שנתחלקה היה חול ויהיה יום חמיון של חלוה של שנה השבועית ושבועית משמטת כמורה דכתיב (שם) מקץ חמשים שקל: והמוציא שם רע. שטות מזה: וכל מעשה ב"ד. ממון שכתבו עליו פסק דין חייב אמה ליתן לו: אין משמטין. שכיון שספקו ב"ד על המחנך דכתיב (דברים טו) ואשר יהיה לך אם אתה חמטת ידך פרע לזה שיש לחמך בידך (ב): והמוסר

שנים עשרה שמה: האונס והמפתה. שנתחייב מעשה ב"ד. ממון שכתבו עליו פסק דין חייב אמה ליתן לו: המלוה על המשכון. כגנבי דמי וכאלו הגיע לידו: המלוה על המשכון. פרע לזה שיש לחמך בידך (ב):

פאר סחורה, אונ אוזי אלע קאהל דיא ערשטע געלט וואס פאר דעם לעצמען קאהל הייבט ארלוה אונ אזעם גייט ארבער שבועית מאר מען גייט שוין גיט קאנען, אונ די לעצטע הייבט עם קומט פאר סחורה, די געלט מען מען קאנען שפר שפיר איז פלייט דיא געלט וואס עם קומט אייגעם פאר זיין ארבער דאס מען מען קאנען נאך שבועית ואם עשאו מלה זריה כשפס אונ אויב דער ארבייטער האט גיאנאט צום בעל הבית דיא לזין געלט וואס מיר קומט זאל זיין כיי דיר פאר איין הלוואה מאר ער גיט קאנען נאך שבועית רבי יוסי אומר כל מלאכה שבועית משמטת רבי יוסי ואנא אויב דר ארבייטער האט גיאנאט אזוי איין ארבער פאר שבועית וואס מען מאר גיט קאן אום שבועית, אז עם קאנען שבועית הייבט זיין לזין געלט אהלוואה מאר מען גיט קאנען דיא געלט ושאינה פוסקת בשבועית אינה משמטת אונ אויב ער האט גיאמאן פאר שבועית אזוי איין ארבער וואס מען מען קאנען אום שבועית מען ער שבועית קאנען זיין לזין געלט: ב השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה דער פישת פון דער משנה איז אזוי, פאר צייטען פלייגט מען מאכין ראש חודש מען מען קאנען גיזעהן די גייע לקנה, אונ אלע מען מען פלעגין מאכין ראש השנה וואס דאס איז אום ראש חודש דעם דרייסיגסטע קאנען פון אלול, קאמער וועט מען זעהן דיא גייע לקנה דעם דרייסיגסטע קאנען אונ אלול וועט זיין יחסר גיין אונ צוואנציג טעג, אונ אויב עם איז אריבער גיאנאנען דער דרייסיגסטער קאנען אונ מען האט די גייע לקנה גיט גיזעהן, איז דאך אלול משמר דרייסיג טעג אונ וואס מען האט גימאכט דעם קאנען יום טוב איז גיזעהן פקעות גאר ראש השנה וועט זיין קארגין דעם איין אונ

דרייסיגסטען קאנען, ואנא די משנה השוחט, ווען איינער האט גישאקטען אקוה אין דעם ערשטען קאנען ראש השנה (פון אכטען יאהר, דאס איז דער דרייסיגסטער קאנען פון אלול) אונ ער האט דיא פלייש צו פלייט צו דיא מען מען קאנען וואס האבין גיאמאן פאר אים יום טוב, איז דער דין אם היה החדש משמר אויב מען האט דעם ערשטען קאנען ראש השנה גיט גיזעהן דיא גייע לקנה, גיזעהן דאך דער קאנען צום חדש אלול אונ אלול איז מען פון דרייסיג קאנען אונ עם איז גיזעהן אקעות וואס מען האט גימאכט היינט ראש השנה, קארגין וועט זיין ראש השנה, האט ער דאך צו פלייט דיא פלייש אום דער וואס מען לעצטען קאנען פון זבעטין יאהר כשפס מאר ער גיט קאנען געלט פאר דיא פלייש. וזו: אום שבועית קאנען פארפאלין דעם חוב ואם לאו אינו משמט אונ אויב מען האט גיזעהן דיא גייע לקנה דעם ערשטען קאנען ראש השנה איז דאך ריכטיג דער קאנען ראש השנה דער ערשטער קאנען פון אכטען יאהר, איז דאך שוין נאך שבועית מען ער קאנען די געלט פאר דיא פלייש האונס ווען איינער גייט אכתילה אונ איז אימם איהר מונה והפסחה אדרער ער דעם איהר איהר אונ איז מיט איהר מונה שפייט אין דער הורה און ער דארף איהר געבין פופציג סאלער והמוציא שם רע אדרער אומאן האט חתונה גיהאט מיט אכתילה אונ נאך דער חתונה האט ער אויף איר גימאכט אשליעטין נאמען אז ויא האט מונה גיזעהן ווען פאר די חתונה וואס ער דארף געבין הנגדערט סאלער וכל פקדון בית דין אין משמטין אדרע אלץ וואס בית דין האבין גיפסקת מען מוז געצאלין, אפילו עם גייט אריבער שבועית מוז מען דאס אויך פאר צאלין והפסחה על המשכון ווען איינער האט פאר

פאר סחורה, אונ אזוי אלע קאהל דיא ערשטע געלט וואס פאר דעם לעצמען קאהל הייבט ארלוה אונ אזעם גייט ארבער שבועית מאר מען גייט שוין גיט קאנען, אונ די לעצטע הייבט עם קומט פאר סחורה, די געלט מען מען קאנען שפר שפיר איז פלייט דיא געלט וואס עם קומט אייגעם פאר זיין ארבער דאס מען מען קאנען נאך שבועית ואם עשאו מלה זריה כשפס אונ אויב דער ארבייטער האט גיאנאט צום בעל הבית דיא לזין געלט וואס מיר קומט זאל זיין כיי דיר פאר איין הלוואה מאר ער גיט קאנען נאך שבועית רבי יוסי אומר כל מלאכה שבועית משמטת רבי יוסי ואנא אויב דר ארבייטער האט גיאנאט אזוי איין ארבער פאר שבועית וואס מען מאר גיט קאן אום שבועית, אז עם קאנען שבועית הייבט זיין לזין געלט אהלוואה מאר מען גיט קאנען דיא געלט ושאינה פוסקת בשבועית אינה משמטת אונ אויב ער האט גיאמאן פאר שבועית אזוי איין ארבער וואס מען מען קאנען אום שבועית מען ער שבועית קאנען זיין לזין געלט: ב השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה דער פישת פון דער משנה איז אזוי, פאר צייטען פלייגט מען מאכין ראש חודש מען מען קאנען גיזעהן די גייע לקנה, אונ אלע מען מען פלעגין מאכין ראש השנה וואס דאס איז אום ראש חודש דעם דרייסיגסטע קאנען פון אלול, קאמער וועט מען זעהן דיא גייע לקנה דעם דרייסיגסטע קאנען אונ אלול וועט זיין יחסר גיין אונ צוואנציג טעג, אונ אויב עם איז אריבער גיאנאנען דער דרייסיגסטער קאנען אונ מען האט די גייע לקנה גיט גיזעהן, איז דאך אלול משמר דרייסיג טעג אונ וואס מען האט גימאכט דעם קאנען יום טוב איז גיזעהן פקעות גאר ראש השנה וועט זיין קארגין דעם איין אונ

והמוסר שמתורתו לב"ד. דכתיב (סס) ואשר יהיה לך
 לת אחיך פרע למוסר סטרתיו לכ"ד סכ"ד יס
 להם זה המוסר אלל אחיו: ג פרוזבול. פרוז חתקה,
 צול עשירים, דכתיב (ויקרא כז) וזכרתה לת גאון
 עוונם וחמור רב יוסף אלו
 כוללות שניהודה תקנה
 לעשירים שלא יעברו על
 השמר לך פן יהיה דבר
 עם לבךך בליעל ותקנה
 לעניים שמלאו מי טלוה
 להם והשמטת כספים
 צומה הזה דרבנן דכתיב
 (דברים טו) וזה דבר
 השמטה שמוט כל בעל
 משה ידו כשתי שמטות
 הכתוב מדבר אחד שמטת קרקעות ואחד שמטת דין.
 כספים צומן אהיה שמטת קרקע אהיה שמטת כספים
 ורבנן הוא דתקינו שמטת כספים צומן הוה ומ"ה היה
 כח ביד הלל לתקן פרוזבול להפקיע דין השמטה
 הנוהיל ומין שמטת כספים צומן הוה אלל מדברי סופרים
 (ג): ד' זהו גופו של פרוזבול. עקרו ושורשו:
 והדיינים הורמים למטה או הערים. להכי תתני
 הדיינים או העדים ללמדך שיכול עד להיות דין
 (ד) או הדיין עד לכדרבנן עד נעשה דין ופרובול
 לרבנן הוא: ה' פרוזבול המוקדם. צומנו מוקדם
 שכתב בכספיו וזמנו הכתוב מתימרי קודם:
 כשר. מפני שאורע כמו של מלוה ככך
 לפרובול מינו מושיל אלל להלו' שלמניו
 דמשגשבו

אלים שטובות כדעת סוטה דלא משתת ליה,
 ר"ס דכן נעשה קרקע לוא כעבורה קרקע
 אלל נבדות שמוכרו: ג' נעלין דצומן דסיוול נוסח
 שמטת סביעית מוכר שמטת כספים
 וכתיב שני לא נהנו יובל לוי שלא היו
 כל יובתי עליהם. וכתיב ר"ס ג' נעשו
 דכתיב יובל ויבול ויבול לידועים
 פירוט סגליה מיקן ידועים
 היו שכתב עמיד לתרבו:
 [ב] ר"ס ט"ס. ג' נעלין (ד) [כ]
 נעלין ר"ס סכר דדוקא פני
 מרי לנעשעין דכ"ד של י'
 (כ) סכר ור"ס שש סכר דכ"ד
 נמי נעלין ג' וסל סכר כי
 כולל ליתכב וילול: [ג] שש
 י. נמי ר"ס ט"ס ג' אל
 פלוני: (ד) וסל ג' דעמט
 דכדחובול הוא מסוס דכל סכר
 כ"ד נעלין דמי וסל לטרי
 כקפו לנעליה אל"ס י' משמו
 דיינים נעשו דיינים וסל נעס
 טעמא נמי מסוס קנס כמו נגי

באנת געלט אויף אמשפון די מוסר שפירתי לבי די
 אר"ר ער האט גיגעבן ויגע וועקסלען צו בית דין
 וי"א נאלין מאנען די חובות וואס איינס קוקט אן
 ספשיין אפילו עם גייט אריבער שביעית מוז מען
 אויף בעאהלין: ג פרוזבול איז שפשיע ווער עם
 שרייבט אפרובול דאס הייסט ער גיט ויגע חובות
 צוא בית דין מעג דער מלוה אפ געמען זיין חוב
 נאך שביעית אויף דא אחר מן הדברים שהתקין הלל
 הוקן דאס איז אייגע פון די זאכין וואס הלל הוקן
 וואס מתקן גיווען שפשיע דעם מלהלות דא את
 דה האט ער האט געגעבן א מען וויל גיט בארגין
 געלט אייגער דעם אנטדערין וווייל מען האט מורא
 מאקער וועט ויך פארציהען דער חוב ביו שביעית
 וועט זיין דער חוב פארפאלין: ו' נעבן על מה שכתבו
 בהיה השפר לך פן יהיה דבר עם לבךך בליעל וכו' אונ
 זענען עובר אויף דעם וואס עם שמיית אין דער
 הורה דוא זאלסט דייך הימען באמער וועט זיין
 באיי דיר אין הארצין אשעלעכקער גיראנקען אונ
 דוא ווייסט גיט וועלן דין פריינד בארגין געלט
 אונ אזוי וואס עם שמיית ווייסער אין פסוק דברים
 (טו) התקין הלל פרוזבול דריבער האט הלל מתקן
 גיווען דעם פרוזבול: ד' זהו גופו של פרוזבול דאס
 איז דער נוסח פון פרוזבול מוסר אני לבם איש פלוני
 יפלוני איך גיב צו אייך דיינים דער אונ דער פון
 דעם אונ דעם ארט אלע חובות וואס איך האב,
 אונ איך ואל וי"א קענען אפ געמען (אין אייער
 רשות) ווען איך וועל וועלן דיינים חסדין לנפשי או
 העדים אונ די דיינים אר"ר עדות חתמין ויך אונמער
 ודער גאנצער דין פון פרוזבול שמיים אין פאה
 פרע ג' משנה ו': ה' פרוזבול במקום כשר אפרובול

וואס איז ג' שרייבן גיווארין אויף אפריערדיגע צייט
 דהיינו דער פרוזבול איז ג' שרייבן גיווארין אין
 פסלו אונ ער האט ג' שרייבן דעם זמן השרי.
 דעם השרי וואס פאר פסלו. האט דאך דער מלוה
 ויך גיטאן אשארין דער מוסר. ווארום דער פרוזבול
 העלפט נאר צו די חובות וואס זענען פאר בארנט
 גיווארין איידער מען האט אים ג' שרייבן ווארום
 אין פרוזבול שמיים דעם חוב וואס איך האב שוין
 גיב איך צוא בית דין אונ דא מען שרייבט דעם
 פרוזבול איז פסלו. ווארום דאך דער פרוזבול גיט
 גיווען צו אלע חובות וואס ביו פסלו. אז ער האט
 אקער ג' שרייבן אלגען, ער האט אין פרוזבול
 ג' שפעלט אז ער ווערט ג' שרייבן השרי וועט
 דאך נאר דער פרוזבול גיט זיין צו די חובות וואס
 ביו השרי. אונ צו די חובות וואס פון השרי ביו
 פסלו וועט גיט העלפין דער פרוזבול. האט ויך
 דאך דער מלוה שארין ג' מאקט. איז כשר דער
 פרוזבול והמאחר פאל אקער אז ער האט ג' שרייבן
 אשפעטער צייט. דהיינו ער איז ג' שרייבן גיווארין
 רון אין פסלו אונ ער האט ג' שרייבן דעם זמן ניסן
 ודעם ניסן וואס נאך פסלו איז דאך דער פרוזבול
 פאלש. ווארום אין אמת העלפט דאך נאר דער
 פרוזבול צו די חובות וואס זענען גיווען ביו פסלו
 וואס מען שרייבט אויף וי דעם פרוזבול אקער די
 חובות וואס פון פסלו ביו ניסן וואס אויף וי"א איז
 גיטא דער פרוזבול דארפן זיין פאר פאלין. אונ
 אז ער האט ג' שרייבן אין פרוזבול אפאלש זמן
 ניסן. וועט ער דאך מאנען דא חובות פון פסלו
 ביו ניסן דורך דעם פרוזבול. אונ דאס איז נאך

לכ"ד הרי הן כנבניות וזכו חין משמעות הלכך הלוואות הכחות חתרו של נוסרו לכ"ד משמעות נמאל דמפסיד כמה
הקדיש זמנו, חבל פרוזבול אמתור פסול שיהיה זמנו והוא הלוה נתיים וכמנולא פרוזבול זה ורואים כ"ד הזמן
פסוקים שאזמן הלוואות קדמו לפרוזבול ומאל גובה של כדן: שמרי חוב המוקדמים פסולין. כנון דקאי בניסן
וכתב בשטר זמן חשרי שפלטו פסולים משום דנוכה שלא כדן מן הלקוחות שנין חשרי לניסן וקסאוהו רבנן דלא לינבו
בשטר זה מן הנקוחות ככל

ואפי' מיטין ונהלן גזירה
שמה יגבה מחלות שנין
חשרי לניסן שלא כדן ומיכה
לא היו הסטר פסול מחמת
שהעדים שחתמו בו היו
רשעים שחתמו על שטר

המוקדמים פסולים והמאותרים בשרים. אחד לזה
מחובשה [ה] כותב פרוזבול לכל אחד וא' חמשה
לזין מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכולם:
1 אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. אם אין לו
מוכה הוא בתוך שדהו כל שהוא. היתה לו שדה
ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול. רבי

ספ"ה: (פ) ירושלמי וסרין
בטס הר"ז ככז דכנון זי
מזיו זכטו סטרם, וככז
הי"ט' סרין: כ"ד סגול
להתחיל דלן: [ס] כותב ר"ל
הסטר, חו"ט: (ו) שכל מה
שיכלו חתמים לתקנדי שלא יכל
נכסו שוקרים דבר מהכחיס
ספקינו (הסכס"ס) ולא ספקי ממלטתן לדין סתויכל כוכבנייסי
כמו קרקע דהקדש איהו נמאל [י"ט] כנלעב א"כ חין כנלעס
לכטמ לני שאין ט' קרקע ונמאלס דלע סכימא גל חקט, חו"ט

מוקדם בשטר דמלו העדים למימר אמתה על בעיקר המלוה
חתמו ולא על הזמן שלא כלט להטיד סכתב: ומתח סחימו
(ה): והמאותרים בשרים. דהורע כמו על מלחט שחימו

סורף לקוחות אלא מוזן שכתוב בשטר: כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד. שכל מלוה ומלוה לרין שימסור סמרוחיו
לכ"ד יכתבו לו פרוזבול, הלכך כשהמשה לזין מאחד: אינו כותב אלא פרוזבול אחד. שאין כלל מלוה אחד
ואע"פ שהלזין מרובין כשייהיה למלוה פרוזבול אחד על כולן דיו: 1 אלא על הקרקע. אלא כ"י ש לו קרקע ללוה שאז
הזכוב החוב כנבו כיו"ל כ"ד ולא קרינא כיה לא ינוב: (ו) אם אין לו. ללוה ולמלוה יש לו: מובה לו. מלוה ללוה
כתוך שדהו קרקע כל דכו וכותבים עליו פרוזבול ואפי' החוב ממה משה דקרקע כל שהוא ראויה לנכות בה כל
הזכו כנון דנבי והדר נבי עד דמשלם כל חובו: היתה לו. ללוה: שדה ממושכנת בעיר. זין שאחרים משכנו אותה

סורף לקוחות אלא מוזן שכתוב בשטר: כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד. שכל מלוה ומלוה לרין שימסור סמרוחיו
לכ"ד יכתבו לו פרוזבול, הלכך כשהמשה לזין מאחד: אינו כותב אלא פרוזבול אחד. שאין כלל מלוה אחד
ואע"פ שהלזין מרובין כשייהיה למלוה פרוזבול אחד על כולן דיו: 1 אלא על הקרקע. אלא כ"י ש לו קרקע ללוה שאז
הזכוב החוב כנבו כיו"ל כ"ד ולא קרינא כיה לא ינוב: (ו) אם אין לו. ללוה ולמלוה יש לו: מובה לו. מלוה ללוה
כתוך שדהו קרקע כל דכו וכותבים עליו פרוזבול ואפי' החוב ממה משה דקרקע כל שהוא ראויה לנכות בה כל
הזכו כנון דנבי והדר נבי עד דמשלם כל חובו: היתה לו. ללוה: שדה ממושכנת בעיר. זין שאחרים משכנו אותה

קויפט גיווארין נאך פסלו והמאותרים בשרים אבער אז
ער האט גישריבען אין שטר אשפעיערדיגן זמן,
דהיינו ער האט גיבארגט דאס געלט אין פסלו אונ
האט גישריבען אין שטר ניקן ורעם ניקן וואס נאך
פסלוו הם ויר דאך רער מלוה אליין אשארין גיטאן
ווארום אין אמה פענ ער דאך געמען די פעלדער
וואס זעען פאר קויפט גיווארין פון פסלו אונ אז
עס שטייט אין שטר ניקן וועט ער דאך נאר געמען
דיא פעלדער וואס זעען פאר קויפט גיווארין פון
ניקן אונ גיט פריער, אזוי איין שטר איז קשר אחד
לח חמשה אויב איין מענטש האט גיבארגט פון
פינף מענטשין געלט, זעען דא פינף מלוהים
כתב פרוזבול לכל אחד ויחד דארפין ויי פינף פרוזבולס
ווארום געדער מלוה דארף אפרובול חמשה לזין
מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכלם אונ אז פינף
מענטשין קארין גענוג איין אייגעס איז דאך נאר
דיא איין מלוה איז גענוג פון פרוזבול אויף אלע
חובות: 1 אין כותבין פרוזבול אלא על הנקע מען שרייבט
גיט א פרוזבול נאר אז דער לזה האט פעלדער
אם אין לו מכה הוא בהוה שרהו כל שהוא אונ אויב דער
לוה האט קיין פעלדער נאר דער מלוה האט
פעלדער שרייבט דער מלוה דעם לזה אשמיקיל
פעלד אמתנה אויף דעם הנאי ער זאל איהם צוריק
געבין נאר דער ווייל איז דעם דעם לזהם אונ מען
שרייבט אפרובול הנה לו שדה ממושכנת בעיר פוקען
עליה פרוזבול אבער לזה האט גיהאט אפעלד נאר
זיא איז גיזען פאר זעצט באיי אייגעס וער האט
אויף איר גיבארגט געלט אדער כיי דעם לזה האט
איינער גיבארגט געלט אונ מען האט ביי אים פאר
זעצט אפעלד מען מען שרייבן אפרובול. רבי

גיט וויא דער דין, דאריבער האבין איהם דיא
הקמים גינקטת אז דער גאנצער פרוזבול זאל זיין
פסול, אונ אפילו צו די חובות וואס ביו פסלו זאל
ער אויף גיט העלפין שפרי חוב הסיקדמים פסלוו ווקס
לען וואס זעען גישריבען גיווארין אויף אפרער
דינע צייט דהיינו ער האט גיבארגט געלט פסלו.
אונ ער האט גישריבען אין שטר המון ורעם המון
וואס פאר פסלוו אונ אז דער לזה וועט גיט האבין
צו צוהרין וועט דער מלוה אנועק געמען די פעלדער
וואס דער לזה האט פאר קויפט פאר פסלו
אונ ער דאך אבער נאר געמען די פעלדער וואס
דער לזה האט פאר קויפט נאך דעם וויא ער האט
גיבארגט די געלט ווייל בשעת ער האט גיבארגט
דאס געלט גיהערין אלע פעלדער צום מלוה אונ
אז דער לזה פו קויפט אפעלד פאר קויפט ער דעם
מלוהים אפעלד. אבער די פעלדער וואס ער האט
פאר קויפט איינער ער האט גיבארגט דאס געלט
גיהער גיט צום מלוה איז דאך אין אמת דארף
דאך נאר דער מלוה געמען דיא פעלדער וואס
דער לזה האט פאר קויפט פון פסלו אן אונ ווייטער
אבער גיט די פעלדער וואס ער האט פאר קויפט
פאר פסלו אונ אז עס שטייט אבער אין שטר
אפריעדריגער זמן, פון המון וועט מען מיניגען אז
ער האט טאקע פארבארגט דאס געלט אין המון
אונ ער וועט אנועק געמען די פעלדער וואס זע
נען פאר קויפט גיווארין פון המון וואס דאס איז
גיזען פאר דער גיווארין גיט וויא דער דין איז,
דריבער האבין איהם די הקמים גינקטת אונ האבין
גיזאגט אז דער שטר איז פסול אונ מען קען גיט
אנועק געמען אפילו די פעלדער וואס זעען פאר

לו ליש שמכין הוא לחמרים כותבין פרוזבול כותבין
 לכל איש על נכסי אשתו. כגון קרקע של נכסי מלוג שהוא
 אוכל מירות (י): על נכסי אפוזרופסין. שגוין ללורך
 היתומים והיתומים אין להם קרקע: ז כוורת דבורים
 וכו'. כשהיא מחוברת כע"כ
 הכל מודים שהיא חקוקת
 לכל דבר ואם היתה מוגנת
 ע"ג יתדוח הכל מודים
 שהיא כללים ואינה חקוקת
 לא חלקו אלא שמונת ע"ג
 קרקע ואינה מחוברת כע"כ:
 ר' אליעזר אומר הרי
 היא חקוקת. ונקיית
 בכסף כעטר וכוונתו חקוקת

דעס סתומים: (ז) לאו דווקא כוא בלא אפי' איהו מלכ סירוס
 כגון ענין לס קרקע ע"ג ש"ק לכמה וכמה כדמוכה כדוסלמי
 והיו דומים דמיטל, מ"ו"ס כשסמוס כ"ד: (ח) וליטוס ס"י.
 דפקס זי לטוס עני"ס הקטו כמו כן סימלוי מי טילוס לסס
 ולסי"ך אמרו כש"ס לספוסוס עילוס לטוסס היתומים קרקע
 שמתנין עלי' פרוזבול כוסל
 וסוס לוס דללו לוס אבי"ס אין
 כוסנין על נכסי אפוסוסוס ס"ך
 על ס"י שלל ללורך סימלו לוס:
 (ה) וקוסס על נכסי מסליליני
 ושסר דיני קרקטו"ח: (ו) וכוונתין
 כ"י. סר"ל דלס ספכס דמי"ס
 דעלס על"ס מסכר ס"י
 מסליליני א"ל אשעמי"ס אפי'
 ס"ך הכוסת ללוה בלא כדע"ס:
 (ז) וכו'. ר"ל פסור עמי"ס
 ורי"ל מכה מדיוס: (ח) ר"ל
 סר"ס ככוסים כיוס אמרין על כניסין אפי' כשמי"ס
 דעסס אכוסיה על כניסין עשמי"ס: (י) ודבר היתוס ס"ך דלס
 יקבל סכפ"ס א"ל כ"י עשמי"ס וצ"ל מסי סל"ג ממש א"י והיו
 טוסס כן, וכת"ל כסוסו טוסן לו אל יסר לו כחיוי בלא

(ט): וכותבין עליה פרוזבול. אם יש ללוה כוורת כללו
 כיה לו קרקע: ואינה מקבלת שומאה. כדרך שהקרקע
 המחזר אינו מקבל שומאה: והרודה. מהלות דכס
 שכתובה בשבת: חיוב. מטאת כחולש דבר ממקום חכורו
 דכה"כ (שמואל ח יד) ויעבול אותה בעירת הדבש, וכן
 מטאת ח"ך דכס הרודה ממנו בשבת חיוב טהא, ואין הלכה כר"א:
 (י) וזהו המחויר חוב בשביעית. כגון שביעית
 דהיינו שביעיתה שאין שביעית משמטת אלא כסופה שנאלר
 אמר לו הלוה אש"כ אני רואה לפרוע לך: יקבל ממנו. ולא עוד
 אלא שומר לו שחטא ידו פסופה נקבל
 (י) כשעה שזומר לו משמט אני: שנא' וזה דבר השמטה.
 כלומר דבור כעלמא שמוליא משיו שהוא משמט
 דיו וכדבור ראשון שאלר משמט אני סני וכו' שיאלר וישנה:

הוא יער אלל דכס חלל מה יער החולש ממנו בשבת חיוב
 חלל מה ענין יער אלל דכס חלל מה יער החולש ממנו בשבת חיוב
 חלל מה ענין יער אלל דכס חלל מה יער החולש ממנו בשבת חיוב
 חלל מה ענין יער אלל דכס חלל מה יער החולש ממנו בשבת חיוב

חוצפית ואגם טהבין: איש על גבי אשתו מען מען
 שרייבין אפרוזבול צוא אקאן אויב זיין ווייב האט
 פעלדער. אפילו דיא פעלדער האט ניא אירושה
 נואס זי גייערין גיט צום מאן, נאר נוייל דיא פירות
 פון דער פעלדן גייערין צום מאן מען מען שוין
 שרייבין אפרוזבול ולימים על גבי אשמושיין אונ אויב
 א אפוקרפוס האט גיבארנט געלט פאר די יתומים.
 אונ דיא יתומים האבין גיין פעלדער נאר דער
 אפוקרפוס האט פעלדער מען מען שוין שרייבין
 אפרוזבול: ז כורת דבורים אביגלשאקאק נואס שטייט
 אויף דער ערד אונ איז ארום גיקלעקט מיט ליים
 צוא דער ערד. האלשען אלע אז דער גינלשאקאק
 נוערט גייערבינט אזוי וויא דיא ערד. אונ אויב
 דער גינלשאקאק שטייט גיט אויף דער ערד נאר
 עס ליגט האלץ אדער אנדערע זאכן אויף
 דער ערד אונ דארויף שטייט דער גינלשאקאק
 האלשען אלע אז דאס האט גיט דעם דין וויא
 דיא ערד. נאר אז דער גינלשאקאק שטייט אויף
 דער ערד אונ איז גיט ארום גיקלעקט מיט ליים
 יו דיא ערד קריגט רבי אלגענר מיט דיא חקמים
 אויב ער האט דעם דין וויא דיא ערד אדער גיט.
 רבי אלגענר האט בתי וויא גינלע דער כורת גיט
 גלייך וויא דיא ערד. אונ אז אייגער קויפט כא"י
 דעם אנדערין אפגרת איז ער איהם קונה מיט
 געלט אדער מיט אשטר כסירה אדער אז מען
 טוט אפוקה אין איהם, אזוי וויא אלע פעלדער
 וטהבין גליק פרוזבול אונ אז דער לזה האט אפגרת
 מען מען שרייבען אפרוזבול ותייה מקבלת ספאה

בסקיפה אונ אז אטוקאף ריגט אן דעם כורת נוען
 ער שטייט אויף זיין ארט נוערט ער גיט ספאה.
 אזוי וויא ערד נוערט גיט ספאה ותרודה ספיה בשבת
 מי"ב אונ אז ערד נוערט ארום דיא האניק פון דעם
 גינלשאקאק אום שבת איז ער חיוב אחסאה אדער
 פרת אדער סקילה, גלייך וויא ער נואלט אפ געד
 ריסקען פון דער ערד ויהימס אפרים אינה גינלע אונ
 דיא חקמים זאגין דער גינלשאקאק האט גיט דעם
 דין ווי דר ערד, אונ אז אייגער קויפט אביגלשאקאק
 איז ער אים אנדערש גיט קונה סיידען ער געמט
 אים צו זיך. אזוי ווי אלע קטלמלין ותיי פותבין גליק
 פרוזבול אונ מען שרייבט גיט אפרוזבול אויף
 אביגלשאקאק ומקבלת ספאה בסקיפה אונ אז אטוקא
 ריגט אן דעם גינלשאקאק נוערט, ער ספאה ותייה
 ספיה בשבת פסור אונ דער נואס געמט ארום דיא
 האניג פון דעם גינלשאקאק אום שבת איז ער פסור.
 נוארום דאס איז גיט כאהעפט צו דער ערד:
 ח החפור חיב בשיעיה נוען אייגער גיט אנועק אחוב
 אום שביעית נואס מען האט גיט געשריבען אויף
 איהם אפרוזבול, יאבר לו שפכס אני נאר דער כונה
 זאגין צום לזה איה האלט שפכה נועל איך גיט
 צו געבען דעם חוב. אפר לו אפר לו פון אונ אז דער
 לזה זאגט צום כונה אפילו עס איז שפכה פון
 דעקטווענין וייל איך דיר דאס געלט שייגען
 יקבל גיט מען דער כונה צו געמען דיא געלט
 שנאמר נוארום, עס שטייט אין פסוק ויה דבר השפכה
 איז דער בייקט דאס איז דיא רייד שפכה. דער
 כונה דארף נאר ריידען (אונ זאגין) צום לזה עס

שנאמר וזה דבר. אין לך חלל דבור ראשון וכן זה דבר הרגום: מן המחזור חוב בשביעית. לזה שאומר למלה אעפ"כ ומחזור לו חכמים רוח חכמים נוחה הימנו: לא יחזיר לבניו. אינו חייב להחזיר לבניו אם מת הגר: ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. ודוקא לבניו שנתגבירו עמו כגון עכו"ם יורש את אביו מן החורה דכתיב (דברים 3) כי ירושה נעשו נתיחת אתה רוח שפיר ואם לא יחזיר לבניו יש לו להושם שמה יחזרו לסורם שיאמרו אם היו עכו"ם היו יורשים אנשים והיו לרביח

יחלם לו בן בפתים אמי גומן לך. תוס' [ט] לא יחזיר כו' ואם"ל ומד"ס גר יורש אביו כמ"ל ס"כ פ"ו דרמ"א דק"ה אביו עכו"ם אבל לבניו גר"ל סקני. גמול קידושין (דף י"ז): (יא) ליכא מיסולא חלל לון חכמים מחזיקים לו חסידם שלא סולחיהו כגון: [י] וכל כו'. גוסס חסידו. כלל קהילת דמיס מירי עולם כחן סדמים לא פני דלס חוזר בו ולון רוח חכמים נוחה הימנו אלא שטומד נמי שפירע כדליתא בס"ד דכ"ט:

השמיטה. כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורוצח אנשו העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני. אמרו לו אעפ"כ יקבל חסד, שנאמר וזה דבר הרוצח: מן המחזור חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו. הלוה מן הגר שנתגבירו בניו עמו [ט] לא יהיה לבניו, ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. כל הממלטין נקנין במשיכה [י] וכל המקיים את דבורו רוח חכמים נוחה הימנו: (יא) כל הממלטין נקנין במשיכה. וכל זמן שלא משך יכול כל אחד מהם להחזיר בו ואע"פ שנתן המעות

אין המעות קובות עד שימשיך הכסף הקנסה, ואע"פ כן חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא ליפת לזק והיו לזק (ויקרא יט) שיהא לזו שלך לזק והיו שלך לזק:

אין המעות קובות עד שימשיך הכסף הקנסה, ואע"פ כן חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא ליפת לזק והיו לזק (ויקרא יט) שיהא לזו שלך לזק והיו שלך לזק:

פן חזר שיתגבירו בניו עמו ווען איינער בארנ'ם געלט פון אגר נואם ער האט זיך קנייר גינען מיט זיינע קינדער און דער גר איז גישאקארבין לא תהייר לבניו בארץ ער גיט געגען דעם חוב צו די קינדער וואס תהייר רוח חכמים נוחה הימנו און אויב ער האט גיגענין דעם חוב צו די קינדער זענען די חקמים פון איהם צו פרידען כל הממלטין נקנין במשיכה אלע ממלטין (דאס הייסט אלע זאכן וואס מען קען פראגן פון איין ארץ אויף דעם אנדערין) וואס איינער קויפט באיי דעם אנדערין אפילו ער האט שוין גיגענין געלט איז ער גיט קונה, נאר מען קען פרקה האבן, סיידען דער לזקם געמט דיא ממלטין צו זיך, דא קען מען גיט פרקה האבן וכל חכמים את דבורו רוח חכמים נוחה הימנו און אז ער האט באן גיט גינען דיא ממלטין צו זיך און זייא האבן גיט פרקה פון וויא זייא האבן גירעט, און זענער האלט פון ווארם, זענען דיא חקמים פון זייא צו פרידען:

אין שמטה, און דער מיט וואס ער זאגט עם איז שמטה, איז ער שוין ווצא, און ער קען שוין צו געקען דעם חוב כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורוצח אנשו העיר לכבדו דעם גלייבן אין ווען ארוצח ווערט פאר פריגען אין ויין עיר מקלט (וויא עם שטייט אין דער הורה אין דיא קרחה מסעי), און דיא קענען פון שטאמ וויילען איהם געגען כבוד יאמר להם רוצח אני מוז ער זאגן איך בין ארוצח אפיו לא אף על פי כן, רב"ל פהם אונ אז וייא זאגן צו איהם פון דעסטוועני וויילען מיר דיר געגען כבוד, קעגן ער געקען כבוד פון זיי שטייט ווארם עם שטייט אין פסוק וזה דבר הרוצח דאס איז די ביד, רוצח, ער דארף זאגן איך בין ארוצח, און אז ער זאגט, איז שוין גינען: מן המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו אויב דער כלה זאגט עם איז שמטה, און דער לזה זאגט פון דעסטוועני ויול איך דיר געגען דיא זעקס, און ער גיט איהם מאקע דיא געלט, זענען די חקמים פון איהם צו פרידען מלה

נמרא כרכות דף סו ע"א

רש"י

סלכס ס' כלס כל סמיון דחסד דמלכות דבייבא אלה למד אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת ער שימעות הבועע. יתיב רב ספרא וקאמר בלשון רבו. ת"ר שנים ממתניין זה לזה בקערה,

למעום איתמר. אין חילוק בדבר חלל שחייב לומר בלשון משמיה דרב אין המסוכין רשאים לאכול כלום למעום איתמר. למאי נפקא מינה שחייב לומר

אנהייבין עסין ביו דער וואס האט גיזאגט דיא ברקה הכוזבא וועט אנהייבין עסין יתיב רב ספרא קאמר לשעום קאמר רב ספרא איז גינעסין און האט געזאגט מיר האבין גילערניט למעום, גיט לאכול נאר למעום, אלע געקט סארין גיט פארוויגן עסין ביו עם היבסא זאן עסין דער וואס האט גיזאגט דיא ברקה הכוזבא למאי נפקא מינה שחייב למד בלשון רבו וואס איז דער אונטערשייד לאכול

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב רב יהודה דער וזהו פון רב שמואל בר שילת האט גיזאגט פון רב'ס ווענין אין המסוכין רשאים לאכול כלום ער שטייט הבועע פאר צייטן איז גינען דער מנהג ווען מען האט געדארפט עסין אסעודה זענען אלע געקט גינעסין ארום טיש, פאר זענער קענען איז גילענין ויין פרויט, און איינער האט גיזאגט דיא ברקה הכוזבא און אלע האבין געגען אפן. זאגט רב יהודה קיינער קאר גיט

שלושה אין מהנינין. הברוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו השרות בידו. רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי רב שמואל בר רב קמינא קדים ויהיב וקא מתני ליה לבריה אין הברוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים, רב חסדא אמר מפי רוב העונים, א"ל רמי בר חמא שאן רובא דאכתני לא כליא ברכה מיעוטא נמי לא כליא ברכה. א"ל שאני אומר המאריך כאמן יותר מדאי אינו אלא פועה. י"ד אין עונין לא אמן חמופה, ולא אמן חמופה, ולא אמן יתומה, ולא יורוק ברכה מפיו, בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים, חמופה יתחטפו מימי, חמופה יתקטפו

רבו : קדים. רבה בר בר חנה לישב על השלחן ולטנות לבנו הלכות סגודה לפי שהתחן רגיל לבצוע והוא מלמדו היורק יעשה: לבצוע. לפרוט הפרוסה מן הפת: עד שיכלה אמן מפי העונים. אמן אחר ברכת המזבח דחף עינית אמן מן הכרכה הוא וזמרי' כפרק כילד מברכין לרין שחבלה ברכה קודם בליטה: חמופה. שקרין את האלף ב' בחטף ולא בפתח ואומר אמן והוא לריך לומר אמן: חמופה. אסמך קריאת נבי"ן שאינו מליטה כפה החטף יוכרת: יתומה. שלא שמע הכרכה אלא ששמע שעונין אמן. והא דלמרינן כפרק החליט שחלכסנדריא של מלריס היו מניטים בסודרים כשהגיע עת לענות אמן חלמא לא שמעו וקא ענו, הכחו מידע ידעי שהם עונים אמן אחר ברכה ועל איזה ברכה הם עונים חלל שלא היו שומעין את הקול: ולא יורוק ברכה מפיו. כמהירות שדומה עליו

כחטא חלל שקוב קבוע הוא לו:

אדער למעוה. מען ואגם עסין אדער מען ואגם פארניבין. ואגם דיא זאגא געס אדער פאקי קיין אונטערשייד וויא מען ואגם. נאר אפגעניש בארף ואגין מיט דעם לשון וואס אין כפי האג גיואגט הט רבנן שגם פסמינן ה ליה בקשה די רבנן האבין גילעריגט ווען צווייא קענטשין עסין פון איין שיסול זאל דער קלעקערער ווארמין ביו דער נעקעקערער וועט אנהייבין עסין שלשה אין פסמינן אויב דרייא קענטשין עסין פון איין שיסול בארפין גיט צווייא ווארמין אויף אייניקם הברוצע דא פושט ידו תחלה דער וואס האט גיאגט דיא ברכה המוציא דער ציהט אויס פריער דיא האגט צום שיסול צו אנהייבין עסין ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו תרשת בידו אונ אויב ער וויל געבין כבוד צו זיין רבי אדער צו אזוי אפגעניש וואס איז גרעקער פון איהם. ער זאל פריער אנהייבין עסין. קענ ער רבה בר בר חנה יהי פסק ליה לגרתי בי רב שמיאל בי רב קמינא רבה בר בר חנה האט מתונה געמאכט וזיין וזהו מיט דיא קאכ" קער פון רב שמואל' כר רב קמינא קדים ויהיב קמי פתני ליה לגרתי אין הברוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים פאר דיא מתונה אין גינעווע רבה מיט זיין וזהו אונ האט איהם גילעריגט דיא דיגים פון המוציא ונוייל דער תקן בארף ואגין דיא ברכה המוציא. איין דין איז דער וואס ואגט די ברכה המוציא קאר גיט אנהייבין עסין ביו אלע קענטשין וואס הערין דיא ברכה האבין שוין אפ גיאגט אמן רב חסדא אמר מפי רוב העונים רב חסדא ואגם אפילו גיט אלע האבין שוין אפגינאגט אמן. נאר צו דאס מערקטע קענטשין וואס האבין גיהערט דיא ברכה האבין שוין אפגינאגט אמן מעג ער שוין אויף אנהייבין עסין אפר ליה בי רב חסדא רמי בר חסדא האט גיאגט צו רב חסדא מאי שניא רבא פאר וואס בארפסטו אז דאס מערקטע קענטשין זאלין האבין גענעקערט אמן דאכתי לא כליא ברכה ווארום איידער וייא האבין אפגינאגט אמן האט

זיך נאך גיט געגרינגט דיא ברכה מיטשא נמי לא כליא ברכה אז אביסול קענטשין האבין נאך גיט אפגינאגט אמן אין דאך האט אויף דיא ברכה גיט געגרינגט וינאריין אפר ליה האט רב חסדא גיאגט צו רמי בר חסדא מיר בארפין זעהן פאר וואס האבין דיא מערקטע קענטשין שוין אפ געואגט אמן אונ אביסול קענטשין האבין נאך גיט אפ געואגט אמן. געוויס ווייל דיא ביסול קענטשין ציהען לאנג דעם ווארט אמן שאני אויפ פאריד באפן יותר מדאי אינו אלא פועה אונ איך זאג דער קענטשן וואס ציהט לאנג דעם ווארט אמן האט ער אפערט. דריבער בארף מען גיט ווארמין אויף דעם אמן פון דעם ביסול קענטשין ביו זיין וועלן איהם אפגינאגט מיט רבנן אין ענין לא אמן חמופה דיא רבנן האבין גילעריגט מען קאר גיט גענעקערין דעם ווארט אמן האפגעריגט. נאר מען מוז גיט ארויסריידן דעם א מיט אקקיץ ולא אמן קסופה אונ קען קאר גיט זאגין דעם ווארט אמן אפגינאקט נאר קען מוז ארויס ריידן דעם ון קען זאל זאגין אמן ולא אפן יתומה אונ קען קאר גיט זאגין אזויא אאמן וואס ער איז איתום. ער הערט אלע זאגין אמן ואגט ער אויף אמן. אפער ער האט נאר גיט גיהערט דיא ברכה אונ ער ווייס נאר גיט אייף וועל'קע ברכה מען ואגט איצט דעם אמן. דאס קאר מען גיט ולא יורוק ברכה מפיו אונ ער זאל גיט ארויס ווארפין אברכה פון זיין מויל. ער זאל גיט זאגין אברכה און ברוך אומר אויפ כל העינים אמן יתוסת יהי בניי יתוסת בן עזאי ואגט דער מענטשן וואס ואגט אמן יתוסת. ער ואגט אמן ווערין אויף וועל'קע ברכה ווערין זיינע קינדער ווערין יתוסת חספה יתקטפו ימי דער וואס אפגינאגט אמן דעגן און פאסעט דיגען אמן ער רעט גיט גוט ארויס דעם א פאסעט וועל'ין זיינע יארהיין אונעקגעחאפט ווערין פון אים ער וועט לשארבין פאר זיין צייט קסופה יתקטפו ימי דער וואס ואגט אפגינאקטין אמן. ער רעט גיט

ימיו. וכל המאריך באמן מאריך לו ימיו ושנותיו:

גמ ארום די ופון אמן וועלן זיינע זאקערין אפ
געהאקט ווערן וכל המאריך באמן מאריך לו ימיו ושנותיו
און דער קענטש נואם זאקס לאנג דעם נוארש

וזהר בשלח דף נה ע"ב ת"ת לחילות יוד הא ואו הא

רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים י) למה י' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה. בשעת לחובי עלמא גרמו קב"ה
סליק לעילא לעילא ובני נשא זוחין וחסתי דמעין וליח מאן דישת עלייהו. ת"ע בנין דליהו סליק לעילא לעילא
ותצובה אחמנע מנייהו, כדין כתיב (שמות עו) וזכר בלוחך תהרום קמך. ר' יוחנן אמר האי קרא בשעתא דלחלב
קב"ה גאוחא על עממיה דיתכנסן עליה, כמה דכתיב (תהלים ב) ורוזנים נסדו יחד על י' ועל משיחו. ותצובה זמין
ליטון שבעין קסטורין מכל עיבר. (י"א עמין) ללחכא כההוא זמנא בזכולוסין דכל עלמא ולמעבד קרבא על ירושלם
קרתא קדישא ולאחר עיניו עליה דקב"ה ומאי אמרי טוקים על פטרוניא בקדמיחא. ולבחר על עמיה ועל היכליה.
כדין זמין קב"ה להויבא עיניהו, דכתיב (סס) יושב בשמים ישחק י' ילפג למו. כההוא זמנא ילבב קב"ה גאוחא עלייהו
וישיטנו מן עלמא כמה דכתיב (זכריה ד) וזאת תהיה המנפה אשר יבן י' את כל העמים אשר נבאו על ירושלם
המק בשירו והוא עומד על רגליו. רבי אבה אמר שמיה דרב יוסא סבא ובהי אמר ר"ש זמין קב"ה לחתיא לכל איטן
מלכין דעין לישראל ולירושלם לאלדיראטוס וגבולדנר ולסמחריב ולכל שאר מלכי עמין דחייבו בתייה ולשלטאה
לון קדמיחא ויתכנסן עמהון שאר עמין וזמין קב"ה ללחכא עליהו ולישטרוס. ה"ד (סס) וזאת
תהיה המנפה אשר יבן י' את כל העמים אשר נבאו על ירושלם. אשר יבאו לא כתיב חלל אשר נבאו. כדין כתיב (שמות
עו) וזכר בלוחך תהרום קמך. ודל זמנא דלחכא משיחא כתיב ושירתא דל שירתא דלמין היא:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ב
(א) אין הקורא רשאי לקרות עד שיאמר לו גדול שבצבור
לקרות ואפי' חזן הכנסת או ראש הכנסת אינו
קורא מעצמו עד שיאמרו לו הצבור או גדול שבהם
לקרות וצריך אחד לעמוד עמי' בשעת קריאה כדרך
חזן העומר עם הקוראין: (ב) הקורא יש לו דרלג מסקום
למקום בענין א' כגון אחרי מות ואך בעשר שבפר שח

מספר חסידים סימן קמו קמו.
אם סבא לרס חס עמנו לדי חסד יעמוד לכל המושבים כי סוס
גוסל עמנו:
זמירות כיו לי סוקר דוד מניח כל זמירות שבעולם
לעסוק בחכמה וביס קורא חס ספמנים בעשומיו
ובשעמיו ובזמירותיו, חלל חוסת סוסוליס וסמנים התקראות
דכך לזיס וסס כפיסכ כזיר של עגנים פסידס חורב שפסכ
מליסס וסומבר כש"ע נכר שפסטי ככזיר שפסכ קוליס

(א) אין הקורא רשאי לקרות עד שיאמר לו גדול שבצבור
לקרות דער וואס לייגענט אין די ספר תורה
טאר גיט אנהייבן לייגענען ביי דער גרעסטער פון
שוהל וועט זאגן צו איהם ער זאל לייגענען ונאשי
חזן הכנסת או ראש הכנסת אפילו דער וואס לייגענט
איז דער חזן פון שוהל ארער ער איז דער עלצטער
דער נבאין פון שוהל. פון דעסוועגען איז קרא
פעצט עד שיאמרו לו הצבור או גדול שבהם לקרות טאר ער
גיט אליין אנהייבן לייגענען ביי דער גרעסטער
פון די שוהל אדער אלע קענטשין פון שוהל וועלן
זאגן צו איהם ער זאל לייגענען וצריך אחר לעמוד עמי'
בשעת הקריאה אונ איין קענטש דארף שטיין געבין
איהם ווען ער לייגענט בדרך חן העמיד עם הקוראין אזוי
וויא דער חזן שטייט געבין די קענטשין וואס קען
רופט זיין צו דער ספר תורה. אזוי דארף איינער
שטיין געבין דעם קענטש וואס לייגענט: (ב) הקורא
יש לו דרלג מסקום למקום בענין אחר דער וואס לייגענט
אין די ספר תורה קענ אנהייבן לערנען פון איין ארס
צום אנדערן ארס. אויב דיא ביינע ערשטער
שטענדיגן פון איין זאך כגון אחרי מות ואך בעשר
שבפר שח אחר אל הכתובים דהיינו ער קענ איבער-
היפען פון אחרי מות ביי דעם אך בעשר וואס
שטייט אין די קרדה אומר אל הכתובים נער לייגענט

אם הביא אדם את עצמו לדי חסד אויב אקענטש האט
זיך אליין געבריינגט מען זאל איהם חושד זיין.
דהיינו ער איז גענאנגען ביי נאכט אליין אין אזוי
זאגט וואס מען קען איהם חושד זיין אויף זנות,
ארער איין אנדער חשד: מחיל לכל החושים זאל ער
מחיל זיין אלע קענטשין וואס זענען איהם חושד
כי הוא גיבם לעצמו ווארום ער אליין האט זיך דארף
געבריינגט צו דעם חשד. דוד הנביא האט גיזאגט
פאר גאט וישראל הי' לי תקף דיינע חקים. דיין תורה
איז ביא מיר אנגעזאגן דוד האט אונזעק גילאזין אלע
שבעולם לטקס מנהיג דוד האט אונזעק גילאזין אלע
געזאנגען פון דער וועלט אונ האט נאר גילערונט
התורה היה קרא את הפסמים בנביאיהו ובשעמיהו
ובזמירותיו דוד האט געלייגענט אין דיא תורה מיט
דער גנינה, מיט אשיינע זיסע שטייכעקע האט ער
געוונגען די פסוקים פון די תורה זאל איהם החללים
ואימים התקראות דוד לזיס אקער די קענטשין וואס
זאגן פסוקים פון דיא תורה מיט אנהייבער ויה
בפיס קשר של עגנים און זיין גענען מיט דעם כויל
די פסוקים גלייך וויא מען זינגט פסוקים פרייר
ליכע נגונים שפירד תורה שפיעק עליהם וועט דיא
תורה שרייען פאר גאט אויף די קענטשין וואס
דבט של טילס גינען עשאין כגודר די תורה וועט זאגן

כי כעולתם או אינם קולעים בצמחים הסמנים וגם מפסקים
הצוק: ולזה דרכים למינים עליהם סוף נועקה וחוצת כי מלטים
המש מלות פסקים מסתחי וסם מסקו ומכ משמם רכום
ועוד הם נועים כי סף מה שחין לשמית צמחים מולין לרם מנדכ
מפסקים דברי למסוק דרכים כעלים :

אמור אל הכהנים והוא שלא יקרא על פה שאמור
לקרות שלא מן הכתב אמר תיבה אחת ולא ישהה
ברילוג אלא כדו שישלוב המתורגמן תרגום המסוק :
דברי מולין אינו מוסק ענדכ לנדכ למכ וסם

פאר גאמ רבונו של עולם ריינע קינדער האבין
קינד געמאכט ווי אפדערע, זיי שפילען אונ זינגען
מיט מיר גלייך וויא איך וואלט גיווען אפידערע צו
זינער פערקעניגען וישעה שחם קוראים בי במרוצה אונ
וען ריינע קינדער לייגענען אין מיר לויפענדיג
מיט איירונג, ווייל זייא האבין קיין צייט או אינם
קוראים במסורים תמטמים דאמאקס לייגענען זייא גאר
גיט די פסקים מיט די נגינות וגם מפסקים תפקדות
בדברים אחרים אונ זייא האבן איבער דיא פסקים
מיט אנדערע בייד עליהם היא צעקת ואמרת אויף די
פענטשין שרבי דיא הורה אונ זאגט פאר גאט
שמנת אלמים תמש במות פסקים פסקתי דוא האקט מיר
איבער געהאקט האקט אין מיר געמאכט אקט
טוינענד פינף הגדרערט פסקים וגם פסקי יתר מששים
רבות אונ זייא האבן אין מיר געמאכט מעהר וויא
זעקס קאהל הגדרערט טוינענד פסקים ווייל אין
מיטען פסקו בירדיו זיי וואם אנדערש, נוערמ דאה
פון איין פסקו צוויי פסקים ועוד הם עושים בי אגסח
שאין לעשות בשמית חילין גאר טוהען זייא מיט מיר
אזעלבע ואבין וואם מען טוהט דאס גיט אפילו
ביי פראקטע בייד אדם מברר חילין איט פוסק הדבר ליד
איר אז אמענקש רערט אפילו פראקטע בייד מיט
וויין מברר נועט ער גיט ספסיק ויין אין מיטען פון די
בייד ער זאל אנהייבין בירדיו אנדערע בייד וגם
מפסקים דבר למסוק בדברים בשלים אונ זיי זענען מפסיק
אין מיטען כיינע בייד צו בירדיו ליידיגע בייד וואם
מען בארף זייא גאר גיט :

פון אנהייב אחריו מות כיו צוה ה' את משה, אונ
ער היפם איבער דעם סוף אחריו מות אונ דיא
קודה קרושים כיו אין די קודה אמור הייבט ער
אן אך קעשוור, ער פארנויקלט די ספר הורה ביו
אך קעשוורו היא שלא יקרא על פה גאר אויסווייג
זאל ער נישט לייגענען שמוסר לקרות שלא מן הכתב
אפילו מיה אחת ווארום מען טאר גיט לייגענען גיט
פון געשריבענע אפילו איין ווארט אויך גיט ולא
ישנה ברילוג אלא כדו שישלוב המתורגמן תרגום המסוק
פראצייטן איז גיווען דער מנהג דער וואם האט
געלייגענט אין דיא ספר הורה, האט געלייגענט
פסקים טייו, דהיינו דער וואם האט גלייגענט אין
דיא ספר הורה האט גיזאנט גירברר ה' אל משה
לאמור, איז נעבין איהם גישטאנען אייגער וואם
האט בארר גיזאנט דעם פסקו אויף הרגום וסלל
ה' עם משה למימר, אזוי איז גיווען בייד זעכער
פסקו, טייל דאס פראקטע פאלק האבן גיט פארר
שטאנען לשון קודש, זייער שפראכע איז גיווען
גאר פרגום, איז דער דין אזדער וואם האט גליידי
עקט אין דיא ספר הורה בארף איבערהפען אונ
לייגען אויף איין אנדער ארט, בארף ער דאך
וויקלען די ספר הורה כיו צום אנדערין ארט, אויב
ער האט גיט טייט צו וויקלען, אייבער מען נועט
אפזאגן דעם פרגום פון דעם לעצטין פסקו וואם
דער לייגענער האט גיזאנט נועט שוין ויין אויפער
וויקעלט אויף דעם גייעם ארט, מען מען אויפער
וויקלען ביו צו דעם אנדערין ארט, אבער אז עס
נועט ליינגער ווערין אונ דער פרגום זאנער נועט
שוין האבן אפ גיזאנט דעם פרגום פון דעם לעצטין
מען נועט אויפוויקלען צום דעם אנדערין ארט, זאל מען גיט וויקלען גאר דער לייגענער זאגט אויס
ווייניג וואס דארטן שטייט, דאס זאגט דער רמב"ם ולא ישנה ברילוג, ער זאל גיט באררין
לאנג טארטין מיט דעם פארנויקלען די ספר הורה כיו צום אנדערין ארט אלא כדו שישלוב המתורגמן תרגום המסוק
הפסק גאר ביו דער פרגום זאנער נועט אפזאגן דעם לעצטין פסקו פרגום :

פון איין פסקו צוויי פסקים ועוד הם עושים בי אגסח
שאין לעשות בשמית חילין גאר טוהען זייא מיט מיר
אזעלבע ואבין וואם מען טוהט דאס גיט אפילו
ביי פראקטע בייד אדם מברר חילין איט פוסק הדבר ליד
איר אז אמענקש רערט אפילו פראקטע בייד מיט
וויין מברר נועט ער גיט ספסיק ויין אין מיטען פון די
בייד ער זאל אנהייבין בירדיו אנדערע בייד וגם
מפסקים דבר למסוק בדברים בשלים אונ זיי זענען מפסיק
אין מיטען כיינע בייד צו בירדיו ליידיגע בייד וואם
מען בארף זייא גאר גיט :

אונקדום

מסעי יום ב תורה

למשלך מות דמי יהוה נפש ייה ירו יהוה רחוקה הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד רמיליו יוד אל שםכ"ך
שבעשית בניקוד תולם :

י ויטעו מאתם וישב על-פי החירות, ונקלו מאתם ותב על
פום חירתא די קדם

בעל המורים

(א) ישב על פי המיסים, וסינו מור: ויסוני, מלמד שלם, סיס להס לכ אחד לשמון כ"ס לוי של משה: על פי המיסים.

פירוש לתורת אלהים

(ב) ויטעו מאתם אונ זייא האבין געזויגן פון אהם, נישב אונ האבין זיין אים גימערט צו כעם ארט

אשר ערפני בער צפון ויחננו לפני
 מגדל: ויסעו מפני החירות ויעברו
 בתוך הים המדברה וילכו הדרך
 שלשת ימים במדבר אתם ויחננו
 במרה: ויסעו ממרה ויבאו אילמה
 ובאילם שתים עשרה עינת מים
 ושבעים תמרים ויחננו שם: ויסעו
 מאילם ויחננו ערבים סוף: שני

בעיל צפון ושרו קדם
 מגדול: ו ונקטלו מן פום
 חירתא ועברו בגו ימא
 למדברא ואזלו מהלך
 תלתא יומין במדברא
 דאתם ושרו בקרה:
 ונקטלו ממרה ואתו
 לאילם ובאילם תרי עשר
 סבועין דמיון ושבעין
 דיקרין ושרו תמן:
 ונקטלו מאילם ושרו
 ער ימא לסוף:

בעל המורים

ובכחם בעלם אומר לפני מי חכים, מלמד טמול לסט משה
 על פי סי' א' אומר לכם סמכיו בני חוכין: (ח) ויסעו
 מפני סמכים. סיס לו נוער מפני סמכים, טלל ויסעו ביד רבס

פירוש לתורת אלהים

וואם הייקם פי החירות אשר על פני בעל צפון וואם
 איו פאר דיא עבודת בוכבים וואם הייקם בעל
 צפון הייקם אונ וימא האבין גערוהם פאר דעם ארם
 וואם הייקם מגדול: (ח) ויסעו אונ וימא האבין
 געצויגין פון דעם ארם וואם הייקם פי החירות
 ובערו אונ וענען דורך גיפארין דעם ים המדבר צו
 דער סדקר וילטי אונ וימא וענען גינאנגען דרייא
 טאג אין דער סדקר ארם ויחננו במרה אונ וימא

האבין גערוהם אין סרה: (ט) ויסעו סמרה אונ וימא
 האבין געצויגין פון מרה ויבאו אילמה אונ וענען
 געקויפען אין אילם ובאילם שמים עשרה אונ אין
 אילם איו ויענען צוועלף קנאל ברוגען סיס
 טאקער לשבעים תמרים אונ ויקעצין סייטיל
 בייקער ויחננו שם אונ וימא האבין דארט גערוהם:
 (ז) ויסעו מאילם וגי אונ וימא האבין געצויגין פון
 אילם אונ האבין גערוהם בימא דעם ים סוף:

בביאים ירמיה ב

לחמשיך מניח דוא צבאות נפש צב צבא צבאו צבאות רח יהודה נשמה רנצח ארני נשמה רודר יהנה רח
 יחידה רנצח יהנה רח יהודה רודר אל שם בן שבעשית:

תרנום

א ארי עיקרו לנגות פתאי
 וחו ולימדינת ערקאי שלחו
 ואסתפלו לחדא וחו עקמני
 דגלו סברה לבנה ומקדינה
 למדינה נמליו נת טענותהון
 ומבולין להון עקרו ויבאחר
 דאינו שרין פריסו נת משגגיהון ומקמיו נת משותהון ומגדיו לחון אירא היא אוקא ולישן דעבת
 קותבון בית ישראל: ב הא עקמני לא שבקו פולחן סענותא ואינו טעון דלית קרוך צורף ועמי
 שבקו פולחני די גריליה אגא סייחתי עליהון וקרא ואזילו בחר דלא ויבנו לחון: ג אסתפלו שמיא על
 קבין על ארעא דישראל בענדמא למתרכ ועל בית מקדשא דעחר לאצטדקשא ועל דעוברין בישון
 רשוי

(א) וקדר שלחו לקדר שלחו לרלות מנהנס:
 (ב) ההמיר גוי. אס המיר גוי מהס חת אלהיו והמה לא
 אלהים: ועמי המיר בבורו. אס צו סיה נכנד: בלא
 יועיל. בע"ז שחין בו חועלת: (ג) שומר. לשון תמהון:
 ושעור. לשון שער: חרבו מאור. כאלו הם חכמים
 סלסים ססס סל"ו כיון שסמיוקו כסס לא סלסיוס: וסע. אכל
 (ג) עמו סגיס. כ"ל רשי סגיס כסלס סעמון וסערס וסרין גדול בעכור ספומס סלסס:

(א) לוי כמיוס. ל"ו כמיוס וסס סלסיוס סעמכר כי כסיוס סס
 רוביוס כי וזיס מיר כמיוס (ב) כנדכ כד. ס"ל וסיוען וסמכון
 מנעמלי: ודלו. אשפס מנסנס: וקדר שלחו. שלח מלסלס
 וקדר סס בני ערב אסר סס כסלס סמנכס: וספוננו מלד.
 ומקרו מלד כמנכוס יחירס: וסלסו סן סיסס כולס. ר"ל מנסס
 סגיוס ססס וכי כסלס סיסס כיויס: כמנעכ סלסס: (ג) ססכיר.
 וכי גוי מנס סחלף ללסיו כלסר: וססס. סף כי סס"ו לא
 מני סחלף ככור סעקוס כמ"ו ססיוס דכר סלסין ט סמלס:

מֵאֵד נִאֲמִי־הִנֵּה : י כִּי־שִׁתִּים רְעוֹת עֲשֵׂה עִמִּי
 אֲתִי עֲזְבוּ מִקֹּדֶם מִיָּם חַיִּים לְחַצְבֵּי קֶהֱם בְּאֲרוֹת
 בְּאֲרֹת נִשְׁפָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְבְּלוּ הַמַּיִם :

פסיק ושעו בחר מעוקא ראינו להוץ גנובין חכרין דלא יכלין לקיימא מיא:
 מצורת דוד

(ד) שחיס רעות. כ"ל דעם כעילה וחסכת לשחיס: מקור
 מיס חיים. שחיס כענין הטובע מיס חיים. כ"ל חסטיה דה
 טבוח כלל עת: לחצב. למטן להלכ לעלמס דכרות רטוח
 ככרות כותליס אשכ לא יחזיקו את חמים אשכ רתנו כסס ד"ל
 טוכדים לעלות השמים סתעגליס כהשפסע מלח העקום ופך אין צדק
 דעכ דכרכ הסוכ לו חס לעו ימשכ סף כי הפחלף דככ דכרכ הגרוע עמנו:

דעם פירוש עברי שימש געפינס מען בייא דער הפמורה פון דער וואך:
 רש"י

על כהמ"ק שעתיד ליהרב: (ד) אשר לא יכילו המים.
 סהמים חסעסעין את כחליס וספתס ופוליס:

כתובים תהלים מד
 להמשיך מיסוד ומלכות דוא שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסור א אד
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלה דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יתרה חיה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשים:

א תתנו כצאן מאכל ובגוים זריחנו: ב תמכר-עמך בלא-
 הון ולא רבית במחיריהם: ג תשימנו חרפה לשכנינו לענ
 וקלם לסביבותינו: ד תשימנו משל בגוים מגוד ראש
 בלאמים:

לשיבבא סקקנותא ותורפיאה לתרונתא: ד שיתגא למחלא בעממיא למטול בישא גאומיא:
 מצורת דוד

(ב) כלאן מהלכ. כלאן כמנוים למחל: (ג) ולס רכיס. לו
 נקח דב הון כחלוסיס: (ד) לשכינו. כענוכ כי סס
 יודיס כיומכ מהלכות ככלות עלינו ולס יחרכו אוחנו:
 (ד) סשינו משל. כלשכ יעל על מי לכות מעוכוס וגדולוס
 ימשלו למכ דיומס סול לערוס ככלוס על יסכל:

פירוש עברי מיימש
 גימ גענוען: (ג) תשימנו חרפה לשכנינו דוא האקס
 אונגו געמאכט מיר נאלין זיין אשאנדע צו אונזערע
 שכנים. אונזערע שכנים דיא פעלקער נאלין זיה
 שעמען מיט אונגו. לעג וקלס למכיכותיט אלע פעל-
 קער וואס ארום אונגו לאכין פון אונגו אונג שיענדין
 אונגו: (ד) תשימנו משל בגוים דוא האקס אונגו געמאכט
 פאר אקישל צו דיא פעלקער, אז דיא פעלקער
 ווילען איינעם שענדין זאגין זיי דוא ביומ גליקה
 צו איוד מגוד ראש בלאמים דיא פעלקער שאקלען
 אויף אונגו מיט דעם קאפ, מיט אינקעקשער:

פירוש עברי מיימש
 גימ גענוען: (ג) תשימנו חרפה לשכנינו דוא האקס
 אונגו געמאכט מיר נאלין זיין אשאנדע צו אונזערע
 שכנים. אונזערע שכנים דיא פעלקער נאלין זיה
 שעמען מיט אונגו. לעג וקלס למכיכותיט אלע פעל-
 קער וואס ארום אונגו לאכין פון אונגו אונג שיענדין
 אונגו: (ד) תשימנו משל בגוים דוא האקס אונגו געמאכט
 פאר אקישל צו דיא פעלקער, אז דיא פעלקער
 ווילען איינעם שענדין זאגין זיי דוא ביומ גליקה
 צו איוד מגוד ראש בלאמים דיא פעלקער שאקלען
 אויף אונגו מיט דעם קאפ, מיט אינקעקשער:

משנה פסחים פרק ט משנה
 כ"ל חמשי דס"ח דמלכות דילירס צבאות
 מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את
 הראשון יעשה את השני [א] שנג או נאנס

פסח. אין חדש גימן יעשה את השני ואל ער מאכין
 דעם אנדערין קרבן פסח אין אידר שני אויב איינר
 האט פאר געסין צו מאכין אקרובן פסח דעם
 פערצעהנטין טאג אין גימן א נאנס אקרע עס

[6] שנג כו'. טעם לנפש כו' אנוסיס או שונגיס ענין ס"ג
 חס חס ריבס כו' ולכ"י דס"ל ריבס מורס כל בני חס
 חס לט טעם לנפש ככרי דכך דטוקס ולס כו' סלר טעוס
 טכנן שלט פשו חס ככלשין ועשו חס פשו סף חס מרכס אנוסיס

פסח. אין חדש גימן יעשה את השני ואל ער מאכין
 דעם אנדערין קרבן פסח אין אידר שני אויב איינר
 האט פאר געסין צו מאכין אקרובן פסח דעם
 פערצעהנטין טאג אין גימן א נאנס אקרע עס

דרכו של כל מלוכה כו' [ג] ודומין. פס"ו דפי כפי
 היה כעופדי ופ"ד דין כעופדי אלכסון קפי ילף נים
 מכלל מק' סכה, סוס: [ד] סגנת. כנמלס סופלס
 לא מ"ס מפי סופלס דחיתוי ימור ויפס כפומלס:
 (ס) ופ"ס לכמעתינ סעלי מפי סופלס ופיס ל"ל דמסוס

כליל התקדש חג ליל המקודש לחג שהוא פסח ראשון
 טעון הלל ושאינו מקודש לחג אינו טעון הלל: זה וזה
 מעון הלל בעשייתו. ליליה מיעט קרע משיר יום לא
 מיעט: ר' לא יאכלו מסנו זבין. לני עמח נפס

כתיב איש ורשעין מיניה
 ארז נדה ואין לזכר נדחין
 (אלל נבי ויזה אף לזכר
 נדחין) (ה) ואם אכלו
 פטורים מהכרת. לזולל
 קדשים כפומלס הנוף דכתיב
 (ויקרא ז) כל עהור אלל
 כשר. ופמין ליה והפסל
 אשר תחלל כשר וגו'
 וקומלחו עליו וככרתה כשר
 הלאכל לטהורים טמאין
 חייבין עליו מוס טומאה
 ושאינו נאכל לטהורים כגון

אינו מעון הלל באכילתו. זה וזה מעון הלל
 בעשייתו ונאכלין צלי על צווח ומרורין
 [ג] ורוחין את [ד] השבת: ד הפסח שכא כפומלס
 לא יאכלו מסנו זבין וזכות נרות ויולדות ואם
 אכלו פטורים מהכרת. ר"א פומר אף על ביאת
 מקדש: ה' מה בין פסח מצרים לפסח דורות.
 פסח מצרים [ה] מקחו ככעשור וזעון הזאה
 באגרות אויב על המשקוף ועל שתי המזוזות
 ונאכל בחפזון בלילה (גמ' אחד) אחת. [ו] ופומלס
 דורות נוהג כל שבעה: א' אמר רבי יהושע שמעתי
 שהמורת הפסח קריבה והמורת הפסח אינה
 קריבה ואין לי לפרש. אמר ר"ע אני אפרש.

כתיב דלס פלנו פטורים
 מצרכ נקטינו לנכר דסופלס
 יוללס סגנון ופ"ס ספוסים
 אלל סכר"מ ככ דמפי מפי
 סכי אלל סוכלין: [ס] מקחו
 ככעשור כו'. דכתיב כשכר
 לחדס סוס ויקחו זס מקחו
 ככעשור ופי' ספס דרוס
 ככעשור מיסו למיין כיקור
 ילפיין לס ככעשל מדכתיב
 וכדפי ס' כדפי סוס ספיו
 כל סגורס סמרס זס כוס
 סדינו סיכר ככעשור ככס
 סללס וכ"ס יקח זוס
 סיכרס ופחיו"ס: [ז] וסמח
 דרווח כו'. ופ"ס סלס כות
 סילך סמס סולל כסל פלריס

פסח הכא כפומלס אין טמאין חייבין עליו משום
 טומאה: אף על ביאת מקדש. פסח דורות וזכות
 אס ככסו למקדש פטורים כשהפסח נדהה מפני הטומאה,
 דכתיב (במדבר ט) וישלחו מן המחנה כל לרע וכל זכ
 וכל עמל לפסח, כזון סמאלי מחים משתלחים זכיס
 ומזרעיס משתלחים, אין מואי מחיס משתלחים אין זכיס
 אלטריכו לחלקס ממחנותיהס, ואין הלכה כר"א: ה' בלילה אחד
 ומחנה והכי קתי נאכל בחפזון בלילה אחד ומחנה כל היום
 (שמות יג) ולל יאכל חמץ היום אהס ויוללס קרי ביה לא יאכל חמץ
 הפסח אהס אהס (ו) ורמורת הפסח אינה קריבה. יוס
 תמורת סס אלילס קריבה
 היא עמלה שלמים אלל תרעה עד סיפול בה מוס ומכר
 ויזיל דמיה שלמים דמותר הפסח קרב שלמים: ואין לי

קויפין דעם צעדקתיין מאג אין גינס וסען הווא
 באגרות אויב על תשקוף ועל שמי המזוזות און מען
 האם געדארפט שפרצען דיא גלוט פון גרן
 פסח מיט אביגטור קליינע בויקלאך פון ווארד,
 אויף דיא גרעט וואס איבער דיא טיהר, און
 אויף דיא צווייא נויטיגע פרעקער פון דיא טיר
 ווא דיא מוזה איז ונאבל בחפזון בלילה אחת און ער
 איז ניקעסין גינוארין איינליידיג אין די אייגע גאבט
 והציון כל היום און חמץ אין קאר גינוען אסור זיין
 מאג ופסח דורות און דער גרן פסח וואס נוער
 גימאכט אלע יאהר ודארף מען נים עסין איילענד
 דינוטהי כל שקיע און מען טאר נים עסין חמץ
 גאנצע ויגען טעג: ון אפר רבי הושיע האם רבי
 יהושע נעאגט שקיעה איך האב גיהערט שתמיה
 חפסח קריבה אז מען האם פו סאהשט דעם גרן
 פסח אויף איין אנדער שעפעס. איז מען דעם גרן
 פסח מקריב שלמים נאך פסח, און איך האב
 גיהערט שתמיה פסח אינה סקריה אז מען האם פאר
 סאהשט דם גרן פסח אויף איין אנדער שעפעס
 איז מען דעם גרן פסח נים מקריב שלמים נאר
 ער פיטערט זיך אזויא לאנג ביו ער צעקומט
 אפעלער פארקויפט מען איהם און פאר די געלט
 קויפט מען אשפעס און מען איז איהם סקריב
 שלמים ופי' לי גבש און איך קען נים פארשטיין

און בייא דעם אנדערין גרן פסח בארף מען נים
 זאגין הלל ווען מען עקט איהם וזה תח שפין הלל
 בצשיתו בייא דעם ערשטין און כיי דעם אנדערין
 גרן פסח בארף מען זאגין הלל ווען מען סאכט
 איהם ונאכלין זלי און ביינע ערליי פסחים נוערין
 ניקעסין גיקראמין על פסח יסורים מען עקט זיי
 מיט סצה און מיט קרור ודחין את השבת און זייא
 שמויסיין אנועק שקת, אויב דער פערצענקער מאג
 איז גינס אדער אין אייר גיפאלט אום שקת סאכט
 מען דיא פסחים אום שקת: ד הפסח שגא כפומלס
 דער גרן פסח אום נוערש גימאכט ווען מען
 איז סקא פון פסחים לא יאכלי מפי זאלין נים עסין
 פון איהם זבין וזכות נרות ויולדות נים און נים
 אןקה און נים אנדה און נים אנעוויקערין ואם
 אכלו און אויב זיי האבין גיגעסין פטורים מכהת קוקט
 זייא נים ברת רבי אלעזר פומר אף על ביאת מקדש
 כפי אלעזר זאגט אז זבין וזכות נרות ויולדות
 זענען אריין גינאנגען אין בית המקדש ערב פסח
 ווען דער גרן פסח איז געמאכט צענוארען
 כפומלס, קוקט זייא נים פרת: ה' סה בין פסח מצרים
 לפסח דורות וואס איז דער חילוק צווישן דעם פסח
 וואס דיא יודין האבין געמאכט אין מצרים און
 דער פסח וואס נוערש אלע יאהר געמאכט פסח
 סצרים סקחו ככעשור דעם גרן פסח וואס די יודין
 האבין געמאכט אין מצרים האם מען נעמחט

למש כן בדר"ק שמוסק סיה: (י) וספי' לגד' כס"ו דימא
 דל"ן כעלי חיה נדמיה היינו דוקא כגון דלא דמייה בדיים כגון
 נעמא דעלמא או שמעט ירוס, חוס' (ח) ויבמלא הא קמ"ל
 דליכא חמורה הפסח דלא קרנא וספי' ולי"א נחמלה שלמים
 סיה וספי' המיר קורס שמיטה לא כפסחא וכן הסמיטה כש
 פסח ויין ר' דיהי אלא ק"פ
 ר"ל קצעה כפסח וידימיה: [א] וליס לויס
 [ב] הפסח דמיס שס חמיס וכך
 כן נשט: [ח] ויכס כ"ל. כס"ג
 ס"ג דהמיר פסח כ"ב
 אמאי לא תמכר בלא מוס דמוס
 מימו הי"ל ולא הי"ל ללסיה.
 וסוס' כמכ סוסיל וסיה ל"סיה
 לשלמים וססח אחר פסח ק"ש
 סלכן לא הי' מוס ע"כ וס"ס
 א"ו ק"ש אלא ויכס כ"ב
 דקפסח ספדסס וס"ו סוס
 קקוס שנתה ש"ל סוס
 פלמו קרב אלא דמו: (ט) טיין כע"י וי"ל ככ
 מי"י אלא תמניה כ"ו פמו דלחמ"ס כע"ל: (י) דש'
 יסיב עטמא ולימיה דל"ס כ"ו סוס מחליף מעליס שלמיס

לפרש. שכתתי על חיוו שמעתי תקרב ועל חיוו תרסה
 עד שכתחב: הפסח. שאכד והפריס אחר תחתי ונמלא
 פסח רלאון קודם שמיטה השני שהיה עומד לפניו כשעת
 שמיטה הרי קצעתו שעת שמיטה כשם פסח וזה שלא
 הקרינו דהו דכ"ס (י)
 ולא יקרב הוא עלמו שלמים:
 עד שיסתאב. שיוס ל'
 מוס שלא יהיה רמיו לקרבן:
 וכן המורתו. אס המיר
 כו בהמת מולין אחרי כן:
 אלאחר הפסח. כלומר וס'
 לאחר שמיטה השני נמלא
 הרי לא קצעתו שעת שמיטה
 כשם פסח ולא נדהה כ"ס
 ויקרב הוא עלמו שלמים: וכן
 תמורתו. ה"ה דמלי' ר' יהושע (מתני כפסח עלמו (ח) יש
 פסח קרב ויש פסח שלמי קרב: ז ויפלו רמיו לנדרבה.
 נותנים אותם המעוה לחיבה כמקדש ומקריבין מכן עולות

נדה: לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח. דהוה ליה פסח
 ג' שלמים, אחד של פסח, ואחד של חסם, ואחד של עולה
 היפה שברון. עולה דשמה היפה שבהן עולה הוי, וכדמי
 היפה שבהן. ודמי היפה שבהן חסם דשמה היפה
 אס קודם הפסח נסתאבו כולן, ואס לאחר הפסח נסתאבו
 סלך להוסוף עד שנישו לזמי היפה יפסיד משלו כי"ל עושא
 אס היפה שבהן אה סלע מביאו ג' שלמים מביחו
 וטעל הסלע האחד ואומר כל מקום שהיא הפולה הרי
 היא מחוללת על סלע זו ויביאו ממנו עולה. וטעל
 הסלע השני ואומר כל מקום שהוא חסם הרי היא מחוללת
 על סלע זו ויביאו ממנו עולה. וטעל הסלע השני ואומר
 כל מקום שהוא חסם הרי היא מחוללת על סלע זו ויביאו
 ממנו עולה. וטעל הסלע השני ואומר כל מקום שהוא חסם
 הרי היא מחוללת על סלע זו ויביאו ממנו עולה.

נעלכין מען איז מקריב און נעלכין מען איז ניש
 מקריב אים רבי עקיבא האם ר"ע גי'אגמ אפי' אש
 איה נעל עעבין צו פאר לשמין הפסח שגמא קודם
 שחיטת הפסח אויב דער קרבן פסח איז פאר לארין
 געווארין. האם ער אפ גישייר איין אנדער שעפס
 פאר אקרבן פסח. דער נאך איז גיפונען גי'וארין
 דער ערשטער קרבן פסח. איידער דער אנדערער
 איז גישאקטן גי'וארין. וענען דא גישאקטן
 ביידע קרבנות. און ער האט ניש גישאקטן דעם
 ערשטן פסח. נאר דעם אנדערן. דרבי'ער האט
 ער דאך דעם ערשטן קרבן פסח אליין פאר
 שמוסין. סאר מען שוין דעם קרבן פסח ניש מער
 מקריב זיין אפידו פר שלמים אויף ניש. נאר רי'ת ער
 שפיטאב ער זאל זיך פיטערין ביו ער וועט קריגין
 אפעלער ויפער וועט ער פאר קויפט ווערין ויקח דרסי
 שלמים און ער זאל קויפט פאר דיא געלט אשעפס
 און וועט איהם מקריב זיין שלמים וכן חסדתי און
 אזוי איז דער דין אויב עד המ אונקניאקאש דעם
 קרבן פסח נאקדעם וויא ער האט דעם אנדערן
 גישאקטן אויף אבהקה פון חולין. זאל מען די
 בהקה פון חולין פיטערין ביו זיא וועט קריגין
 אפעלער און מען זאל איר פאר קויפן און קויפן
 פאר די געלט אשעפס און אים מקריב זיין שלמים
 מדר שחיטת הפסח אויב דער ערשטער קרבן פסח איז
 גיפונען גי'וארין נאקדעם ווי מען האט שוין דעם
 אנדערן גישאקטן רב שלמים איז מען דעם ערשטן
 קרבן פסח מקריב שלמים וכן חסדתי און אזוי איז
 דער דין אויב ער המ אונקניאקאש דעם ערשטן

קרבן פסח אויף אבהקה פון חולין. מען מען די
 בהקה מקריב זיין שלמים: ז חסדתי נקבה לפסח אז
 ער האט אפ גישיירט אשעפס אנקבה פאר אקרבן
 פסח איז ר' בן שתי' שנים אדער ער האט אפ גישיירט
 אשעפס אוקר וואס ער איז אלט צוויי יאהר פאר
 אקרבן פסח רי'ת ער שפיטאב זאל ער זיך פיטערין
 ביו ער וועט בעקומען אפעלער ויפער און ער זאל
 פאר קויפט ווערין ויפלו דמי' לנהיה און די געלט זאל
 מען אריין לייגן אין דעם קאסמין וואס איז גי'ווען
 אין בית המקדש מען זאל פר דעם געלט קויפן
 עולות און מקריב זיין אנקבה חסדתי ער האט
 אפ גישיירט זיין קרבן פסח ויפת און ער איז גיש-
 טארבין לא: ויבא בנו אחריו לשם פסח זאל איהם דער
 ויהו ניש בריינגען פאר אקרבן פסח אלא לשם שלמים
 נאר פאר שלמים: ח הפסח שנתמכר בנכחים אקרבן
 פסח וואס איה' צוא מיאשם גי'וארין מיט אנדערע
 קרבנות עס וענען גישאקטן דריי שעפסין. איי-
 גער אקרבן פסח. און איינער א'אשם, און איינער
 אעולה. און זיי וענען צו מיאשם גי'וארין מען ווייס
 ניש אויף יעדער שעפס וועלכער קרבן ער איז טאג
 רש' ער שפיטאב זאלין זיך אלע פיטערין ביו זיי וועלן
 בעקומען אפעלער ויפכו און זייא זאלין פאר
 קויפט ווערין. און אויב דיא דרייא שעפסין
 האבין ניש אלייבין ווערם, נאר קישל אפיינער
 איז ווערט אשעלער און איינער און צווייא
 טאלער און איינער דרייא טאלער און ער ווייס
 ניש וועלכער וביא דרסי הוסי' שגמו פסין ז' זאל

והס לא אמרו לו שחוט עלינו: הוא אוכל עמחן. ואלו ישרף. כיון שהמנוה על שלכן הרי נמשך מן הראשון וחזר בו משלימותו: ושללו יצא לבית השרפה. כמה שלכן נשחט ראשון ומתוך (משען עהרי) משען עהרי: ופסדו קלעשות פסח שני. דממה נפשך כראשון נמנה ואכילה לא מעכבת: אמר להן. חשמו עלי אס אחרתי: ואמרו לו. נקט ושחוט עלינו: אוכלים כולן מן הראשון. דהוא שלום והס שלמו: ואם אין ידוע איזה מהן נשחט

ראשון שניהו יוצאין לבית השרפה. ופסדו מסכה שני: אינו אחרתו זה לזה. אין להם ענה זה על זה אין חוששין איזה ראשון חלה הוא אוכל משלו והן אוכלין משלכן: יאלו מושכין להן אחד. מן הפסחים וחלו מושכין להם אחד: אחד מבני חבורה זו בא לו אצל בני חבורה זו. ואחד מן בני חבורה זו חלה לו: וכך הם אוכרים. לאותו יחיד הכה אלס. אם שלנו הוא. אותו הפסח

אם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן. והוא אוכל עמחן. ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן. ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון או ששחטו שניהם כא' הן אוכלין משלהן והוא אינו אוכל עמחן. ושלו יצא לבית השרפה ופסדו מלעשות פסח שני. אמר להן ואמרו לו אוכלים כולן מן הראשון. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהו יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו [א] אינו אחרתו זה לזה: [ב] חבורה שניהו יצא לבית השרפה ופסדו מלעשות פסח שני. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהו יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו [א] אינו אחרתו זה לזה: [ב] חבורה שניהו יצא לבית השרפה ופסדו מלעשות פסח שני. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהו יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו [א] אינו אחרתו זה לזה: [ב] חבורה שניהו יצא לבית השרפה ופסדו מלעשות פסח שני.

מכריס: [א] אינם אחרתו זה לזה: [ב] חבורה שניהו יצא לבית השרפה ופסדו מלעשות פסח שני. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהו יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו [א] אינו אחרתו זה לזה: [ב] חבורה שניהו יצא לבית השרפה ופסדו מלעשות פסח שני.

אם שלנו הוא הפסח הזה. וידך משוכות משלך ונמנית על שלנו. ואם שלך הוא הפסח הזה. הרי

שחטנו חלנו יפה כדברו את שלנו המעל ידך משלך והמנה עמנו על שלנו: ואם שלך הוא הפסח הזה. הרי חלה עליו: וירינו משוכות משלנו. והס לבני חבורה האחרת ומינינו על זה שלך נמלא אם החליפו הרי נמשכו כל החבורה משלנו ומנו על אותו עכריו. וכך אומרים בני החבורה השניה ליהוד הכה אלס ועל כרחם נדך אחד מחלו נהא אלל חלו ולמנוט עמנו ולא אמרין ויטעו חלו משלך ככ"מ שהוא וחלו משלך ויחזרו ומנו חלו על אחד וחלו על אחד משום דלמרינן כדמרינן נבמרחא לחזור למשך כל בני החבורה מן הפסח והבטיחו חלל בעלים (ג)

האם אים גישאקטין ויהו לקיה וישמי אוג איידער ער איז גיקוקטן האבין ויאי גיקויפט אקרבן פסח אונ האבין אים גישאקטין פון גיינעמווענין אויף אס שלהן נשחט ראשון אויב זייער קרבן פסח איז פריער גער שאקטין גינווארין וזי איקלען משלנו עסין זיי פון זייער קרבן פסח ויהא איבל עקתו אונ ער עקט מיט זיי פון זייער קרבן פסח. אונ זיין קרבן פסח ואל מען פאר ברענגען וואס שלו נשחט ראשון אונ אויב זיין קרבן פסח איז פריער גישאקטין גינווארין ויהא איבל משלנו ער עקט פון זיין קרבן פסח ויהא איקלען משלנו אונ זיי עסין פון זייער קרבן פסח. ואם אינו ידוע אונ אויב מען ווייס גיט איזה מהם נשחט ראשון וועלכער קרבן פסח איז פריער גישאקטין גינווארין או ששחטו שניהם כאחד אדער מען האט גישאקטין ביידע פסחים צו זאמען גלייך וזי אוכלין משלנו ויאי עסין פון זייער קרבן פסח ויהא אינו איבל עקתו אונ ער עקט גיט מיט זיין פון זייער קרבן פסח. אונ זיין קרבן פסח ואל מען פאר ברענגען אים ופסדו מלעשות פסח שני אונ ער נאך גיט מאכין אין אנדער קרבן פסח אין אייר אסר להן אויב דער שליח האט גיזאגט צו זיין אויב איד וועל פאר זאמען זאלט איהר נעמען איין אנדער קרבן פסח אונ איהר זאלט מיך מיט ציילן אויף אייער קרבן פסח ויאידי לו אונ זיי האבין גיזאגט צו איהם אויב די וועקט נעמיגען דעם קרבן פסח זאלקטו איהם שעקטין פון אונגעמווענין אויך אוכלין כולם מן הראשון עסין אלע פון דעם קרבן פסח וואס נוערט

אונדער קרבן פסח וואס ידך הוא הפסח הזה אונ אויב

הלכס ה' כלס כלי סמילן דנכוסה דעלכות דכניסס אכדמס
 ת"ר זכור את יום השבת לקדשו זוכרהו על
 היין אין לי אלא ביום בלילה מניין הל'
 זכור את יום השבת לקדשו. בלילה מניין
 ארברה עיקר קדושה בלילה הוא קדוש רב
 מניין ת"ל זכור את יום תנא מיהדר איליה וקא
 נסיב ליה קרא דימסא. ה"ק זכור את יום השבת לקדשו
 בלילה ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת. ביום
 מאי סברך אמר יהודה כפה"ג. רב אשי
 איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדש לן מר קדושא רבא
 אמר מכדי כל הברכות כולן כפה"ג אמרי ברישא
 ומר מכדי רבא כפה"ג אמרי ביה חויא להווא סבא
 דגחין ושתי קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו. אמרו
 כני רבי חייא מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 מכדיל הוולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר
 זירא

לקדשו. משמע השעה שמתקדש היום: אין לי
 אלא ביום. לקחיה פריך דלרבנא עיקר קדושה
 בלילה הוא דכניסמו היא קדושה רבא.
 כפה"ג והכני קרי ליה קדושה רבא דלכלהו קדושה
 אמרי לם: ואגיד ביה. האריך ט: עד רביעי
 קדוש אתחלת יומא בעי לקדושי ותו בלילה
 נסיב ליה קרא דימסא. ה"ק זכור את יום השבת לקדשו
 בלילה ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת. ביום
 מאי סברך אמר יהודה כפה"ג. רב אשי
 איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדש לן מר קדושא רבא
 אמר מכדי כל הברכות כולן כפה"ג אמרי ברישא
 ומר מכדי רבא כפה"ג אמרי ביה חויא להווא סבא
 דגחין ושתי קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו. אמרו
 כני רבי חייא מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 מכדיל הוולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר
 זירא

פסוק זאלקס געדיינגען דעם טאג שבת ציא
 הייליגען איהם ואו אין פסוק וואלס געשטאנען
 זכור את השבת לקדשו. געדייניק דעם שבת צו
 הייליגען איהם, וואלמען מיר וואקען אז מען דארף
 הייליגען דעם אנהייב שבת דאס איז מען זאל
 מאכין קדוש שבת ביי נאכט. איז עס שטייט
 זכור את יום השבת לקדשו, זאלקס געדיינגען
 צו הייליגען דעם טאג שבת, ווייסין מיר אז מען
 דארף מאכין קדוש שבת ביא מאגן ביום סאי מברך
 ביא דעם קדוש שבת פריה וואס זאגט מען אס
 רב יהודה בורא פרי הנפס רב יהודה זאגט מען גיקט
 אן אלאו ניין אונ מען זאגט די ברכה בורא פרי
 הנפס אונ מען פריינגט רב אשי איקלע למחוזא רב אשי
 איז אסאדיל געקוקען אין דיא געשטאם מחוזא אויף
 שבת אמרי ליה ליבעש לן מר קדושא רבא שבת אין
 דער פריה האבין דיא קענטשין פון נאכט היזו
 גיזאגט צו רב אשי זאל דער רבי מאכין פון
 אונזערשטענין ארריסין קדוש רב ליה אונ ויזא
 האבין איהם גיעבען אכוס וויין סבר סאי מינה
 קדושא רבא האט רב אשי געטראכט וואס קען דאס
 זיין ארריסער קדושא אפר סברי כל תבוכות טולן בורא
 פרי הנפס אמרי ברישא קדושא רב אשי געטראכט אין
 הארצין אלע ברכות זאגט מען פריער בורא פרי
 הנפס אפר בורא פרי הנפס האט רב אשי גיזאגט ברוך
 אקדה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הנפס זאגיד
 ביה אונ ער האט גיזויגין די ווערטער פון די ברכה
 חויא להווא סבא דגחין ושתי האט רב אשי גיזעהן ווי
 איין אלשער מאן פרייגט איין דעם קאפ אונ פריינגט
 קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו האט רב אשי געלייגענט
 אויף זיך דעם פסוק דער חכם האט זיגע אויגין
 אין קאפ, וואס איך האב מירך קיט מייע אונגין
 כאלר ארוינגיזעהן וואס מוהען די קענטשין וואס
 זענען ארום מיש אפרי גי רבי חייא די קינדער פון
 רבי חייא האבין גיזאגט מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 דער קענטשין וואס האט גיזאגט הכדיל מוצאי
 שבת מכדיל הוולך בכל השבת כולו מען ער זאגין
 הכדיל אגאנצע וואך ועד כמה ביו פיל מען אין

פסוק זאלקס געדיינגען דעם טאג שבת ציא
 הייליגען איהם ואו אין פסוק וואלס געשטאנען
 זכור את השבת לקדשו. געדייניק דעם שבת צו
 הייליגען איהם, וואלמען מיר וואקען אז מען דארף
 הייליגען דעם אנהייב שבת דאס איז מען זאל
 מאכין קדוש שבת ביי נאכט. איז עס שטייט
 זכור את יום השבת לקדשו, זאלקס געדיינגען
 צו הייליגען דעם טאג שבת, ווייסין מיר אז מען
 דארף מאכין קדוש שבת ביא מאגן ביום סאי מברך
 ביא דעם קדוש שבת פריה וואס זאגט מען אס
 רב יהודה בורא פרי הנפס רב יהודה זאגט מען גיקט
 אן אלאו ניין אונ מען זאגט די ברכה בורא פרי
 הנפס אונ מען פריינגט רב אשי איקלע למחוזא רב אשי
 איז אסאדיל געקוקען אין דיא געשטאם מחוזא אויף
 שבת אמרי ליה ליבעש לן מר קדושא רבא שבת אין
 דער פריה האבין דיא קענטשין פון נאכט היזו
 גיזאגט צו רב אשי זאל דער רבי מאכין פון
 אונזערשטענין ארריסין קדוש רב ליה אונ ויזא
 האבין איהם גיעבען אכוס וויין סבר סאי מינה
 קדושא רבא האט רב אשי געטראכט וואס קען דאס
 זיין ארריסער קדושא אפר סברי כל תבוכות טולן בורא
 פרי הנפס אמרי ברישא קדושא רב אשי געטראכט אין
 הארצין אלע ברכות זאגט מען פריער בורא פרי
 הנפס אפר בורא פרי הנפס האט רב אשי גיזאגט ברוך
 אקדה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הנפס זאגיד
 ביה אונ ער האט גיזויגין די ווערטער פון די ברכה
 חויא להווא סבא דגחין ושתי האט רב אשי גיזעהן ווי
 איין אלשער מאן פרייגט איין דעם קאפ אונ פריינגט
 קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו האט רב אשי געלייגענט
 אויף זיך דעם פסוק דער חכם האט זיגע אויגין
 אין קאפ, וואס איך האב מירך קיט מייע אונגין
 כאלר ארוינגיזעהן וואס מוהען די קענטשין וואס
 זענען ארום מיש אפרי גי רבי חייא די קינדער פון
 רבי חייא האבין גיזאגט מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 דער קענטשין וואס האט גיזאגט הכדיל מוצאי
 שבת מכדיל הוולך בכל השבת כולו מען ער זאגין
 הכדיל אגאנצע וואך ועד כמה ביו פיל מען אין

מספר חמירים סימן קמח.

שלושה דברים כלה הקב"ה בלדוס, אולם, עינים, לשון. אולם
לשונות, עינים נכחות, לשון נכרה, וכן הדברים שנתפס
פחדם נפשו על ידיים, אלו לא היו לו אולם לא היה שומע
דברי כהן, וכמה עבירות אצל נפשו ע"י שתיקתם וכו' הולך
ומוכר שומע שיש לשם אשה או מעון אכיל וכל לגנוב. אלו לא
היה לו עינים, לא היה נוסף כבודו ומחלוק לט וכמה דברים.
אלו לא היה לו לשון לא היה מדבר לשון הרע וכמה הפעם של כהן.
פל יד לשון, מה עשה הקב"ה עם כלל אדם ואחד נדר וחומה
לכבדו בלדוס ולתקנו מן העבירות.

בתורה כדי שבינו ענין הרברים והקורא קורא פסוק

הר"ם הלכות תפלה פרק יב
(א) כיון שהחליל הקורא לקרות בתורה אסור לספר אמי'
בדבר הלכה אלא הכל שומעין ושוחקין ומשימין
לבם למה שהוא קורא שנאמר ואזני כל העם אל ספר
התורה ואסור לצאת מן הבכ"ז בשעה שהקורא קורא
ומותר לצאת בין איש לאיש ומי שהוא עוסק בחורה
הסיד ותורתו אומנתו מותר לו לעסוק בהלמוד תורה
בשעה שהקורא קורא בתורה; (ב) מיכות עורא והגו
שיהא שם תורגמן מתרגם לעם מה שהקורא קורא
אחד בלבד ושוחק ער שיהרגם אותו המתורגמן וחזור

(א) כיון שהחליל הקורא לקרות בתורה באלד וויא מען
הייבם אן לייענען אין דיא ספר תורה

אסור לספר אפילו בדבר הלכה סתם קען גיט שמועסין
אפילו אין אדין אלא הכל שומעין ושוחקין ומשימין לבם
למה שהוא קורא נאר אלע מענטשן מוזין שווייגין
אונ הערין אונ מוזין סתהו וייערע אלע סראכה
מונגען צו דיא ווערמער וואס מען לייענט שטאמ
ואזני כל העם אל ספר התורה וארום עם שמיים אין
פסוק דיא אויערין פון גאנצין פאלק זענען גיווען
צו פון הערין דיא רייד פון דיא ספר תורה ואסור לצאת
מן בית הכנסת בשעת שהקורא קורא אונ מען סתם גיט
ארום גיין פון שוהל ווען מען לייענט אין דיא
ספר תורה וסתר לצאת בין איש לאיש אונ אז מען
האט אפגעלייענט מיט איינעם אונ מען האט
אויפגערופן דעם אנדערין. איידער מען הייבט
אן צו לייענען מיט דעם אנדערין מען מען דער
ווייל ארום גיין פון שוהל ימי שהיא עסק בתורה
הסיד ותורתו אומנתו מותר לו לעסוק בהלמוד תורה בשעה
שהקורא קורא בתורה אונ דער מענטש וואס לערנט
תורה שמועדיג אונ ער האט גיט קיין אנדער
בשעפמינגונג נאר התורה לערנען מען דער לערנער
תורה אפילו ווען מען לייענט אין דיא ספר תורה;
(ב) מיכות עורא והגו שייהא שם תורגמן מתרגם לעם מה
שהקורא קורא בתורה אין דיא צייט פון עורא אונ
ווייטער ווען דיא יודין זענען גיווען אין בגל אונ
האבין פארגעסן דיא לשון קודש שפראכע אונ
דיאס גאנצע פאלק האבין נאר פארשטאנען דיא
תרגום שפראכע האט מען געטאכט אמתקה
זעבין דעם מענטש וואס לייענט אין דיא ספר
תורה זאל שמיין אהורגמן, אאייבערזעצער. ער
זאל זאגן אויף התרגום וואס דער לייענער לייענט
אין דיא ספר תורה כדי שביט ענו הדברים אלע
מענטשן זאלין פארשטיין וואס דער לייענער
האט געלייענט אין דיא ספר תורה. ויקריא קריא
פסוק אחר לבד ושחק אונ דער לייענער לייענט אפ
אין פסוק אין דיא תורה, אונ שווייגט ער שיהרגם

לשלושה דברים כלה הקב"ה בלדוס ויאכין האמ
גאמ בשאפין אין דעם מענטש אונים עינים
לשון אויערין אויגין אצונג אונים לשמע אויערין צום
הערין עינים לראות אויגין צום זעהן לשון לבר אצונג
צום ריידין וחס הדברים שמשע הארם נפשה על ידיהם
דאס זענען דיא זאכין וואס אלע מעשים פון דעם
מענטש ווערט גיטאהן דורך ויזא אילו לא היו לו
אונים ווען ער וואלט גיט גיטאה אויערין לא היה
שומע דברי הבאי וואלט ער גיט גיטאה נארעשע
רייד ופקה עבירות אשר נפשה ע"י שמיטה אונ ווי פיל
עבירות איז גיטאה גיווארן דורך דיא וואס
ער האט גיטאה ויהי הולך ויגבר אונ ער גייט אונ
סוהם דיא עבירה שומע שיש לשם אשה או סתם אשר
יכל לגנוב ער הערט אז אויף דעם ארם איז דא
אשיינע אשה אדער ער הערט אז אויף דעם ארם
איז דא געלט וואס מען קען ויזא גנבגן אילו לא
היה לו עינים ווען ער וואלט קיין אויגין געהאט לא
היה צופה בערות ומתאה לה וואלט ער גיט געקוקט
אויף אויזא אאשה וואס מען סתם גיט אונ ער
וואלט גיט געלונקט צו איהר ופקה דברים אונ פיל
זאכין זענען דא אזעלכע, אז ער וואלט גיט
גיזעהן וואלט ער גיט געוויינגט אילו לא היה לו לשון
לא היה מדבר לשון הרע אז ער וואלט גיט געהאט
אצונג וואלט ער גיט גירעם לשון הרע ופקה האט
של הבאי על יד הלשון וויא פיל עבירות פון נארעשע
ריידין קומט פון דעם צונג מה עשה הקב"ה שם
לכל אחד ואחד נדר וחומה לתבדיל באדם ולהרחיק מן העבירה
וואס האט גאט נאט גיטאהן ער האט גיטאהן צו
זענען נאך אצאם אונ אקאהער דורך דעם זאל
דער מענטש זיך קענען אפשיידן אונ דער-
ווייטערין פון אעבירה. דיא אויערין קען מען
פארמאכין מען זאל גיט הערין וואס מען דארף
גיט. דיא אויגין קען מען פארמאכין מען זאל
גיט זעהן וואס מען דארף גיט. דיא מויל קען מען
פארמאכין מען זאל גיט ריידין ווס מען דארף גיט;

אחת התייגמן ביו דער תורגמן וועט איבערזאגן דעם
דעם לייענער דער לייענער נאך איין פסוק אונ שווייגט
אנדערין פסוק אויף אייך תרגום ויין הקורא רשאי
לקרוא

וקרא מסוק שני . ומין הקורא רשאי לקרות למתורגמן יותר מספוק אחד !

לקרוא למתורגמן יותר מספוק אחד און דער לייגענער זאגן אויף תרגום ביידע פסוקים מיט איין קאמאל קאר נים לייגענע אין ריא ספר תורה צווייא זייא מנין גאר זאמין איינציגע פסוקים : פסוקים מיט איין קאל און דר תורגמן זאל איקר

מסעי יום ג תורה

אונקרום

לחמשיך מתי' דריא יהוה נמשי י'ה ידע יהוה רח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלי היה אל שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם :

יא וַיִּסְעוּ מִיַּם-סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר-סִין : יא ונטלו מימא דסוף :
 יב וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר-סִין וַיַּחֲנוּ בְּדַפְקָה : יב ונטלו ממדברא דסין :
 יג וַיִּסְעוּ מִדַּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאֵלוֹשׁ : יג ונטלו מדפקה : יד ונטלו מאלוש :
 יד וַיִּסְעוּ מֵאֵלוֹשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא-הָיָה תַמָּן בְּרַפִּידִים וְלֹא הָיָה תַמָּן : יד ונטלו מאלוש ושרו ברפידים ולא היה תמן :
 הָיָה שֵׁם מַיִם דָּעַם לְשֵׁתוֹת : טו וַיִּסְעוּ : טו ונטלו מרפידים ושרו :
 מִרַפִּידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינִי : טז ב מדברא דסיני :

בעל הטורים

(יא) מדכר סין . ממחלס נקח מדכר סין ולכסף נקח סין . (יב) כדפקס . סס דפק לכס סלל סיס לכס לחס : (יג) כלטע . כנספוקס לו י"ד כנגד י"ד דכרוס . ס"י פיס סיס חסס כסכ :

פירוש לתורת אלהים

(יא) ויסעו אונ וייה האבין גיצויגין פון דעם ים סוף (יד) ויסעו מאלוש אונ וייה האבין גיצויגין פון אלוש
 ויחט אונ האבין גערוהט אין דער וויספעניש סין : ויחט ברפידים אונ האבין גערוהט אין רפידים ולא
 (יב) ויסעו אונ וייה האבין גיצויגין פון דער וויספעניש היה שם סים אונ עס איז דארט ניש געווען וואסער
 גיש סין ויחט ברפקה אונ וייה האבין גערוהט אין צו דעם פאלק צוא מרנגען : (טו) ויסעו מרפידים
 דפקה : (יג) ויסעו מדפקה אונ וייה האבין געצויגין אונ וייה האבין גערוהט אין אלוש :
 פון דפקה ויחט מאלוש אונ האבין גערוהט אין אלוש :

תרגום

נביאים ירמיה ב

לחמשיך מתי' דריא צבאור נש צ צב צבא צבאור רח יהוה נשמה רנצח ארני נשמה דודו יהוה חיה יחידה רנצח יהוה חיה יחידה דודר אל שם ב"ן שבעשית :

א העבד ישראל אס-ייליד בית הוא מדוע היה לבו : ב עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה מבלי ישב : ג גם-בני-
 גצונו קרי

מצורת דוד

(א) סעדר ישלל . וכי ישלל סוה כעבר מנקת כסף או ילד בית בן השפחה כי עלו מעמי פתיחותם לא ישגיח הלדון פליסט כשעמם סרמים ולכן כעס נעזבים אל ספקרים ואמר וכי ישלל סוה כמותו לכווח נעזב אל ספקרים ומדוע ל"כ סיס לבו : (ב) עליו . על ישלל ישלנו סכפריים לאים עליו וסס מלכי אר"ם : כחמו קולם . עליו כחמו קולם . וכסל סדכר כע"ש : וסיסו . סמו אללו כשעמם וסריו כעסו סעמם עליו לסי יושב כסס . ועל מלכות ססרים יאמר שגלו ככר מאלים : (ג) גם כסו סק וסעמסם . ססס מלרן מלרים אסר אלס כוחם כסס ומסלל מסס עור גס כמס ישכרו אומך וסוור ומסרס אלס סקדקוד ישכמו דעם פירוש עברי מימשל נעמנס ממן בייא דער המפורס פון דער וואך .

רש"י

גַּם וַתִּחַפְּנֵם יַרְעוּךָ קִרְקָד : הַדְרֹאֲזֹאת תַעֲשֶׂה
 לְךָ עֹבֵד אֶת־יְיָהּ אֱלֹהֶיךָ בַעַת מוֹלֶכֶךָ בְּדָרְךָ :
 הַנְעִתָה מֵהַיָּלֶךְ לְדָרְךָ מִצְרִים לְשִׁתּוֹת מִי
 שְׁתוּר וּמִדִּקְרָא לְדָרְךָ אֲשׁוּר לְשִׁתּוֹת מִי נָהַר :

מבלי יחייב : ג אף בני מפים
 ומהפנכם יקפלו גבך
 ויביו נבסך : ד היא דא
 פורענהוא התעביר מיד על
 לשבכתה ותפלתא דבי אלהי
 דאחור אוקרא תקנא ולא
 הליקתא פה : ה הקען מה לבון
 לאתחקרא לפרעה מלקא דמצרים
 למרבי כן קנרא ומה לבון
 למנור קיים עם אתורא
 לאגלאה נתבון להלאה פרת
 רש"י

והחפנכם : הס מריום שחתם בוחרים עליהם לעזרה :
 ירעוך קירקוד : ירלנו בולגלחכס : (ה) מה לך : למה
 תעזבו אותי ותכעמו על מריום : מי שירור : שטכנו
 זמרים בעילוס : ומה לך : למרוד כי למען תגלו לדך
 אשור :

מצורת דוד

וכאשר וכי וזו כעבור שמוצו אל הכהנים וכי מעלוי סיני
 נעזבים אל הכהנים וכי כעס כעמד לו כילד דים : (ד) סלם
 אדם שפסס לך : ר"ל לם וזו בעבור שמוצים אל סמקרים סלם
 זאה הים הדכד ספושס אס הכעס ויסח פוינך אשכ עוכס אס
 ס' וכל סולכס חמרי כעס סביה עולך פורך כדרך סיכסס וכעוסס
 כל פס שגל וכל סעקרה : (ה) ועמס : סאולי וסכל כשסכסס למס
 לך ללכס לדרך ערסס ואשור לרעוס למסוק בעי סלסס ר"ל
 סלס סכל כשסכסס ועמס יועילי לך :

הס מריום שחתם בוחרים עליהם לעזרה :
 ירלנו בולגלחכס : (ה) מה לך : למה
 שטכנו : מי שירור : שטכנו
 למרוד כי למען תגלו לדך
 אשור :

כתובים תהלים ער

לחמשוך מסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד ויה יאהרונהי נשמה דיסוד א אר
 ארנ ארני נפש ארני ויה אלף דלת גון יוד נשכה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יקוה חיה יחידה דמלכות
 אל סס ב"ן שבששית :

א אָמְרו בְּלִבָּם בְּגִידוֹן פְּדָא
 ב אֶתְהִינוּ לֹא־יֵאֱוִינוּ אִין־עוֹד נְבִיא וְלֹא־אֲהֲנוּ יַדַע עַד־
 כ מִה : ג עַד־מֵתֵי אֱלֹהִים יִחַרַף צָר יִצְאֵן אוֹיֵב שְׂמֵךְ לְנִצַּח :
 ד לְפִנֵּי תִשִּׁיב יָדֶךָ וַיִּמְיָךְ מִקְרִב חוֹקֶךָ כְּפֶה : ה וְאֱלֹהִים
 מְלִכֵי מַקְדָּם פֶּעַל יִשְׁעוֹת פְּקֻרֵב הָאָרֶץ :

א אָמְרו בְּגִידוֹן פְּדָא
 ב אֶתְהִינוּ לֹא־יֵאֱוִינוּ אִין־עוֹד נְבִיא וְלֹא־אֲהֲנוּ יַדַע עַד־
 כ מִה : ג עַד־מֵתֵי אֱלֹהִים יִחַרַף צָר יִצְאֵן אוֹיֵב שְׂמֵךְ לְנִצַּח :
 ד לְפִנֵּי תִשִּׁיב יָדֶךָ וַיִּמְיָךְ מִקְרִב חוֹקֶךָ כְּפֶה : ה וְאֱלֹהִים
 מְלִכֵי מַקְדָּם פֶּעַל יִשְׁעוֹת פְּקֻרֵב הָאָרֶץ :
 אימתי אלהי יחסר מעיקא
 ירחיק בעייל דבא שמה לעלמא : ד לביא התיב ידך וימינך למפרוק מן נו עמפק אפיך וישצי עקתא :
 ה ואלהא מלקא דשכינה קרשיה מלקמין עביר פוקקא בנו ארעא :

מצורת דוד

(6) כינס יחד : כל שריס כפסס חמס : כל מפדי סל . כל
 כמקצועת סמיפדוס לס' כס' וכהפ'ד : (ב) אלוסוקינו .
 עניין לל סליו סלסוס כסולס ולין פוד כילס ללסס סמונ :
 ולל סמנו . סין נו אסס יודס עד פחי יחלסס : (ג) יחרף לך .
 כסופכי מצלי יכולס ס' סלסס כיר סלויכ : יפלו . וכי יפלו
 סלויכ אס סעד ללס כחמיס ולסס חלסר זמן סלס לל : (ד) מפיל
 יך . לחסר ללל סכוס בו אס סלויכ : כלס . ימייך כלס מקרב
 מייך וסילויס עמס וסכס פכס בו אס סלויכ : (ה) מקסס .
 מנלס סוס מלכו וסוס סופל סישועס :

(א) נינים . מוסלסס חמרו כולס נדוונ ללסלסס חלסל
 ולסר כן ישראל וחדס סהרי סרסו כל מוסדיל אל בית
 וועד סלו : (ב) אורחותינו . סככסחמנו כיר ככילך חין
 אנו רואיס חוסס לע"ס כולס : ער מה : עד מחי נהיח
 כלרה הולס : (ד) וימינך מקרב חיקך כלה . השלכח
 וכולס חומו מתוך חיקך :

פרוש ע"מ

וא אָמְרו בְּלִבָּם בְּגִידוֹן פְּדָא אֶל בְּאָרְךָ אֶלֶע
 אֶלְצָעֵה הַאֲבִין גִּיאָנַם צו וְאִסְעֵן אִין
 וַיַּעַר הָאֲרִיצִין מִיר הַאֲבִין שׁוֹן פֶּאֲרִבְרַעְנָם אֶלֶע
 אָרְשֵׁר וַיֵּאֵם גִּיאָם פֶּלְעֵנָם וַיֵּךְ פֶּאֲרִבְרַעְנָם אֹנַם
 קוֹשְׁעֵן אוֹיֵף דַּעַר עָרְד צו דיא יודין : (ב) אורחותינו לא
 דאיי אונ מיר זעהן עם איז אָבַת אוֹי , גִּיאָם האַם
 וַיֵּךְ מֵאִקִי שׁוֹן דַּעַרְווייִסְקֶרַם פִּון אֹנָן , וַיֵּאֲרֹם
 וַעֲנַן הַקַּב"ה פֶּלְעֵנָם וַיִּין מִיט אֹנָן פֶּלְעֵנִין מִיר
 זַעֲחַן אִיִּבְרִינָם פִּון וַיֵּאֲנַעֲר , הַיִּינָם זַעֲחַן מִיר
 כִּיִּין צִיִּיכְנָם , אָרְעֶר עם פֶּלְעֵנִין וַיִּין נְבִיאִים ,
 דִּינָם אִין עוֹד נְבִיא אוֹי בִּיא אֹנָן גִּיאָם נְבִיאִים ,
 אָרְעֶר עם פֶּלְעֵנָם וַיִּין רֹחַ הַקִּדְשׁ , הַיִּינָם וְלֹא אֲהֵן
 יַדַע עַד פֶּה אִין גִּיאָם בִּיא אֹנָן וַיַּעַר עם זֶאל
 צָפַעַם וַיִּשְׁעֵן : (ג) עַד סְמִי אֱלֹהִים יִחַרַף צָר גִּיאָם בִּין

וויא לאנג וועט דער שונא אונז פארשעמען ינאן
 אויב שך ביו וויא לאנג וועט דער שונא דערר
 צערבען אונ פארמיאסן ביין נאשען לנצח אויף
 אייביג וועט אזוי ייין : (ה) למה תשיב ידך וימינך פאר
 וואס האקטו צוריק געקערט ביידע היינע הענט
 דיא לינקע האנט אונ דיא דעקטע האנט ספרכ
 חיקך נעם ארויס דינקע ביידע הענט פון ביין
 בוועס כלה אונ פארלענד וויא : (ה) ואלהים מלכי
 מקדם פועל ישועות נקרב הארץ אונ דוא גאט וואס
 אקמאל ביזנס וינוען מיין סלך אויף אונ דוא
 האקט נשקאחן ופון אונערממענין הילף אויף
 דיא ערד , מיר אליין אויס געלייזט ווערן פון
 מלכים הענט , אונ היינט האקטו אונז ווערניג
 אין דיא הענט פון מלכים :

המקנא לאשתו. א"ג דהמקנא תשעת דיונדז און
 לכחמלה לא (ח) הלכה היא שמיב אדם לקנאות
 לאשתו אם היא זריכה לכך ולקמן מ"ב כולד מקנא: מקנא
 לה ע"פ שנים. אם נא להשקותה מי המרים לר"ך
 להביא שני עדים ולומר
 לה כפניהם אל חסתרי
 עם איש פלוני וסיס לא
 קנא לה כפני עמי אינה
 נחסרת עליו כסחירה זו
 ואינו משקה אותה: ע"פ
 עד א' או ע"פ עצמו.
 אפילו אין עדים שנסתרה זו
 אלא ע"פ א' זה הוא עלמו ואומר
 רחמייה כסתרה אחר
 שקנאתי לה נחסרה כסתירה
 זו ועל משקה כסתירה
 אחרתה עליו חספק (ב): רבי יהושע אומר כי
 ר"ך שני עדים אף כסתירה והל' כ"ר' ואע"כ אמר'
 כגמרא דכז"ו לא לימא חייטא לבייתה אפי' ביע
 לבינה אל חסתרי עמו פלוני שיש לחוס לדברי ר"י

כלי חצאי דמ"ח דמקנא דזירא צבאות

המקנא לאשתו ר' אליעזר אומר מקנא לה ע"פ
 שנים ומשקה (א) ע"פ עד א' או ע"פ שנים
 עצמו. רבי יהושע אומר מקנא לה ע"פ שנים
 ומשקה ע"פ שנים: ב כיצד מקנא לה א"ל בפני
 עדים אל הדברי עם איש פלוני ודברה עמו
 ערין היא מותרת לבייתה ומותרת לאכול בתרומ'
 כנגסה עמו לביית הסתר ושהתה עמו כר"י שומאה
 אסורה [ב] לבייתה ואסורה לאכול [ג] בתרומה.
 ואם מת חולצת ולא מתייבמת: ג ואלו אסורות

(א) לאו מהקנאה דייק שכול לפרס סתא לקנאות אלא כדפרש"י
 מדלא פני ר"ל לומר מקנא אדם לאשתו, וליסוף
 דמקנא ל' כנס הוא שכתבים ופוקמים פרש"י כמו הם קנאות
 כי קנאה תפח גבר. והלכך שכתב ס"ב רמיה לקנאות לישא
 דסמחיה כמו ויקנא ס' לרנא, נעמל ומיון סו"ס :
 [6] פ"ס כו' : דסתריס
 חקשק למומאס דרמי ונסתריס
 וס' נסמאס ובסמחה כ"ס
 מודי' ד"ל נאמן לאחר קני
 כו' : נמי' : (ב) הכי י"ל לה
 כגמלא (דף כח) : (ג) ס' אפי'
 פ"ס ב' כו' אכל כומן טיש פי
 סמריס אע"פ שאס סמחר ס"פ
 פלמו או ע"פ עד אחד תפסק
 פלוני עונותיה סו"ל וליספק
 שיכול להיות שסמחר על פי ב'
 ולי' יסקנה לפיקן רסוס פלו חוסכ
 לקנאות מש"כ כומן סו"ה ס"א
 סמחר לכי' סמריס אפילו לקנאות
 כלל : (ד) ואמר לה לול' : וסמח
 ד"לד מקנא לה הוא אלא סמרי וס"ק לא מדברי ר'
 רס"י : [ב] לבינה. כלומר לבעל, לפי שלא אסרה סורס
 מספק אלא ס"י קניי' : (ה) כהנה כענינים : [ג] כח' וס' .
 כדילפינן לקמן שלמס ובסמח סמריס כפרס, החד לבעל,

ב' יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו ע"פ ע"ל או
 נאמר עליו איס' עולם כז"ו שאין סמ' המרים : ב כיצד הוא מקנא לה א"ל (ד) בפני ב' אל תדברי עם
 איש פלו' כו' . כגמ' מספק למחני' הכי אמר לה כפני שני' אל חסתרי ודברה אל חסתרי ונסתרה ולא כלום אשתה
 אסורה לא לבעלה ולא לתרומ' דאמר לה אל חסתרי ודברה עמו שלא כסתר עדיין ומותרת לבעלה ומותרת לאכול
 בתרומ' אם אשת כהן היא : כנגסה עמו לביית הסתר ושהתה כר"י שומאה אסורה לבייתה ואסורה
 לאכול בתרומה. ושעור כדי שומאה כדי לללות (ה) בינת תרנגולת ולגמעה : ואם מת חולצת ולא
 מתייבמת. ואם מת פלוני קודם ששקה חוללת ולא מחיבת דכתיב חלס' שאלה זה ערות דבר (דברים כד)
 ואלה מבייתו והלכה ויהיה לחיס אחר ודמסי' לחיס אחר ולא ליבס וואע"כ אינה מותרת לזר בלא חלינה שכסס
 שאס היה בעלה מי לא היה מותרת בלא גט כך אינה מותרת מן היבס בלא חלינה : ג ואלו אסורות לאכול

כר' יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו ע"פ ע"ל או
 נאמר עליו איס' עולם כז"ו שאין סמ' המרים : ב כיצד הוא מקנא לה א"ל (ד) בפני ב' אל תדברי עם
 איש פלו' כו' . כגמ' מספק למחני' הכי אמר לה כפני שני' אל חסתרי ודברה אל חסתרי ונסתרה ולא כלום אשתה
 אסורה לא לבעלה ולא לתרומ' דאמר לה אל חסתרי ודברה עמו שלא כסתר עדיין ומותרת לבעלה ומותרת לאכול
 בתרומ' אם אשת כהן היא : כנגסה עמו לביית הסתר ושהתה כר"י שומאה אסורה לבייתה ואסורה
 לאכול בתרומה. ושעור כדי שומאה כדי לללות (ה) בינת תרנגולת ולגמעה : ואם מת חולצת ולא
 מתייבמת. ואם מת פלוני קודם ששקה חוללת ולא מחיבת דכתיב חלס' שאלה זה ערות דבר (דברים כד)
 ואלה מבייתו והלכה ויהיה לחיס אחר ודמסי' לחיס אחר ולא ליבס וואע"כ אינה מותרת לזר בלא חלינה שכסס
 שאס היה בעלה מי לא היה מותרת בלא גט כך אינה מותרת מן היבס בלא חלינה : ג ואלו אסורות לאכול

גאר דא איין ערות אדער דער מאן אליין זאגט זיא
 האט זיך געהאלטן מיט דעם מאנשפערזאדן וואס
 איך האב איר גיקאמטן זיא זאל זיך גיט געהאלטן
 מיט איהם גיט מען איהר גיט סרייקען דיא מיט
 הקאררים : ב ביצד קמא לה וזיא זאל דער כאן צו
 איהר זאגן איר לה כפני שנים דער כאן האט גיזאגט
 צו איר פאר צוויי קענטשין אל תדברי עם איש פלוני דו
 זאלסט גיט רעדן מיט יענעם קענטש ודער עמו
 אונ זיא האט גירעט מיט איהם ודער דער כאן
 האט גיזאגט צו איהר דו זאלסט גיט רעדן מיט
 יענעם קענטש אונ זיא האט זיך געהאלטן מיט
 אים, אדער דער כאן האט גיזאגט צו איהר דוא
 זאלסט זיך גיט געהאלטן מיט דעם קענטש אונ
 זיא האט גירעט מיט אים גיט אויך אדעקאלטע'
 געס ארמ' עדין היא סמחה לבייתה איז זיא קאך סמחר
 צום מאן ומותרת לאכול בחיובה אונ זיא מעג עסין
 תרומה אויב דער כאן איז אפתי, אדעקאלטע'
 האט צו איהר גיזאגט זיא זאל זיך גיט געהאלטן
 מיט יענעם כנגסה עמו לביית הסתר אונ זיא איז אריין
 גיגאנגען מיט יענעם אין אדעקאלטע'ע שמוכ
 ושהתה עמו כדי סמחה אונ זיא האט גיזאגט מיט
 דעם קענטש אויז אלגאנגע צייט וואס זיא האט
 גיקענט סמח ווערין פון גנות וסמחה לבייתה איז זיא
 אסור צום מאן וסמחה לאכול בחיובה אונ זיא סמחר

פרק א המקנא לאשתו או אמאן וייל זאגן צו זיין נוייב
 זיא זאל זיך גיט געהאלטן מיט
 אכאנספערזאן, אונ ער מיינט איר צו געבין סרייג'
 קען די מיט הקאררים אויב זיא וועט זיך געהאלט'
 טיין (זיין אליין) מיט אמאנספערזאן, רבי אליעזר
 זאגט סמחא לה על פי שנים דער כאן זארג איר זאגן
 פאר צוויי עדות דוא זאלסט דך גיט געהאלטן
 מיט דעם מאנשפערזאדן וואס זיא זאלסט זיך גיט
 פי גיזאגט אונ ער זיא איר סרייקען די מיט הקאררים
 דורך איין עדות וואס זאגט, ער האט גיזעקן וזיא
 זיא האט זיך געהאלטן מיט דעם קענטש וואס
 דער מאן האט איר גיקאמטן זיא זאל זיך מיט אים
 גיט געהאלטן, אדער דער כאן אליין זאגט ער
 האט גיזעקן ווי זיא האט זיך געהאלטן מיט דעם
 קענטש וואס ער האט איר גיקאמטן זיא זאל זיך
 מיט אים גיט געהאלטן, גיט מען איר אויך סרייג'
 קען די מיט הקאררים. רבי יהושע זאגט סמחא לה על
 פי שנים דער כאן איר זאגן פאר צוויי עדות דו
 זאלסט דך גיט געהאלטן מיט דעם מאנשפערז'
 זאדן וואס זיא זאלסט זיך גיט געהאלטן מיט דעם
 מיט הקאררים מוזין אויך זאגן צוויי עדות ווי הא'
 בין גיזעקן ווי זיא האט זיך געהאלטן מיט דעם
 קענטש וואס דער כאן האט איר גיזאגט זיא זאל
 זיך מיט איהם גיט געהאלטן, אדער אז עס איז

בתרומה. לפולס ואפי' היא בת כהן ואלו שאר כוזוה חזין אסורות אלא עד שיצטו וימלאו עבודות: שבאו עדים שהיא טמאה. ואפי' לאחר שחשבה ולא כדקוק המים אסורה איסור עולם לפי שאין המים נדקקים בלשה ערב כה עדים שנטמאת את' (במדבר ה') ונסמרה והיא נטמאה ועד חזין כה (ו) לילכא לידע כה הוא העמים נדקקים אבל איכא לידע כה אפי' העדים הם כמלאת היס חזין המים נדקקים: ושבועלה בא עליה בדרך. דשנו חזין המים נדקקין אותה

דכתיב (במדבר ה') ונקט האיש מעון כזמן שהאיש מנוקה מעון שלא בא עליה לאחר סתירה או והאשה היחיד תחש את עונה חזין האיש מנוקה מעון חזין המים נדקקין את אשתו: שני ת"ח. שידעו להתרות בו: רבי יהודה אומר בעלה האיש נאמן עליה. או כהנא נאמן על אשתו בחיבור חמור של נדה לא יחא לחמ בחיבור קל של לאו גיריה.

מלאכול בתרומה. האומרת טמאה אני לך ושבאו [ד] עדים שהיא טמאה. והאומרת אני שוהה. ושבועלה אינו רוצה להשקותה ושבועלה בא עליה בדרך. ביצד עושה לה מוליכה לב"ד שבאורו מקום ומוסרין לו שני ת"ח שמתא ובא עליה בדרך. רבי יהודה אומר בעלה נאמן עליה: ד חזין מעלין אותה לב"ד הגדול שבירושלים ומאימין עליה [פ] בדרך שמיאימין על ערי נפשות ואומרים לה בתי הרבה וכן עושה הרבה שחוק עושה הרבה ילדות עושה הרבה שכנים הרעים עושים. עשי לשמו הגדול שכתבת בקדוש' שלא ימחה על המים, ואומרים לפניך דברים שאינה כדי לשומעין היא [ו] וכל שפניה בית

ועמיהו דרכן מתוך בחיבור קל הוא חקיף עליה ירדה (י) וחזין הלי כרבי יהודה: ד חזין מעלין אותה לב"ד הגדול. דכתיב כנסוה (סס) ועשה אשר יורה מה להלן כב"ד גדול דף כחן כב"ד הגדול: וגורס לילדה שחכא לדי קלקול. דברים שאינה כדי לפניה ממעשיהן של דקיקים כגון יהודה הודה ולא טב כמעשה חמר ראוה הודה (ח)

לה הכהן את כל התורה הולת ומכין תחם ע"פ התורה ומאימין עליה. כדי שתודה: הרבה ילדות עושה. לשומעין. שאינה ראויה לשמוע אותה הדברים שאומרים כמעשה חמר ראוה הודה (ח) ולא טב כמעשה בלחה (ח):

הכמים און בית דין גיבוען איהם מיט צוויי לוקרים ויבא זאלין איהם היקוען שאפא יבא עליה בדרך מאקער וועט מען איהר בועל זיין אין וועט. רבי יהודה זאגט מען דארף איהם ניט היקוען בעלה נאמן עליה דער מאן איז בגלויבט צו זאגן אז דער האט איהר ניט בועל גינוען אין וועט: ד חזין מעלין אותה לביית דין הגדול שבירושלים מען האט איהר גיבראכט אין ירושלים צום גרויסקען בית דין צו דא זיבעציג סנהדרין ופיאייטן עליה און מען האט אויף איהר גימאכט אמר'א בדרך שמיאימין על עירי נפשות אזויא וויא מען מאכט אמר'א אויף די עדות וואס קומען עדות זאגן מען זאל הרגן אפענקוש. ווייל מען וויל ניא זאל מודה זיין ואימרים לה און מען זאגט צו איהר בתי מיין מאקער תרבה זון עושה פיל וויין טרינקען בריינגט אאשה זיא זאל מונה זיין תרבה שחוק עושה פיל גילעקשער מיט מאנסקער זאגען בריינגט אאשה זאל מונה זיין תרבה עושה די יונגשאפט ווייל דוא ביזום יונגן בריינגט פיל צו אאשה זיא זאל מונה זיין תרבה שכנים הרעים עושים שלעקטע שכנים בריינגען פיל דער צו או אאשה זאל מונה זיין עשי לשמו הגדול שכתבת בקדוש' שלא ימחה על המים ויין (ניי דיה מודה) פון זיין גרויסקען נאמען וועגען וואס דער איז געשריבען גינוארין מיט הייליגקייט דער אל גיט אפ גימקעט ווערין אויף דעם וואסער וואס דוא דארפט טרינקען ואימרים זאגן דארים מען זאגט פאר איהר אועל'בע זאכן שאינה כדי לשומעין וואס זיא איז ניט קערט

גיט עסין תרובה אויב דער מאן איז אפלה וואס פת און אויב דער מאן איז גישמארבין אן קינדער איינער זיא האט גיטרוקנען דא מים המאריים און דער מאן האט גיטרוקער חילצת ואל מתקבת געמקט וואס ווייב חליצה און דער יקב דעם מאנט קרוקער זאל זיא גיט קיבם זיין דער זאל זיא גיט געקוען פאר אזוייב: ג זאלו אסורות לאכול בתרומה און די ווייבער זענען אסור צו עסין תרובה אפילו זיא איז אפלה'ס אטאקטער האמרת ספאה אני לה אז אאשה זאגט צום מאן איך בין קמא צו דיר ווייל איך האב מונה גינוען ושקאי עדים שהיא ספאה אדער עדות זענען גיקוקען און זאגן זיא איז קמא גינוארין. זיא האט מונה גינוען והאמרת אני שוטה אדער זיא זאגט איך וועל גיט טרינקען דא מים המאריים ושבועלה אינו רוצה להשקותה אדער דער מאן וויל גיט זיא זאל טרינקען דא מים המאריים ושבעלה בא עליה בדרך אדער דער מאן האט איהר בועל גינוען אין וועט ווען זיא זענען גיזאנגען צו ירושלים זיא זאל דארים טרינקען די מים המאריים ווייל דער מאן האט גימאהן אעבירה דריבער זינקען גיט די מים המאריים און זיא שטארבט גיט פון זיא און באמת קען זיין זאל האט מונה גינוען דריבער קאר זי גיט עסין תרובה ביצר עושה לה וויא זאל מען טאהן מיט דא אשה וואס דארף טרינקען די מים המאריים מוליכה לביית דין של אותו קאס דער מאן פירט איהר צו דעם בית דין פון דעם ארץ וואו זיא וואהנט ומוסרין לו שני הלפתי

ה שוברת כתובתה. כותבת שובר על כתובתה ונית
ואכתתי כתובתי כדי שלא תוכל לחזור ולתכוע כותבת
מתנו ומקום שאין כותבין כתובה חלה סומכין על חנאי
כ"ד היא שכותבת שובר חלה במקום שכותבים כתובה
מקדשה כתובתה ואינה

כותבת שובר: מעלין
אורתא לשערי המזרח: מעלין ומורדין אורתא (ט)
כדי לינעה חולי תטרופ
דעסה וימודה: שעל פתח
שער נקנור. חסד ששמו
נקנור שהיה לחתום לחתום
פתח מאלכסנדריא של
מלכיה ועטמו לו נסים ונקרא
שער נקנור על שמו כדלמרי'
כיומא: שעל משקין את
הסומוות. דנטיין לפני ה': ומטהרין את היולדות.

כדי שיטמרו ע"ג קרבני (י) וה"ה זבין וזכות הטעמים
קרנן: ומטהרין את המצורע. כדכתוב (ויקרא יד)
והמזיד הכהן למתור וגו' לפני ה': אוחו בבגדיה.
בבית הלואר שלהן: אם נקדעו. אינו חושש: ואם
נפרמו. אינו חושש פריעה גדולה מקריעה שנקרעת
לקרעי' הרבה. ל' אחר פרימה מן הלדין קריעה בלורך:

עד שמגלה את לבה. דכתוב (במדבר ה) ופרע את
מה ח"ל את רחשה מלמד שסותר את שערה: ר"י אומר כו'. שמה תלך וזכאה ויחנורו בה פרחי כהונה (ח)
שראו לבה נאה ושערה נאה ואין ה' כ"י: ה' היתה מכוסה בלבנים מכוסה בשחורים. וזכא היא שחורים.
יפין לבה נאה ושערה נאה ואין ה' כ"י: ענקים שמשמים סביב הלואר מפני שהאשה מונקת עלמה כהס
כדי שתראה נעלה כשר נקראו קטלויות: נומים ובבעות בעבדיו' במגה. מפרש בגמ' ללא תימא
שינאו לה הנומים והבעות אחר שקדשו בגדיה וגלו את לבה שזה יותר נגמלי לה כמו שנגמלי יותר לאדם שרוס

זיא נאר דאם הערין היא וכל משפחה בית אביה גימ זיא
אונ גימ איהר פאקערס פאמיליע זענען דאם
נויערס צוא הערין ופען דער ציילט איהר פיל
צדיקים האפין זיך מודה גינען אויף אונעלע
זאבין, זאבון האם מודה גינען אויף איהר מעשה
פון בלקה, יהודה האם מודה גינען אויף דיא
קעשה פון הקד. סענקטא אויך מודה גינען: האם
אמרה פסאח אני אויב זיא גינאנט איך גין
קמא, איך האב מונה גינען שובת כתובתה צו
גרעקט זיא דיא בתרובה, וואו מען שרייבט גימ
אכתובה גאר אאשה קאנט אויף פון מאן דיא
צווייא הונדערט גינען און אכתובה, שרייבט זיא
איך האב מונה גינען און דורך דעם האב איך
פאלאריין דיא בתרובה, קען זיא שוין גימ מאנען
די בתרובה בייא איהר מאן. און וואו מען שרייבט
אכתובה צו רייסט זיא דיא בתרובה ויציאת אונ זיא
גימ ארויס פון מאן ואם אמרה פריעה אני אונ אויב
זיא זאנט אויך גין קדור אויך האב גימ מנה גינען
פעלין אויף לשער המזרח בריינגט מען איהר ארויף צו
דס טויער פון מזרח וייט שעל פתח שער נקנור נוס ער
איז ביי דער ביר פון טויער נוס נקנור המ גינאראקט
ששם משקין את הסומוות דארט גימ קען די סומוות די
סאם הקאדריים צו שרייבן און מיליות אונ
דארט דורך דער טויער זעקסט קען ביי די נויניק

ביחס ומשפחה כזכורו חלו סדכרים, סכ"ע: [ז] ויאלת.
ואינה הכונה של סכורו בה עדים בשעת מעשה: (ט) דל"ס
מאי מעלין כל סכר קיימא לפני סנהדרין שנלכת סנייה
שבתוכה: ג. יכ"ל מורדין ומעלין ומורדין: [ח] המזרח.
שער המילון שבו נכנסין לכל כותב (לשער נקנור) ומשכ
נקנור הוא שער סעלין שיון
שערה ששאל לנפוח נסים,
ר"י: [ט] ששם כו' וכמ"ג
פ"ו דשקלים פ"ו סכ"ד שער
סנייה כלמון לנפוחו על קרבני
שינו בנידל וינדל או שאל
מוטע שליטן מהוסרי' פקדס:
(י) עמני שלא נחקהו קדושה
עוד עמני חלל חלו פקד
עמני המלוכה'ן שמכניסין ידיון
לכסויות ליתן מדס פאסט פל
כסין ידן ומחוסרי' כסוים
שכנס לעצמם ככתב נסיך אל
קדוה ויכול לנפוח חלל שפער
כו' שאם פיס כסן מאל
אל הדס פאסט חון למוסר סרי

כוס נפסל כיוולא לפיכך לביד לבידס ירו לחון חלל הסורס
ויבאס מקלס שכל רחמאל רש"י: [י] לא סיה כו'. אפ"ג דגומס
כ"י ה"א שכל חפסס לא מפקר סוף. מוס': (יא) פ"ג
שחי עמני' כדזוס יומר משאל סקס, כ"י. ואס סיו פוסקין
מדין בינד לבין האנשים לא סיה חולל כ"כ כפי ספסיס
כמו בלשנים שאין פאסט נוסט מפני מכרוסיס וכל ויסור,
מוס': [כ] נומים. סס כמשיס ספס, סכ"ע. ומל' סכ"ד פ"ו

רוגס די קרננות ויערע מקריב צו זיין ויאי זאלין
נוערין קדור צו עסיין קדושים ויספריין את המזערים
אונ דארט סאקט קען ריין דעם קאזע פון זיין
צדעת מיט דיא קרננות ופון איהו בבגדיה אונ דער
בלן זעקט אן די קליידער פון די סוקה ביי איהר
האלדן או נקדש נקדש אויב זיא זענען צוריקען
גינאריין וכלייה מיט דיא נאמן זאלין ויאי זיין צד
ריקען אס נפרמו נפרט אויב זיא זענען צוריקען
גינאריין אויף שמיקער זאלין ויאי זיין צוריקען עד
שהיא מגלה את לבה ביו ער דעקט אויף איהר הארץ
ויסתר את שערה אונ ער צו נוארפט איהר די האר,
כ"י יהודה זאנט אס תיה לבה נאה אויב איהר הארץ
איז גינען שיוין לא תיה מגלה האם ער גימ אפ
גינעקט אס תיה שעה נאה אויב איך האר גימ אפ
גינען שיוין לא תיה סתרי האם ער צו נוארפין
דיא האר: זי תיה ספסיס בלגנים אז זיא איז גינען
ברעקט מיט ווייסע קליידער פקסס בשחורים ברעקט
קען איהר מיט שווארצע קליידער, אונ אויב די
שווארצע קליידער מאכין איהר שיוין ברעקט
קען איהר מיט מיואקע קליידער הי גליה פ"י
הב אויב עס איז גינען אויף איהר נאלקעע כלים
צירנגן וקפלאות איין בהאלדו באנד נומים אריינקלאם
ופכיות פקנעראק פכנידיס ספנה נעקט קען דאם
אלץ פון איר אקראס גדי בלתי איר צו פארמיאען

דכמה גם דלחון ככלל : (יב) לפי שנה' בתחלת ס' עריו' כשמהם סלן פלגים וכו' ואף ט"ם שנאמר כמו כן וכמשהס' לכן כעטן וכו' ויקחו חבל שמעדיה כל שטעיים שובל לטעות טעין כדי לנולד ויפיק לוקחין חבל מצרי דלא מסתריה חוס' וכן י' למדע כפיסם פלגים דכ"ט' וט' פו"ם : [ל] גם כשכנסו רובם כי ביחוד דמטו מתכנסת עליו וללא חיתול ולא טורח ולאו מצידיק' מסודר ולא יעשה סם סקד'ט' על הים, כ"ט' : [מ] מהלה קללל חוסה דכתיב דמס' ה' אם ירכן נוסלה ואלו בעתך לכה, כ"ט' : ונמלה סל' כתיב ונכנסה כסבה ונפלה ויכס' אכר אכ"י כי ליום ליום מהלה ירך וסוד עטן ויעל כי אורחייסו בקר' עטן כריש'ט' וסודי כ"טן כקללה נמי הכתיב ללכות כטן ונוללל יתן ססוף דדודס' לם כטן דכסן כריש'ט' וסודי ירך סל' לנולל'ט' לטו על מים סמרים : [נ] מינו כו' בשבת מהל' : כל זה ענודס בקלס שופטים י"ד ש"ב י"ד י"ח

זלך כמעטוס גרנלו מילך ימף קמ"ל דלח : חבל מצרי. מס' בירוש' לפי ששעה מעשה מחרים (יב) ואם אין חבל מצרי כנזיה שחר חללים וקוסר למעלה מדדיה שלא יפלו נבזיה וחשאר ערומה : וכל הרוצה לראות יבא ויראה. ודוקא כלשנים רשות ואינה חובה אבל ככסים מוכס על כל הנשים המלויות סס לכל ולראות כדכתיב ומוסרו כל הנשים : ונשים מותרות לראותה. מייבין לראותה הכי משרס לה ננמ' : ז המקום נוהל. שסנלה כתי את רלשס וסוחר את שרטה וקורע את כנדיה : היא גלתה א"ע. ישנה כפרסת דרכים ונלתה עטמה לנואף : המקום גלה עליה. סכנו מעמידה על שער נקוד ומרחה קלונה לכל : בירך התחילה כע ב"ר ה

גערים נושאי כלי יואב [ויכח את אבשלום וימיתוהו]. ולפי שגנב ג' לבבות לב אכיו ולב ב"ד ולב ישראל (שנאמר ויגנב אבשלום את לב אכיו וישראל).

תחלה. כדור שטמים היךך נהנה תחלה כקרוס כסר : ושאר כל הגוף לא פלם. שחר אכיו. מניחות : לב אכיו. מ"ל אכשלוס סלעים מן החלל ומ"ט"ס שלל הוכרכו במקרה מלל כטן וירך : ח לונביאות. מניחות : לב אכיו. מ"ל אכשלוס סלעים

ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה. וכל הרוצה לראות בא לראות. חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שלבה [ל] גם בהן. וכל הנשים מותרות לראותה, שנאמר ומוסרו כל הנשים ולא תעשינה, כוכמתכנה : ז כסדה שאדם מוסר בה מודרין לו. היא קשמה את עצמה לעבירה, המקום ניוולה. היא גלתה את עצמה לעבירה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעבירה [מ] תחלה ויבחר כך הבטן, לפיכך תלקה הירך תחלה ויבחר ח"כ וישר כל הגוף לא פלם : ח שמשון הלך אחר עיניו, לפיכך נקרו פלשתים את [נ] עיניו, שנא' ויאחווהו פלשתים וינקרו את עיניו. אבשלום נהגאה בשער, לפיכך נתלה בשערו. ולפי שבא על עשר פילגשי אביו, לפיכך נתנו בו עשר לונביות, שנאמר ויסבו עשרה גערים נושאי כלי יואב [ויכח את אבשלום וימיתוהו]. ולפי שגנב ג' לבבות לב אכיו ולב ב"ד ולב ישראל (שנאמר ויגנב אבשלום את לב אכיו וישראל).

ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה. וכל הרוצה לראות בא לראות. חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שלבה [ל] גם בהן. וכל הנשים מותרות לראותה, שנאמר ומוסרו כל הנשים ולא תעשינה, כוכמתכנה : ז כסדה שאדם מוסר בה מודרין לו. היא קשמה את עצמה לעבירה, המקום ניוולה. היא גלתה את עצמה לעבירה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעבירה [מ] תחלה ויבחר כך הבטן, לפיכך תלקה הירך תחלה ויבחר ח"כ וישר כל הגוף לא פלם : ח שמשון הלך אחר עיניו, לפיכך נקרו פלשתים את [נ] עיניו, שנא' ויאחווהו פלשתים וינקרו את עיניו. אבשלום נהגאה בשער, לפיכך נתלה בשערו. ולפי שבא על עשר פילגשי אביו, לפיכך נתנו בו עשר לונביות, שנאמר ויסבו עשרה גערים נושאי כלי יואב [ויכח את אבשלום וימיתוהו]. ולפי שגנב ג' לבבות לב אכיו ולב ב"ד ולב ישראל (שנאמר ויגנב אבשלום את לב אכיו וישראל).

גנבת אח לב איש ישראלי ויבא אל אבשלום האם נע' ויבא אל אבשלום האם נע' ויבא אל אבשלום האם נע'

לחיו כחוב לו שלכו עמי שנים ארס שחכה מכל ישראל
כתב לו וחי' מראה חותמו של לחיו לשנים והולכים אחריו
לשנים אחרים והולכים אחריו עד שגמם מאחוס ארס כולו
רחשי סנהדרותה הרי שגב לב לחיו ולב כ"ד לכל כל ישראל

דכתיב ויגזב אבשלום את
לב אחי ישראל : מ וכן
לענין השוהב. ותנין לו
לחדם שבר מעין הטובה
שעשה ומיהו יותר ממנה
שעשה משתלם דמדה טובה
מרוכה בחטומין ממדה
פורעניות (ג) :

מיוסף, שלא נתעסק בו אלא משה. ומה שכתב
גדול ממנו, שנאמר ויחך משה את עצמו יוסף עמו. מי
שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר ויחבור אותו, ולי
על כל הצדיקים, שנאמר והלך לפניך צדקך כבוד
ה' יאספך :

גמלא : (וי) דהסח הדל שפחה הכה ז' יומי, גמלא.
וקשה דבעינן לפרע מסס יוס לשנה אס כן היום מרס
סורפניות מרובה ממדה טובה של מרס, חוס'. וי"ל דליק
שמפני מדה טובה סילך ספורפניות להחליף כל כך כדי
שלא ימות אהר מכס ספוח מ"ס, ומחוי"ט : [פ] וכן
כחמו כו'. שהיו מלך הכי
מרס שמרד שנקבר הכי
גמלא וכו' כמדה מרדו לו
שנקבר סוף גמלאים, כ"י :
[ט] גדול מיוסף. מי לנו לפני
כבוד קדוש לקבור גמלאי
גדול מיוסף שלא נתעסק בו
אלא משה כבוד גדול משרא
וכן בישראל גדול ממנו הכי
מרס שמרד לקבור את יוסף
ג"כ גדול ובה מרדו לו לפני
גדול בכבודו קבור ממשע של
נתעסק בו אלא סק"ס, ר"י :
[פ] כל כל כו'. וע"מ כה
מרס מרס"ס טעמו לא נתעסק
אלא כמקום כ"ס משה"כ כמלא
לכריתו סכבוד ה' יאספסו
וע"ז מתעסקים בו (גס) בני
אדם כדכר כל סלון, ומחוי"ט :

ואיך ג' יאנגען צו באגראבין זיין פאמער ויעל עמי נס
הכך גם פשיים אונ עם איז אויף גינגען מיט איהם
רייטועניג אונ רייטער מי לנו גדול מיוסף ווער איז
כ"י אונז גרעסער ווי יוסף (עתיים) שלא נתעסק בו אלא
משה עם האם קיינער זיך געשעפטיגט בייא אים
וקיט ויינע בינגערז נאר משה משה זכה בעצמות יוסף
משנה האם זיך גינען צו נעמען דיא ביינער פון
יוסף ואין בישראל גדול ממנו אונ עם איז גימא צווישען
יורין אנגעקערער פון משה שנאמר ווי עם שטייט
אין פסוק ויחך משה את עצמות יוסף עמי משנה האם ג"כ
נעמען די ביינער פון יוסף מיט זיך מי גדול משה ווער
איז גרעסער פון משה שלא נתעסק בו אלא הקיום עם
האם קיינער זיך געשעפטיגט בייא אים מיט זיין
קבורה נאר גאט אליין שנאמר וויא עם שטייט אין
פסוק ויקבור אותו בני. ער האם אים באגראבין אין
מאל ויא על משה בלבד אמרו אונ גימ איהם משה אליע
האם קען גינגט אלא על כל הדברים נאר איהם אלע
צדיקים שנאמר ווי עם שטייט אין פסוק והלך לפניך
צדקה עם וועט גיין פאר דיר ביין גרעכטיגקייט
קבור ח' יאספך דער קבור פון גאט וועט דך
פאר ואמלען :

נתקעו בו שלשה שבטים דריבער איז אין איהם אריין
ישמעקט גינארין דרייא ריטער שנאמר וויא עם
שטייט אין פסוק ויחך משה את עצמו יוסף עמו
גינען דריי ריטער אין האנט וחקקם בלב אבשלום
אונ. ער האם וייא אריין גישעקקט אין הארץ פון
אבשלום : מ וכן לענין הסיבה אונ אזוי מוט גאט דעם
קענקש אטובה אזוי ווי דער מענקש האם גימא
אין אנדערין אטובה פרום תמינה למשח שעה אחת
קרוב האם גינארט בייא דעם וואסער אויף משה
ווען קען האם אים אריין גינעם מיט דעם קעס
מיל אין וואסערז אקליינע צייט שנאמר וויא עם
שטייט אין פסוק והחב אתו חותמו של לחיו לשנים
האם זיך גישעקקט פון ווייטן לפרך נתקבט ישראל
שגיה פים בסדר דריבער יורין גינארט זיין
טאג אין דער מדבר פון אירטוועניג ווי עם
שטייט אין פסוק והם לא נפע עד שפתי מרים ראם
פאלק האם גיט גינענין גיז מרים איז איינגינאר
מילט גינארין אין דער מחנה יוסף זכה לקבור את אחי
יוסף האם זיך גינען צו באגראבין זיין פאמער
ואין באחי גדול ממנו אונ עם איז גיט גינען צווישען
זיינע קרדער אנגעקערער פון אים שנאמר ווי עם
שטייט אין פסוק ויעל יוסף לקבור את אחי יוסף איז

גמלא מוסה דף ג ע"ב רש"י

סלכס ס' כל כלי סמינין דמ"ס דמלכות דכריס השתמא

אסור לקנאות. שמכא עכמו ליד תנר וחת אשחו לדי
ניול

המקנא דיעבר אין לכתחלה לא קסבר תנא דירן
אסור לקנאות. א"ר חסרא ונותא בביתא

אָבער קען דאָרף גיט אזויא מאהן קסבר תנא דירן
אסור לקנאות האלף אונקער תנא פון דיא משנה אז
אמאן נאר גיט אגנאנין זיין נוייב זיא זאל גיט זיין
אליין מיט דעם מאנסקערואהן, נוייל פון דעם

סקמנא דיעבר אין לכתחלה לא אין דער משנה שטייט
אז אמאן האם אגנאניגט זיין נוייב זיא
זאל גיט זיין אליין מיט דעם מאנסקערואהן, אז
עם שטייט אייב ער האם איהר אגנאניגט, אויב
נר האם שוין אזויא קעטארן, מיינט דיא משנה

כיון ואפי' היא טהורה : קורא . הולעת על שוממין הכוללתן כך הזנות מחרכת את הבית : הוקפא : כעס : אירוי ואירי . חוקפא וזינוחא לחמרי' למחרכת את הבית : בארתא . כשהאשה מזנה או כעסנית לפי שהיא מתעסקת בזנות וזוהי עושה מלאכתה ולא משמרת ביתה ומפקרת את כל בעלה למחלפים : קודם שחמטאי ישראל . בעריות : עם כל אחד ואחד . כניתי : נסתלקה מהם . מלצה לביחס דלתי יכול לראות בעבירות שביניו : בעד אשה וזנה כו' . השתא דריש ליה מסיפיה לריסיה כשכיל ככר להם אתם מתחייב בעונש על אשה וזנה . במילתיה דרבא גרסינן בעד ככר להם עד אשה וזנה מעבי ליה למשמע עד ככר להם בעד ככר להם עד אשה וזנה והוא כשכיל ככר להם כד תבטוח עם כדי עונש אשה וזנה להא דדיו נמי אי הוה תביע עד אשה וזנה בעד ככר להם לא הוה קפאי לרבא מדי דולאי ומסיפיה לריסיה מדידי קרא אלף עד ובעד קא קפאי ליה דגבי ככר להם הוה ליה למימר בעד ונכי אשה וזנה הוה לה למימר עד : המולול . שולכל תמיד בלא נפילת ידים : נעקר . דלונר על דברי הממס :

כיון ואפי' היא טהורה : קורא . הולעת על שוממין הכוללתן כך הזנות מחרכת את הבית : הוקפא : כעס : אירוי ואירי . חוקפא וזינוחא לחמרי' למחרכת את הבית : בארתא . כשהאשה מזנה או כעסנית לפי שהיא מתעסקת בזנות וזוהי עושה מלאכתה ולא משמרת ביתה ומפקרת את כל בעלה למחלפים : קודם שחמטאי ישראל . בעריות : עם כל אחד ואחד . כניתי : נסתלקה מהם . מלצה לביחס דלתי יכול לראות בעבירות שביניו : בעד אשה וזנה כו' . השתא דריש ליה מסיפיה לריסיה כשכיל ככר להם אתם מתחייב בעונש על אשה וזנה . במילתיה דרבא גרסינן בעד ככר להם עד אשה וזנה מעבי ליה למשמע עד ככר להם בעד ככר להם עד אשה וזנה והוא כשכיל ככר להם כד תבטוח עם כדי עונש אשה וזנה להא דדיו נמי אי הוה תביע עד אשה וזנה בעד ככר להם לא הוה קפאי לרבא מדי דולאי ומסיפיה לריסיה מדידי קרא אלף עד ובעד קא קפאי ליה דגבי ככר להם הוה ליה למימר בעד ונכי אשה וזנה הוה לה למימר עד : המולול . שולכל תמיד בלא נפילת ידים : נעקר . דלונר על דברי הממס :

מס ראשונים . מים ראשונים .

הרבי אמי וזמני אמר לה משמיה דרבי אמי רבי עוריא האם גיזאנתם ארדשה אויף אפסוק , אקאהל האם ער גיזאנתם אז , ער האם דאם גיהערט פון רבי אמי אונ אקאהל האם , ער גיזאנתם , ער האם דאם גיהערט פון רבי אמי פל האכל לחם בלא נפילת ידים כאיל בא על אשה וזנה דער מענטש וואס עקט גרויס מיט אומגעוואלטיגע הענט אין גלייך וויא ער וואלט מונה גיוען מיט אונזע שגאמר כי בעד אשה וינה עד ככר להם ווארום , עם שמיית אין פסוק וועגן אברויט קען מען אשקראפט וועגן וויא פאר אאשה וזנה . דאם איז אז מען עקט גרויס אומ- גיוואלטיג אמר רבא האי בעד אשה וינה עד ככר להם האם רבא גיזאנתם צו רבי עוריא אז עם שמיית אין פסוק וועגן אאשה וזנה וועגן אברויט איז דאך דא וזנה געקליבען צום גרויס בעד ככר להם עד אשה וינה מעי ליה וויא רוא זאנטס דארף דאך שמיין אין פסוק פארקערט פון וועגן אברויט קען מען קיסען צו אויב אשקראף ורא מען ווערט גישקראפט וועגן אאשה וזנה . אז מען רבא גיזאנתם אויב מיינט דער פסוק כל הבא על אשה וזנה לסוף מבקש כפר להם ואינו מוצא דער מענטש וואס איז מונה מיט אונזע וועט ער אזוי ארעם ווערן אז ער וועט וועלן האבן אשמיקול גרויס אונ וועט גיט האבן אמר רבי זיקא אמר רבי אלעד כל המולול בנפילת ידים נעקר מן העולם רבי זיקא האם געזאנט פון רבי אלעזר'ס וועגן דער מענטש וואס וואשן צום עסן איז בייא איהם וואלוויל , ער האלט גיט פון רבי און מצינה אונ וואשט זיך גיט וועט ער אויס געריסקען ווערן פון דער וועלט אמר רב חייא בר אשי אמר רב רב חייא בר אשי האם געזאנט פון רב'ס וועגן מים ראשונים צווי שגבית דיי לפילה ווען מען וואשט דא הענטס דא עקשקע

אנגאנגן וועט ווערן אקריג צווישען מאן אונ ווייב (ער דארף נאר אין דער שפיל אכטונג געבן אויף איר) אמר רב הקדא ונתא בביתא כי קורא לשמשא רב הקדא זאגט דא שטוב וואס אין איהר איז דא זנות וועט זיא אויבא חרוב ווערן אונ דער זנות וועט אויפקסין דא שטוב אויבא ווי דער ווארעם עקט אויף דא קאהן וואר רב פפא חקפא בביתא כי קורא לשמשא נאך האם רב פפא גיזאנתם אז עם איז דא בעס אין שטוב סאכט דאם חרוב דא שטוב אונ עם עקט זיא אויף אויבא וויא דער ווארעם אונט אויף רב קאהן אירי וירי אאשה אכל בגביא מיל לן בה דאם איז נאר אז אאשה איז מונה אדער אאשה איז אפיינע ווערט פארלענדט דא שטוב אבער אז דער מאן איז מונה אדער דער מאן איז אפיינער , פון איהם וועט די שטוב גיט פאר- לענדט ווערן וואר רב הקדא נאך האם רב חקרא גיזאנתם בתחלה קודם שחמטאי ישראל חתה שכניה שותה עם כל חת וחדד אין אנהייב איידער דא יודין האבין געווינדגט מיט זנות איז גיוען דא שכינה מיט יעדער יוד געווינדער בייא איהם אין שטוב שגאמר כי ה' אליהו סתבלו בגבך מתוך ווארום עם שמיית אין פסוק משה האם גיזאנתם צו דא יודין נאמ גיט אין יודין מתנה ביו שחטא נסתלקה שכניה מהם וויא דא יודין האבין געווינדגט מיט זנות , איז דא שכינה אפ נישאזן גיווארין פון זייא דא שכינה האם גיט געקענט יעהן די עבירות פון זנות וואס עם ווערט גיקאהן אין זייערע שטובין שגאמר ויא יבא בך ערות דבר ושב מאתיה ווארום עם שמיית אין פסוק משה האם גיזאנתם צו דא יודין עם זאל גיט גיוען ווערן ביי אייך אשענדליקע נאך , ווארום אז בייא אייך וועט זיא גיוען ווערן אשענדליקע נאך וועט גאם זיך צוויק קערן פון אייך דשכי בעי ערדא זמני אמר ליה ספספי

שלפני המזון : שיגביה ידה . ראשי אנכטתווי סיהא המיס משופטים לגד זרועותו ולקמן מפרש טמח : אחרונים . שלאחר הסעודה שמייכו חכמים מפני שמתל קדומות יש שמחמת את העינים : צריך להשפיל ידיו למטה . כדי שתרד הוהמא של תכשיל שכדו שהרי להעביר הוהמא הן : שמא יצאו המים חוץ למקד וכו' . כדמתן במסכת ידים שצריך ליתן מים על ידיו שני פעמים המיס הטופחים על ידיו שנקטמו בחמילה מחמת ידים וכו' דבר מלאום היה וחשוב כטומאה שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא חלמא דבר מילום קרי עומאה :

שיגביה ידיו למעלה , מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה . הנ"ה הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו וישמאו את הידים . אמר רבי אבהו כל האוכל פת בלא ניגוב ידים באלו אוכל לחם טמא , שנאמר ויאמר ה' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם וגו' :

הראשונים מטהרין את הידים והשנים מטהרין את המים הטופחים על ידיו שנקטמו בחמילה מחמת ידים וכו' (ועיין ברש"י נאורד) : כל האוכל בלא ניגוב ידים . ישראל את לחמם טמא חלמא

וואקער דאם הייקט פאר דעם עסין , בארף קען אויפהייבן דיא הענט אין דער הייה פיס אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה ווען קען נואשט דיא הענט מים אחרונים ודיא לעצער טאקער נאך דעם עסין . בארף קען אראפלאזן דיא הענט מיט דיא פינגער אראפ פניא גמי הכי מיר האבין אויך אזויא גילערונט הנטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה דער מענטש וואס נואשט דיא הענט צום עסין בארף ער אויפהייבן דיא הענט זיינע אין דער הייה שטא יצאו מים חוץ לפרק תחזרו וישמאו את הידים ויארום מיר האבין מורא טאקער ווען ער האט גענואשן דיא הענט זענען דיא וואקער געגאנגען ווייקער נאך דעם גליד ווא דיא ברייטקייט פון די האנט האט זיך שוין גענדריינט . איז דיא ביסול וואקער טמא גינארין פון זיין לייב . אונ אז ער וועט דיא

וואקער דאם הייקט פאר דעם עסין , בארף קען אויפהייבן דיא הענט אין דער הייה פיס אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה ווען קען נואשט דיא הענט מים אחרונים ודיא לעצער טאקער נאך דעם עסין . בארף קען אראפלאזן דיא הענט מיט דיא פינגער אראפ פניא גמי הכי מיר האבין אויך אזויא גילערונט הנטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה דער מענטש וואס נואשט דיא הענט צום עסין בארף ער אויפהייבן דיא הענט זיינע אין דער הייה שטא יצאו מים חוץ לפרק תחזרו וישמאו את הידים ויארום מיר האבין מורא טאקער ווען ער האט גענואשן דיא הענט זענען דיא וואקער געגאנגען ווייקער נאך דעם גליד ווא דיא ברייטקייט פון די האנט האט זיך שוין גענדריינט . איז דיא ביסול וואקער טמא גינארין פון זיין לייב . אונ אז ער וועט דיא

זוהר שמות דף ב ע"ב ת"ת ראצילות יוד הא ואו הא

א"ר יתק מלי דכתיב (ירמיה ט) על ההרים אשא כפי וגו' . אלא חלין חינון טוריא רמיה דעלמין . ומאן חינון טוריא רמיה חינון בני חינון היקרה המטולחים במו , והשתא הוה נחתינ בגלותא ברימיה פל קדליהון ויריהון מהדקן לאחורא וכד (הוה טמא) בגלותא כבבל משיכו דהא לית לכו קיומא לעלמין דהא קב"ה שביק לון ולא ישנח בכהן לעלמין . וחינון ח"ו שמעון בההיא שעתא קרה קוב"ה לכל פמליא דליה וכל רתיכון קדישין וכל חיליה ו: גרימיה ורברכנוי וכל חילא דשמיה וחרמ לון מה חתון עבדין הכא ומה בני רימיה בגלותא דכבל וחתון הכא קומו חותי לככון לכבל אזנא עמכון ה"ד (ישעיה מנ) כה אמר ה' למענטס שלחתי בבלה וגו' . למענטס שלחתי בבלה דל קוב"ה . והורדתי ברימים כולם חלין כל רתיכון ומשריין עלאין . כד נחתו לכבל אחפתחו שמיה ושרתא רוח נכואה קדישא על יחוקאל וזמא כל מה דחמא וזמא לון לישראל הא מחריכון הכא וכל חילי שמיה ורתיכו דחתו למירד בניכון . לא הימנהו עד דלאתרין לגללה כל מה דחמא . וזרא כד וזרא כד . וזי גלי יתייר מה דגלי כלא ארערין . כיון דחמו ושראל כד חדו וכד שמו מלין מטומיה דיוחוקאל לא חיטשו על בגלותהון כלל דהא יעדו דקב"ה לא שביק לון וכל מה דגלי ושרתא גלי :

א"ר יתק מלי דכתיב (ירמיה ט) על ההרים אשא כפי וגו' . אלא חלין חינון טוריא רמיה דעלמין . ומאן חינון טוריא רמיה חינון בני חינון היקרה המטולחים במו , והשתא הוה נחתינ בגלותא ברימיה פל קדליהון ויריהון מהדקן לאחורא וכד (הוה טמא) בגלותא כבבל משיכו דהא לית לכו קיומא לעלמין דהא קב"ה שביק לון ולא ישנח בכהן לעלמין . וחינון ח"ו שמעון בההיא שעתא קרה קוב"ה לכל פמליא דליה וכל רתיכון קדישין וכל חיליה ו: גרימיה ורברכנוי וכל חילא דשמיה וחרמ לון מה חתון עבדין הכא ומה בני רימיה בגלותא דכבל וחתון הכא קומו חותי לככון לכבל אזנא עמכון ה"ד (ישעיה מנ) כה אמר ה' למענטס שלחתי בבלה וגו' . למענטס שלחתי בבלה דל קוב"ה . והורדתי ברימים כולם חלין כל רתיכון ומשריין עלאין . כד נחתו לכבל אחפתחו שמיה ושרתא רוח נכואה קדישא על יחוקאל וזמא כל מה דחמא וזמא לון לישראל הא מחריכון הכא וכל חילי שמיה ורתיכו דחתו למירד בניכון . לא הימנהו עד דלאתרין לגללה כל מה דחמא . וזרא כד וזרא כד . וזי גלי יתייר מה דגלי כלא ארערין . כיון דחמו ושראל כד חדו וכד שמו מלין מטומיה דיוחוקאל לא חיטשו על בגלותהון כלל דהא יעדו דקב"ה לא שביק לון וכל מה דגלי ושרתא גלי :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

ספסר חסידים סימן קמח . שם לאזניס האבציות כמבציות כמחירות או אלות פלוון כמכס סככס לכויס סימס יגדד נגד סכועס חס ישפע דכר חסא חס

הרמב"ם הל' תפלה פרק יב (א) אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא , ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא

שם לאזניס האבציות כמבציות כמחירות או אלות פלוון כמכס סככס לכויס סימס יגדד נגד סכועס חס ישפע דכר חסא חס

שם לאזניס האבציות כמבציות כמחירות או אלות פלוון רחבה הרבה לחיות וזמא וזמא נגד חשופא אס ישפע דבר חסא הקב"ה האט גיטאן צוויי וזאבין פון ווענין די אייערין קען זאל גיט קענען מיט זיי זינדנען . איינס איז ער האט געמאכט די פינגער שפיציג קען זאל זיי קענען אריין שפעקן אין די אייערין , אונ ער האט גימאכט אשטיקא ווייקע פלייש אראפ היינען געענען אויער , אויב ער וועט אנהייבן הערין אושליכער רייד וואס זענען אעבירה וועט ער קענען

(א) אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם וואס זיינענט אין דיא ספר הורה טאר גיט זיינענן מיט אהעקערע שטיקע וויא דער וואס זאנט דעם פסוק תרגום המתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא אונ דער וואס זאנט דעם פסוק תרגום זאל גיט זאגן מיט אהעקערע שטיקע ווי דער וואס זיינענט אין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא דער המתרגם טאר גיט אנהייבן זאגן דעם פסוק תרגום ביו דער קורא

נכיו' לטיים לכסות ולסמוך ולעלוס מיניו מלכות כרע ולשמן כ' מונוית מוחת עלם וקומת כשר עלדבר כלס"כ ושם דבר עיכס וסלדס הכנסו כסכות סס זוניו לשמוע עיכרות ועיניו ללחוט עיכס לשניו לסלמיד מרמס זכ עסס סכין גרד מלכו של פולס כסס מטמיס הסוכו גרד מלכו סס הפיכין גרד מלך כשר ודס סולס הכיו עיכס מטמיס גרד מלכו של פולס חסר עסס לידו לספור על סלס כסס ועכס עכין סווס סולס, ועל זס לסלמר וסוכין גרד יסככו נסס:

ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן. ואין התורגמן נשען לא לעמוד ולא לקרוא אלא עומד באימה וביראה ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה. ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה. הקטן מתרגם על ידו גדול ואין כבוד לגדול שיתרגם על ידו קטן. ולא יהיו המתרגמין שנים כא' אלא אחד קורא וא' מתרגם: (ב) ולא כל המקראות מתרגמין בצבור. מעשה ראובן ברכה כהנים את העם וגו' עוד פסוק א' ויגוף ה' את העם וגו' נקראין ולא כמתרגמין ומעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דור נקרא ולא מתרגם:

מעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה ולא כמתרגמין ומעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דור נקרא ולא מתרגם:

האם אפגין ואגמ דעם נאנצין פסוק לשון קדש ואין תקרא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי המתרגמן. אונ דער קורא קאר ניט אנהייבין לייגען נאך אפסוק אין דיא הורח ביו דער סתרגם וועט אפגיאנצין דעם נאנצין פסוק תרגום ואין המתרגמן נשען לא לעמוד ולא לקר אונ דער התרגמן פאר ניט שטיין אנהילעקעם אויף איינל אדער אויף די וואגט אלא עסר גאטת ובייאה נאר ער מוז שטיין מיט שרעק אונ מיט מורא ולא יתרגם סתוך כתב אקל על פה אונ דער סתרגם זאל ניט זאגן דעם תרגום פון אקער שריבענעם ספר אדער פון אגעדריקטין נאר ער מוז זאגן אויסווייניג ואין תקרא רשאי לסייע לתרגמן דער קורא זאל ניט העלפין דעם התרגמן צוא דיא תרגום ווערמער שלא יאמרו תרגם כתוב בתורה מען זאל ניט זאגן אז די תרגום ווערמער וואס דער קורא זאגט שטייען אין דיא תורה תקפו מתרגם על ידי גדול אקלעגערער מען זיין אמתרגם בייא אקורא וואס ער איז אקדעקערע זאן כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן עס איז אקער ניט שייך זאן אקדעקערע זאל זיין אמתרגם בייא אקורא אקלעגערין ולא יהיו המתרגמין שנים כאחד אונ צוויי מענקשטין צו זאקען זאלין ניט זאגן דעם תרגום פון פסוק אלא אחד קורא ואחד מתרגם נאר איינער לייגעט אין די ספר הורח אפסוק, אונ איינער זאגט דעם תרגום פון פסוק: (ג) ולא כל המקראות מתרגמין בצבור נישט אלע פסוקים האט מען גיאנמט אויף תרגום פאר די מענקשטין וואס זענען אין שוהל משה ראובן וברכת כהנים מעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם די מעשה פון ראובן מיט בלרה, אונ די ברכה וואס די פהגים קענט שיון די יודין. דאס ווערט נאר גילייגעט אין דיא הורח וישכב ראובן את בלרה פלגש אביו אקער מען טייטשט דאס ניט אויף תרגום, דברכה ה' אונ וייר מער ווערט נאר גילייגעט אין דיא הורח אונ עס ווערט ניט אפגעטייטשט אויף תרגום. די מעשה פון עגל פון ויאמר משה אל אהרן ביו וירא משה את העם ווערט נאר גילייגעט אין די הורח אקער מען טייטשט ניט אויף תרגום עד פסוק אחד ויגוף ה' את

פארמאכין די אויערין זיי זאלין ניט הערין. אדער ער וועט זיי פארמאכין מיט דעם שטיקל ווייכע פלייש וואס היינגט געבין אויער אדער ער וועט אריין שטעקן דיא פינגער אין די אויערין ער זאל ניט הערין. די ביידע זאכין זענן אזוי ווי אקאהער אונ אנואנד צום אויער ער זאל ניט הערין שלעקטע רייד שם גביהות לעינים לכסות ולסמוך לעינים עינו מראות ברע נאט הט געמאכט ברעקען צו די אויגין מען זאל זיי קענען ברעקן אונ פארמאכין, אונ ער זאל קענען פארמאכין די אויגין זיי זאלין ניט זעהן אונד וואס שלעקט איז וילשון שתי חובות צום צונג האט מען געמאכט צוויי קאהערין חובת עיני וחובת בשר אין קאהער איז פון ביו אונ אין קאהער איז פון פלייש מלדבר בלשון הרע ושם דבר עבירה ער זאל ניט ביידין לשון הרע אונ אויף קיין אקדעקע עבירות הארם תנבא נישאוי שם אוניו לסמוע עבירות ועינו לאות עבירה לשונו התמיד מרמס אונ דער פארמאכטער מענקשט איז ער שטעלט אויף זיינע אויערין צו זעהן עבירות עבירות אונ ער עפינט זיינע אויערין צו זעהן עבירות אונ מיט דעם צונג הייבט ער אן צו ריידן פאלש קיים פה עשה פרץ גרד מלכו של פולס וואס האט ער גיטארן ער האט אויפגיבאכין דעם פארמאן וואס דער מלך פון דער וועלט האט געמאכט כסה תפיס נישט בו ווי פיר ויך זענען ויך דעם גיטאן גיטאן ריין מלל ארם תפיר גרד מלך בשר ודם חייב מיתת אשול אפענקשט זאל אויפברעכיין דעם פארצא מונג וואס אמלך האט פארצאקט קוקט אים דאך מען זאל איהם הרגון תפוז גרד מלכו של פולס איז ספר ליה לשמוע או איינער צו ברעקט דעם פארצאמונג וואס דער מלך פון דער וועלט האט פארצאקמט אונ האט דאס גיגעבין דעם מענקשט אין האנד ער זאל דאס היקען על זאת כסה וכסה עין סת הוא איז דאך געוויס אז דעם מענקשט קוקט מיהה ויעל ויה נאמר וסרן גרד יאכני גוש אויף דעם מענקשט איז גיאנמט גיטארין דער וואס צוא ברעקט דאס פארצאמונג וועט איהם פייסן אשלאנג:

תתנו ו' נקראין ולא מתרגמין נאך איין פסוק בנות ה' את העם. ווערט אויך נאר גילייגעט אין די ספר הורח אונ עס ווערט ניט אפגעטייטשט אויף תרגום ומעשה מעשה פון אמנון מיט המר וואו עס שטייט אמנון עס ווערט ניט געטייטשט אויף תרגום:

ה' יְהוָה: ה' אֵיךְ תֹאמְרוּ לֹא נִמְאָתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים
 לֹא הִלַכְתִּי רַאי דְרַבְּךָ בְּנֵיא דְעֵי מַה עֲשִׂית בְּכֵרָה
 קָלָה מִשְׂרַכְתָּ דְרַכֵּיה: י פֶּרָא | לְמַד מְדַבֵּר
 בְּאוֹת נַפְשׁוֹ שְׂאֵפָה רוּחַ תִּאֲנָתָה מִי יִשְׁבְּנָה
 קְרִי-מִבְּקִשְׁיָה לֹא יִיעֲפוּ בְּחֻדְשָׁה יִמְצְאוּנָה:

ה' אלהים:
 ה' איך תאמרו לא
 אפסאכית וקמט טענות
 אפסאי לא הליבית וקמי
 ציגיה על אירחתיך פד בויית
 תבא במיחמא לקביל בית
 פעור דעי מה אצרת בויית
 דקמי ליקא קלילא

בגשה קרי

דמקלקלא אורחתיא: י בערודא דמדידה בםדן ברא ברעות נפשאה רוחא פירודא בן קנשתא
 ד' ישראל קנדת וקמת מן אורחתיא ולא צבאי דמימב גבייא לה כל בעתא דאורחתי לא ישפלהון
 רשי

בזמנה ישבונה: מצודת דוד

וחזר ומסר כל מזע אמר סכ אכיס: ימק ימק א"כ לטוי
 סיח לטוי ממוס אור: ימסכא לטוי להיות כתיב רמיס טעמיס:
 מן סנן לטוי כל אהס ככרי וזכ מן אהסיס אלו חמיס אהסיס:
 (ז) ומדני בן כתיב: מרני למנדן כויתר לנמס עמנן פל יוד
 ר"ל א"כ א"כ מרסא אהסי סכריות לרקות ומעמיס פודיס סנה לא
 חויל כוס כי טיבן שפסס עושס כסחר לכסס לפני ככחם כי לא
 תפכירו ככחך והכירוס כלומר סלקס עמסס עושס לפני סכריות
 לא כסרו על הטון שפסס: (ח) א"כ חממרי: א"כ חכסי לומב
 לא נשפסמי עמס כפי' ומטולס לא הלכתי אחרי הבעלים: רלי
 דרכך כתיב: כלומר א"כ חוכל לומב בן כלל רלי דרכך כתיב חול
 בית פטור שסס מנדת כפול דעי מה טעמיס פד סיס סוס ומדע

על מן הענל נאמר: (ה) דרכך בניא מה עשית. מול
 בית ספור ועל עמה את מחוקת כלוחו הדך: בכרה
 קלה. גמלה כמדה: משרכת דרביה. מחוקת כדרכי
 עשור: (י) פרא. חמור למד להיות במדכריות:
 שאפה רוח. סוחתת פיה ושאפת רוח: תאנתה. מדת
 תנייט טיב בה: מי ישיבנה. מאותה מדה: לא יעפו.
 על על חסס יעפו כי לא יוכלו להשיגה: בחרדשה. מדס
 אחד שי כשה שרוא ימה כל חחדס:

וחשיל שטויס הטון אשר סחמלס עס סוס עמך מד סיס סוס: בכרס קלס. וסרי אהס כעמלס נקיס כחורס סקלס לבון כיומס
 עשור אשר נקיס עמס דרסס ומסוס מד סכל ימיס חמיר כמסנן סוסא לנדוק אהס ככל עמ וכן אהס לכסר סחמלס
 מחוקת ככל ספור נדקס כמסור סכמלס מד סיס סוס ולא ספוסס: (י) סרס. כי סרי סל סרס הוס סלמנד ורעיל כמנדן
 א"כ כמות נכסס שפסס רוח ר"ל א"כ מי מניימה לבון ולנדוק סכל ס"ל כחמלס מרין ומרדף ככל עמ ומושכס כחמ ספול' אל בית
 ככלעמס כדוך סלמלס מסיס: חמלמס עי ישיגס. ר"ל ככל עמס מרין ומסור כמרוסל לעמוס כללו סיס לס אמר וכלעמס
 ולמס עי ישיגס למקומס ולא סרין עמס סכרס, וכו' מנין עליס: כל מעקסיס אהס לחמסס כוד אהס לריכיס
 להסינמול לבדוק חמלס כי כחדס שפסמלס סריוס וכלס אהס כקלות כי לו ס"ל כדסס ולימס יכולס לבון. וכן יסכל
 כמס כמלס סוס כי י"ע מפסיס אשר לא סוים דל עליסס סלויב אהסס ומסמס ספוסיס לעלל מוז מעכלי אומות ספולס לעמן
 יוכלו עמוד כמלס: א"כ כל סכרוד סוס דל כמות נכסס וכן סוסס יסיס כסור כי סלויב סלל מעליס לככסס י"ד ס"ס י"ד
 יעיס כרס כי נקל וככסס כדסס סמון לטורעניוס וסול א"כ סקוקכ כסיס לדווחס כומן סמרגלס, כ"ע ס"ד ר"ז:

כתובים תהלים צב

תרגום

למשך מסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסר א אד
 אדנ אדני נפש אדני רח אלה דלת נון יוד נשמה המלכות יד דו וי דו חיה ויחיה דיסוד יקוה חיה ויחיה המלכות אל
 שם ב"ן שבעשין:

א כי הגה איביה יהוה פריהיה איביה יאבדו יחפרו כל
 פעלי און: ב ותרם פראים קרני בלתי בשמן רעון: ג נתפמ
 עיני בשורי בקמים עלי סרעים תשמענה אוני: ד צדיק
 פתח יפתח פארז בלבנון ישנה: ה שתולים בבית יהוה
 בפתרות אלתינו יפריחו: ו עוד ינובון בשיבה דשנים
 ורעננים יהיו:

א ארום הא בעלי דבקה יי
 ארום הא בעלי דבקה יהודון
 לעלמא דמי ומתפרשין מן
 סיעתהון דצדיקיא כל אבדי
 שקר: ב ונקיפתא תיה במוא
 תוקפי רביקא תיה במשח
 רבוקא רביקא דתיה צבוקי:
 ג ויאספלת עיני באוקרא דמעמי בקנימיני עלי לבאשא שקען אורני קל תבירדון: ד צדיקיא תיה
 דקלא ילקב פירין תיה ארוא קלבן יסנא ויעביד שרשין: ה בניו יהיוון שתולין בבית מקדשא בני
 קדרה בית אלהיא וילבלבון: ו הוב באפקהתהון יעברון בניו בשיבו דהיניו וביביהון יתון:

מצודת דוד

(ב) כי סנן וכו' וחזר ומסר כי סנן איבך יאבדו ר"ל האכדון
 נכון ירס וימק כסרס וימסריו סלמוס: (ג) ומסר. ככל
 קמי חמוס כקלי סלס: בלמי. א"כ רלסי כסמ ודסן
 וסול מעל על רלי סממו: (ג) ומע עיני. עיני חרסס חמלס
 כסלוי כמסיס ב' בעין דספ: כקמיס. כעס יכוטו פלי מלסס:
 סממעס אורי. עס סחפסל לטמוס וסול סרין חמסיס:
 וסל יתגל וספסל חמלס מעלס קמט סלסו
 סלסו כמנין: (ס) סטולס. יסו כמסויס וקטוסיס כתיב ס' לומדי סחורס וכמסס: סלמליות. ככל סרס כ"ע: (ז) מוז יטוסי.
 כימי וקמס יכוטו סוד חמלסס וסלמסס ויכוטו דסיסס ורסוסיס:

(כ) כל תי בשמן רעון. כלוחי ל' כולל כשמן של שרה:
 (ג) בשורי. כסורי: (ד) כתרם. לעשות פירות:
 כארו בלבנון. להעליף געו: (ו) ינובון. ימחון: דשנים.
 שמנים ורעננים יהיו:

(ד) כמנר יסכה. ימסס פרי כניסס וככמס סמל סוס סחורס לה' וסל וסל יתגל וספסל חמלס מעלס קמט סלסו
 א"כ רלסי כסמ ודסן
 וסול מעל על רלי סממו: (ג) ומע עיני. עיני חרסס חמלס
 כסלוי כמסיס ב' בעין דספ: כקמיס. כעס יכוטו פלי מלסס:
 סממעס אורי. עס סחפסל לטמוס וסול סרין חמסיס:
 וסל יתגל וספסל חמלס מעלס קמט סלסו
 סלסו כמנין: (ס) סטולס. יסו כמסויס וקטוסיס כתיב ס' לומדי סחורס וכמסס: סלמליות. ככל סרס כ"ע: (ז) מוז יטוסי.
 כימי וקמס יכוטו סוד חמלסס וסלמסס ויכוטו דסיסס ורסוסיס:

פירוש ע"מ

א) כי תה איהך ה' ווארום מיניע פינימ ועעען
 איהך דיייע פינימ נאמ, כי תה איהך יאבדי
 ווייל ויאי ועעען דיייע פינימ דריבער זאלין ויאי
 פארלארין ווערין יחפרו כל פעלי און ריא אלק

אין מעמידין בהמה בפונדקאות. העשויין להתאכסן
 עם עובדי דרכים לפי שהכותים חסודים על הרביעה
 אפי' נקבות אלא נקבות אסור לפי שהכותים מניזים אלא נפי
 מכריהם ופעמים אינו מואלה ומרביע את הבהמה: ולא
 תתייחד אשה עמהן

כלי אפ"ש דנמך דמלכות דיר"ס א אל

[6] הכיבוס. וכני נח נאכסו גס דכמיכ ופי' נכסך אהד ילכו
 בכבש חיס ומופך דיש כלן לפי מוס' לם חתן גמטול, רש"י.
 והל' דהמכור מילך במנהגה סינו מעוס' דמל כהמתו חס מפס
 שלל מעקר, נמדה: [ב] ספרות. נמדה, ומוסוף לים מעוס'
 שפיקות דמיס ועפשי אפס כל' יזינס פליס, ופירשו הוס' לים
 שפי' אומגלל וחסלס ופליס כפ
 מריבס כלים מרמתיס עליס ופי'
 סוכנין אומס: (6) אפ"ס: (6)

מלכים אומטין: [ג] לא חתך לו. מפי
 שרלו אלא ככסופס יסכלל: [ד] פניקס כו'. שגלח ופי'
 שגלגלת כל פ"ג, נמדה: [ה] פניקס כו'. שגלח ופי'
 מניקוטין, סכ"ט: [ו] סכ"ט. סכ"ט.
 דינר אפ"ס (וסוף סמכות)
 ומוכרסו מ"ג. מל לא סמכרסו
 לפיכך דתקפ' סכ"ט סמכרסו,
 רש"י. ופי' סמכות עומדוס
 מ"ג. חוס' וסכ"ט. סכ"ט
 כדפס סכ"ט וסכ"ט י"ג
 דכשומדוס מ"ג מי וברשיתס
 ופסו"ט: (ב) סכ"ט שיינו משפיל לים (לכסו"ט סכ' אומכ'
 לו אפ"ס) וכי ירכי דמשפיל לים משפיל ללוינס אפ"ס ואלס
 סכ"ט נכדל לאפריכ' כפסיס, נמדה: [ז] ככ"ט. אפי'

אין מעמידין בהמה בפונדקאות של כותים מפני
 שחשודין על [6] הרביעה. ולא תתייחד אשה
 עמהן מפני שחשודין על [ב] העריות. ולא תתייחד
 אדם עמהן מפני שחשודין על שפיכות דמים. בת
 ישראל לא תולד את העובדת כוכבים מפני
 שמילדת בן לע"ג, אבל כותית מילדת בת ישראל.
 בת ישראל [ג] לא תניק בנה של עו"ג, אבל כותית
 [ד] מניקה את בנה של בת ישראל [כ] ברשוה:
 ב מרפאין מוקר רפוי ממון אבל לא רפוי נפשות.
 ואין מסתפרין מהן [ז] בכ"ט. דברי ר"מ, והכ"א
 נהמחו:
 גופו ואס' א"ל סס פלו' יפה לך אפי'
 נפשות מותר להתרפאות ממנו (ב):
 רפוי נפשות מותר להתרפאות ממנו (ב):

זיא מאכט גיבארהין אוהין צו דר' עבדת פוקרבים
 אכל עבדת גללים מילדת בת ישראל אקער אנגעזין
 דינערין קעגן זיין אהייבאס בייא אידרשע תויב,
 אקער גאר נוען יודישע נייקער זענען דער בייא
 בת ישראל לא חתך בנה של עבדת גללים אידרשע
 אשה קאר גיט זייגין אקנד פון אנגעזין
 דינערין אכל עבדת גללים מניקה בנה של בת ישראל
 ברשקה אקער אנגעזין דינערין קעגן זייגין אידרשע
 קנד בייא דעם זידן אין שטוב: ב מרפאין מהן
 רפוי מ"ג איד קעגן היילין זיין געלט פון אנגעזין
 דינער, אויב בייא אידר זיא קראנק אבהקה, קעגן
 גר רופין אידראקטאר אנגעזין דינער, גר זאל אידר
 היילין אכל לא רפוי נפשות אקער איד קאר גיט
 היילין זיין גוף פון אנגעזין דינער, ואין מסתפרין מהן
 בכל מקום אונ איד קאר זיה גיט לאזין גארין פון

פירוש ע"ט

קענקשין וואס טוהען אונרעכט גענין מיר איז
 גינגן זיין זאלין גאר צו שידך נוערין נועלין זיין
 מיר גיט פגען סאהן שלעכטס, אקער נוייל זיי
 זענען פייגט צו הקב"ה דר'קער דארפן זיין
 פארקארין נוערין פון דער נועל: (ו) ותרם בראם
 קרן אקער מיין גרויסקייט האקטו אויפגעהויבן
 אזוי הויך וויא דיא העקנער פון דיא סה' וויניל
 בלתי גלסן רעגן אונ דוא האקט גיבאמין דעם גביא
 שמואל ער זאל שטיינען מיין קאפ מיט פרישע
 בויקאזיר איד זאל נוערין אפגלך אויף דיא יודין:
 (ט) ותרם עני' בשד' מייגע אויגין האבין געקוקט דיא
 גקוק אויף דיא קענקשין וואס האבין אויף מיר
 געקוקט זיי זאלין זעהן מיין גקוק ברייס עלי מריס
 זען די שלעכטע קענקשין זענען אויף געשטא-
 גען אויף מיר זיין זאלין מיר שלעכטס סאהן

תשמענה ואין האבין מייגע אויפערן העקעם
 אשמיטקע, וואס נאקט איהן זאל קיין נורא האבין
 נוארום (ד) צדיק תתן יפה דער צדיק נועט בליהען
 וויא דער טייטיל בוים גאך בלגנו זיגן ער נועט
 זיין גרויס אונ הויך וויא דער פגען בוים אין
 נואלד: (ה) שחלים בבת ה' זיי נועלין זיין גיבאגאנט
 אין דיא שטוב פון הקב"ה, אין עולם הבא בתצית
 אלהיט ישרחו אונ אין דעם הויף פון הקב"ה נועלין
 זיין בליהען, דאס מייגט קען עולם הזה, צו
 נויזיין דיא צדיקים נועלין האבין פירדע נועלטין
 עולם הזה אונ עולם הבא: (ו) ער יטנו בשדה זיי
 נועלין זיין פרוקטבאר אויף זיי אלטע אידרין
 דשנים זיין נועלין זיין פעט אונ שטארק ויגננים יתי
 זיין נועלין האבין פיל צווייגין, פיל קנדער:

כשנל ר"פ שטורין סס תדיר שמה יחסך גאלרו כחמך
רש"י: [א] בינו לבינו. ס"ו במקום שאין לגלוי נבי אדם
לכ' אבל יסוד עמש לא אלטרין דפסוק לים עמס
שיבות עמס וכן יש נכס על גבי מיקס, ס"ו:
[ב] פ"י לרוב סס מספר יספ כאלעמס וסכר ספס"ס כיון
דקפיד לכי כו' רש"י: [ג] כיון כו' כלומר פ"פ
סל יספ וכן שנתכס עמ"ס
ימי יספ פ"י עקל י"ד שנתכס
אסור כנסל וגו' כנס
על סס יספ עמס:
אסור כנסל, וספ"ס:
[ד] סס ס"ו. וספ"ס
עמס דלחמין לא ספס עמ"ס
לסורל וי"דו דכחכ כר"ב

אבל לא בינו לבינו. ואי רואה במראה (ג) מותר
דמיירא אמר הכותי הכולל ומספר הכי אדם הסוב הוא
ומתירא להורגו: [ג] שהיה מתחלתו יין. לאסוקי היכא
דקנה הכותי הומו? מישראל ללא מחסר כהנאה דספמח
דמחסר כהנאה עמוס דלמח
מכסה כהנאה עמוס דלמח
מסך לע"ו (ד): וחרס
הדרייני. ארדייאטוס קיסר
היה מגבל טע כיון ועושה
ממנו כלים ולא הו' מלרסן
ככשן ומושאיס אוחן
במלמחה וכשרויס לטחות

ברשות הרבים מותר אבל לא [ז] בינו לבינו:
[ז] אלו דברים של כותים אסורין ואיסורין אימור
הנאה. [ח] היין החמוץ של כותים [ט] שהיה
מתחלתו יין וחרס הדרייני ועורות לבובין. ר"ש
ב"ג אומר בומן שהקדע שלו עגול אסור משוך
מותר. בשר [י] הנכנס לעבורת כוכבים מותר,
והיוצא אסור [כ] מפני שהוא כובחי מתים, דברי

משימים אותם החרסי' כמים נמוס סס והעיס שוקע
למטה וכשרו היין ממוס גמ"ס וע"ס ארדייאטוס
נקרא חרס הדרייני: עורות לבובים. קורעיס
הכמה מחיים כנגד הלכ כמין נקב עגול ומולחין הלכ
ומקריבין אותו לע"ה: משוך מותר. שאין עושין לע"ג
חלל עגול והל' כרש"כ: היוצא אסור בהנאה. סכר

מעמסין אותם החרסי' כמים נמוס סס והעיס שוקע
למטה וכשרו היין ממוס גמ"ס וע"ס ארדייאטוס
נקרא חרס הדרייני: עורות לבובים. קורעיס
הכמה מחיים כנגד הלכ כמין נקב עגול ומולחין הלכ
ומקריבין אותו לע"ה: משוך מותר. שאין עושין לע"ג
חלל עגול והל' כרש"כ: היוצא אסור בהנאה. סכר

מעמסין אותם החרסי' כמים נמוס סס והעיס שוקע
למטה וכשרו היין ממוס גמ"ס וע"ס ארדייאטוס
נקרא חרס הדרייני: עורות לבובים. קורעיס
הכמה מחיים כנגד הלכ כמין נקב עגול ומולחין הלכ
ומקריבין אותו לע"ה: משוך מותר. שאין עושין לע"ג
חלל עגול והל' כרש"כ: היוצא אסור בהנאה. סכר

אנעצין דינער, אויף קיין ארמ, אפילו אין גאס
וואו פיל מענטשן גייען, אויך גיט דברי רבי שאיר
אזוי זאגט רבי מאיר דהקמים זאמרים אונ די חקמים
זאגין ברשת הרבים סתם אין גאס אנדער אין איין
אנדער ארמ וואו פיל מענטשן זענען דא קעג
ער זיך לאזין גאלין פון אנעצין דינער אפל לא בינו
לבינו אנדער גאר צווישען זיך, אז עס איז קיינער
גיטא איז שטוב נאר דער יוד אונ דער געצין
דינער, מאר גיט דער יוד זיך לאזין גאלין פון
געצין דינער, מאקער האט דעם גאל מעסער
זעט ער איהם הנגן: [ג] אז דערם של עבדי גללים
אסורין וואסערן אימור הנגא דיא אלע זאכן פון גאס הנגא
דינער סאר וויא איד גיט עמין אונ גיט הנגא
האבין פון וויא תיין ותיספ של עובדי גללים שהיה
סתחלתו אונ עסיב פון אנעצין דינער וואס דער
עסיב איז פריער גינען וויין, אונ ער איז ויער
גינארין אונ איז גינארין עסיב תי"ס תדריי אונ די
שארבינס פון ארדייאטוס קיסר, ארדייאטוס האט
גיהייסען זיין חיל ניי נאלין זעמען ליים מיט וויין
אונ זאלין דאס פריקענען, אונ מיט פריקען אין די
טריסקה, אז וויא זעלין דארפן פריקען וויין
זאלין וויא זעמען אשטיקל שארבין אריין ליגין
אין אפלי וואסער, זעט דער שארבין צו ווייקט
זעריין, אונ די וויין זעט פלייבן אין די וואסער,
אונ די ליים פאלט אראפ אונזען אויף דעם דעק
פון דיא בלי ופאר צייטן פלעגט מען אריין גיסען
קוואטיריל וויין אין דריי קוואטיריאה וואסער,
פלעגט מען איצט קענען פריקען די וויין, ווייל
דיא וויין ויערע איז גינען זיער שטארק אונ
זיער עס מאכט אזוי ווערט דאס גירופן אויף דעם
זאמען פון ארדייאטוס, אונ אויב אנעצין דינער האט
אזוי גימאכט סאר מען גיט פריקען דיא וויין פון
דעם שארבין אונ מען מאר גיט הנגא האבין פון

דעם שארבין ושרח לבובין די געצין דינערם פלעגין
שפעכין אלעקעדיגע פהסה גענין הארץ אונ
פלעגין סאכין אפיקלעקדיגע לאף אונ פלעגין
ארויס זעמען דיא הארץ אונ מקריב זיין צוא דיא
עבודת פוקבים, אונ דורך דעם איז אסור גינארין
די גאנצע פהסה מיט די פעל אונ מיט די הענדער
מען זאל פון איהר קיין הנגא האבין, דיא פעל
זעט גירופן. עורות לבובין פעל וואס זענען
גיזעקערט בייא דעם הארץ, רבן שפען קן
נקליאל זאגט זיפן שהקדע שלו עטל אסור אויב דיא
לאף וואס אין די פעל איז קיינלעכדיג, סאר מען
גיט הנגא האבין פון די פעל, ווייל קען האט די
הארץ פון די פהסה מקריב גינען צוא די עבודת
גלולים משוך אויב די לאך איז זאנג סתם קעג מען
הנגא האבין פון דיא פעל, ווייל קען האט גיט
מקריב גינען דיא הארץ צו דיא עפ"ס ונווארוס אז
זייא פלעגין מקריב זיין דיא הארץ צו דיא עבודת
גלולים פלעגין זיי סאכין אפיקלעקדיגע לאף אין
דיא פעל זיך הנכנס לעבודת גללים סתם אויב אעובר
גלולים האט גיהאלטן אשטיק פלייש אונ האט
גינאלט אריין טראגן אין דיא שטוב וואו דיא
עבודת גלולים שפייט, אונ איד האט ביי איהם
צוא גינמען דיא שטיק פלייש אריין טראגענדיג
איידער ער האט איהר מקריב גינען, מעג דער
יוד הנגא האבין פון די פלייש (עתי"ס) והוצא אסור
אונ אז דער עובר גלולים האט אריין גיטראגן די
שטיק פלייש אין די שטוב וואו די עבודת גלולים
שפייט אונ האט איהר צוריק ארויס גיטראגן פון
דיא שטוב, סאר מען זיין גיט הנגא האבין פון
דיא פלייש, ווארום ער האט געוויס דיא פלייש
מקריב גינען צו די עבודת גלולים אונ אפילו ער
האט די פלייש גיט מקריב גינען צוא די עבודת

נעשה חקרונתו : לתרפות . למסות ע"ג . מקום ערוהה של אשה נק' בית תרופה : אסור לשאת ולתת עמהם .
 לזנו ומזדו לט' ועוד דוכי מידי לר"ף לחקרונת ע"ג והל' כר"ם : ד' נודות . של עוד וקנקנים של מרס לוף
 אסורן ואסור הנאה ודויתיה הכי אם חקנים הם מותר לתת לתוכן יין מיד ואם חקנים כהן הכותי יין לקיום
 (י) ממלך אותם מיס ומתשה כחוכן ג' ימים מע"ל אלא שמערה המיס ככל יום מע"ל של ג' ימים ומסיס מיס

ואם עממי כו' לומר שסמך
 ופסעט . ור"ם סי' דסכס
 כחסיכס פליס זכום לפי
 סי' פלס פסעטוס דזום
 ולפי מני כזכמי , ויכדולש
 נכס זכמי : (י) סיני ג'
 ופסיס עפסן ג' דכדולש
 ק

ההולכין לתרפות של ע"ג אסור לשאת ולתת
 עמהן והבאין מותרין : ד' נודות הבותים וקנקניהן
 ויין של ישראל ככוס בהן אסורין ואיסורן איסור
 הנאה . דברי ר"ם , והכ"א אין אסורן איסור הנאה .
 התרצנים והגזין של כותים אסורין ואיסורן איסור
 הנאה . דברי ר"ם , וחכמים אומרים לחין אסורין
 יבשין מותרין . המוריים וגיבנות בית אונייקי של
 כותים אסורין ואיסורן איסור הנאה . דברי ר"ם ,
 הנאה : ה' א"ל יהודה שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע כשהיו סהלין בדרך
 א"ל מפני מה אסרו גבינות הכותים , א"ל מפני שמעמידן

שומן של דגים והגילין היו שמרנין בו יין אבל אם ניכר ממנו שלא תמסך בו יין כ"ע לא פליגי דשרי : בית
 אונייקי . עס כפר שרוב עגלים הנמלאים עס קרינים לע"ג ר"ם מיס למיעוטא וסכר לע"ג דרוב עגלים הוא מיעוטא
 כנגד שאר בהמות מיישין למיעוטא וכל הגבינות הנמלאו עס אמרי' ללחח בקינת עגלי ע"ג העמידן ומחמים לא
 מיישי למיעוטא ואין הלכה כר"ם ככל הני מלחח בני : ה' מפני מה אסרו גבינות הכותים . בלילה ולרנן

גלולים ועד האם גיט נישאקטין די בקהה צוא די
 עבודת גלולים) ער האם נאר גיבראקט די פלייש
 פאר אמקנה צו דיא עבודת גלולים , סאר קען
 אויך גיט הנאה האבין פון דיא פלייש ספני שווא
 זוכתי פהיס ווייל עס איז גלייך וויא קען טאלט די
 קהה נישאקטין צו די שויקע וצו די געזין וואס
 זענען וויא שוויקע . עתי'ס דברי רבי עקיבא אזוי זאגט
 רבי עקיבא ויחלצין לתרפות די עובדי גלולים וואס
 גייען צו זייער עבודת גלולים וואס יא איז ווייט
 פון זיי אסור לשאת ולתת עמהן סאר קען גיט האנדלען
 מיט זייא אין וועג . ווייל סאקער וועלן זיי פאר
 דינען וועלן זיי באקען זייער עבודת גלולים תבאין
 סתרין אונ אז זיי גייען צוריק פון די עבודת גלולים
 קענ קען האנדלען מיט זיי : ד' נודות חקרידי גלולים
 וקנקניהן ויין של ישראל ככוס בהן די לערנענע ביימלען
 גרייקע , אָדער עררענע קריי . וואס אעברד גלולים
 האט אין זייא גיהאלטין וויין . דער נאה וויא זייא
 זענען ליידן גינארין האט איד אין זיי אריין גי'
 נאקין זייער וויין אסורין ואיסורן איסור הנאה איז דיא
 וויין אסור צום פרינגען אונ אפילו הנאה הא'
 בין פון דיא וויין סאר קען אויך גיט דברי רבי
 סאיד אזויא זאגט רבי מאיר חקמים אופרים אונ דיא
 חקמים זאגין אין איסורן איסור הנאה קען קענ הנאה
 האבין פון דיא וויין נאר פרינגען סאר קען זייא
 גיט חרצנים והגזים של עובדי גלולים דיא קערקער אונ
 די שאלאקצן פון וויינגרייבין וואס אעברד גלולים
 האט פון זייא אים גינקועמקשם דיא וויין אסורין
 ואיסורן איסור הנאה סאר קען זייא גיט עסין אונ קען
 סאר גיט הנאה האבין פון זייא דברי רבי סאיד אזוי
 זאגט רבי מאיר חקמים אופרים אונ דיא חקמים
 זאגין לחין אסורין אויב דיא שאלאקצן מיט דיא
 קערקער זענען נאך פריקט , עס איז נאה גיקא

כך חולטו, גרדכי. וכפחות מכן משכך, טור: [ג] תחורה. שטובל אסור כהנא וטובטין דה, רש"י: [מ] יסב. שאינו קן ויחולא דה: [נ] שורפא. נומעו ולא סודי לאומרים כן לסמיכה לכהנא אבל אסרו לא נסתיין ולא מוטלין בו' וסבי משמע לא נסתיין מדרבנן ולא כהנא אלא דה מטייל (כלומר מדאורייתא)

קח כעו ומשום חלכ כל בהמה עמאה ליכא למיהא דקיס לן חלכ בהמה עמאה אינה נקפה: שורפא חיה. דפרשא בעלמא בעלמא היא: בקיבוצ עגלי ע"ג. ואע"ג דפרשא בעלמא היא אסור דשאני ע"ג דכתיב בה ולא ידבק בידך מאומה

מן הכהים: השיאו לר"א. ולא רצה להגיד לו סממו דכר מפני שעדיין לא עברו יב"ט שנגזר גזירה זו וזו גזרו בכין גזרה לא מנלו לטעמא עד תריסר ירחי שחת עד שתתפשט גזירתן (ו) דלמא איכא דלא ס"ל לטעמא ואחו לזולתי כיה וטעמא דלסרו לשמעמין אויחם (ב) נהו

שמעמדיין אותן בקיבה של נבלה, א"ל והלא קיבוצ עולה [ג] חמורה מקיבוצ נבלה, ואסרו בהן שדעתו [מ] יתנה [נ] שורפה חיה ולא הודו לו, אבל אסרו אין ריבוי ולא מועלין, (חזו) אסרו לו מפני [ס] שמעמדיין אותה בקיבוצ עגלי ע"ג, א"ל א"כ למה לא אסרה בהנאה. [ע] השיאו לר"א א"ל ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים [פ] דודיק מיון, או כי טובים דודייך א"ל כי טובים [ד] דודייך

גבינות של כותים מפני שמעמדיין אויחם (ב) נהו קיבוצ של שמיעות כותים שהיא נכילה ואע"פ שהוא דכר מוטע כנגד כל החלכ כיון שהוא מעמיד החלכ וטובה בו מטהה לא בעל דק"ל הכל הולך אחר המעמד. ומשום כשר בחלכ לא היה אסור כיון שכשר בפני עצמו ומחר אינו אסור בחלכ אע"פ שמעמדו עד שיתן בו טעם אבל דכר של איסור מעיקרו אסור בהיתר אע"פ שאינו נותן בו טעם כל זמן שהוא מעמיד: כי טובים דודייך

לא אסרי אלא גבינות כיה ומיירי אכר שאר תקומות תשיב מוטעו דמוטעו: (י) גמ', וכמיסו דברש ש"ס וכו' וישתכל סיה קסן בו' ויסיב דכסיס לנבוך דכסיס כחיי כעסע סמלעדין קסיס סיה מככה לפיכך ד"ה סגדיו ונעשו ד"ה חתא עגנל לסה סחרי טורס: (ח) וטור לאו פרשא סיה ואסור, רש"י. ושמיס לכתובא קטס: [ט] השילו. ל' הסוס' משיאו [ז] משיא פלס ואוי' דגדמי משיאו ונכסס סטנו לו משיא: [ח] דודיק. ל' זכר, דודיק ל' נקבה, וסבי קאמכס כ"י יסקי סקב"כ משיקוט סיסו ל' כך אמר לי טובים דודייך מיון, רש"י ופסי' ע"ג [ג] דודייך. משום דככסי משיאכ דמיסו דקדק לנסחרי ישקטי וכן סיסו ויסיב דודיק לנכות אלא דה"ק ישקטי בו' ל' כך א"ל כי טובים

ע"פ ש"ס כ"י, שסור"כ מליכ כלל ז"ל:

אנבלה נואם קען קען פון איהר הנגה האבין. איז אנבלה דרנגער וויא אעולה, קען קען גענוים אויס וופין דיא מילך פון דיא נבלה, פאר נואם איז דיא קעז פון איין עובר גדולים אסור צו עסן [עין ח"ו] אפר ל' האם רבי יהושע גינאגס צו רבי ישמעאל מפני שמעמדיין אותה גבינת עגלי גבינות גדולים ווייל קען האם גינאגער די מילך אין דעם קאגן נואם קען האם ארייס גענוגן פון די קאלב נואם קען האם איהר סקרוב געווען צו די עבודת גדולים, אונ בייא עבודת גדולים איז אלץ אסור אפילו דאס איז וויא מיסט איז אויך אסור אפר ל' האם רבי ישמעאל גינאגס צו רבי יהושע אם גן אויב אזויא, אז דא איז דער איסור פון עבודת גדולים לפס לא אסרה בהנאה פאר נואם האם קען גיט גיאסקף דיא קעז פון דיא עוקרי גדולים קען זאל פון וויא קיין הנגה האבין, אזויא וויא פון עבודת גדולים השיאו לךר אחר האם רבי יהושע אנגיהובין צו ריריין מיט רבי ישמעאל פון איין אגדער זאך, אונ ער האם איהם גיט גינאולט זאגין פאר נואם דיא קעז פון אנגעצין ריגער איז אסור [עין בהרע"ב] אפר ל' רבי יהושע האם גינאגס צו רבי ישמעאל איש ישמעאל מייך פרוער הייך אהר קורא וויא לייענקסטו דעם פסוק זי טיבם דידך מין דיא יודין זאגין צו זאמריין פריינדשאפט איז בייא אונגו פקסער ווי וויין, דודיק מייקט קען גאט אז אגדער דאס לייענקסט פי סביב דודיק דיא יודין זאגין צו דא, דוא האקס צו אונגו זאמרה גינאגס אז אונגו פריינדשאפט צו דיר איז פקסער

קען, מען האט גיהרגת אקאלב וואס האט זאך גיזיגין, אונ מיט דיא מילך וואס איז גינען אין איהר קאגן האט קען גיזיגערט אנדערע מילך ביי, עס איז געווארן קעזו אפר ל' האם רבי ישמעאל גינאגס צו רבי יהושע איז דען דיא מילך וואס קען האט גיפונען אין דעם קאגן פון די ענדערקתה קאלב אסור הייא קיבוצ עגלי תמיד מקיבוצ נבלה דיא מילך וואס קען געפינט אין דעם קאגן פון אקאלב וואס איז אעולה, דארף זיין אנדערער איסור ווי דיא מילך וואס קען געפינט אין דעם קאגן פון אקאלב וואס איז אנבלה, ווארום פון אעולה פאר קען גיט הנגה האבין אונ פון אנבלה קען קען הנגה האבין, פון דעם קאגן ענין ואפרו כהן שדעיה יפה שורפה חיה האם קען גינאגס דער פהן נואם מאסקת זך גיט מען אויס וופין די מילך פון דעם קאגן ווען דער קאגן איז נאך רוי, ווייל דיא מילך איז נאך אזוי וויא מיסט, אונ אז קען קען אויס וופין דיא מילך פון אעולה קען קען פאר דיא מילך פון אנבלה גענוים אויס וופין, פאר וואס דיא קעז אסור ולא יהיו לו זאגס דיא משנה קען האט אפילו גיט סודה געווען צו רבי ישמעאל אז אבהן זאל קעגן אויס וופין די מילך וואס אין דיא עולה זאל אסור נאך קען האט גינאגס זיין נגיון קען קאר גיט הנגה האבין פון די מילך וואס אין דיא עולה ולא מיעלו נאך אויב קען האט הנגה גיהאט וקען האט אויס גיופנט דיא מילך פון דיא עולה דארף קען גיט פריינגען אקרוך קעילה, דאס איז נאך בייא אעולה, וואס קען פאר גיט הנגה האבין פון איהר, אגער בייא

מיון. הקב"ה אומר כן לכנ"י: אין הרבר כן. אלא כנ"י
אמרה לפני הקב"ה ערבים עלי דברי דודיק כלומר תקנות
שחקנו ונברו החכמים יותר מיינה של תורה. מעיקר תור'
שכתב (ט) ו הפת והשמן וכו'. כל הני אמורין משו'

(ט) וסינו דשיליס לסאי קרא כלומר כ"י אמריס
טוביס סקנות כ"י וטע"פ ט"ן לנו יחסיס סטעניס
כי טעסס וניקוס טעסס, ועי"ן תוי"ט: [ק] חבירו.
ססוס ז' זכר וכ"י ה"ס דקסמלס לסט שזיכס לזיכס סמנין טוסיס
וגו' סמלסוס ססטן לס טיך לצימר לנקבס, כט"י: [כ] סגכ כ"ה.

תמנות ופת של כחחומין
החירוהו אכל פת של בעלי
במים לא הותר אלא להולכי
דרכיס ונשעת הדחק והשמן
לאו שלא פסג ליסורו ונמנו
עליו והחירוהו כדחמיק
במתניתין: ושלקות. כל
דבר שפעלו אחריו הנו"כ

ואפילו בעלו אחריו וכליו של
למעורבו' אורח ולגינולו ע"ג
עור' והוא שלא סיעט בו
כסוף ולא חסרו משוס כשולו
ע"ג אלא דבר ששיו
נאלכ כמו סהור חי ועולל
על שלחן מליכיס ללפת בו
אל הפת חבל אס חקר
אחת מאלו אין בו משוס
כשולו ע"ג: וכבשין
שדרכן לתת בהו יין. אין
ליסורו ליסור הגלה
לפי שאין טעם היין ניכר
בהו אלא כהכילה אמורין:

מזירת מרופה. מין דגים
טבוריס סקורפין ארוח דק
דק קטן סקורפא כלנית
ודרכו סהור גלל כחוך
(אר של) דגיס טבוריס
וכסמ יר דג סמח מעורב
עמו לא יגדל בו כלבית:

לכנסו דגיס ייכך וכלס
ונגליס של כסמס, כט"י:
[ח] שדרכן בו. לכל
דגיס אסור כסמס, וס'י
ססור שדרכן סיניו
סלפסמס נוסמס כסן יין
שדדוס סיניו סגלן
נוסמס לתוכו יין
טע"ס שזינו יודע
סנסו לסיך אלו ט"כ
וע"ס סקורפין (דע"ד)
דשני כסמסס (והסאס
דלפמס סרו כיס סכס)
ססס ססס לכוכיו
זוכמס (וס'י כמל;
דלזיל לטור) סכס
לססוקי סעמס, כמלס:
[ב] וסומן. אדלעיל
קאי שדרכן לסס לתוכן
יין וסומן וע"ן
לכסס דסומן סיניו
אלס סיס סמחלמו
יין וכסקיס חומן
מ"פ"כסל דסס מעורב
לעיל דלף כססי
סרי מן סדן.

עמם דג טמא: וציר שאין בו דגה. דג קטן שקרא כלנית ודרכו סהור גלל כחוך (אר של) דגים טבוריס וכסמ יר דג סמח מעורב עמו לא יגדל בו כלבית:

עסין ועיין בהר"ב, אָבְעֵר הַנְּאָה הָאֲבִין פּוֹן

רַעַם עֵסִין קַעַן קַעַן יִבְגְּשׁוּ שְׂדֵרוֹן לַחַת לַחֲטוֹן יָיִן
וַיִּפְזַץ אִו אֲנַעְצִין דִּיבְעֵר הָאֵם אִיין לִיבְקַעֲקַע
קָרוֹיס אָדַעַר אָנְדַרְעֵע וְאֲבִין נוֹאֵם דְּעַר שְׁטִי' גְּעַר
אִיו אַרְיִין צו גִּיסוֹן אִין וַיִּיא וַיִּין אָדַעַר עֵסִין.
עֵסִין אָר קַעַן קַעַן רַאֵם גִּיס. נָאֵר הַנְּאָה הָאֲבִין קַעַן
קַעַן פּוֹן וַיִּיא וַעֲיִין בְּרַע"ב וַחֲיִיס וַיִּפְרִית סְרִיפָה אוֹיִב
אָנַעְצִין דִּיבְעֵר הָאֵם צו שְׁגִיבְעֵנָע שְׁמִיקַעַר פִּיש
נוֹאֵם קַעַן קַעַן וַיִּיא עֵסִין. קִיפִין רִיא שְׁמִיקַעַר
פִּיש פּוֹן דְּעַם קַעַצִין דִּיבְעֵר אִו עֵסִין סָאֵר קַעַן
גִּיס. סָאֵמְעַר אִיו אַרְיִין גְּעִמִישְׁט שְׁמִיקַעַר פּוֹן
סְרִפָה פִּיש, אִו נוֹיִיל וַיִּיא נַעְנַעַן צו שְׁגִיבְעֵנָע
דִּיבְעֵר דְּעַר קַעַנְט קַעַן גִּיס וַעֲלַקַע אִיו סְרִיפָה
אִו נַעֲלַקַע אִיו פֶּשֶׁר. אָבְעֵר הַנְּאָה הָאֲבִין פּוֹן
צִי קַעַן קַעַן וַצִּיר שְׁאִין בָּה דְּגָה כְּלִבִית שִׁפְטָה בו וְאָפְט
פּוֹן פִּיש נוֹס אִין אִיר שְׁוִיבְטִיס גִּיס דְּסִקְלִינַע פִּישְׁעֵל
נוֹאֵם הִיִּיקְט פְּלִבִית סָאֵר קַעַן גִּיס עֵסִין וַיִּאֵרוֹם אִין
רִיא וְאָפְט פּוֹן פִּיש נוֹאֵם וַעֲנַעַן סְהוֹר שְׁוִיבְטִיס
צִירוֹם אָקְלִינַע פִּישְׁעֵל נוֹאֵם הִיִּיקְט פְּלִבִית, אִו
אִו עַם וַעֲנַעַר נָאֵר אַרְיִין גְּעִמִישְׁט אֲבִיסוֹל וְאָפְט
פּוֹן אָפִיש נוֹאֵם, עַר אִיו סָאֵר. אִיו שׁוֹין גִּיטָא אִין
רִיא וְאָפְט דָאֵם פִּישְׁעֵל פְּלִבִית, נוֹיִיל סִיר הָאֲבִין
סוֹרָא סָאֵמְעַר אִיו אַרְיִין גְּעִמִישְׁט אִין רִיא וְאָפְט.
אֲבִיסוֹל וְאָפְט פּוֹן אָנְדַרְע פִּיש נוֹס וַעֲנַעַן סָאֵר. נָאֵר
הַנְּאָה הָאֲבִין פּוֹן דְּעַם וְאָפְט קַעַן קַעַן וַחֲזִילָה
קְלִינַע פִּישְׁלֵאָה וְאֵם הָאֲבִין קִיין שׁוֹפִין. אִו וַיִּי
וַעֲנַעַן פֶּשֶׁר נוֹיִיל עַם נוֹעַם אִירָה וַיִּי וַעֲרִין שׁוֹפִין
אִו וַיִּיא וַעֲלִין גִּירוֹם וַעֲרִין. פּוֹן כְּעַסְקֵנוּעִין

וויא וויין, אונ דודיק מיינגט מען דיא יודין זיך זי
האט רבי ישמעאל גיזאנגט צו רבי יהושע, איד
לייען פי טובים דודיק זיך זי האט רבי יהושע
גיזאנגט צו רבי ישמעאל זיך דודיק פו דיא זאך איז
גים אזוי שטיי ברהי סלפד עלי נוארום דער אנדערער
פסוק לערונט אויף דעם פסוק אז מען זאל לייענן
דודיק, נוארום אין אנדערין פסוק שטייט גייה
שטייט טובים לייענט מען שטייט, יודין זאגין צו
זאם שטייט, לייענט מען דודיק זאגין אויך
יודין צו זאם אונ אריין אויב דודיק זאגין אויך
פריינדשאפט ועיין תימס ובסמ אפיקי יודתה דיש דרוש
מ"א: ו איז דברים של עובדי גללים אסורים זאין אסור
אסור הנאה דיא זאכין פון אנדערין דיער סאר קען
גים עסין אָבְעֵר קַעַן קַעַן הַנְּאָה הָאֲבִין חֵלֵק שְׁחֵלְבו
עֵבֵר גִּלְלִים וַאֲיִן וְיִשְׂרָאֵל רִיאָהוּ רִי מִלְּךָ נוֹאֵם אָנַעְצִין
דִּיבְעֵר הָאֵם גִּיבְאֵלְמִין. אִו אִירָה הָאֵם גִּיס גִּיעֵדָה
פּוֹן נַעֲלַקַע רְבִיבָה עַר הָאֵם גִּיבְאֵלְמִין, סָאֵמְעַר
פּוֹן אָמְרָה, בְּרִיבָה עַר רִיא מִלְּךָ סָאֵר קַעַן גִּיס,
אָבְעֵר הַנְּאָה הָאֲבִין פּוֹן רִיא מִלְּךָ קַעַן קַעַן הַפֶּת
וְהַשְּׁמֵן שְׁלָחַן אִו רִיא כְּרוֹיִם אִו רִיא אִירָה פּוֹן
אָנַעְצִין דִּיבְעֵר סָאֵר קַעַן גִּיס עֵסִין אָבְעֵר הַנְּאָה
הָאֲבִין קַעַן קַעַן פּוֹן וַיִּיא כִּי וַיִּבֵת דִּיש הַחַיִּי בְּשֵׁן
כִּי מִיִּם וַיִּין בֵּית דִּין הָאֲבִין סְהוֹר גִּיעֵדָה צו עֵסִין
רִיא אִירָה פּוֹן אַעוֹבֵר גִּלְלִים וְיִלְקַח דָאֵם עֵסִין
נוֹאֵם אָנַעְצִין דִּיבְעֵר קַאָבְט, אָפִילו עַר קַאָבְט אִין
יודישע פלים אונ דער יוד שטייט דער בייא דיא
נאנגע צייט נואם עס קאבט, אויב קאר יוד האט
גים גיבאקלפין בייא דעם קאבין, קאר קען גים

ותוים: (י) דללים סא חמר מכ נוקן טפס לפנס מוחר, נט: [כ] הכי כו', למסות בידם דכבש בני, נט: (י) והוא שידע שחלב טפס אסור לישאל: [ג] הדש. למאי ניהוש לה אי משום סיכוי (שמה טירכ בו יין) מסכה פרה פ' משום כשולי מכו"ס פה נחלל טפס טפס חי ומטום נטולי מכו"ס נע"מ כהו ימסר,

נמרה: (ב) מסיים סר"מ וגם לוחם שהלוח לא תכביר ואפי"ם שדבש עכבר מכלל סו' משקין לפי טפס כחוס טפס כש"ן פוכלל לה משקה עד שמתחילן ופרו ומולין דבשו, ומסו"ס: (ג) שאין דרכו כו', וכל זכרין אלו דרכו, סר"ן: [ס] טפס כו', מפרש נמרה דלה נלכרם דלוקו קרמין עכס כולמר הדבש דבשן קפ"ל דלה ישישן טפס פדכו כסן מלוח קרמין שחכיו מן הכסין ככירם דלכרמין ונחמין כענין משק שיקי כולמר נוסמן סיו מן הכסין, סר"ן: (ג) ויכסו

והחילק. מין דנים קטנים עמרים ואין להם ספיק' וקשקה ועתיד לנלל אחר זמן ודנים קטני' עמרים הדומי' להם מתעדרים עממה וזנים יכרים חמי' כשאינה ערופה אכל ערית אין הדנים עמרים דומים לה ולכך שרי כשאינה

ערופה: חלתית. כך שמה כצרי ומחמין קרמין כסין ואסורה משום שמטות דסמין דלחב דהיתוס' (דחלתית) ממתק (י) היא טפס השמטות הגלגל כה: וס"ל ח' קלונטיות. ומה שכל גדלי רומי מולקין אותה ויגילין למשח אותה

כחלכ חזיר וכסומן דנים עמרים והיא נסה ולכנה ביותר: ז' וישאל רוארו. לאו דוקא רוארו אלא כיון דלא קאי חזי ליה אמ"נ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתותי מרתות (יח) אמר השעה קאי וחזי לי: והדבר בריות. של עכבים אפי"ם שהיו נוטף מהן אין כהן משום יין נכד. ואין בהם מאוס הכשר משקה שיהא מוכשר לטומאה דסתמן לזכירה. ולא ניקח ליה כמסקה הנוטף מהן: ופרית שאינה טרופה. ומה"פ שהיא עשויה חתיכות (כשאר) ראש הדג ושדרתו יתימן וכשר שהיא סמור: עלה של חלתית. דהא לא מפקי לה כספין: וזיתים גלוקסקאות המגולגלים. וזיתים כמנוס ככלי עגול ומתחזים ועגלרים מחליהן ועשי' כלונסקים מגולגלים כמו בינה מגולגלת שנתחמו (ג): השלוחין אסורין. אם נחרכו הזיתים כל כך עד שכשלקוח היות בידו הנוטף שחכיו משתלח ונוטל מחליו אסורין. דמחמת הוין נחרכו. ואין הלכה כר' יוסי: מן הסלולה. מן הפל שלמי חטוטי אסורים שמוטף עליהן יין כדי שיתרכו: מן ההפתק. ממקום כסומן שעגלרים זוחים סה"ס מל זה מותרין שלמי

בחלכ חזיר וכסומן דנים עמרים והיא נסה ולכנה ביותר: ז' וישאל רוארו. לאו דוקא רוארו אלא כיון דלא קאי חזי ליה אמ"נ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתותי מרתות (יח) אמר השעה קאי וחזי לי: והדבר בריות. של עכבים אפי"ם שהיו נוטף מהן אין כהן משום יין נכד. ואין בהם מאוס הכשר משקה שיהא מוכשר לטומאה דסתמן לזכירה. ולא ניקח ליה כמסקה הנוטף מהן: ופרית שאינה טרופה. ומה"פ שהיא עשויה חתיכות (כשאר) ראש הדג ושדרתו יתימן וכשר שהיא סמור: עלה של חלתית. דהא לא מפקי לה כספין: וזיתים גלוקסקאות המגולגלים. וזיתים כמנוס ככלי עגול ומתחזים ועגלרים מחליהן ועשי' כלונסקים מגולגלים כמו בינה מגולגלת שנתחמו (ג): השלוחין אסורין. אם נחרכו הזיתים כל כך עד שכשלקוח היות בידו הנוטף שחכיו משתלח ונוטל מחליו אסורין. דמחמת הוין נחרכו. ואין הלכה כר' יוסי: מן הסלולה. מן הפל שלמי חטוטי אסורים שמוטף עליהן יין כדי שיתרכו: מן ההפתק. ממקום כסומן שעגלרים זוחים סה"ס מל זה מותרין שלמי

גיבן עסקמ קרוים אדער אנדערע זאכין אונ עס איז גיט דער שטייגע אריין צו גיפען אין יין וויין אונ גיט וויין עסיג, קענען זייא געפען פון עובר גדולים אונ עסין פריה שאינה מריצה אונ דער פיש פריה וואס ער איז גיט צוא שגיפען אויף קליינע שטיקלאך, גאר אויף גרויסע שטיקער, אונ קען דער קענטא א ער איז פשר, קענען אים געפען פון איין עובר גדולים אונ עסין זיך שיש בו דגה אונ זאקס פון פיש וואס שוויקט אינגווייניג אפישעל פלביה, קענען געפען די זאקס פון איין עובר גדולים אונ עסין ועלה של חלתית אונ די בלעקער פון דיא פרי חלתית מענ קען אויך געפען פון איין עובר פריה אונ עסין. ווארום בלעקער שניידט קען גיט מיט אפעקער גאר קען רייקט מיט דיא הענט ניימים נלסקאות הפלגלין אויב איין עובר גדולים האט איין גיפערקס איילבריען אין אקלייעבריען פלי, אונ זייא נענען גינארין קילעכריג אזוי וויא קיללאך, אונ עס איז אויס גיקועקשט גינארין פון זייא בויסאייר, אונ קען זייא עסין, רבי יוסי זאקס השלוחין אסורין אויב דיא איילבריען פון דעם עובר גדולים נענען אזויא נויך אז קען נעקט דעם איילבריען אין האנט פאלט ארויס דער קערנדיל, קאר קען זייא גיט עסין. ווארום נענוים האט דער עובר גדולים אין זייא אריין גינאקין וויין התבנים הבאים מן הסללה אסורין דיא היישרעקען וואס דער עובר גדולים פארקויפט זייא פון דיא קארב וואס שטייט ביא

קאר קען זייא גיט עסין, ווייל עס איז אריין געמישט צווישען זייא קליינע פישלאך וואס נענען קמא אונ קען דער קענט זיי גיט. גאר הנאה האבין פון זייא קען ויקרם של חלתית חלתית איז אפרי וויא איז שטארק ביסער ואדער לשאפיק זאערו אז קען האט אפ געשניפען אשטיקול פון דעם חלתית מיט אפרייפין עקער קאר קען גיט עסין די שטיקול חלתית. גאר הנאה האבין פון דעם חלתית קען קען יסלה מקלונטיות דס איז אעלעכע ואק' גרויסע שטיקער וואס קען בעשטירט זיי מיט פעמס פון חזיר דיי אלו אסורים עסין קאר קען דאס גיט נאין אסורן אסור הנאה אדער הנאה האבין פון זיי איז עין אסור: ז' זאלי סיגורין באכילה דיא זאכין מענ קען גיט שחלבו עובר גדולים וישאל רוארו דיא מילך וואס אגעצין דיגער האט גיקאלקין אונ אייד איז גיווען דער בייא אונ האט גיווען (ועין בחר"ב) והיבש אונ אז אעובר גדולים פריינגט האניק קענען קען געפען פון איהם דיא האניק אונ עסין והבריחה אז אעובר גדולים האט אפ געריסן פון אבנים אצווייגיל וויינטרויבין אפ לפי שפסקין אפילו עס ריגט וויין פון די וויינטרויבין, פון דעסקווענין קען אייד געפען פון אים אונ עסין אז פיהם פיהם קישר פסקה אונ דיא וויין וואס ריגט פון דיא ווייג' טרויבין הייקט גיט אשפיקה אז דיא וויינטרויבין זאלן אן גיברייט ווערן קמא צו ווערין וכבשין שאין דרך למה לתיקון וויינימן אז אעובר גדולים האט איין

מחמת שעתו, רש"י. ובמרחק סמיכא לא נכרכס אר"ג דרסו
 סוכה פ"ד עמ"ס רמ"ב כ"ו כ"ו כ"ו כ"ו כ"ו כ"ו כ"ו כ"ו כ"ו
 דרסו (יד) דמקלגל לה. ס"ו:
 (סו) דמסופס אין דמיה יקרס
 שמיס דרסו סלג לכס"י רש"י:

מזלף עליהם יין עד (יד) שותקו לפניו לזכור: וכן
 לתרומה. וכן כהן המסוד לזכור תרומה לשם חולין.
 (עו) כל המתא לאפניו אסור
 סמ"ח תרומה היא. חבל הכח
 מן האזור מותר. ולרעותו מרתח דלמא שמעי רבנן ויסקירו כל האזור:

וואם ליגמ פאר דעם פלן אונ ער זאגט דאס איז
 חולין קאר מען גיט עסין. ווייל מען גלויבט איהם
 גיט. קאקער איז דאס תרומה. אָבער די תבואה
 וואס ער בריינגט פון שפייכלער אונ זאגט דאס איז
 חולין גלויבט מען איהם. ווייל ער האט מורא צו
 גינארין קאקער וועלן די רבנן ווייסן אז אין דעם
 שפייכלער ליגט תרומה אונ ער גינארט מעןקושין
 אז דאס איז חולין. וועלן די רבנן צוא געמען פון
 אים די נאצע תבואה פון שפייכלער. דריקער אז
 ער זאגט דאס איז חולין גלויבט מען אים:

איהם אין קראם, קאר מען גיט עסין. ווייל אז
 זייא ווערן פאר טריקניגט באשפריצט ער זייא מיט
 וויין פון התפסק סתרו דיא היישעריקען וואס דער
 עובר גלולים פארקויפט פון שפייכלער מען מען
 פון איהם קויפן אונ עסין. ווייל די וענען פייקט
 פון זיך אליין מען דארף זיי גיט באשפריצען. אונ
 אז מען וועט זייא באשפריצען וועלן זייא האלדע
 ווערן און לרומה אונ אזוי איז דער דין ביי תרומה
 אויב אבהן איז חודר צו פאר קויפן תבואה וואס
 זענען תרומה אונ זאגן דאס איז חולין. די תבואה

רש"י

גמרא ע"ז דף כה ע"א

עם שתי נשים. שדעתן קלות ושתייהן תתלנה לטעניה:
 בפרוצים מי שרי. ולמה ליה לתנא לאשמעין נכרי
 הו"א אפי' ישראל כדוותיהו אסירי: והוציאנה עשרה.
 פרוליס לאסת איס וזכח כמסא מוז לטרי כעין קונדי מת
 סלג יציטו: באשתו. סל כותי: ותפוק ליה. כלל טעניה
 שמואל אמר שמואל ל"ש אלא בכשרים אבל בפרוצים
 במטה לא צריכא באשתו עמו נכרי אין אשתו
 משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו והיפוק ליה
 משום

סלסס ה' נלס כלי סמיזון דלמא דמלכות דכתיבס במ
 לא התייחד אשה עמהו כמאי עסקינו אילומא
 כחד דכוותה גבי ישראל מי שרי והתנן לא
 יתייחד איש אחד עם שתי נשים אלא בהלתא
 דכוותה גבי ישראל בפרוצים מי שרי והתנן אבל
 אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים וה"א
 אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאנה עשרה
 משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו והיפוק ליה

אפילו עשרה נמי לא אונ רב יהודה האם גינאגט פון
 שמואלים ונענין דאס איז גאר אז די צוויי יודין
 זענען פרוקע מען אאשה זיין מיט זייא צו זאמען
 אין איין שטוב. אָבער מיט גיט פרוקע אפילו מיט
 צעהן יודין קאר זיא אויך גיט זיין אליין אין איין
 שטוב פשוטה היה הוציאנה עשרה כפסה עם האם
 אקאהל גימראפין צעהן מעןקושין האבין איבער
 גינעט אאשה זיא זאר מיט זייא מונה זיין. אונ
 ווייל אין שקאם האבין זיי גיט גינעט מיט איהר
 מנה זיין האבין זייא איהר געלייגט אויך אסקות
 אונ האבין גינאגט זיא איז גישקארבין אונ זייא
 קראגין איהר אויסקער די שקאט צו פגראבין. אונ
 אויסקער די שקאט האבין זייא גינאולט מיט איהר
 מנה זיין. ענטפערט די גמרא לא צריכא באשתו נמי
 אידישע אשה קאר גיט זיין אליין אין אשטוב
 מיט אנו אפילו דאס ווייב פון דעם גוי איז איהר
 דא איז שטוב. אָבער אאשה מען זיין אליין אין
 אשטוב אפילו מיט זיין יוד אונ דאס ווייב פון
 דעם יוד איז אויך דא אין שטוב נכרי זיין אשתי
 משמרתו דאס ווייב פון אנוי היט גיט דעם מאן ער
 זאר גיט מנה זיין אכל ישראל אשתו משמרתו אָבער
 דאס ווייב פון איהר היט איהר מאן ער זאר גיט
 מונה זיין. פֿרעענט די גמרא ותפיק ליה משום שפכות

לא התייחד אשה עמהו כמאי עסקינו אילומא
 מיט גויס, פֿרעענט די גמרא כמאי עסקינו בייא
 וואס שמועקסט דא אילומא כחד מיר זאלין זאגן מיט
 איין גוי, די משנה זאגט אאשה זאל גיט זיין אליין
 מיט איין גוי אין אשטוב אָבער אין איין אָבער
 איהר גינעט גבי ישראל מי שרי וואס זאגט די משנה
 מיט אנוי קאר זיא גיט זיין אליין אפילו מיט
 איודין קאר זיא אויך גיט זיין אליין אין אשטוב
 והתנן מיר האבין דאך גילערינט לא יתייחד איש אחד
 עם שתי נשים איין מאנספֿערהזון זאל גיט זיין אליין
 אין אשטוב אפילו מיט צוויי ווייבער אונ מיט
 איין אשה געוויס גיט אלא בהלתא נאר דיא משנה
 זייגט אאשה זאל גיט זיין אין אשטוב אפילו מיט
 דרייא גויס צו זאמען ווארום מיט דרייא יודין צו
 זאמען מען זיא זיין פֿרעענט דיא גמרא דכתיבה גבי
 ישראל בפרוצים מי שרי מיט אָנעלכע דריי יודין ווי די
 גויס זענען קאר זיא דאך איהר גיט זיין אָנעלכע
 דרייא יודין וואס מנה זיין איז בייא זיא קיין
 צענייה. קאר דאך אאשה גיט זיין מיט זייא אין
 איין שטוב והתנן מיר האבין דאך גילערינט אבל
 אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים איין אשה מיט צוויי
 מאנספֿערהזון מענין זיין אין איין שטוב ואמר
 רב יודה אמר שמואל לא שני אלא בכשרים אבל בפרוצים

משום שפיכות דמים א"ר ירמיה באשה חשובה עסקין דמיתרתי מינה רב אידי אמר אשה כלי וינה עלי' מאי בנייהו איכא בנייהו אשה חשובה בין האנשים ושאניה חשובה בין הנשים . תניא כוהניה דרב אידי בר אבין האשה אע"פ שהשלים עמה לא התייחד עמהן מפני שחשודין על העירין ולא התייחד אים עמון . ה' ישראל שגורמן לו עובד כוכבים בדרך מופלו לימינו . ר' יוחנן בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בסיף מופלו לימינו במקל מופלו לשמאלו . היו עולין במעלה או יורדין בירידה לא יהא ישראל למטה ועו"ג למעלה אלא ישראל למעלה ועו"ג למטה . ואל ישוח לפניו שמא ירוץ את גולגלתו . שאלו להיכן הולך

גמ' לא תתייחד מחוס ע"כ: באשה חשובה . כן האכסים וכן הנשים אשה יסה וקרוכה למלכות דמיסחי מינה ולא סקלי לה: כלי וינה עריה . אע"פ דלינה חשובה אין כוונ' אוחה אלא כל עליה: איכא בנייהו אשה חשובה בין האנשים . קרונה למלכות: ואינה חשובה בין הנשים . אינה יפה , לרבי ירמיה שרא לוחדי דמחוס ע"כ ליכא דהא קרונה למלכות היא ומשום עריות נמי ליכא דמטבעת היא , לרב אידי דאמר סתם אשה כלי וינה עליה אסרה לוחדי : שהשלים עמה . דודאי לא היגרנה דהא כלי וינה עליה: לא תתייחד כו' , והיינו כרב אידי . לשום עמה משמע היא נוסחת את שלמה ואינה לריבה לשום מלכות: מופלו לימינו . מהכרו לכותי לימינו של ישראל שאם ירצה כותי לברנו יסלח ישראל יד ימינו ויחמונו לו: למעלה . כעליה ילך ישראל לפני הכותי וכיריבה וילך הכותי לפני: לא ישחה . הישראל לפני

הכותי לעול כלום: שמא ירוץ . ירוץ:

אעפ"ם האם ויה גיטראפין מיט איור אין וועג מופלו לימינו זאל רער יוד געקען דעם עפויס ביי זיין רעכטע זייט . מאקער וויל דער עפויס אים הרגן וועט ער אים קענען בארד פאררהאלטן מיט זיין רעכטע האנט , רבי יששעאל דער זוהן פון רבי יוחנן בן ברוקה זאגט גיט מופלו לימינו בפקל מופלו לשמאלו אויב דער עפויס האט ביי זיך אשןוערד , זאל דער יוד אים געקען צוא זיין רעכטע זייט , ווארום אשןוערד היינט אויף דיא רעכטע זייט או דער עפויס וועט זיין געבין דיא רעכטע זייט פון דעם יוד , וועט דאך דיא שןוערד פון דעם עפויס זיין געבין די רעכטע האנד פון דעם יוד , ווען דער עפויס וועט וועלן ארום ציהען זיין שןוערד וועט דער יוד איהם בארד קענען פאררהאלטן מיט זיין רעכטע האנד , אקער אז דער עפויס האלט אששעקין אוי דער ששעקין אין זיין רעכטע האנט , אז דער עפויס וועט זיין ביי די רעכטע זייט פון דעם יוד וועט דער ששעקין זיין ווייט פון דעם יוד דריקער זאל רער יוד געקען דעם עפויס ביי זיין רעכטע זייט אויב דר עפויס וועט וועלן אויפהייבן אויף איהם זיין ששעקין , וועט דער יוד קענען פאררהאלטן דעם ששעקין ווייניגסטענס מיט דיא רעכטע זייט פון דער יוד , וועט דער יוד קענען ליגקע האנד ביי ער וועט זיך נאך עס העלפן מיט די רעכטע האנד אויף הי עולין במעלה או ירדין בירידה לא יהא ישראל לסת עפויס למעלה אלא ישראל למעלה עפויס לסת ווען דער יוד מיט דעם עפויס דארפן ארויף זיין אויף אבארג ארער אויף טרעפ . אדער זייא דארפין אראפ גיין פון אבארג אדער פון טרעפ זאל גיט זיין דער יוד אונטער אונ דער עפויס אויבין נאר דער יוד זאל זיין אויבין אונ דער עפויס זאל זיין אונטערן , אויב קען דארף ארויף זיין זאל גיין פריער דער יוד אונ אונטערן אים דער עפויס , אונ ווען קען דארף אראפ זיין זאל גיין פריער דער עפויס אונטערן איהם דער יוד זאל נישט לפני דער יוד זאל זיך גיט איינבייגן פאר דעם עפויס עפעס

דמיס צו וואס דארף די גיטרא זאגן אז אשה קאר גיט זיין אליין מיט אנוי מאקער וועט ער מיט איהר קונה זיין , ווען גיט קונה זיין קאר זיא אויך גיט זיין אליין מיט אנוי מאקער וועט ער זיא הרגן אפר בני ייסייה באשה חשובה עסקין דמיתרתי מינה האם רבי ירמיה גיטרא דא שמעקט בייא אזויא אאשה וואס זיא איז גרויס בייא דעם מלך , האט דער נוי מורא איהר צו הרגן רב אידי אפר אשה בלי זינה עליך רב אידי זאגט יעדער אשה האט אויף זיך איהרע גיווער , אטאנספערוואקן הרגת גיט אאשה , ווייל ער וויל פון איהר הקאה האבין , דריקער פאר הרגן דארף זיא גיט מורא האבין . פריקער די גיטרא פא גיטרא וואס זיא דער אונטער שייד צווישן דעם פירוש פון רבי ירמיה אונ דעם פירוש פון רב אידי , ענטפערט דיא גיטרא אייזא בנייהו אשה חשובה בין האנשים ושאניה חשובה בין הנשים דער אונטערשייד איז בייא אזוי אאשה וואס איז גרויס בייא מאטלויט , דיא שרים פון קלך גיבען איהר קבור ווייל זיא איז פון די משפחה פון קלך , אונ ווייקערשין קבור האט זיא גיט ווארום זיא איז גיט שייין , נאך רבי ירמיה דארף דיא אשה גיט מורא האבין פאר הרגן אונ נאך רב אידי דארף זיא זיא מורא האבין פאר הרגן , זאגט דיא גיטרא תניא כותיה רב אידי בר אבין מיר האבין גילערינט וויא רב אידי בר אבין זאגט האשה אף על פי שהשלים עמה לא תתייחד עמה אאשה אפילו דער פרידען איז מיט איהר , זיא האט גיט מורא מאקער וועט קען איהר הרגן , ווייל קען וויל פון איהר הקאה האבין דריקער וועט קען זיא גיט הרגן וויא רב אידי זאגט פון דעם ווען זיא קאר זיא גיט זיין אליין און אשטוב מיט אעפויס מפני שהשדיון על העיריה ווייל זיי זענען חשוד זיי זאלין מיט איהר קונה זיין ויא יתייחד אים סתם אונ אטאנספערוואקן זאל גיט זיין אליין אין אשטוב מיט אעפויס מאקער וועט ער אים הרגן פרידען דריקען האבין גילערינט ייזאל שגורמן לו עבד נוכבים בדרך אויב

נסע סבותה. ולא הלך עד שער: לעכו. רחוק מכיכ: בשמתא. לפי שהיה חסד גדול ומתיה מילול: גרוד דלא מיוון. עמו חן לו נוסח פלי: נגבי דבבל וכו'. הלמטיס שפנשו כחלמדי ר"ע ספרו כשכחו וחס"פ שמתס למטיס פרייסיס מנניסיס להודיען שזכה של ארץ ישראל:

פגע בהן אדם רע מעולם, רב מנשי הוה אויל לבי תורתא פגעו ביה נגבי אמרולי' לאן קאולת אמר להן לפומבדיתא כן ממת לבי תורתא פריש אמרו ליה תלמידי דיהודה רמאי את אמר להו דיעריתו ליה יהא רעוא דליוווי אינשי בשמתא אולו עברו גניבתו שערין ותרתיין שנין ולא אצלחו כיון דחוו אתו כולוה תבעי שמתיהו והוה בהו חד גירדנא דלא אתא לשרווי שמתיה אכליה אריא היינו דאמרי אינשי גירדנא דלא מיוון שהא בציר מנשי' ת"ח מה בין נגבי בכל הלמטיס דארץ ישראל:

ירחיב לו את הדרך כדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע עד אשר אבא אל ארני שעירה וכתר' ליעקב נסע סבותה. מעשה בתלמידי ר"ע שהיו הולכים לבויב פגעו בהן לסמיס אמרו להם לאן אתם הולכים, אמרו להם לעכו. כיון שהגיעו לבויב פירשו. אמרו להם מי אתם אמרו להן תלמידי ר"ע אמרו להן אשרי ר"ע ותלמידיו שלא תורתא פגעו ביה נגבי אמרולי' לאן קאולת אמר להן לפומבדיתא כן ממת לבי תורתא פריש אמרו ליה תלמידי דיהודה רמאי את אמר להו דיעריתו ליה יהא רעוא דליוווי אינשי בשמתא אולו עברו גניבתו שערין ותרתיין שנין ולא אצלחו כיון דחוו אתו כולוה תבעי שמתיהו והוה בהו חד גירדנא דלא אתא לשרווי שמתיה אכליה אריא היינו דאמרי אינשי גירדנא דלא מיוון שהא בציר מנשי' ת"ח מה בין נגבי בכל הלמטיס דארץ ישראל:

נגבי רב כנשי איז גינאנגען צו די שקאמ תורתא אין וועג האבין אים פאקעניגט נגכים אמי ליה לאן קאולת די נגכים האבין גינאנגט צו רב כנשי וואהין גיסקטו אמר להם למסבדיתא האם רב כנשי גינאנגט צו די נגכים איך גיאי צוא די שקאמ פומבדיתא ודי שקאמ פומבדיתא איז גינען ווייטער ווי די שקאמ תורתא גי ספא לבי תורתא פריש וויא רב כנשי איז גיקוקען צו די שקאמ תורתא האם ער זיך פאקעד שייךט פון די נגכים אמרו ליה תלמידי דייודה רמאי את האבין די נגכים גינאנגט צו רב כנשי דו גיזט געד וויס דער פלמיר פון דעם שווינדלער יהודה געד לוי דיעריתו ליה האם רב כנשי גינאנגט צוא די נגכים איהר קענט דעם יהודה רמאי יהא רעוא דליוווי חנהו אינשי בשמתא הלאו זאל אנגינגקען ווערין מיניע רייר און די קעקשויין נאלן זיין אין תרס, אויף די נגכים האם ער גינאנגט זיאי זאלן זיין אין תרס אולי גיבד גינתא גשרין חרתיין שנין ולא אצלחו די נגכים זענען אונער גענאנגען און האבין צווייא און צוואנציג יאהר גיט געהאט העלקה אין ווייערע נגבות כיון דחוו אתי בלתי תבעי שמתיהו אז די נגכים האבין גיזעהן זיאי האבין כיון העלקה זענען זיאי אלע געקוקען צו רב כנשי ער זאל פון זיי אראפ געקען דעם תרס ימי כתי חד גירדנא דלא אתי לשרוי שמתיה איז גינען צוויישען זיאי אייגער אונעקער וואס ער האם ניט גינאולט קוקען צו רב כנשי ער זאל איהם סהיר זיין דעם תרס אכליה איך האם אלייב איהם אויף גינקען מיט דאסי אינשי גירדנא דלא מיוון שמתא בציר מנשי' דאס איז וואס קענטשין זאגן אונעקער וואס שקמט זיך ניט ווערען איהם ווייניקער איהר פון זיינע יאהרין הא מוי מה בין נגבי בכל הלמטיס דארץ ישראל קום זעה דעם אונקער שייך פון די נגכים פון דבל צו די גולגים פון ארץ ישראל, גולגים זענען ערגער פון נגכים, פון דעקטווענין האבין די גולגים פון ארץ ישראל ניט געוידעלט רבי עקיבא, זיאי האבין איהם נאך געלויבט, און די נגכים פון דבל האבין געוידעלט דעם רבי יהודה:

אויפהייבן שפא ריז את גולגתו סאקער וועט דער עבדים איהם צוא האקין דעם קאפ שאילו לחיו תיב אויב דער עבדים פקענט ביי דעם יוד וואהין ער גייט רחיב לו את הדרך זאל ער איהם דער ווייטערין דעם וועג. אויב דער יוד דארף גיין אין מורה גייט פון שקאמ זאל, ער זאגן ער גייט אין סערב גייט אדער, ער זאל זאגן איך גיאי זאנג גייט, למשל ער דארף גיין איין טייל זאל, ער זאגן ער גייט צוויי טייל, וועט דער עבדים זיך גיט אפליין איהם צו הרגן. ווארום ער וועט מראקטויער איהם נאך צייט אים צו הרגן. דער נוייל אז ער וועט קוקען אין העלפס וועג וועט ער זיך שרין אפשיידן פון עבדים דרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע אזוי ווי יעקב האם גיטאהן צו עשו, יעקב האם גינאנגט צו עשו דר אשר אבא אל ארני שיערה איך וועל גיין פאקעליך ביו איך וועל קוקען צו מין הערר אין שעיר, האם עשו געמינגט אז יעקב גייט צו אים אין שעיר ויחביב ויעקב נסע סבותה און עס שמיטט אין פסקו יעקב האם געצויגן אין סכות משה בתלמידי רבי עקיבא שהי תלכים לבויב עס האם אקאל גיטראפין די תלמידים פון רבי עקיבא זענען גענאנגען צו די שקאמ קויב פנש בהלמטיס האבין גולגים זיאי גיטראפין אפוי להם זאלן אפס העלכן האבין דיא גולגים גינאנגט צוא דיא תלמידים צוא וועללע שקאמט גייט איהר אפוי להם לטי האבין די תלמידים גינאנגט צו די גולגים מיר גינען אין עפו ודיא שקאמט עפו איז גינען ווייטער ווי די שקאמ קויב כיון שגייט לבויב פון גינען ווייטער תלמידים זענען געקוקען צו די שקאמ קויב האבין זיי זיך פאקעשעייט פון די גולגים און זענען אריין גענאנגען אין די שקאמ קויב אפוי להם האבין דיא גולגים גינאנגט צוא די תלמידים מי אפס ווער זענט איהר אפוי להם תלמידי רבי עקיבא האבין די תלמידים גינאנגט צו די גולגים מיר זענען תלמידים פון רבי עקיבא אפוי להם האבין די גולגים גינאנגט צוא דיא תלמידים אפוי בכי עקיבא ותלמידיו שלא פגע בהן איהם רע פשטן וואהל צו רבי עקיבא און צו זיינע תלמידים ווייל עס האם זיאי כיון מאהל איין שלקטער קענטש פגענענט רב כנשי תיה אול לבי תורתא פנשו ביה

זוהר (ויגש דף רע ע"א) ת"ת דלגלות יוד הא ואו הא

הקל נשמע ביה פרעה. ת"ת כל בר נש דלני לזותיה (וקס) קמי מריה אנטרין ליה דלא למשמע קליה כלליתיה ומחן דאשמע קליה כלליתיה לזותיה לא אשמע ת"ת בנן דללוח לאו איזי הויא קלל דאשמע דההוא קול דאשמע לאו הויא לזותא. ומחן איזי לזוחא דא קלל אחרא דתליח בקלל דאשמע ומחן הויא קלל דאשמע דא הויא קול דהוא בנא"ו קלל דתליח ביה דא הויא קל בלא ווא"ו ובנין כך לא אנטרין ליה לבר נש למשמע קליה כלליתיה אלא לללנה בלחם דההוא קלל דלא אשמע ודא הויא לזוחא דאחבקלת חזיר וסימניך והקל נשמע קל בלא ווא"ו נשמע דא הויא לזוחא דהויא בשמיא דכתיב דאשמע (ש"א ח) וקולה לא ישמע לא וקולה וקולה כד"ה אשכר דא רעוחא וכוונה ותקונה כדקא יאות וליחדא יחודא דמריה כדקא יאות בכל יומא. ת"ת (בראשית מה) והקל נשמע דא הויא קל בלא ווא"ו דא הויא קלל דבכחת על מקדש דרשון ועל מקדש שני. נשמע כמה דלח אחר (ירמיה לא) קול ברמה נשמע. ברמה מאי ברמה דא הויא עלמא עלאה דלחוי דלחוי וסימניך מן הרמה ועד בית אל (תהלים קו) מן העולם ועד העולם הכא ברמה דא עלמא עלאה דא אשהיה שעתא די ברמה נשמע כדון מה כתיב (ישעיה כב) ויקרא ה' אלמיה לנחוח כיום ההוא לכבי ולחספד וכו'. והקל נשמע לעילא לעילא מ"ט בנן דווא"ו אחרחק ואסתלק מניה וכדון (ירמיה לא) רחל מכה על צנייה מהניה להנחם על צנייה כי אינו. די אינו כי אינס מנכי ליה אלא כי אינו והא אורמינא כי אינו דבעלה לא אשתכה עמה דלחוי בעלה ישתכה עמה תתחם עלייהו דהא כדון בנהא לא הון כלליתיה ובנין דלוינו לאו איזי מנהמנחא על בנהא בנן דבשה אחרחקו מניה על דאינו עמה. ת"ת כד יוקים קוב"ה ליהוי קל מעשרא ויחבר בנא"ו כדון כל מה דאשכר מנייה בומא דללוחא יתהדר ויתענדון בנהוין עלאין דאחוספן מנו עלמא עלאה כד"ה (סס כו) והיה כיום ההוא יתקע כשור גדול וכלו האובדים בלחן אשור והבדמים בלחן מגרים והשתחוו לה' כהר הקדש בירושלם:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוטר

הר"מ הלכות תפלה פרק יב.

(א) המפסיר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה אמילו ג' פסוקים חזור וקורא מה שקרא לפניו, ולא יפסיר בנביא עד שיגדול ס"ח, ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים, ואם שלם הענין כפחות מאלו אינו צריך להוסיף, ואם קרא עשרה פסוקים וחרגמן הסתרגם דיו ואמילו לא שלם הענין, ובנביא אחר קורא ואמיל שנים

מספר חסידים סימן קנא.
קרוב אמה כעיס ורחוק עכלותיסס עלו בני זרם סמיליסיס חסל וכוכל סס או דבר רע על חכיסס ככוסס וזופריסיס סעקוס יעסול לנו וזיסס בעפלת סירסס כי אינס יכיל ססל ולל עכס אלסיס וזופינו סניכס סזיולו להסעדר לח פלסס שלל לסוליס עסיסס ססרכ כרע וכעזוספס כסיניסס שזול מויל לסס כלסרסס סזור יעסול לנו לא יכיס ס' סלוח לו כי סס יודעיסס אטונו ועססוסיס למרוד כו:

(א) הסקסיר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה אמילו שלשה פסוקים דער מענקש וואס קען רוקס אים צו מססיר, ער זאל זאגן די הפסוקים אין נביא, סוד ער פריער זייגען אין די ספר תורה, אמילו נאר דריי פסוקים אין אויך גינגו חזר וקורא מה שקרא לפניו ער זייגעט נאך אמאל די פסוקים וואס האט גילייענט דער מענקש וואס קען האט אים אויף גערופין פאר איהם (אחרון) אדער שבעין ולא יפסיר בנביא עד שיגדול ספר תורה דער מססיר זאל גיט אנהייב גיין זאגן די הפסוקים ביו קען נועם פארנויקלען די ספר תורה ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים אונ ער זאל זאגן איין און צוואנציג פסוקים גיט נוייניגער וואס שלם תקנת כפחות מאלו אינו צריך לחסוף אונ אויב עס האט זיך געקריגט אקאפיטיל בייא נוייניגער וויא איין און צוואנציג פסוקים, דאך ער גיט זאגן נוייטער וואס קרא עליה פסוקים וחרגמן הסתרגמן די אונ אויב ער האט שוין אפ גילייענט אין נביא צעקן פסוקים אונ דער סתרגם האט שוין איבער גיאנקט די צעהן פסוקים אויף סתרגם, איז שוין גינגו אפילו לא שלם הענין אפילו דער ענין האט זיך נאך גיט גיט עקריגט ובנביא אחר קורא ואמילו שנים מתרגמן ווען קען זייגעט די הפסוקה און דעם נביא, זאל איינער זיי:

קרוב אמת בפייה הרחוק עכלותיסס דער נביא ירמיה האט גיאנקט צו הקב"ה דוא בינן נאנטם ביי די יודין אין זיינער מויל אפער דוא בינן נויים פון זיינער נייען, קימ דעס מויל לויבן דך די יודין אפער אינווייניג אין זיינער נייען בינזון נויים פון זיין, ווייל זיין קראכמין נאר גיט פון דיר אונ מיינען נאר גיט דך צו דינען אל בני אדם הסדאיסיס תפא וניבול מה או דבר רע על חכיסס ככוסס וזופריסיס די מענקשין וואס ריידן זינדיגע רייד אונ מייאקע רייד אדער שלעקטע רייד אויף זיינער חברים ווייל זיין האבין טאקע גינואלט ריידן שלעקטס אויף זיינער חברים ואזיסס תפסוס יסחול לט אונ זיי זאגן נאם זאל אונ מוחל זיין ואינס כפגלת תרואת אונ זיין זיינען גיט בייא דרא מורא פאר נאם כי אינס ראי תפא ונארום זיין האבין גיט מורא פאר אונדך ולא שנים אלהים ואיפת עליהם שייכלו לחסדי עזמת שלא לחיציא מסתים הדבר דודי די רום פון נאם אונ זיין מורא איז גיט אויף זיין, די מענקשין האבין גיט מורא פאר נאם אונ גיט פאר זיין שקראף אונ זיין קענען זיך גיט אפיהאלטן פון צוא ריידן שלעקטע רייד וכפסודא בענינים שהיא מוחל לתם בארם חזר יסחול לט זיין זיין מיינען אז זיין וועלן זאגן נאם זאל אונ מוחל זיין, נועם נאם זיין וועלן זיין לא יאבת ה' סלוח לו נאם נועם גיט וועלן איהם נאם האט גיאנקט קען זאל גיט ריידן שלעקטע רייד אויף אלע מענקשין וסכתובים לשידו בו אונ זיי זינדיגען זענען נאם ווילעקריג, דריבער נועם זיין נאם גיט מוחל זיין:

מתרגמין, ומרלב מענין אחר ואינו מרלב כנביא לנביא אלא כנביאים של תרי עשר בלבד, ובלבד שלא ירלב סוף הספר לתחלתו. וכל המרלב לא ישהא כדילוג אלא כדי שישלים המתרגם התרגומו: (ב) הקורא כנביא יש לו לקרות לתורגמן שלשה פסוקים והמתרגם כתרגם שלשתו זה אחר זה, ואם הו' ג' הפסוקים ג' פרושיות לא יקרא לתורגמן אלא אחר אחר בלבד:

ענין. אב איבער זאגין דיא פסוקים אויף פתגום פועין אפילו צוויי צו זאמען אויך וסלג מעין לענין אחר אונ מען קעג אפערדיגע פון איין לענין צו איין אנדער ענין מען קעג זאגין אביסיל פסוקים פון איין ענין אונ אביסיל פסוקים פון איין אנדער ענין אפילו די בידע ערליי פסוקים פאסענדיג ניט פון איין זאך ווייט פולג מנביא לנביא אבער אביסיל פסוקים פון איין נביא אונ אביסיל פסוקים פון איין אנדער נביא, דהיינו אביסיל פסוקים פון ישעיה אונ אביסיל פסוקים פון ירמיה, קאר מען ניט אלס נביאים של תרי עשר בלבד נאר ביי די נביאים פון תרי עשר מען קען לייענען פון צוויי נביאים צוזאמען ובלבד שלא ירלב סוף הספר לתחלתו נאר ער זאל ניט אפערדיגען צוריק ער זאל ניט לייענען פריער פון סוף ספר נאכדעם פון אנהייב ספר וכל המרלב לא ישעה כדילוג אלא כדי שישלים המתרגם בתרגומו אונ דער וואס מישט אין דעם נביא פון איין אָרַט צום אַנְדֶער

דערין אָרט דארף ער זעהן אונ דאס מישען זאל ניט דאערין ליינגער וויא דער מתרגם ענדריג דעם לעצמין פסוק פתגום: (ג) הקורא נביא יש לו לקרות לתורגמן שלשה פסוקים והמתרגם כתרגם שלשתו זה אחר זה דער וואס לייענט אין נביא זאל ער לייענען צווא דעם התורגמן דריי פסוקים איינעם נאך דעם אנדער רין אונ דער מתורגמן זאגט אויף פתגום די דריי פסוקים איין פסוק נאך דעם אנדערין זאס הוי ג' הפסוקים ג' פרושיות אונ אויב די דריי פסוקים זענען גיווען דריי קעוונדערע פרושיות לא יקרא לתורגמן אלא אחר אחר בלבד זאל ער ניט לייענען צו דעם מתורגמן אלע דריי פסוקים צו זאמען. נאר ער זאל לייענען דיא פסוקים איינציגווייט, ער לייענט איין פסוק אונ דער מתורגמן זאגט דעם פסוק אויף פתגום, אונ ער לייענט דעם אנדערין פסוק אונ דער מתורגמן זאגט דעם פסוק אויף פתגום אונ אזויא דעם דרישען פסוק:

אונקלוס

מסעי יום ה תורה

להבטיח מנ"ח דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה דמיליה דה אל שם ב"ן שבועשה בניקוד חולם:

- כב וַיִּסְעוּ מִרְסָה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָהּ :
- כג וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָהּ וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שֹׁפָר :
- כד וַיִּסְעוּ מִהַר־שֹׁפָר וַיַּחֲנוּ בְּחַרְדָּה :
- כה וַיִּסְעוּ מִחַרְדָּה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת :
- כו וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתַתַּח :

בעל הסורים

(כב) נקבלתה. על שם ויקבל עליה את כל הפרה: דרשיון מניח שחסי' פוכלים שבענין אמון אמרו שיהיה על הים. (כג) במקלות. על שם ויקטלו על משה ועל אהרן: וחסו ויפשו ממחנה פי' מתחלת מלחמה שיהיה נוסע מתחילת בעקבות. כ', סבל, ולידך במקלות כלבו אלהים. ויסעו בעקבות מלמד שבעשו קטלות קטלות נוסע מים:

תרגום

להבטיח מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רנחא ארני נשמה דודר יהוה חיה יחידה רנחא חיה יחידה דודר אל שם ב"ן שבועשה:

" מַנְעֵי רִגְלֵךְ מִיַּחַף וּגְדוּרְךָ מִצַּמְאָה וְתֹאמְרֵי נֹאֵשׁ " מַנְעֵי רִגְלֵךְ מִלֹּאחֲחַקָּא

מצורת דוד יוגרונד קרי רש"י (6) מנעי רגלך מיחף. כ"ל רחל נחמן מעשיך וכל חלכי כנולה יחף ומנעה למים: ותשמעני כחש. אמצע אני מתיאש מעטותם ספקים וכל אשוב אליו כי אוכח אני לח סוהים סס דעם פירוש עברי פיישט נעמינס מען בייא דער המצורה פון דער וואך.

[6] לוחים בו. בעת שחיסו ומיסי לוח, בעת: [כ] למכור
שלין שיח' כ"ח שחיסו כלי מערב דמ"ו ושטע לוחו וכו'
לפי ה' . מפ"ס . וע"פ סכ"ב שא"ס ירכין מלכשו לדרום דמי:
(6) כמ"ש והקפדתם מהן סו"ס , ס"ה . וכתיב' או מינו א"ל
סוכה סו"ס (לעמוד יום יום חקרינו ע"ס) כשהוא אומר אל

היה נשחט על ירך המזבח
לפניה כדן עולה והיה
נוטה ראשו לדרום ופניו
למערב שא"ס ירכין גללים
למיניה סמוך למזבח : של
שחר . קרבן תמיד של
שחר : היה נשחט על
קרן צפונית מערבית .
לפי שבבוקר שמש מזרחה
וזרחה כנגדה למערב והכתי'
או' ע"ס ליום כנגד היום

לא היו כופתין את המלה . את התמיד כשתי ידיו
לעלמן או כשתי רגליו לעלמן כדי שלא לעשות כחכות
הכז"ס שכך היו עושי' כשחוסים לע"ג : ראש מעקדין
אורז . הד"ס הרגל כעקידת יחזק : ראשו לדרום.

כל אמצעי דסדר ומלכות דליכס א אל אלה אלהים
לא היו כופתין את המלה אלא מעקדין אוחו .
מי שזכו באברים [ח] אוחוים בו . וכך היתה
עקידתו , ראשו לדרום ופניו [כ] למערב . השוחט
עומד במזרח ופניו למערב . של שחר היה נשחט
על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה , ושל
בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית
על טבעת שניה . שחט השוחט וקבל [ג] המקבל
בא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן (מזרחה)

כיומר נגד השמש (ה) שהשמש קרוי יום : ושל בין
הערבים , שחמה למערב ומזרחיה כנגד המזרח : היה
נשחט על קרן מזרחית צפונית . כעכעת שניה רחוק
מן המזבח של שחמה כנה ומתפיל כלו (ב) ויוחט כהן
בגדו המקין ששה סדרים על טבעות ככל סדר ארבע טבעו'
לארבעה עשרים משמרות כהונה (ג) והיו קבועות
כלאפס עשויות כמין קח ולפי שלא היו כופתים את

התמיד (ד) כדמות כרי"ם פירקין היו מכניסין זואר הבהמה
בלחץ : ונותן מזרחית צפונית . תחלה לאחר שש
ועומד בלחץ זורק הדם ככלי למטה מן הסקרה ונותן ב' מתנות שהן ארבע אחת שהיא כשמים בקרן

יטול גללים . והכעל המזרחי חזר לפי כעכעת נגד יום
ומיחל מעולם לא ילכס חטט מקרן מזרחית לפניה ולא
שקטת בקרן מערבית לפניה וכמו שחטטם מופנתה מן הקרנות
של לפן סעולם כן סו"ס התמיד מוטלת בשחיסו מן הקרנות של
סעומה , ועתי"ס : (ג) וס' לשלח קרבנות מן מתמידין דכריב
כהו לי"ס : (ד) ד' גללים יחל . תפרש . ודעת סו"ה : כלוחין וייו
וכגלו נידוים בלחץ : [ג] המקבל . שמואל כנגד השמש
מלכסון ומלדד פלמו כדי שיח' פניו כלפי דרום , הפסוק .

פירוש ר"א לא היה כופתין את המלה מען האדם גימט
געבורנין דעם שעפעס פון קרפן חסיד
דיא פערערשטע צווייא פים בונדרער אונ דיא
אונקערשטע צווייא פים באונדרער אלא פשעדין
אוחו נאר מען האט גיבונדערן אפארערשטע פום
מיט אאיינערשטע פום צו זאמען מי שו"ט באברים
אוחים בו די פלהנים וואס האבן זיך גיווען קרריב
צו זיין דיא גלדער פון דעם חסיד , האבן
געראקטן דעם חסיד ווען מען האט איהם
גישאקטן אונ זייא האבן גיהאלפן אים שעקטן
ועין ת"ס] ויך ה"ה עקדתי אונ אזוי האט מען איהם
גיבונדערן ראשו לדרום דער קאפ פון שעפעס איז גיווען
צו דרום זייט ופיני לפינד אונ זיין פנים איז גיווען
אויס געקריקט צו מערב השמש עיסר במזרח ופיני
לפניך דער וז"ח הם גישאקטן איז געשטאנען אין
מזרח . אונ זיין פנים איז גיווען צו מערב של צמי
היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה דער
חסיד פון דער פריא איז גישאקטן גינארין אויף
דעם ווינקל קרן אונ מערב , בייא דעם אגדערין
רינג של בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית כל
טבעת שניה אונ דער חסיד פון פארין נאכט איז
גישאקטן גינארין אויף דעם ווינקל מזרח אונ
צפון . בייא דעם אנדערין רינג וויייל דער חסיד

פירוש ע"ט
(ה) שופך בו על נדיבים וואס דער סף גימט אויס
שאנדע אפילו אויף נשטע געווייליגע שעקטשין

נחתם בתוה לא דרך אונ דער סף האט זייא פאר
בלאנדעט אין דער וויקט ווא ע"ס איז גיין וועע :

(ס) מנורס נסי' כ"ב ע"ד ס"ה. דוחמיס ובמנרס ס"דך דיתכ כ"הסא עמכ"ח דרופיט וסכר מזכחית לטופיט ועמי ימין
 לסכר מר כל דיתכ כ"ו דרך ימין כ"הסא כ"הסא ספס פ"ס"י כ"הסולס כככס וסוסל לימין טונס כמזכחית לטופיט קודס מערכיט
 דרומי' וס"ג דיתכ על ס"הספס טומר וסכלי כ"רו וסדך למרכוק א"ס"ס כ"יון כמזכחית עמיסכ כמלויט על קרן ל"דך למלט כככס
 דרך סדרוס וסונס למורח ס"ג כלל דרופיט א"ס"ס טונון למפס מחמיל לסקיף מדךך סדרוס ספסל סכ"ו על מונח ומפס
 סופס ימין: [ד] דרופיט:

צפונה מערבית [ד] דרומית ונותן (פ"א) מזרחית לפנות והולך
דרומה דרומה) שירי הדם היה שופך על יסוד
מערבית: ב לא היה שוכר בו את הרגל, אלא התיב שפסחם נקח
נוקבו מתוך ערכבנו ותולה בו. היה מפשיט ויורד
עד שהוא מניע לחזה הניע לחזה חתך את הראש
ונתנו למי שוכה בו. חתך את [ה] הכרעים ונתנן
למי שוכה בהן. [ו] מירק את ההפשט קרע את
הלב והוציא את דמו. [ז] חתך את הידים ונתנן
ונתנו למי שוכה בהן ושהי ביצתי עמך.] חרקה
ונקצא כולו [ט] גלוי לפניו. נמל את הפרד ונתנו
על בית שחימת [י] הראש מלמעלן. נמל את
הקרביים ונתנן למי שוכה בהן להדיוחן. והכרס

פניו כמזכחית כרגל כמזכחית וסל סיס פולס חוסה כמו
 סתכחיס נלחר שיחוקר מננס רגל ימין חסול סכסכס לל"דן
 לפי שטותו סרגל מחוס כ"רגל סלסטר וע"י כן מליט סכסכס
 מפ"ס: [ט] סרגל סכסכס. רגל סכסכס וע"י כ"הס כרי לסי
 כמ"ס עמלסטר ספוספסו סריס מד כנגד מחוס כ"רגל לחוק כל
 ד' רגליס יחד מ"סרס ולל סרגליס כלס ספוסיסן חוסקן לל"ח"כ כלקמן, ולכן יסכן לומר דמ"כ"כיס עמ מקוס סכריס קודס כמ"ס
 וכל יוסר: [ו] עירכ כ'ו. לומר נמר [פ"ג] דיוסח ע"ד ספספולגד ססוס ולולס וסוף סריס, מפ"ס: [ז] חתך כ"ו. ס"ס
 קודס שיחוקר סריס ס"ל למס"ך כ"ל סעינין כוד סכסכס כרגליס וסכסכ"ה כמ"ס. וכלל סכסר סוס
 ס"ן סוס ספוק י"ל סס סכרל לפי עס סכונל למפוש טופיט, מפ"ס: [ח] מחסר כ'ו. ועדיין מליט סכסכס כרגל ספספולג: [ט] גלוי.
 עפשיי שנטל רגל סמיני כקכקטו מנאל כ"לו גלוי לפניו ויכול לרלוט כמ"ס כמלל סיס סרגל עדיין מחוק פס"י א"ס ס"י קודס
 כ"ו סיס עס ספסכיס לרלס כמו עסס, מפ"ס: [י] סלסל. כ"ל דלל קמ"י כ"ס ספסכיס ספסל סרגל עדיין מחוק פס"י א"ס ס"י קודס
 כמו סכסכס מונס כצדיל ספוסיס ס"ל לולר כמ"ס נוסח א"ל דלל ולולר כמ"ס נוסח א"ל דלל וס"מ נלסל לכל סלל סללס
 קמ"ו כ"ו ולמ"ס ס"ו וסוטעי כל"י דרופיטו וכ"ס ספ"ספ"ו למעל"ל סלכך מ"סס ספסר כ"ס ספ"ספ"ו וס"י ימס למפוש שחימת סלסל

סךך אונ צפון מערבית דרומית דער נאך איו ער
גינקוען צום ווינקול מערב אונ דרום ונתן מערב
דרומה אונ ער האם געשפריצט דיא בלוט אויף
דעם ווינקול מערב אונ דרום שירי הדם חתך
שופך על יסוד דרומית דיא איבעריגע בלוט האם
ער אויס גענאסין אויף דעם פונדאקענט פון
דרום זייט מזרח: ב לא היה שופך בו את הרגל
ער האם נית אפגעשניטען דיא פיס אוויה
וויא זייא זענען מיט דעם אעל אלא נוקבו סתף ערכבו
ותולה בו נאר ער האם גילעקערט דעם שעפם אונ
סער די קניא אונ ער האם איהם אויף גיהאנגען
היה מפשיט ויורד עד שהוא מניע לחזה אונ ער האם אפ
גיצויגין פון איהם דיא פעל כ"ו צוא דיא ברוקס
נתני לחזה או ער איו גינקוען צו די ברוקס חתך את
הראש האם ער אפ געשניטען דעם קאפ ונתנו למי
שוכה בו אונ ער האם גיגעבין דעם קאפ צוא דעם
כהן וואם האם וזכה גינען סקריב צוא זיין דעם
קאפ חתך את הכרעים דער נאך הער איהר געשני
סער די קניא פון דיא פיס [ועתים] נתנו למי שוכה
בהן אונ ער האם גיגעבין די פיס צו דעם כהן וואם
האם וזכה גינען סקריב צוא זיין די פיס מיט די
קלישקעס צו זאקען ועיניו ס"גן מירק את ההפשט דער
נאך האם ער געקריגט דאם אפ איהען אונ ער
האם אפ גיצויגין די פעל כ"ו איוגנאצין קרע את הלב
דער נאך האם ער אויף געריסען די הארץ והוציא

את דמו אונ צו דעם כהן וואם האם וזכה גינען סקריב צוא זיין
 דעם קאפ חתך את הכרעים דער נאך הער איהר געשני
 סער די קניא פון דיא פיס [ועתים] נתנו למי שוכה
 בהן אונ ער האם גיגעבין די פיס צו דעם כהן וואם
 האם וזכה גינען סקריב צוא זיין די פיס מיט די
 קלישקעס צו זאקען ועיניו ס"גן מירק את ההפשט דער
 נאך האם ער געקריגט דאם אפ איהען אונ ער
 האם אפ גיצויגין די פעל כ"ו איוגנאצין קרע את הלב
 דער נאך האם ער אויף געריסען די הארץ והוציא

ואינו כגון כלל שטחיו כפי לכן נקראם גדולה : [ק] חסכו . אלז כגון כשטחיו שטחיו תורה סכמה צו , מפדס : [כ] וסחי כו' . וכן סחי ללמות מכלל וסחי ללמות מכלל וסחי ללמות מקחי כפי סתוקן אל חס נפרס כ' ללמות כו' : [ט] כשטחלי . משכס יחיד שכל כסמס מנותחם ולכחי מלכד זכ סרגל שטחלי ענין כסמסלי , מככס : [ט] כין כו' . וסחי אלז ס' וביה עובי למון ס' כ' דכ' ללמותיו מונחיס כין אלכסחוי ח"כ ס' ביה עובי למון אלז נבי דסמס אל ס' ל' כלס (כלן שטחלי) וסחי יכול לישא דסמס על פס ידו

הוא הימה קריכה עם העוקן והאליה והככר הי' עם הדופן הימני והריחה עם הגרה וסחי ללעות עמה . כמו שמפרש כסמון דופן ימני חותך כסמון לשדר' אלז שהיה מניה צ' ללעות למעלה אל השדרה וכן כ' ללעות למטה : והרגל של ימין בשמאלו . ואף ע"ג ההלכת חכרים לככס כבודה הוא ועבודה פסולה כשטחלי כיון דלל מעכנת כפרה שריא חמילו כשטחלי כדאריחא כיומא : ובית עורו לחוץ . המקוס שמשויס ממנו העור הוא סמוך לראשי

השלישי כעוקן וברגל השני בשתי ידיים של ימין בימינו , של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ . העוקן בימינו והאליה מורללת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו . הרגל של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ . הרביעי בחזה ובגרה , החזה בימינו והגרה בשמאלו . וצלעותיה בין

האברים כירס . הראשון כראש וברגל הראש והאברים כירס : [ת] כין אצבעותיו . ובית שחימתו ורועו וקרניו [ת] כין אצבעותיו . ובית שחימתו והרגל של ימין בשמאלו ובית עורו לחוץ . הרגל של ימין בימינו , של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ . השני בשתי ידיים של ימין בימינו , של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ . הרביעי בחזה ובגרה , החזה בימינו והגרה בשמאלו . וצלעותיה בין

ביינע ויימין , רובין כייא דעם ווייריל האם ער גילאזין צווייא ריפען אין דיא רעכמע וייט אונ צווייא ריפען אין די לינקע וייט , אונ אונטען כיי די פרקט האם ער אויך גילאזין צווייא ריפען אין די רעכמע וייט אונ צווייא ריפען אין די לינקע וייט חקרי ונהנה לבי שוקה בה ער האם אפ געשניטען די לינקע וייט אונ האם איהר גיגעבין צוא דעם פהן וואס האם וזכה גיווען ער זאל איהר מקריב זיין וישקרה יקה אונ די שררה איו גיווען מיט די לינקע וייט ומחולו חלוי בה אונ דער מילך איו אויך גיהאנגען כייא די לינקע וייט היא היתה גדולה אונ דיא לינקע וייט איו גיווען גרויס אלי של ימין קרוי מוילה נאר דיא פהנים פלעגן רופין דיא רעכמע וייט דיא גרויסע שפכד הליה בה ווייל דיא לעבער איו גיהאנגען כייא דיא רעכמע וייט כא לו לעגן דער נאך איו ער גיקומען צום ווייריל וואס ליגט הייבין אויף דיא פים חקרי ונהנה לבי שוקה בו ער האם אפ געשניטען דעם ווייריל אונ האם איהר גיגעבין צו דעם פהן וואס האם וזכה גיווען ער זאל איהר מקריב זיין ואליה ונצבע חכבד וסחי פליית עמו אונ דער ווייריל וואס איינגט אראפ , אונ דיא שטקעל לעבער וואס איו גיווען גרויס ווי אפינגער ווי עס שטייט אין אקטייב משהו אונ די צוויי נירען , זענען גיווען מיט דעם ווייריל נשל רל השטחלי ונהנה לבי שוקה בה דער נאך האם ער גיר נוסען די לינקע פום , אונ ער האם איר גיגעבין צו דעם פהן וואס האם וזכה גיווען מקריב צו זיין דעם ווייריל זיין ויכא פ"כ מ"ג נמצאו כולן עמדים כשרה האברים כירס דער נאך זענען אלע פהנים גישמאנגען גלייך אין פראנד , אונ געדערער האם גיהאלטין אין האנט זיין חלק פלייש מקריב צוא זיין הראשו כראש וברגל דער ערשטע פהן איו גיאנגען מיט דיא קאפ אונ מיט דעם פום הראש גייט דיא קאפ האם ער גיהאלטין אין דיא רעכמע האנט ויחסי

פלזי וויט אונ דעם גאז האם ער געהאלטען גענין דעם ארעם וקניין כין אצבעותיו אונ דיא הערנער האם ער געהאלטין צווישען דיא פינגער ובית שחימתו פלעגן אונ דעם ארם ווא די קאפ איו גישאכטין גיווארין , האם ער גיהאלטין ארויף אין דיא היף והפרד רטון עליה אונ דיא חב' האם ער גיגעבין אויף דעם ארם צוא ארעקין דיא בלום ער והרגל של ימין בשמאלו אונ דיא רעכמע פום האם ער גיהאלטין אין די לינקע האנד ובית עורו לחין אונ די וייט וואו די פעל איו גיווען האם ער געהאלטין אויסער זיך , אונ דיא וייט וואס מען האט אפ געשניטען האם ער גיהאלטען געבין זיך השני בשתי ימין דער אנדערער פהן האם גימראגין די צווייא פארערשטע פים של ימין בימינו די רעכמע פום האם ער גיהאלטין אין די רעכמע האנט של שמאל כשטחלי די לינקע פום האם ער גיהאלטין אין דיא לינקע האנט ובית עורו לחין אונ דיא וייט וואו דיא פעל איו גיווען , האם ער גיהאלטין אויסער זיך אונ דיא וייט וואס מען האט אפגעשניטען האם ער גער האלטין געבין זיך השליש געבן והרגל דער דריטער פהן האם גימראגין דעם ווייריל אונ די איינקער שפע פום הילקן גייט דעם ווייריל וואס ליגט אויף די פים כייא די שדרה האט ער גיהאלטין אין דיא רעכמע האנט והליה מוילתל כין אצבעותיו אונ דער ווייריל וואס היינגט אראפ ביי דעם שפעס איו ער ביי דעם פהן אראפ גיהאנגען צווישען די פינגער ונצבע חכבד וסחי פליית עמו אונ די שטיקיל לעבער וואס איו גיווען גרויס וויא אפינגער אונ די צווייא וואס איו גיגעבין צו דעם פהן וואס האם וזכה גיווען מקריב צו זיין דעם ווייריל זיין ויכא פ"כ מ"ג נמצאו כולן עמדים כשרה האברים כירס דער נאך זענען אלע פהנים גישמאנגען גלייך אין פראנד , אונ געדערער האם גיהאלטין אין האנט זיין חלק פלייש מקריב צוא זיין הראשו כראש וברגל דער ערשטע פהן איו גיאנגען מיט דיא קאפ אונ מיט דעם פום הראש גייט דיא קאפ האם ער גיהאלטין אין דיא רעכמע האנט ויחסי

האלטנות : בוך . תרגום קף אחת זיוכא חלא (ט) : השביעי בסולת . למנחת נמכים שהיא עם התמיד : בחביתין . מנחת מחכה של כ"ג מחציתה כבקר ומחציתה כערג שמקריב בכ"ו והיא דלמסקין לחביתין נזון סלת לנסכים שהן לרכי תמיד מאזי דסלת וחביתין לשניהם שם מנחה לכך פירש יתד (י) : מחצי הכבש ולמטה במערבוי . ולא מחלוי ולמעלה כדי שהיא נכרת האולכה לזמנה כשיחורו (יא) : מלקרות את שמע ידוקא בזמנת החול היו פתנים אכרי תמיד במערב לזד השכינה חכל בשמחת דשל מוספין סגן מנחת היום היו במערב היו של תמיד נזמרת כדמוכח במסכת סוכה פ' סתיל : לקרות את שמע . וכל שאר נכרות כדליתא לקמן גזירך פירקא :

66 סקטת , וסבי נכין סדנך
לית נחה . מסרש :

סקטת ויטלו קרנסי
לית נחה . מסרש :

בביתו דער אכמער פהן האם גיטראגין די מנהגה פון פהן גדול הששי ביו דער גייטער פהן האם גיטראגין דרא גויין צו גישען אויף דעם סופח הלי ונתנוס מחצי הנכש ולמטה במערבוי די אקע פהגים וענען גענאגען אויף דר ברעט וואס קען גייט ארויף צום סופח , אונ האבין אוועק געלייגט דרא אלע זאכן אויף די גאנצערשטע העלפט ברעט ודיא ברעט איו נוען לאנג צווייא אונ דרייסיג איילין אונ ברייש געקצעהן איילין . וענען דרא פהגים גענאגען אויף די ברעט ביו פופצען איילין אונ האבין אוועק געלייגט דרא אלע שטיקער פלייש , אונ זייא האבין געלייגט די פלייש אין די העלפט ברעט ופון דרא ברייש וואס צו מערב זייט ופלייש אונ זייא האבין געזאלצין די פלייש גרו וביא חם ללשכת תנית לקרות את שמע אונ דרא פהגים וענען אראפ גענאגען פון קבש , אונ וענען ארוין גע- נאגען אין לשכת תנית זייא זאלין לייענען קריאת שמע :

רש"י

מ"מ . לזקב ארבע ליסרות ולנמה עשה נפה נפיש מרחיש להגליכו לזמן לכפותו ולרחות מומו : אלא תם . כי אמר להו מוס עובר הוא אמלי שקיל אנרח הא לא מהנה

אמאי

האז קען איהם גינעבין פיר איסרות וואיסקר איו אזויא אכמבען אונ אז ער האם גינעוון אכבור פון גרויעק בהמות האם קען איהם גינעבין ועקס איסרות . פרענט דרא נקרא פיי מספא פאר וואס פון אשעפס פיר איסרין אונ פון אקרה ועקס איסרין . ענפערט דרא נקרא פיי נפיש פתיה פיי לא נפיש פתיה צו זעהן דעם פעלער בייא אקאלב איו שווערער וויא צו זעהן דעם פעלער פון אשעפס ביו פס זיין בעל סם סייא ער האם געפונען אז דער אכבור האם געפונען בייא קיין פעלער , אונ סייא ער האם געפונען בייא דעם אכבור אפעלער געבט ער אלץ זיין געלט , פרענט דרא

ברוקס אונ דרא האלדן החי בימי דרא ברוקס האם ער גיהאלטין אין דרא רעקטע האמס ונתנה בשמאלו אונ דרא האלדן האם ער גיהאלטין אין דרא לינקע האמס וזעלעתיק ביו אנבעתי אונ דרא ריפען האם ער גיהאלטען צווישען דרא סינגער הששי בשמי דפניה דער פינפעקער פהן האם גיטראגין די צוויי וייטין של יסין בימי דרא רעקטע זייט האם ער גיהאלטין אין די רעקטע האמס ושל שמאל בשמאל אונ דרא לינקע זייט האם ער גיהאלטין אין די לינקע האמס זיבית עורו ליין אונ די זייט וואו די פעל איו גינען האם ער גיהאלטין אויסקר זיה , אונ די זייט וואס קען האם אפ געשגיטען האם ער גיהאלטין געבין זיה הששי בקרנסי התנים בנגו דער ועקסקער פהן האם גיטראגין דרא קישקעס אין אנרויעק לעפיר יהתים על זיבית מלמעלה אונ אויף דרא קישקעס האם ער געלייגט פון הריבין די פיס וואס וענען אפגע- שטיקען גינארין ביו דרא קניא השביעי בסולת דער זיעקער פהן האם גיטראגין דרא קעהל הפסיני

גמרא בכורות דף כט ע"א

סלכס ס' נלס כלי הסוין דהוד דמלסו דכריכס בכוכן הגושל שכרו וכו' מ"מ האז נפיש מירחיה והאי לא נפיש מירחיה : בין תם ובין בעל מום , בשלמא בעל מום משום דקא שרי ליה

הנטול שכרו לחיות וואה את הנכוחות או איינער נעקם געלט פאר דעם וואס ער זעהט אויב דער בכור פון דרא בהמה האם אפעלר , אדער ניין , אונ ער וואנט דער בכור האם אפעלער זאל קען ניט שעכטין דעם בכור ונייל קען גלויבט איהם גיט , ווארום עס קען זיין ער האם גענומען געלט ער זאל זאגין אז דאס איו אייביגער פעלער קען זאל איהם שעכטין . מירין דער מענטש איו אזוי אערליכער מאן וויא אילא פון דרא שקאמ בנה , צו אילא האבין דרא חקבים גיזאגט קען מעג איהם געבין געלט פאר דעם זעהן צו דער בכור האם אפעלער אדער ניין . אז ער האם גינעוון אכבור פון אשעפסין אדער זיגען

ליה מידי דמימר קאמר ליה : דא"כ. ללא שקיל אנרא
 אחי למיחשדיה כי אמר בעל מוס הוה : תרי וימני לא
 תקינו ליה רבנן. דכי הוה אמר חס הוא שקיל אנרי'
 וכי מימיה ליה לקמיה כמה וימני לא שקיל מידי הילכך
 ליכא חשדא : מנח"מ. דלון טעלן שכר על הוראה
 ותלמוד תורה שילמד : אמת. תורה :

אמאי דא"כ אחי למיחשדיה ואמרי האי בעל מוס
 הם הוא והוא יקא שרי ליה משום אנרא. א"ה תם
 נמי אמרי בעל מוס הוא והוא דלא קשרי ליה סבר
 כי היכי דלישקול אנריה וימנא אחרייתו. חד וימנא
 תקינו ליה רבנן תרי וימני לא תקינו ליה רבנן.
 הגומל שכרו לרין וכו' מנח"מ אמר רב יהודה אמר
 רב דא"כ ראה למדתי אתכם וגו' מה אני בחנם

אף אתם בחנם, תנ"ה כאשר צוני ה' אליו מה אני
 שילמדו בשכר, ת"ל אמה קנה. ומניין ילא יאמר בשם
 שלמדתי בשכר כך אלמדנה בשכר, ת"ל
 אמת קנה ואל המבור. להוות ולקדש מימיו מי מערה
 ואפרו אפר סקלה, ורמיניה המקדש כמי

רבנן תרי וימני לא תקינו ליה רבנן דריא רבנן האבין
 גיזאנט איין קאהל זאל דער מוסקה נעמען געלט
 פון אבבור. גיט צווייא קאהל. דריבער אויב דער
 בבור וועט האבין אפעלער וועט ער זאגן דעם
 אמת. ווייל עס איז איהם קיין אונטערשייד אין
 זיין פארדינסט הגומל שקרו לרין דעין זאלן אז
 געמט שכר צו פסקנן אדין. איז זיין רין קמל.
 זאגט דריא נקרא מנא חני מילי פון וואגען ווייסן
 סיר דאס אמר רב יהודה אמר רב האט רב יהודה
 גיזאנט פון רבס וועגן זאמר קרא ראה למדתי אתכם
 חקים וימנא עס שמיים אין פסוק משה האט
 גיזאנט צו די יודין זעהט איר האב איך גילעדינט
 חקים און משפטים מה אני בחנם אף אתם בחנם אזוי
 וויא איך האב מיט אייך גילעדינט אונזיקסט אן
 געלט אזוי זאלט איהר איך לערנען מיט אנדערע
 אונזיקסט אן געלט תנא נמי הכי סיר האבין איך
 אזויא גילעדינט משה האט גיזאנט צו דיא יודין
 פאשר צוני ה' אלתי איר האב מיט איך גילעדינט
 אזוי וויא זאגט האט סיר גיזאנטן מה אני בחנם אף
 אתם בחנם אזוי ווי איך האב מיט איך גילעדינט
 אונזיקסט אזוי זאלט איהר לערנען מיט אנדערע
 מענמשין אונזיקסט וימני שאם לא סנא בחנם שילמד
 בשכר פון וואגען ווייסן סיר אויב ער האט גיט
 געפונען אקענסט וואס זאל וועלן מיט איהם
 לערנען אונזיקסט זאל ער בצאהלין צו ארבי
 וואס זאל מיט איהם לערנען תלמוד לומר אמת קנה
 שמיים אין פסוק אמת ואלקסו קויפין. אמת איז
 דריא תורה וימני ילא יאמר בשם שלמדתי בשכר כמי
 אלמדנה בשכר פון וואגען ווייסן סיר אז ער מאר
 גיט זאגן אזוי וויא איך האב בצאהלט געלט קען
 זאל מיט סיר לערנען. אזוי אז אייער וויל פון
 סיר איך זאל מיט איהם לערנען זאל ער סיר
 איך בצאהלט תלמוד לומר אמת קנה זאל תסבור שמיים
 אין פסוק רוא זאלטם קויפין אמת. רוא זאלטם
 בצאהלין פאר תורה לערנען אבער דוא זאלטם
 גיט פארקויפין. רוא זאלטם לערנען מיט אנדערע
 מענמשין אונזיקסט לחוט ולקדש פסיו מי מערה זאמו
 אשר פקלה דער מענמש ווב נעמט געלט צו שפרסען
 די וואסער פון די פרה אונזיקה איך די מענמשין

נקרא בשלמא בעל מוס דקא שרי ליה אויב ער האט
 געפונען ביי דעם בבור אפעלער איך נעמט וואס
 מען דארף איהם באצאהלין. ווייל ער איז סתור
 דעם בבור קען זאל איהם קענן שעקמין און
 עסין זאל פס אפאי אבער אז ער בבור איז נאנץ
 אן אפעלער מאר קען דאך איהם גיט עסין. פאר
 וואס זאל קען איהם בצאהלין. ענפערט די נקרא
 דאס פון אחי למיחשדיה ואמרי האי בעל מוס פס הוא והאי
 דקא שרי ליה משום אנרא אז דער בבור איז אן
 אפעלער וועט קען דעם מוסקה ונוואס וזכט דריא
 פעלערסו גיט בצאהלין, וועט קען דאך דעם
 מוסקה חושד זיין. אז דער מוסקה וועט זאגן
 אויך אבבור ער האט אפעלער. וועט קען זאגן
 עס איז ליבען דעם בבור האט קיין פעלער. נאר
 דער מוסקה זאגט ער האט אפעלער, ווייל ער
 ווייס אז ער וועט זאגן ער האט אפעלער וועט
 מען איהם בצאהלין. אבער אז ער וועט זאגן
 ער האט קיין פעלער וועט קען איהם גיט
 בצאהלין דריבער זאגט ער דער בבור האט
 אפעלער. אבער אז אייביג מוז קען דעם מוסקה
 בצאהלין, וועט קען שוין דעם מוסקה גיט
 דושר זיין. אז דער בבור האט אפעלער בצאהלט
 מען איהם און אז דער בבור האט קיין
 פעלער בצאהלט קען איהם אויך, צו וואס זאל
 ער זאגן אליגען, פרענט דריא נקרא אי הכי אויב
 עס איז אזוי אז דוא האסט מוכא פאר חושד זיין
 פס נמי אמרי בעל מוס הוא והאי דלא קא שרי ליה סבר כי
 רכי דלישקול אנריה וימנא אחרייתו אפילו דער מוסקה
 זאגט ער איז נאנץ אן אפעלער וועט קען איהם
 אויך חושד זיין. קען וועט זאגן דער בבור האט
 סאקי אפעלער. נאר דער מוסקה פראקט בייא
 זיך אז ער וועט זאגן דער בבור האט אפעלער
 וועט קען איהם שעקמין, וועט ער שוין פון דעם
 בבור קער גיט פארדינען. דריבער זאגט ער אז
 דער בבור האט קיין פעלער, וועט קען איהם
 אין עמליכע וואכין שפעטער נאך אקאה רופין
 צו דעם בבור וועט ער נאך אקאהל נעמען געלט
 און אזויא וועט ער מאהן. עמליכע קאהל בייא
 יעדער בבור. ענפערט דריא נקרא חס וימנא תנא ליה

חמאת באפר חמאת ה"ז מקודשת אע"פ שהוא ישראל . אמר אבוי ל"ק כאן בשכר הבאה ומלוי כן בשכר הוזהר וקידוש , דיקא נמי וקתני הבא להוות ולקדש והתם קתני המקדש כמי חמאת ובאפר חמאת , שמע מיניה :

ה"ז מקודשת . אלמא יכול ליתן שכר דלוי לא כמאן מקדש לה : אף על פי שהוא ישראל . ומטי' הוה ישראל דכהניס בנילין כהו"א וקידוש : שכר הבאת האפר . שילך למקום רחוק מירושלים להבוא האפר : ושכר מלוי . המיס מלי למיסקל לאגר מירמיה שקיל ולא הכשר המזהר : כאן בשכר הוזהר וקידוש . סהיא ביא' הכשר

מזהר לא שקיל : במי חמאת . דמשמע מילוי המיס ובאפר חיכה לאוקמי נמי בהכחא אמר :

וואם וענען סקמא אדרער ער נעמט געלט פאר דעם אריין שימען די אש פון די פרה ארוקה אין די פרישע וואסער וואס ער האט אנגישיפט , איז די וואסער פסול און דער מענטש איז וייטיער סמא , די וואסער איז גלייך וויא ער וואלט וויא גענומען פון אקעלער , און די אש איז גלייך וויא וויא וואלט געווען פון האלץ , אונט דיא נקרא חסידיה איך וועל דיר פרגענין אקשיא מיר האבין גילעריגט הפקדש כפי חמאת באפר חמאת חיינו מקדשת אף על פי שהיא ישראל או איינער גיט צוא אאשה אביקסיל וואסער וואס איז אויסגעמישט מיט דיא אש פון דיא פרה ארוקה , אדרער ער גיט צו איהר אביקסיל אש פון דיא פרה ארוקה , אונט ער אונט צו איהר דוא אקלטט ווערין צו מיר מקדש מיט דעם ביסיל וואסער , אדרער מיט דעם ביסיל אש , ווערט ניא מקדש צו איהם , אפילו ער איז נאר איינשאל , איז דאך אקשיא אויב מיר וועלן זאגן אז מען קאר ניש געמען געלט פאר דעם שפרימצין אויף אסמא די וואסער מיט די אש פון די פרה ארוקה , אונט מען קאר ניש געמען געלט פאר די אש מיט די וואסער , און דאך די אש מיט די וואסער נאר גיט ווערט , מיט וואס ווערט די אשה צו איהם מקדש , געוועיס מוז זיין אז מען קען ניא געמען געלט פאר דעם שפרימצין די וואסער מיט די אש אויף אסמא , אונט אז צו די

אשה וועט קופען אסמא אונט ויא וועט שפרימצין אויף איהם די וואסער מיט די אש וועט ער איהר בצאהלן , אדרער מען וועט וועלן ויא זאל אויס מישען דאס ביסיל אש מיט וואסער וועט מען איהר בצאהלן , אונט מיט דעם געלט ווערט ויא מקדש אפר אבוי לא קשיא אבוי זאגט עס קרין אויף קשיא זאן בשכר חמאת ומלוי זאן בשכר חמאת וקידוש געמען שכר פאר דעם בריינגען דיא אש אונט פאר דעם שעפין די וואסער קעגן מען , אבער געמען שכר פאר דעם שפרימצין דיא וואסער אויף אסמא אדרער געמען שכר פאר דעם ארויף שימען די אש פון די פרה ארוקה אויף דעם וואסער קאר מען ניש , זאגט די נקרא ויקי נמי איך וועל דיר ווייזן אז עס איז אויף דעם חמאת חמאת חיינו וקדש והתם קתי הפקדש כפי חמאת ובאפר חמאת חיינו דא אין דער משנה שמיים ער קאר ניש געמען געלט צוא שפרימצין די וואסער פון די פרה ארוקה אויף אסמא אונט צו מישען די וואסער מיט די אש פון די פרה ארוקה , אבער דארטן שמיים אז איינער איז מקדש אאשה מיט דיא וואסער פון דיא פרה ארוקה אדרער מיט דיא אש פון דיא פרה ארוקה , מיינט מען אז צו שעפין דיא וואסער אדרער צום בריינגען די אש , אונט פאר דעם מען געמען געלט , זעהן מיר אז אויף מיינען ביידע משנות :

זוהר (כשלח דף גה ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

רבי ייסא פתח ואמר כמה אית ליה לבר נש להחמא ליה לקב"ה דהא לית ליה פולחנא לקב"ה (אלה) רחומותא וכל מאן דרחיס ליה ועבד פולחנא כרחומותא קארי ליה לקב"ה רחומא , אי הכי כמאן אוקימנא הני קראי (משלי כו) רעך ורע חביך אל תעוב וכתיב (סס כה) הוקר רגלך מבית רעך . אלה הא אוקמוס חבירייה הא קרא (ס"א) כעולות ושלמים והאי כחטאות ואשמות וכתיב (וכו') כעולות כתיב השתא רעך ורע חביך אל תעוב למפתח ליה ולחתיבקה ביה ולמעבד פקודיו . אל תעוב ודאי . והא דלחמא ווקר רגלך כעולות כתיב השתא רעך ורע חביך דל ריתת לקבלך ולא יעלוט בך ולא תעביד הרעהוה אחרא . ר' יהודה הוה יתיב קמיה דר' שמעון והוה קארי כתיב (ישעיה נב) קול עוסף נשאו קול יחדיו ירננו . קול עוסף מאן אינון עוסף . אלא אליון אינון דמנפסן אימתי ירחס קב"ה למכני בתייה . נשאו קול , ינשו קול מעבי ליה . מאי נשאו קול , אלא כל בר נש דכבי וחרים קליה על חרבן בתייה דקב"ה וזי למח דכתיב לבתר (סס) יחדיו ירננו . מאי נשאו קול , אלא כל בר נש דכבי וחרים קליה על חרבן בתייה דקב"ה וזי למח דכתיב מאי כבוב ה' זיון , אלא כבוב ה' זיון ודאי . תא חוי כשעתא דלחמתיב ירושלם לתתא וכנסת ישראל לחתרכת סליק מלכא קדישא לזיון וחתנגיד ליה לקבליה בגין דכנסת ישראל לחתרכת . השתא דלחמתיב ל"י סליק ליה לנביה) וכד חתהדר כנסת ישראל לחתרה כדיו יתוב מלכא קדישא לזיון לחתרה לחזוונא חד כחד וזא הוא כבוב ה' זיון . וכדן זמיתן ישראל למחר (שמות טו) זה אלי ואנוהו . וכתיב (ישעיה כה) זה ה' קונו לו נעילה ושמחה בישועתו . בישועתו ודאי :

מספר חסידים סימן קנב.

רצונו של אדם זכו כבודו ואפי' לכתוב כל וכל שכל לא כן אפי' צדיק נגזר לא יוכל לסגול כל מעשיו, כי לא יוכל לומר יוסיט לו מסו או ימנו וכמה דברים שאין אדם יכול לסגול מסו, וכן טוב הוא לכל ידעו כי שימלו נבנימס מס כבודם אף על פי דייחם כדי שלא לפעיסם כי מס לרוב כולם קרע ערעל כפי כוח נכיה להקניטו ולחלוטו ליומם ויחמו לו :

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יב.
(א) המפסיר כנביא מברך לפניו ברכה אחת ברוך אתה ה' אמי' אשר בחר כנביאים וגו' ומברך לאחריו ארבעה ברכות ביבנה ראשונה חותם בה האל הנאמן בכל דבריו, שניה חותם בה בונה ירושלים, שלישית חותם בה מנן דוד, רביעית חותם בה ענין קדושת ריוס כמו שחזתם בתפלה, וכן אם הל ראש חדש להיות בתפלה; (ב) כמה הן הקראים בשבת בשחרית קוראין ב' ובויה"כ ו' ובימים טובים ה' אין פותחין מהם אבל מוסיפין עליהן. בראשי החדשים ובחולו של מועד קורין ב' בשבת ובויה"כ ובמנוחה ובחמישי של כל השנה ובחנוכה ובפורים ובשחרית וביום התענית בשחרית ובמנוחה קורין שלשה אין פותחין ומבנין זה ואין מוסיפין עליהם :

רצונו של אדם ויה כבודו דער ווילען פון אפענענש דאס איז זיין קבור, בייא אפענענש הייסט קבור אז מען מוה'ט אים ווי ער וויל אפילו לכבוד אב נאם אפילו ביי דעם קבור פון פאטער און מוטער איז אויך אזוי. אז מען מוה'ט נואם זיי ווילען. דאס הייסט ביי זיי וויער קבור שאם לא בן אפילו צדיק נסוד לא יכל להצל מן העבירה ווארם אז עס וואלט נים אזוי גיווען אפילו דער גרעסטער צדיק וואלט נים גיקענט גרעסטע ווערין פון אעבירה כיצד ווי אזוי אביו ואמו יושיטו לו הכוס או יפנו אויב דער פאטער אדער די מוטער געבין צו וויער קינד אנראו וויין אדער זיי מישען אים פון וויעקטווערען אנלאו וויין מיט וואסער, ווי אים מען דער קינד געמען פון זיי די גלאז טוין, זיי בעדיגען דאך אים, נאר וויל זיי ווילען בעדיגען וויער קינד און זיי האבין הנאה פון דעם בעדינגט דאס איז וויער קבור וכמה דברים שאין אדם יכול להשטת מהם און נאך פיל זאכן איז דא נואם אפענענש קען נים לוי ווערין פון דעם בעדי נונג נואם פאטער און מוטער ווילען בעדיגען זיי בעד קינדער ולכן טוב הוא לכל ידעו' שחיטה לבנימס את כבודם אף בלא ידעתם דריבער איז נומ דיא מענטשין נואם זענען פרום זאלין כוחל זיין וויער קבור צוא וויערע קינדער אפילו די קינדער ווייסן נים אז די עלטערין האבין גי'א מוחל גיווען וויער קבור ביי שלא להענישם נאם זאל זיי נים שמראפין פי'א דרב הוא קרע שרדי'א באפי רבה ברה להקניטו לראות אם יכעיס וימחל לו אזוי וויא רב האם צוריסען ווידען ציין פאר זיין וזהו רבה וויל ער האם אים גיוואלט דעצערענען און זעהן אויב ער וועט ווערין ביזו. און רב וועט אים מוחל זיין אויף זיין בייזוקיים :

(א) המפסיר כנביא מברך לפניו ברכת אחת דער נואם זאנמ מפסיר ודיא הפסרה' אין נביא זאל ער זאגין פריער אין ברכה ברוך אתה ה' אלהי מלך העולם אשר בחר כנביאים ואנן ווייטער וימברך לאחריו ארבעה ברכות נאך דיא הפסרה זאל ער זאגין פיר ברכות ברכה ראשונה חותם בה דיא ערשטע ברכה לאומ מען אויס האל הנאמן בקל דבריו שניה חותם בה דיא אגדערע ברכה לאומ מען אויס בונה ירושלים שלישית חותם בה דיא דריטע ברכה לאומ מען אויס מנן דוד רביעית חותם בה ענין קדושת ריוס כמו שחזתם בתפלה די ערשטע ברכה לאומ מען אויס מיט די אילוגקיים פון דעם טאג אזוי וויא מען אשקט אים בייא שמונה עשרה. אויב עס איז יום טוב לאומ ער אויס מקדש השבת, אויב עס וכן אם הל ראש חדש לחיט בשבת אויב, עס איז ראש חדש אום שקבת המפסיר כנביא מברך ראש חדש בברכת ז' כמו שמוכר בתפלה אזוי וויא מען זאנמ אין שמונה עשרה מקדש השבת וישראל אזוי וראשי החדשים אזוי זאל זאגין דער מפסיר אין דיא לעצטע ברכה מקדש השבת וישראל וראשי החדשים דער דין איז נים אזוי; (ב) כמה הן הקראים בשבת בשחרית קוראין בשבת צו וויפיל מענטשין לייגענט מען. שבת פריה לייגענט מען צו זיבען מענטשין וביים המפסיר ששה יום כפפור לייגענט מען צוא זעקס מענטשין בימים טובים ה' יום טוב לייגענט מען צו פינף מענטשין אין פותחין מהן אכל מוסיפין עליהן מען קאר נים לייגען צו ווייניגער מענטשין אבער מען מעג לייגען צו מעהר מענטשין בראשי החדשים ובחולו של מועד קורין ד' ראש חדש און חול המועד לייגענט מען צו פיר מענטשין זיין ווייניגער וויא צו פיר און נים קעהר וויא צו פיר בשבת וביים המפסיר שקבת דריי מענטשין ופשו ובחמישי של כל השנה און מאנטאג און דאנערשטאג פון אנטאן זאהר לייגענט מען צו דריי מענטשין בתוכה ובפורים בשחרית וביים התענית ובמנוחה קורין שלשה חנוכה און פורים פריה מען אין דער פריה און צו מנחה צו דרייא מענטשין אין פותחין ומבנין זה ואין מוסיפין עליהם :

כ"י פסוקי שמירה נגד סוילי כ"ן ו"י ה"ר ה' ותעשה ממנו ציוף וחי' בניקוד ששי

כו וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתַרְחַח :
 כח וַיִּסְעוּ מִתַּרְחַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה :
 כט וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחִשְׁמֹנָה :
 ל וַיִּסְעוּ מִחִשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמִסְרוֹת :
 לא וַיִּסְעוּ מִמִּסְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנְיַיִ עֵקֶן :
 לב וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי עֵקֶן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר־הַגְּדֹד :
 הגְּדֹד : לב וַיִּסְעוּ מִחֹר־הַגְּדֹד וַיַּחֲנוּ
 בְּיִטְבְּתָה : לד וַיִּסְעוּ מִיִּטְבְּתָה וַיַּחֲנוּ
 בְּעֵבְרָנָה : לה וַיִּסְעוּ מִעֵבְרָנָה וַיַּחֲנוּ
 בְּעֵצִין גָּבֵר : לו וַיִּסְעוּ מִעֵצִין גָּבֵר
 וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר־צֶן הוּא קָדֵשׁ : לז וַיִּסְעוּ
 מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּחֹר־הַהַר בְּקִצָּה אֶרֶץ
 אֲדוּם : לח וַיַּעַל אֶתְרֵן הַבְּהֵן אֶרְדֵּי
 הַהַר עַל־פִּי יְהוָה וַיַּמֵּת שֵׁם בִּשְׁנַת
 הָאֲרָבָעִים לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי

רש"י
 ח כלומר על פי ס' נדעם לפניו ולאסליו ויעל אסלון על פי ס' יקרי
 שפתי חכמים

(לח) על פי ה'. מלמד שמת ח נכסיהו :

פירוש לתורת אלהים

(א) ויסעו מציון גבר אונ וייה האבין גצוינין פון
 עציון גבר ויחטו במדבר צו אונ האבין גערוהם אין
 דער וויסמעניש צן ויה קדש דאם אין קדש :
 (ב) ויסעו מקדש אונ וייה האבין געצוינין פון קדש
 ויחטו בחור החר אונ האבין גערוהם אויף דעם בארג
 חור החר בקצה ארץ אדום אין דעם עק פון דעם
 לאנד אדום : (ג) ויעל אתרן הבנה אוי ארתן הבנה
 אויף גינאנגען אל חור החר אויף דעם בארג וואס
 הייסט חור החר על פי יי דורך נאקס רייד ויסעו שם
 אונ ער איז דארטין גישמארבין בשנת הארבעים אין
 דעם פערצינטן יאור לציאת ווי רייד יודין ונענען
 ארזים גינאנגען פון מצרים בחודש החמישי אין דעם

ליקוטים על התורה

(לה) ויחנו בציון גבר. דער נאקס ראובני שרייבט דריבער
 האם פון גערופן דעם ארץ עציון גבר, וייל
 דארט זענען געווען פארשפין וואס האבין געוואקסן צו געבן
 עצות צו פארשפין די חקקה פון דעם האן ונעיון פיינס פון
 אצטא, גבר פון אהאן ווארים דיא חקקה פון דעם האן איז
 זייער גרויס צו פארשפין אונ וויפארן ריכטיג ווען עס איז האלבע
 נאקס אונ וויסען דיא אלע וועקסלינגען וואס דארפן באלד
 קופען, אין די צורה פון דעם האן איז אין דעם קאם פון דעם
 האן זענען צו געוויסן אויף גרויסע חכמות אונ סודות פון
 דער וועלט וויא מיר זאגן אין דער פריה די ערשטע ברקה
 אָיִשׁר נתן לַשִּׁבּוּי בְּיָמֵינוּ, וואס גאם האם גינעבר פארשפאנדג
 קיים צא דעם האן ער זאל פארשפין ווען עס איז דער
 צווישנשטיד צווישען סאג אונ נאקס

בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ : לט וְאֶהְרֹן בֶּן־שֹׁשֶׁבֶט
 וְעֹשְׂרִים וּמֵאֵת שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּהַר
 הָהָר : ס וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עַרְד
 וְהוּא יֵשֵׁב בְּנֶגֶב פְּאָרְזַן פְּנֵעַן בְּבֵא
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : מא וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר
 וַיַּחֲנוּ בְּצִלְמֹנָה : מב וַיִּסְעוּ מִצִּלְמֹנָה
 וַיַּחֲנוּ בְּפוּנִן : מג וַיִּסְעוּ מִפוּנִן וַיַּחֲנוּ
 בְּאֲבָת : מד וַיִּסְעוּ מֵאֲבָת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי
 הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב : מה וַיִּסְעוּ
 מֵעֵיִם וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן נָד : מו וַיִּסְעוּ
 מִדִּיבֹן נָד וַיַּחֲנוּ בְּעַדְמֹן דְּבִלְתִּימָה :
 מז וַיִּסְעוּ מֵעַדְמֹן דְּבִלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ
 בְּהַרֵי הָעֵבְרִים לְפָנֵי נָבו : מח וַיִּסְעוּ
 מֵהַרֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבַת מוֹאָב

לִירְהָא : לט וְאֶהְרֹן בֶּן
 מֵאָה וְעֹשְׂרִין וּחֵלֶת שְׁנִין
 בְּדַ מִית בְּהוֹר מוֹרָא :
 ס וְשִׁמְעַ פְּנֵעַנָּה מֶלֶכָּא
 דְּעַרְד וְהוּא יְתִיב
 בְּדוֹרֹמָא בְּאֶרְעָא דְכְנַעַן
 כְּמִיתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל :
 מא וּנְמַלוּ מְהוֹר מוֹרָא
 דְּשָׂרוּ בְּצִלְמוֹנָה : מב וּנְמַלוּ
 מִצִּלְמוֹנָה וְשָׂרוּ בְּפוּנִן :
 מג וּנְמַלוּ מִפוּנִן וְשָׂרוּ
 בְּאֲבֹבָת : מד וּנְמַלוּ
 מֵאֲבֹבָת וְשָׂרוּ בְּמִגְזִית
 עֵקְרָאֵי בְּתַחוּם מוֹאָב :
 מה וּנְמַלוּ מִמִּגְזִיתָא וְשָׂרוּ
 בְּדִיבּוֹן נָד : מו וּנְמַלוּ
 מִדִּיבּוֹן נָד וְשָׂרוּ בְּעַדְמוֹן
 דְּבִלְתִּימָה : מז וּנְמַלוּ
 מֵעַדְמוֹן דְּבִלְתִּימָה וְשָׂרוּ
 בְּמַוְרֵי דְעֵבְרָאֵי דְקָדָם
 נָבו : מח וּנְמַלוּ מִמַּוְרֵי
 דְעֵבְרָאֵי וְשָׂרוּ בְּמִשְׁרָאֵי
 הָרָא דְלַסְתִּימָה . יכמוס ס :

שפרי חכמים

רש"י

זיה נבו על ס' ס' וימס סס : מ כ"ל (לעיל כס' תהי נ"כ כתיב
 סהר מימח הסכין וישמע הכנעני וגו' אבל לא מוכח שם ששפט
 מימח הסכין דלכ"ל למימח ששפט מס שאמר בקרה אחריו כי כס'
 יסבל דכן כ'אסכיס סכ' כלן לא טערה אחריו מדי לכן מוכח
 כלן שמימח סכין כי ס'א' כלן לעמדן שמימח סכין סיה

(מ) וישמע הכנעני כלן למדך שמימח אהרן היא השמועה
 מ שמימחוק עני כבוד וכסנור שמימח רשות להלחם
 כישראל לסיכך חזר וכתבה : (מד) בעיי העברים . ל'
 חרבות וגלים כמו (מיכה ה) לעי השדה (תהלים עט) שמו

פירוש לתורת אלהים

אין צלמונה : (סב) ויטש אונ וייה האבין גיצויגין
 פון צלמונה ויטש אונ האבין גערוהם אין פונן :
 (כז) ויטש אונ וייה האבין גיצויגין פון פונן ויטש
 באובות אונ האבין גערוהם אין אובות : (סד) ויטש
 מאובות אונ וייה האבין גיצויגין פון אובות ויטש
 אונ האבין גערוהם אין עיי העברים גנבל מואב
 ביי דיא גרענעץ פון מואב : (סה) ויטש פניים אונ
 וייה האבין געצויגין פון עיים ויטש אונ האבין
 גערוהם אין דיבון נד : (סז) ויטש אונ וייה האבין
 געצויגין פון דיבון נד ויטש אונ וייה האבין גערוהם
 אין עלמון דבלתימה : (סח) ויטש אונ וייה האבין
 געצויגין פון עלמון דבלתימה ויטש אונ וייה האבין
 גערוהם אויף דיא גערנג פון עברים פאר נבו :
 (סח) ויטש אונ וייה האבין געצויגין פון דיא גערנג

פינףשען חודש באהר לחודש אין איין טאג אין
 חודש : (לט) וְאֶהְרֹן בֶּן־שֹׁשֶׁבֶט וְאֶהְרֹן אֶהְרֹן אֶהְרֹן
 אֶהְרֹן גִּינוֹעַן הַגִּבְעָרִים מִיַּם דְּרִיִּיא אֹנֶן צְוֹאנְעִיג
 יְהוֹרֵר כְּמִתּוֹ אֹן עַר אִיז גִּישְׁאָרְקִינִן : (ס) וַיִּשְׁמַע
 דְּכְנַעֲנֵי אֹנֶן דְּעַר כְּנַעֲנֵי מֶלֶךְ פֹּנֶן עַרְד וְוֵאם עַר
 וַיִּצֵם אִיז דְרוֹם וַיִּיט פֹּנֶן דְעַם לְאָרֶךְ כְּנַעַן כְּבֵא בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיִּי דִיא יִרְדִּין קִימְעַן . רש"י שְׁרִיבִים עַר הָאֵם
 גִּיהֶעַרְם אֹן אֶהְרֹן אִיז גִּישְׁאָרְקִינִן אֹנֶן דִיא עֲנְנֵי
 כְּבוֹד נוֹאם וְעֵנְעַן גִּינוֹעַן אִיבְעַר דִיא יִשְׂרָאֵל אִיז
 דְעַם זְכוֹת פֹּנֶן אֶהְרֹן הָאֶבְיִן יִדֶן אָפּ גִּימָהוּן פֹּנֶן
 וַיִּיא הָאֵם עַר גִּימִינִים עַם אִיז גִּינְעֵבִין גְּוֹאֲרִין
 לְשׁוֹת פֹּנֶן הַקְּבִיזָה קַעַן וְאֵל מִלְחָמָה הָאֶלְמִין מִיט
 דִיא יִרְדִּין : (מא) וַיִּטְשׁ מֵהַר הָהָר אֹנֶן וַיִּי הָאֶבְיִן גִּיצוֹיגִין
 פֹּנֶן דְעַם בְּאֶרֶז הוֹר הָהָר וַיִּטְשׁ אֹנֶן הָאֶבְיִן גִּעְרוֹהֶם

עַל יִרְדְּנָן יִרְחוּ : מַסּ וַיְחַנּוּ עַל־הַיַּרְדֵּן
 מִבֵּית הַיְשִׁימֹת עַד אֲבֵל הַשְּׁטִימִים
 בְּעֶרְבַת מוֹאָב : ס שְׁלִישֵׁי חֳמִישֵׁי כִשְׁהֵן סְחוּבֵרִין
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת
 מוֹאָב עַל־יִרְדְּנָן יִרְחוּ לֵאמֹר : נֹא דַבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי
 אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ־אֲרָץ
 כְּנָעַן : יב וְהוֹרֵשְׁתֶּם אֶת־כְּלֵי־יְשֻׁבֵי
 הָאָרֶץ מִפְּנִיכֶם וְאִבְדַתֶּם אֶת כָּל־
 מִשְׁכְּבֵיכֶם וְאֶת כָּל־צִלְמֵי מִסְכַּתְכֶם
 הַתְּאֵבְדוּ וְאֶת כָּל־בְּמוֹתֶם תִּשְׁמָדוּ :

דְמוֹאָב עַל יִרְדְּנָא דִירְחוּ :
 מַסּ וַיִּשְׁרֹן עַל יִרְדְּנָא מִבֵּית
 יְשִׁימוֹת עַד מִיִּשְׁר שְׁטִימִין
 בְּמִשְׁרֵיִא דְמוֹאָב :
 נ וּמְלִיִּי יי עִם מִשְׁה
 בְּמִשְׁרֵיִא דְמוֹאָב עַל
 יִרְדְּנָא דִירְחוּ לְמִימֵר :
 נא מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְתִימֵר לְהוֹן אֲרִי אַתְּוֹן
 עֹבְרִינִיִת יִרְדְּנָא לְאַרְעָא
 דְכְנָעַן : יב וְתִתְרַבְּוֹן ית
 כָּל יְתִבֵי אֲרֵעָא מִן
 קְדַמִּיכוֹן וְתִבְדוּן ית כָּל
 בֵּית סְגֻדְתְּהוֹן וְיִת כָּל
 צִלְמֵי מִסְכַּתְהוֹן תִּבְדוּן
 וְיִת כָּל בְּמֹתְהוֹן תִּשְׁצוּן :

ה'א' ויחננו על . מ'כונן ס' ויחננו
 פס : כ' א'ס' מ'כונן ס' ויחננו
 ס'כונן . כ'כונן ס' :

בעל המורים

(כ) וּבְדַבְרָה . כ' . הַכֹּל , וְאִדְךָ וְאִכְדַּחֵס אֶת שֵׁמֶס . מִשְׁכִּיחַס
 נו בֵּית עֹבְרִים עֲלֵהֶם וּבְאֵבְדוּ ע'ו' דְרִיךְ לְשֵׁם שְׁטִימִים דְּתִיב
 רש"י

רשב"ם

(מס) ויחננו על הירדן וגו' בערבות מואב וידבר

שפתי חכמים

סְטוּמֹס דְּכַתִּיב וְאִסְרִין כִּן ק"ג סִיכ כְּמוֹת וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי אֲבֵל
 עַם' חָקֵם לֹא יִדְמֵנו מִה שְׁמוּסָה שִׁמַּע אִם מִיִּסְחוּ עַל אֲסִינֵן אִם
 כְּדִימֹה שְׁטִימִים כְּמוֹכִים עַם' סִינֵנו נ' פִּרְסֻמוֹת דְּמִנִּיבֵי הַיְשִׁימוֹת
 עַד אֲבֵל הַשְּׁטִימִים י"ב מֵיל עַם : כ' אֲבֵל חֵין פִּירוּשׁוֹ עַל אֲבֵל מִיִּסְחוּ
 וְכַפ' לָךְ הַלְרִיךְ דַּש"י נו וְסִפְרִינוֹס שְׁתַּרְגַּם אֲבֵל מִיִּסְחוּ פִּתְר
 סְטִינִן וְלֹא כֵל : ל' דַּלִּי פִירוּשׁוֹ ל' יִרְשֵׁס הַלִּי וַיִּרְשֵׁס א"כ דַּלִּי
 פִּירוּשׁוֹ יִרְשֵׁס לֹא הַלִּי מְנִיִּס דְּלִין מֵלֶת מְנִיִּסִים נוֹסֵל חִירוּסִי :
 ס לִפִּי שְׂרֹכֵל לְהִיבִית דַּשְׁמִיטִי לִרְלַסֵּם כְּדַכְּתִיב כִּרְקַס וְאִבֵּן
 מְשִׁכִּים וְסִי רֹלֵה לְבוּרִים מַה שְׁפִי' לִסְתַּחְמוֹת עֲלִים כְּפִיטוֹס דִּימִס
 וְרַגְלִים מְדַכְּסִיב לִסְתַּחְמוֹת עֲלִים וְכַסִּיב נְבִי יוֹסֵף לִסְתַּחְמוֹת לָךְ
 (כ) וְהוֹרֵשְׁתֶּם . ל' וְגֵרְשְׁתֶּם : מִשְׁכִּיחַס . כְּתַרְגוּמוֹ בֵּית סְגֻדְתְּהוֹן עַל עַם שְׁהִיו מִסְכְּבִין אֶת הַקִּרְקַע כְּרַלְפַת אֲבִינִים
 עַל שִׁיט לִסְתַּחְמוֹת עֲלֵיהֶם כְּפִיטוֹס דִּימִס וְרַגְלִים כְּדַכְּתִיב [וַיִּקְרָא כו'] וְאִבֵּן מִכִּיבִית לֹא תַחְנוּ כְּאַרְלַסֵּם מ' לִסְתַּחְמוֹת

דעת זקנים

סְטִימִים כְּחֹלֵךְ סִמְשִׁין וְכַסִּיב מַלְאוּ אֲרַבְסֵם כְּדִימִס מִיִּס וְשִׁנוּ וְשִׁלַּשׁ
 וְסִתְּלַס מֵלֶת מִיִּס וְהִלִּךְ תַּחְלָלַת כְּחֵלוֹ הַכְּדִימִס אֲלַס שִׁנֵּי אֲלִישַׁע
 תַּחְבִּירוּ וַיִּלֵּךְ חֹתוֹת מִיִּס' עַל יְדוֹ עַל אֲלִישַׁע וְנִעְשׂוּ שְׁתֵּי יִדְוֵי כְּסִי
 מְעִינִיִת וְעַכֵּס תַּחְלָלַת תַּחְלָלַת וְהִנֵּה שְׁלַחֵס סִכ' כִּסֵּס פִּס אֲלִישַׁע

פירוש לתורת אלהים

פִּוֹן עֹבְרִים וְחַטִּי אֹנֵן וַיֵּיֵא הָאֲבִין גְּעֹרוּהֵם אִין דַּעַם
 פְּלוֹן פִּוֹן מוֹאָב עַל בִּיֵּיא דַעַם יִרְדְּנָן יִרְחוּ : (מס) וַיְחַנּוּ
 אֹנֵן וַיֵּיֵא הָאֲבִין גְּעֹרוּהֵם בִּיֵּיא דַעַם יִרְדְּנָן פִּוֹן בֵּית
 הַיְשִׁימוֹת עַד כִּיִּו אֲבֵל הַשְּׁטִימִים אִין דַּעַם פְּלוֹן
 מוֹאָב : (ג) וַיְדַבֵּר יי אֶל מֹשֶׁה נֹאֵם הָאֵם גִּרְעַם צו
 מִשְׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב אִיִּיף דַעַם פְּלֵאֵץ וְנֹאֵם הַיִּיִּקְט
 עֲרַבּוֹת מוֹאָב לֵאמֹר אֹחַ צו וְאִנִּין : (נא) דַבֵּר רִיִּיד צו דִּי
 יוֹרְדִין וְאִפְרֵי אֲלֵהֶם אֹנֵן וְאֲלֵקְטִם צוֹא וַיֵּיֵא אוֹזִי וְאִנִּין
 כִּי אִיִּיהֵר וְנֹעַם אִיִּבְקַעֵר פִּאֲרִינִין דַּעַם יִרְדְּנָן אִי אֲרִין
 קְנָעוֹ צוֹם לֹאֲבָד קְנָעוֹ כְּלֹאֲמֹר אֹז אִיר וְנֹעַם אִיִּבְקַעֵר

(כ) וּבְדַבְרָה אֶת כָּל לְמִי מִשְׁכִּיחַס . חִיחֵס כְּמִדְרַשׁ זִס"ה
 מַלְטָנוּ וְנִי' מַלְטָנוּ מִסְּתַחְמוֹת חֵין כִּבְרִיִּס הַלְמַד לֵנוּ מִפְּרִי
 עַל אֲלִישַׁע . מִיר כִּבֵּה אֲלִישַׁע מִזְכֵּב וְכַסִּיב יִיפַע חֲתֵלֵה כְּבִית
 סְטִימִים . שְׁעַמְרִי דִּיִּיעִיר דְּהַלֵּךְ הַעֲבָדִין , חִיחֵס שְׁתִּימִי' ל' כָּלֵל עֲקִיס

וְנֹעַן אֹיִים גִּפְלֵאֲסִקְעֵרֵם מִיִּם כְּעֲרִמִיל שְׁטִינִין

יום כדו להשלים כל חמדתה שנים מקרא ואחד התורה הצננו השלום כל חמדתה ותרונם והפסחה

וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וַיִּשְׁבְּתֶם
 בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
 לְרִשְׁתָּ אֹתָהּ: ^י וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־
 הָאָרֶץ בְּגוֹרֵל לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם לְרֹב
 תִּרְבּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וּלְמַעַט תִּמְעִיט
 אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שְׁמָה
 הַגּוֹרֵל לוֹ יִהְיֶה לְמִשּׁוֹת אֲבֹתֵיכֶם
 תִּתְנַחֲלוּ: ^י וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־
 יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר

ג וְהִתְרַכְּוּ יַת יִתְבִי
 אֲרַעָא וְתִתְבּוֹן בְּה אֲרִי
 לְכוֹן יְהִיבִית יַת אֲרַעָא
 לְמִירַת יַתְהָ: ^י וְתַחֲסוֹן
 יַת אֲרַעָא בְּעַדְכָא
 לְהוֹעִיחְכוֹן לְסִגְיֵי תַחֲסוֹן
 יַת אַחֲסוֹתְהוֹן וְלִזְעִיבֵי
 תּוֹזְעִירוֹן יַת אַחֲסוֹתְהוֹן
 לְדִיפּוֹק לִיה תַּמּוֹן עַדְכָא
 דְלִיָּה יְהֵא לְשַׁבְּטֵי
 אֲבֵהֲתַכוֹן תַּחֲסוֹן:
 נָה וְאִם לֹא תִתְרַכּוֹן יַת
 יִתְבִי אֲרַעָא מִן קַדְמִיכוֹן
 וַיְהִי דְחִשְׁאֲרוֹן מְנַהוֹן
 ת"א וּכְרַשְׁתִּים אִם כְּלִימֵי סַכְרִין.
 סוֹסֵי: וְאִם לֹא מוֹרִישִׁי סָם
 יִשְׁבִי סַכְרִין. מְגִילָס י:ו

בעל המורים

אמר כ"ל ד' מ'תמות. סכר, ובמשיכר, ובספסל, ובחוף סים, ובספוק מחמיל ומפסיס בנהלם, לומר שבמקום שילא סגולל אפי' שפתי חכמים

אכלם דסינון פ'שום ירום וכוונם: ג עמני שפוסקם ל' גירוש סוף וע"ש אף סכרין כ"ל יושבי סכרין: ס דגל"כ סה ככר כחיד וכוונתם וס"ל לסתחיל וספחלסם וגו' אלא אמר סה לתמי' שלם מורישו וחתם מוכלו להקיים: ע כפן לא ס'י כפירושו שפי' בפי' סתם דסס משמע שפירושו שחלקו לפי כלי סכרין שבאו לכלל כ' שנים עשום: ה' אכלם ספחלסם ככ"כ (דף קיז) אכלם למ"ד לאלם סחלקו וגו' על כלי סכרין כאלמסר וסס ס'י סליכס חומו מ"ד וכפן ס'י סליכס דמ"ד אלהם סחלקו סכרין על יושבי מלרים נל. וסמסל לדחוק ולישכ דסינון נמי לפי שפי' לפיל עשונס חלסו או כו': ס"ל דכל גבול נקדס על שבסו או גבול רשוכו חס גבול סמטון וסמסל ד"ש פס סכרס"י כס' יתי מ"מ לא נקדסו שבסיס אלא חלו כ"ל אף חלסו סכרסין ומכסס לא נקדסו אלא על שסס גבול סכרסין וגבול מנשס. ככס סכרס"ס היכס דכסל לא כמסל דכרס' וסמסל סכרסין נחלקס סכרין סמלסל סכרין סמלסל לטעות מנשום סכרסין יכחלו ולכרי יונתן דלמכ ככס' סכרין נחלקס ס"י סמלסל לאלס סחלקו סכרין ועס אפי' מקיים לטעות מנשום סכרסין סכרסין נחלו זו כו', וככס סכרסין: ו"ל דק"ל לכל סכרסין קסס מכו לטעות סכרסין לא ס"ל אלא לטעות סכרסין יכחלו, למסוח ל"ל. אלא ע"כ למדסס נמי י"ג גבולין כו'. וזה סכרסין אף כס"י נכסס ד"ל, ופי' ד"ל נמי קסס ל"ל נמיכס סכרסין דלס סכרסין אלא

ואכדסס אף שסס: (גד) וספחלסס. כ' סכס, ולידך גבי עכד דעכד לימ"ק לקקקקק: וספחלסס. ד"ס נחלס כמסוק, סכל רש"י

עליה: ס סכרסום. כתרונמו מ'זכחכו: (ג) והורשתם את הארץ. והורשתם חוזה מיושביה וכו' וישכתם בה נ מוכלו להקיים בה ס וסס לכו לא מוכלו להקיים בה: (גד) אל אשר יצא לו שמה. מקרא קלר הוא זה אל מקו אשר יצא לו שמה בגורל לו יהיה למשוח אבותיכם. (כ"ב קיז) לפי חכמון ע יושבי מלרים ד"ל כמסס עכר גבולין פ כמנין הסכסס: (ס) והיה אשר תותירו

וסמסל ד"ש פס סכרס"י כס' יתי מ"מ לא נקדסו שבסיס אלא חלו כ"ל אף חלסו סכרסין ומכסס לא נקדסו אלא על שסס גבול סכרסין וגבול מנשס. ככס סכרס"ס היכס דכרס' וסמסל סכרין נחלקס סכרין סמלסל סכרין סמלסל לטעות מנשום סכרסין יכחלו ולכרי יונתן דלמכ ככס' סכרין נחלקס ס"י סמלסל לאלס סחלקו סכרין ועס אפי' מקיים לטעות מנשום סכרסין סכרסין נחלו זו כו', וככס סכרסין: ו"ל דק"ל לכל סכרסין קסס מכו לטעות סכרסין לא ס"ל אלא לטעות סכרסין יכחלו, למסוח ל"ל. אלא ע"כ למדסס נמי י"ג גבולין כו'. וזה סכרסין אף כס"י נכסס ד"ל, ופי' ד"ל נמי קסס ל"ל נמיכס סכרסין דלס סכרסין אלא

דעת זקנים מבעלי התוספות

כיו רולים ייכנס לכויו של חלמכ לכריס עכס עמפי מ"ז סכיסס ככיסו. וכו' דסל לא סיו ככסס דחלמכר כפ"ק דסולין דמסוק וכטורכיס מביס'ס לו וגו' וס"ק יסודס ס"כ מני' ככס' דלמסל:

פירוש לתורת אלהים

דאם לאנד גבול מיפ אנורל למספח'תיכס צו אייערע משפחותיב צו אשכנז נואם ער איז פרי נענששין מרבו ית נחלו ואלם איהר איהם געגען אנרוסין חלק ולפסס אנז צו אזוי אשכנז נואם ער איז וויגינג קענששין מפסיס את נחלו ואלם איהר מייערין ויין נחלה אל צו דעם ארץ אפר וואס עס וועט גיפאלין דארטען דער גורל לי התי ואל צו איהם ויין למסוח אבותיכס צו די שכרסין פון אייערע עלמערין התחיל ואלם איהר מאכין ארביין: (ג) ואל לא תוריש אנז אויב איהר וועט גיט פאר מרייבין את יושבי הארץ די נואם ויעצן אין דעם לאנד כמנין פון פאר אייך

כן שפט אכר יתק עס מדי גלויסו. ימציף סמסיס חכמניו מסכרסין סמכללסס אף פליסו וסיו מביס'ס סנינו ונכס וככר ככק ונלס וככר ככרס ומניסו של יכושפס סיו מביס'ס לו וכל

מען ואל ידך דרויף בוקיין צו דער עבודת פוקבים וזה כל גלמי' מסכרסין אנז אייערע גינאקענע בילדער פון פוקבים ומזלות מאבוי ואלם איהר פאר לירין ואת כל בנותם אנז אלע ויערע הויכע במוח מ'סמדי ואלם איהר פאר מילינען: (ג) והורשתם אנז איהר ואלם פאר מרייבין דיא ויערס פון דעם לאנד וישבם בה או איהר וועט אזויא מוקען וועט איהר ויעצן אייביג אין דעם לאנד כי לבם נחתי ווארום צו אייך האב איך גיגעבין את הארץ דאם לאנד ליהי איהר צוא ארשין יוא: (גד) והתנחלתם אנז איהר ואלם איהר ארביין את הארץ

תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׁבִים בְּעֵינֵיכֶם
 וְלִצְנִינִם בְּצַדֵּיכֶם וְצַרְרוּ אֶתְכֶם
 עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:
 וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמְיֹתִי לַעֲשׂוֹת קָהֶם
 אֶעֱשֶׂה לָכֶם: פ דד " וַיִּדְבַר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י צו אֶת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם
 בָּאִים אֶל־הָאָרֶץ פְּנַעַן זֹאת הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר תִּפְּל לָכֶם בְּנַחְלָה אֶרֶץ פְּנַעַן
 לְגַבְלֹתֶיהָ: י וְהָיָה לָכֶם פְּאֵת־גִּבְבֹּ

לַסֵּעַן ג מִיַּיִן זֵיִן
 קִקְבִּיכוֹן וְלַמְשִׁירוֹן
 מִקְפִּיכוֹן וַיַּעֲקוּן לְכוֹן
 עַל אֲרָעָא דִּי אַתּוּן יִתְבִּין
 בָּהּ: ט וַיְהִי כַּמָּא
 דְחֻשְׁבִּית לְמַעַבְד לְהוֹן
 אַעֲבַד לְכוֹן: * וּמְלִיד
 י עִם מִשָּׁה לְמִימַר:
 כ פִּקִּיד יִת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְחִימַר דְּהוֹן אֲרִי אַתּוּן
 עֲלֵיון לְאַרְעָא דְכֻנְעַן
 דֵּא אֲרָעָא דִּי תַחֲפִלִּין
 לְכוֹן בְּאַחַמְנָא אֲרָעָא
 דְכֻנְעַן לְתַחֲוּמָהָא:
 ג וַיְהִי לְכוֹן רוּחַ דְרוּמָא
 ת"א לְכוֹן כְּנַעַן לְגַבְלֹתֶיהָ. מַסְסִידִין

בעל המורים

רשב"ם

ה' אל משה בערבות סוואב על ירדן וירחו: (נה) לשבים (נה) לשבים (נה) לשבים. כמו תגו סך אח דרכך בסריק, ובספר יהושע סוכיה שם זהו לכם לפת ולמוקש ולשוטט בצדיכם, לשון אבי יוסר אתכם בשוטים, שוש למוס: ולצנינים, גם הוא סמיני

רש"י

שפתי חכמים

מהם. יהיו לכם צ לרעה: לשבים בעיניכם. ליתדות המנקרות שניכס. תרגום של יתדות שיכח: ולצנינים. קותרים זו הפותרים לשון מסוכת ק קוליס הסוכת לחכם לסגור ולכלוא לחכם מחין יוצא ויחל: וצררו אתכם. כתרנו: (ג) זאת הארץ אשר תפול לכם וגו'. לפי שהרבה מלות טהגות כחצן וחין נוהגות בחזק לחרץ הולרץ לכתוב מזריר גבולי רוחותיה סביב. לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המלות נוהגות: תפול לכם. על שם שנתחלקה בגורל נקראת חלוקה לשון נפילה. ומ"ל לומר ע"י שהפיל הקב"ה שריהם של ע' אומות מן השמים וכפתן לפני משה חמר לו רחם לון בהם עוד כח: (ג) והיה לכם פאת נגב. רוח דרומית אשר מן ת המזרח למערב: במדבר ציון. אשר אלל אדום מתחלת מקצוע דרומית מזרחית א של חרץ תשעה המעות. כילד שלש חרות ב יושבות בדרומה של חרץ וישראל זו אלל זו קלת חרץ מזרים וחרץ אדום כולה חרץ מזרים במקצוע דרומית מערבית שנה"ב' ו מעלמון נחלה מזרים והיו מאלותיו הימה ונחל מזרים היה מהלך על פני כל חרץ מזרים שנה" (יהושע יג) מן השיחור ג אשר על פני מזרים. ומפסיק בין חרץ מזרים לחרץ וישראל וחרץ אדום אללה

לשמו שחזק, ל"ג גם למעט לראשון: צ"ל לפי שבמקלע משמש שם יוחידי ט"מ כן כולין שסיס לנכיס ועוד סיך שייך לומר על ג"ל שיהיו שבים דסיינו יתדות כדמכש"י, ומתקן יסיו לכס לרמס כ"ל לם מוסריו לחס יכו לכס לרמס כלומר לא יסיו לכס לעלים מעט אלל לרמס לרמס לכס: ק כמו מסך סתח לנו גדר סביבת: ר כלל זו יקוט בידך כ"ע שסודי רש"י ל' עילך כ"ל סוח גבול ט' סלופה סמפס"ח ל"י ש כמו ספיל סוח סוח הגול: ת כלומר לאו דוקא ספלה על נגב אלל כל הכוח נקלס סלס מקבן מוסחיס דרומים מד קבן מערביס דרומיות: א"מ"י אדום כ"ל שכל אללו ולסודיס עקוס עלב מוכד לין בלחן כנטן שסיל חרץ חשם מפות סוח סקבן מזרחיס דרומית שכל: ג כל דכרין מעוררים לכל מעיין בלורה סמילרס גבול חרץ וישראל: ג השיחור

פירוש לתורת אלהים
 ויהי אונ אויב איהר נועם איבער לאוין. שון ויאי
 לשבים בעיניכם וועלין ויאי צו אייה זיון צו קענעל
 אדער צו פלעקער אין אייערע אויגן ולצנינים בצדיכם
 אונ צו דערנער אין אייערע ויין זיו וועלין אייה
 זיון נאר צו שלעקם וזרוי איתכם אונ ויאי וועלין
 באיליריגען אייך על אויף דעם לאנד וואס איהר
 נועם וואגן אין איר: (ט) ויהי אונ עם וועם זיון אווי
 ווי אייה האב גיטראכט צו קאן וי איעשה לכס וועל
 איך קאהן צו אייך: (א) וידבר יי אל משה לאמר אונ
 נאם וואם נירעט צו משה אווי צו זאגן: (ט) וינגיבם

ממדבר צן על ידי אדום והיה לכם
 גבול נגב מקצה ים המלח קדמה:
 ונסב לכם הגבול מנגב למעלה
 עקרבים ועבר צנה והיה תוצאתו
 מנגב לקדש ברנע ויצא חצר אדר

ממדבר צן על
 תחומי אדום והיה לבון
 תחום דרוקא מסיפי
 וקא דמלקא קידומא:
 ו ניסחר לבון תחומא
 מדרוקא? מסקנא
 דעקרבים ועיבר צן
 ויהוון מסקנוהי מדרוקא
 לקדם גיאה ויפוק לחצר

רשב"ם

יהויו קרי

קוצים המיוקים לעינים. מנחם בן סרוק חברו עם ואל
 מצינים וקתו. אך אני ספרשו לשון כננה שלג. שהרי
 שם כהב אשר קצירו רעב יאכל ואל מצינים יקחוהו
 ושאף צמים חילם כלומר הלסטים הרעבים והערוסים
 צנים והצמאים יקחו מסוגם: (13) כאשר דמיתו. השבתי
 לעשות להם אשר צויתו לכם לא תחיה כל נשמה ואתם

רש"י

לדד המורה ויארץ מואב אלל ארץ אדום בסוף הדרום
 לתורה וכשילאו ישראל ממלרים חס רזה המקום לקרב את
 כייסחם לארץ היה מעברים את הנילוס ללד לפון ובאין
 לארץ יבראל ולא עשה כן וזכו שאלמ (שמות יג) ולא נחם
 אליהם דרך ארץ פלשתיים שהם יושבים על הים במערכה
 של ארץ כנען כענין של בבלשתיים (לפניה כ) יושבי חבל
 הים גוי כרתיים. ולא נחם אותה הדרך אלל הסיבון והווליאם
 דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יקוהאל (יחזקאל כ)
 מדבר העמים לפי שהיו כמה אומות יושבות בלדה והולכין
 אלל דרומ' למן המערב כלפי מזרח תמיד עד שבאו לדרומה
 של ארץ אדום ובקשו ממלך אדום שיניחום לעבור דרך
 ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה ולא רצה והזכירו לכסוב
 את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב
 שאלמ (שפטים יא) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה.
 והלכו כל דרומה של מואב עד סופה ומשם הפכו פניהם
 לפון עד שפסדו כל מר מזרחי שלה לרחבה ושכלו את
 ארץ כנען והירדן מפסיק בנייהם וזכו שג' ביפתח (סס) וילך
 ממזרח משג לארץ מואב. וכבשו את ארץ סיחון ועוג
 כנגד הקצוות מערבית של ארץ מואב נחאל שאלמ כנען
 שלה היא המלל אדום: (ד) ינסב לכם המעלה עקרבים.
 שלא היה חוצה שוב אלל הולך לזון יולא לזון ועוקס ללד
 של מעלה עקרבים נחאל מעלה עקרבי' לפיטו ז מן המזר:
 קצותיו. כדרומה של קדש ברנע: ויצא חצר אדר.
 כאלכסון למעבר ובלו לא לחצר אדר ומשם לעלמון ומשם
 חצר אדר שהתחילו להרכיב שבעבר את קדש ברנע ורוכז
 כ ומשם והלאה נתקצר המזר וגם ללד הדרום ובלו
 לנחל מזרים ומשם ללד המערב אל הים הגדול שהוא מזר

שפתי חכמים

היינו נילוס: ד חכמי אמרו וישלח מלאכים אל סיחון וגו' משמע
 שמהלך בסבס מן המערב לצד הדרום של אדום ומואל
 וכשגיע למקומו דרומים ומזרחים פוס אל לפון הנילוס לכסוב
 את מזר המדבר של מואב וכשפסד את מזר המדבר תמיד אמרו
 וישלח וגו' שאלו את ארץ סיחון ועוג: וס עובס דלמילי לל
 לכך כתיב שמדבר לין ע"י אדום: ו לל שיעקס ללד ארץ ישראל
 ושפתיים סימיל נחאל ע"י מתקרב דכל כמה שמרחיב סימיל
 למוך ארץ ישראל מתקרב ארץ ישראל: ד מחכיב מנגב למעלה
 עקרבים משמע שבגבול דהיינו סימיל דרומה של מעלה עקרבים
 ככל סימיל שכתוב ועבר משמע שמכר הסימיל מוך הסימיל
 כסוסה במקום למ' ד בתחלתם: ו ס' שפסדו של א"י משמע
 ללד דרום של עולם וסן כן מתרחק בגבול של א"י ללד לפון של
 עולם, ודוק"י סימיל: ו כלומר מה שכתב ופסד סימיל מעלמון
 כחלה מזרים לין סיחון וכנסב דלמילי, דלמילי סי' שפתיים סיה
 שמתקב לא"י ונחאל ע"י מתקרב וסימילי מרחיב ככל וגם
 דכתיב לאן סיה מתחמק לנחל מזרים שהוא דרומו של עולם
 ונחאל שמתקרב הסימיל וס' מחכיב: כ כלומר שלא הים מרחיב
 יוסר משגס לחלל אדר אלל עושד כרוכס סרסאן אלל מעלמון

דעת וקנים מבעלי התוספות

יסקו קדש כוי, וכן ציטוטם עמו אלוהו ציטוט משמכר
 ידון וכן מס' דמרי וכל משג כרטי לא עבר
 אסרן שלא עבר את הירדן והלא משמע שהוא מלך כנען דכתיב
 מסאלו לכם הי ססי:

פירוש להורה אלהים

ואל איבער פארין צנה יהיה אונ פון דרום נייט צו
 קדש ברנע ויצא חצר אדר אונ ער ואל גיין ארום צו
 חצר אדר ויפיר צמטנה אונ ער ואל איבער פארין
 עצמונה

צן ביי אדום היה אונ דער דרום גרעעניץ ואל גיין
 קדש ברנע ויקחם עק: ויסתכל קדשה ואלץ ים צו מן רח:
 (ד) ונסב לכם אונ די גרעעניץ פון דרום נייט ואל גיין
 ארום דעם אויף גאנג פון עקרבים ויפיר צנה אונ ער

(ד) מנגב לקדש ברנע. הימם לטרכ כזכר שיר דסכס משמע
 דקדש ברנע הימם מלכין כנען וכלל משג כרטי לא עבר
 בידון ויקדש ברנע שלח מרגלים דכתיב בשלח אלוס מקדש
 ברנע. וילל דמרי קדש ברנע היי כדלפיטס כסרן ג' דמכוח א"ר

וְעָבַר עֲצֻמָּנָה : י וְנִסְבַּ הַגְּבֹל
 מֵעֲצֻמוֹן נַחֲקָה מְצָרִים וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו
 הַיָּמָה : י וְגִבּוֹל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם
 הַגָּדוֹל וְגִבּוֹל זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל
 יָם : י וְזֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן מִן
 הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְאוּ לָכֶם הַר הָהָר :
 י מִהַר הָהָר תִּתְאוּ לְבֵא חַמַּת וְהָיוּ
 תוֹצְאוֹת הַגְּבֹל צְדָדָה : י וַיֵּצֵא הַגְּבֹל
 זַפְרָנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חֲצָר עֵינָן
 זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן : י וְהַתְּאוּתָם
 לָכֶם לְגִבּוֹל קְדָמָה מִחֲצָר עֵינָן
 שְׂפָמָה : י וַיֵּרֶד הַגְּבֹל מִשְׂפָּם

אדר ויעיבר לעצמן :
 הניסחר תחומא מעצמן
 לנחלא דמצרים ויהון
 מפקנדיה לימא : ויתחום
 מערבא ויהי לבון ימא
 רבא ותחומיה דין יהי
 לבון תחום מערבא :
 ודרין יהי לבון תחום
 צפונא מן ימא רבא
 תכוננון לבון דהור שורא :
 מהור שורא דכוננון
 למי חמת ויהון
 מפקנדיה דתחומא
 לצדד : י ויפוק תחומא
 דזפרון ויהון מפקנדיה
 לחצר עינן דין יהון לבון
 תחום צפונא : ויתכוננון
 לבון תחום קידומא
 מחצר עינן לשפם :
 י וניחות תחומא משפם

ת"א וגבול ים יסיה לכם היס סגבול גיטין ח :

רשב"ם

הגבול : ויצא ועבר , דרך ישר בלא חוקף : (ה) והיו תוצאותיו הימה , גבול דרוםית מערבית : (ו) וגבול ים , כלומר וגבול מערבי , כיצור , והיה לכם היס הגדול וגבול , מערב : וגבול , הכמים מירשו לרכות נסים שבים הם איי הים : (ז) תתאו , תתיחמו לשון תחום וגבול :

שפתי חכמים

סחתי לקח וכל וכל לנחל עזרים : ל מגבול יתירס מרכס ליה אף כסין : מ ר"ל כלומר היס מסבכ אם הכר צלל פטיס דסיינו ח"י וכל חולס דסיינו ח"י : ג ר"ל מלרדס מר חצר עינן ימשון הסילר לדרומו של טולם מעטער לעזרח נחל שט"י מעקלר הסילר

רש"י
 מערבה של כל ארץ ישראל , נחל שנהל מלרים כמקצוע מערבית דרוםית : (ה) והיו תוצאותיו הימה , אל מזר המערב שאין עוד גבול כנגד מארץ לנד המערב משם והלאה : (ו) וגבול ים , ומזר מערבי מהו , והיה לכם תחום מן הים הגבול והס אייס שקורין איגבול"ם : (ז) גבול צפון , מזר לפון : מן הים הגדול תתאו לכם הר הדר , שהוא כמקצוע לפונית מערבית , ורלשו משפיע ונגבם לתוך הים ויש מרוחק הים לפניס הימנו מן ומוזה הימנו : תתאו , תשפשו לכם לנשות ממערב לפון אל הר ההר , תתאו , לשון סיכה כמו (ד"ה זיב) אל חל הרזיס (יהוקל מ) ותחיל השער היליע שקורין אפנד"ץ שהוא מוסב ומשופע : (ח) סדר הדר , תסכו ותלכו אל מזר הלפון לנד המזרח ותספשו בלכח חמת זו אטוכי : תוצאות הגבול , סופי הגבול , כל מקום שנחמר תולאות הגבול או המזר כלה שס לגמרי וזינו עובר להלן כלל או משס מחפשו ומרחיב ויואל לאחוריו להמשך להלן בלכסון וזמר מן הרובח החלפון , ולננין רובח המדה הרלשון קראו תולאות שסס כלתה ג אותה המדה : (ט) והיו תוצאותיו חצר עינן , הוא היה סוף המזר לפונית , ונמלאת חצר עינן כמקצוע לפונית מזרחית , ומשס ותחומיחם לכם אל מזר המזרחי : (י) והתאוותם , לשון הסכה ונטייה כמו תתאו :

פירוש להורה אליהם

עצמונה : (ה) ונסס הגבול מפצמן אונ די גרענעץ זאל אום רינגלען פון עצמון נחלה מצרים צד דעם טייך פון מצרים יהי אונ ביו צום ים : (ו) וגבול ים אונ די גרעץ עץ פון מערב זאל זיין דער גרויסער ים וגבול זה דאס זאל זיין דיא גרענעץ פון מערב : (ז) זה אונ דאס זאל זיין די גרענעץ פון צפון זייט פון הים פון דעם גרויסן ים זאלם איר באצייקענען דעם בארג דער הרים זאלם דער הרים זאלם פון דעם בארג הור החרר זאלם

איר באצייקענען ווי קען קומט צו חמת יהי אונ די גענג פון די גרענעץ זאלין זיין צו צד דרום זאלם אונ די גרענעץ זאל ארויס גיין צו זפרון זיינע אויס גאנג זאלין זיין חצר עינן : די זאלין זיין די גרענעץ פון צפון זייט : (ז) והתאוותם לכם אונ איהר זאלם בצייקענען לגבול קדמה דיא גרענעץ פון סדרת זייט כחצר פון חצר עינן צו שפם : (יא) וירד אונ דיא

לרְבִּיָּהּ מִמְדַּחַת לְעֵין
 וַיִּיחֹת תְּחוּמָא וַיִּמְטִי עַל
 בִּיף יִם גִּינוֹסָר קִירוּמָא:
 וַיִּיחֹת תְּחוּמָא לִירְדָנָא
 וַיְהוּן מִפְּקֻנְוֵיהּ לְיִמָא
 דְּמִלְחָא דָא תְּהֵי לְכוּן
 אֲרַעָא לְתְּחוּמָאָה סְחוּר
 סְחוּר: וַיִּפְקִיד מִשְׁהֵית
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר דָא
 אֲרַעָא דְתַתְּחִסְנוּן יְתָה
 בְּעַדְבָא דִי פְקִיד יִי
 לְמַתָּן לְתַשְׁעַת שְׁבַטִין
 וּפְלַגְוֵת שְׁבַטָא: יִי אֲרִי
 קְבִילוּ שְׁבַטָא דְבְנֵי
 קְאוּבֵן לְבֵית אֲבֹתְהוֹן
 וְשְׁבַטָא דְבְנֵי גֵר לְבֵית
 אֲבֹתְהוֹן וּפְלַגְוֵת
 שְׁבַטָא דְמִנְשָׁה קְבִילוּ
 אֲחִיסְנָתְהוֹן: יִי תְרִין
 שְׁבַטִין וּפְלַגְוֵת שְׁבַטָא
 קְבִילוּ אֲחִיסְנָתְהוֹן
 מַעְבְּרָא לִירְדָנָא דִירְחוּ

הַרְבִּיָּהּ מִקְדָּם לְעֵין וַיִּירַד הַגְּבֹל
 וּמָחָה עַל־כַּתְּף יִם־פְּנִינֵת קְדָמָה:
 וַיִּירַד הַגְּבֹל הַיְרֵדְנָה וְהָיוּ
 תּוֹצְאֹתָיו יִם הַמֶּלַח זֹאת תְּהִיָּה
 לְכֶם הָאָרֶץ לְגְבֻלְתֶּיהָ סְבִיב:
 וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ
 בְּגֹרֶל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת
 לְתַשְׁעַת הַמִּשֹּׁת וַחֲצֵי הַמִּשָּׁה: יִי כִּי
 לָקְחוּ מִשָּׁה בְנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית
 אֲבֹתָם וּמִשָּׁה בְנֵי־הַנְּדִי לְבֵית
 אֲבֹתָם וַחֲצֵי מִשָּׁה מִנְשָׁה לָקְחוּ
 נַחֲלָתָם: יִי שְׁנֵי הַמִּשֹּׁת וַחֲצֵי הַמִּשָּׁה
 לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לִירְדֵן יְרְחוּ

ת"א זלח היום לכם שלכן. ככדום
 כס: מעבר לירדן. סס:

רשי

שפחה. כמלך המזרחי ומסע הרבליה: (יא) מקדם לעין. שם מקום והמלך הולך כמזרחו גמלא העין לפני
 מן המלך ומארץ ישראל הוא: וירד הגבול. כל שהגבול הולך מנסון לדרום הוא יורד והולך: ומחיה על כתף.
 עבר: ים כנרת קדמה. שהיא ים כנרת חוץ לגבול כמעבר והגבול במזרח ים כנרת ומסע יורד אל הירדן והירדן
 מושך וזח מן המסון לדרום כאלכסון וזכה לזר מזרח ומתקרב לזר ארץ כעשן כנגד ים כנרת ומושך לזר מזרחה
 של א"י כנגד ים כנרת פד שזפל בים המלח ומסע כלה הגבול כחולצותיו אל ים המלח שממנו החחלת מלך מקלט

חלוקת הארץ

זלח היום לכם שלכן וכו' לחם לפשעם פשעים וחלי
 כהעם. וקשה שחר שדורים גבולי פרו יסבל לזלח חזק
 ואמר שזל לפשעם פשעים וכו'. וכאלס בו לטול (מסוק נד) אל
 שר ילל לו שמה הגרל לו יחיס פכך דש"י שפכר סיכא פשעים
 פירוש לתורה אלהים

גְרַעַנְעֵץ וְאֵל אֲרָאָה גִּרְעֵרִין פּוֹן שֶׁפֶס צוֹ רְבִיָּהּ
 מִקְדָּם לְעֵין פּוֹן מִזְרַח וַיִּימַם צוֹ עֵין וַיִּירַד הַגְּבֹל אֹנוֹ דִיא
 גִּרְעַנְעֵץ וְאֵל אֲרָאָה גִּרְעֵרִין וַיְחַל עַל כַּתְּף יִם פְּנִינֵת
 קְדָמָה אֹנוֹ וְאֵל גִּרְיִיכִין צוֹ דִיא וַיִּימַם פְּנִינֵת אִין מִזְרַח
 וַיִּימַם: (יב) וַיִּירַד הַגְּבֹל הַיְרֵדְנָה אֹנוֹ דִיא גִּרְעַנְעֵץ וְאֵל
 אֲרָאָה גִּרְעֵרִין צוֹא דְעָם יְרֵדֵן וְהָיוּ אֹנוֹ וַיִּיעַר אֹיִם
 גְּעַנְג וְאֵלִין וַיִּין דְּעַר וְאֵלֶץ יִם וְזֹאת תְּהִיָּה דְעָם: וְאֵל
 וַיִּין דְעָם לְאֹנֵר לְגִבְלוֹתֶיהָ סְבִיב צוֹ אִיהֲרַע גִּרְעַנְעֵץ
 אָרוּם: (יג) וַיֵּצֵא אֹנוֹ מִשָּׁה הָאֵם גִּיבָאָמֶן דִיא יְרִדִין
 לְאֵסֵר אֹזוּי צוֹ וְאֵנִין וְזֹאת דְעָם אִין דְעָם לְאֹנֵר וְאֵם

שכיה לרין לכסוב אל המקום אשר וגו' והכרז מהלך שער
 סל"י סיכא פכך כזי שיקעסס וכו' כקודם שפלה הגרל לזלח היום
 מקום כלל ולח"כ כחשעס פקוס ונעשה ע"ז פקוס, והפח"ח
 ולז"ו אם לא היו לוקמים בני גד ובני ראובן שלקס כעבר סיכרן
 פירוש לתורה אלהים
 איהר ואלם ארבען מיט דעם גורל וואם נאם האם
 גיבאמען לחת צו געבין צו דיא ניין שבטים וחי
 הפסה אונ צו דעם הארבען שבט: (יב) כי לקחי דען
 עם האביון גינאבען דאם שבט ראובני לבית
 אבותם צוא דעם היוו פון וייערע פעמער ופסה אונ
 דאם שבט גר לבית אבותם צוא דעם היוו פון
 וייערע פעמער וחי פסה אונ דאם האלבע שבט
 קנשה וייערע ערבשאפט: (יג) שני הפסית די צוויי
 שבטים וחי הפסה אונ דאם האלבע שבט לקח
 גחלקם האביון גינאבען וייערע ערבשאפט מעבר פון
 די

קידומא מדנחא :
 פו ומליל יי עם משה
 למימר : יי אלין שמחת
 גובריא די יחסנו לבון
 ית ארעא אלעזר כהנא
 ויהושע בר נון: יי ורפא
 חד רפא חד משבטא
 תסבון לאחסנא ית
 ארעא : יי ואלין שמחת
 גובריא לשבטא דיהודה
 פלב בר יפנה :
 כ ולשבטא דבני שמעון
 שמואל בר עמיהוד :

קדמה מזרחתה : פ רביעי ששי כשהו מחוברין
 וידבר יהוה אל משה לאמר :
 ואלה שמות האנשים אשר ינהגו
 לכם את הארץ ארעזר הכהן
 ויהושע בן נון: ונשיא אחד נשיא
 אחד ממיטה תקחו ונהל את
 הארץ: ואלה שמות האנשים
 למיטה יהודה פלב בני יפנה :
 ומיטה בני שמעון שמואל בן

בעל המורים

בגין ונסי: (יו) אלס טפוס סלמטיס. ולפסי פסיס סלמטיס ואלס טפוס סלמטיס, לומר שגליס טפוסס ווליס טפפסיס: רש"י

דדומית מזרחית הרי סוכבת אותה לחרבע דוחותיה :
 (טו) קדמה מזרחתה. אל פני טעולס שהס כמזרח ס שנות
 מזרחית קרויה פניס וזמערבית קרויה חקור לסיק דרוס
 לעימין ופסון לשמאל: (יו) אשר ינהלו לכם. כשנילכם
 עי כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו פ ומחלק נחלת השבט
 למשפחות ולגברים צ ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון,
 ומה שהס עושין ויהי משוי כאלו עשאוט שולחס. ולא
 יתכן לפרס לכם זה ככל לכם שזמקרא שא"כ הי"ל לכתוב
 ינהלו לכם ויתלו ששמע שהס נוהלים לכם ק כשנילכם
 ובמקומכם, כמו (שמות יד) ה' יחלס לכם: (יח) לנהול

חלוקת הארץ

ש"י פ"ט מפספס וסר לכל פמר שלקוס חלקס פולו כל הי' לריך
 א"י כהפספס רכ כפי שיפור השפס פסות ומלי, וז"ש ואלס סלמטיס
 פמר טמחלו, וסיינו כפי שיפור סלריכיס למשפס פסות, ולכך
 אמר כי לקחו פסס בני רלובן וגו' וסיינו ככלך כל נפספס כ"כ
 יסר משיס שלס סיס לריך וסר, וזס פ"ט לפסיד ססידס א"י
 כהפספס עד דפספס כחסיני פקוס סלמטיס וסיינו כמו
 ליקומוס על התורה

לממה והנה פלב בן יפנה וכו'. די רבינו בחני שריבם
 פאר וואס שפייס גיב דער ווארס גישיא ביי די
 דריי שבטים והנה שמעון בגמתי, גאר ווייל פלב איז גינען
 דער גישיא פון שבט יהודה און פלב איז גינען פון די פובלים
 און ביי דיא פובלים שפייס אז אלע זענען גינען גישיאים,
 ווייסען מיר דאך שוין אז פלב איז גינען גישיאי, און ווייל
 דער גישיא פון שבט שמעון איז גינען און פלב איז גינען
 האם גישיאהו אזוי אנדערשט עבדיה און איז געטרעט גינעווארן,
 ווייל שוין גיב דיא טערה רופין דעם געמיינען גישיא אויף דעם
 גישיא פון שבט שמעון אפילו עס איז שוין אויפ'ס גינען איין
 אנדער גישיאי, און ווייל דער שבט בגמתי האם געווינדקט מיט
 פילקש בגבעה וואס דער גאנצער שבט בגמתי איז געטרעט
 געווארן און פון דעם און צוואנציג סוויגנד ויזען הוינדערט
 קענען שוין זענען גיב פער געבליבען גאר זעקס הוינדערט מעגן
 פשוין וריבער ווייל גיב די טערה רופין ויער גישיא מיט דעם
 דער גישיא פון שבט בגמתי האם גיב אקטונג גינעבין אויף זיין שבט זיי זאלן גיב פארוו וואס זיי האבן גישיאהו :

פירוש לתורת אלהים
 די וייט יודן ביי וריחו קענען אלהים צו: (פס) וידבר
 יי און גאם הם גירעם צו משה אזוי צו זאגן: (יז) אלה
 שמות דם זענן די קעמען פון די קענער אשר ינהלו ווס
 זאלין מאכין ארביין צו אייך דאס לאנד אלעזר הכהן
 אלעזר דער פהן יהושע בן נון און יהושע דער וזהן
 פון נון: (יח) ונשיא און אנשיא פון אימליקען שבט
 הקהן זאלם איר קעמען צו מאכין ארביין דאס לאנד:
 (יט) ואלה שמות און דאס זענען דיא קעמען פון דיא
 קענער לפס: ויהי צו דעם שבט יהודה פלב בן יפנה
 פלב דער וזהן פון יפנה: (כ) ולפס און צו דעם
 שבט שמעון שמואל שמואל דער וזהן פון עמיהוד:
 וייל
 דער גישיא פון שבט בגמתי האם גיב אקטונג גינעבין אויף זיין שבט זיי זאלן גיב פארוו וואס זיי האבן גישיאהו :

עמיהוד : כא למטה בנימן אליהו
 בן־בסלון : כב ולמטה בני־דן נשיא
 בקן בן־יגלי : כג לבני יוסף למטה
 בני־מנשה נשיא חניאל בן־אפר :
 כד ולמטה בני־אפרים נשיא קמואל
 בן־שפטן : כה ולמטה בני־זבולון
 נשיא אריצפן בן־פרנך : כו ולמטה
 בני־יששכר נשיא פלטיאל בן־עון :
 כז ולמטה בני־אשר נשיא אחיהוד
 בן־שלמי : כח ולמטה בני־נפתלי
 נשיא פדהאר בן־עמיהוד : כט אלה
 אשר צוה יהוה לנחל את־בני־
 ישראל בארץ כנען : פ חמישי
 לה * וידבר יהוה אל־משה בערב
 מואב עדי־יהן ירחו לאמר : ב צו

כא לשבט א דבנימין
 אליהו בר פסלון :
 כב ולשבטא דבני דן
 רבא בקי בר יגלי :
 כג לבני יוסף לשבטא
 דבני מנשה רבא חניאל
 בר אפור : כד ולשבטא
 דבני אפרים רבא
 קמואל בר שפטן :
 כה ולשבטא דבני זבולון
 רבא אריצפן בר פרנך :
 כו ולשבטא דבני יששכר
 רבא פלטיאל בר עון :
 כז ולשבטא דבני אשר
 רבא אחיהוד בר שלמי :
 כח ולשבטא דבני נפתלי
 רבא פדהאר בר
 עמיהוד : כט אלה
 פקיד יי לאחמנא ית
 בני ישראל בארעא
 דכנען : * וכליל יי עם
 משה במשריא מואב
 על ידגאדירחו למיבד :

בעל הטורים

(כז) אליהו בן כסלון . סוה אלדד וסופיג לו י"ד פ"ט הכנולח סנקלחט ב' לכוונות . [הוהן , ספסוס , דיבור , אמירס , לווי , משא . רש"י

את הארץ . שיהא נוהל וחולק אותה במקומי : (כט) לנחל את בני ישראל . שהם ינמילו אותה להם למחלקותיה : שמות הנשיאים

מלך למד , ששמוהו אמר ליסוד שיעזרו לעלמס , ויסודס אמל לשמוהו שיעזרוס כמלמסה , וגם כנימין סיס חלקי סס וסמוך ליסודה , כמו סממרו חו"ל סלנוס סיסח יולח סמלכו סל יסודס וכנסת סחלקי סל כנימין , לכך כסוכיס סלס סכיס ללה ז' סל חלר ז' , וסס יסודס שמוהו כנימין , עמסס די סמסס

מלכיס וגו' . כסוקיס סלו יס לנייק סני דקדוקיס , (ב) מ"ט סגני סכיס סלו יסודס שמוהו כנימין לא כתיב כסס סיכס סיש , וגו' ון ולסני כתיב ככל סמס סיכס סיש , (ג) כסכס יסודס וכנימין לא כתיב סיכס כני , וככלן כתיב סיכס כני , ונכסס די כסכס יסודס וסוספס כתיב די שמוהו ס"ז יסודס

פרוש להורת אלהים

שבט יששכר נשיא פלטיאל דער נשיא פלטיאל דער ויהן פון עון : (כו) וילמסה אונ צוא דעם שבט אשר נשיא דער נשיא אחיהוד דער ויהן פון שלומי : (כז) ולמסה אונ צו דעם שבט נפתלי נשיא פדהאר דער נשיא פדהאר דער ויהן פון עמיהוד : (כט) אלה ריא מענקמשין האמט נאמט גיקמסין צוא מוכין ארכין די ישראל כרצן כנען אין דעם לאנד כנען : (א) וידבר יי אונ נאמט האמט גירעמט צו משה כרביה מואב אויף דעם פלאץ ונאמט הייקמט ערכות מואב על ידו . ריחו

(כא) למטה בנימן אונ צו דעם שבט בנימן אליהו אליהו דער ויהן פון כסלון : (כב) וילמסה בני דן אונ צו דעם שבט דן נשיא דער נשיא בקי דער ויהן פון יגלי : (כג) לבני יוסף אונ צו רי קינדער פון יוסף למטה בני מנשה צוא דעם שבט מנשה נשיא דער נשיא חניאל דער ויהן פון אפור : (כד) וילמסה אונ צו דעם שבט אפרים נשיא דער נשיא קמואל דער ויהן פון שפטן : (כה) ולמטה אונ צו דעם שבט זבולון דער נשיא אריצפן דער ויהן פון פרנך : (כז) וילמסה אונ צו דעם

אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנּוּ לְלִוִּים
 מִנְחַלֹּת אֲחֻזָּתָם עָרִים לְשִׁבְתָּ
 וּמִגְרָשׁ לְעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנֵנוּ
 לְלִוִּים: וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשִׁבְתָּ
 וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבִהֲמֹתָם וְלָרֶכֶשׁ
 וּלְכָל חֵיָתָם: וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים
 אֲשֶׁר תִּתְּנֵנוּ לְלִוִּים מִקִּדְ הָעִיר
 וְחֻצָּה אֶלֶף אַמָּה סְבִיב: וּמִדָּתָם
 מִחוּץ לְעִיר אֶת־פְּאֵת־קַדְמָה
 אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת־נֶגֶב
 אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת־יָם וְ

ב פקיד ית בני ישראל
 ויתנו ללואי מאחסנת
 אחוזתהון קרוין למטב
 ורוח לקרויא סבביהון
 תתנו לקרויא: ג ויהיו
 קרויא? הון למטב
 וכו' ויהיו? הון לכערהון
 וקניניהון? וקניניהון
 חיותהון: ורוח קרויא
 דתתנו ללואי מטבת
 קרתא וקרא אלף אמין
 סחור סחור: ונתמשהון
 מקרא לקרתא ית רוח
 קידוקא תרין אלפין
 באמין ית רוח דרוקא
 תרין אלפין באמין
 וית רוח מערבא

ת"א ומנכוסים. נדרים פה מוס
 י: מ'ק' סע'ר. פירובין נל
 נו נ: מוסס כו: ומדחט מחון למ'ר
 אם פלס קרמס. פירובין נל נדרים נו מוסס נו:

רשב"ם

(ה) אלפים באמה. אלף אמה מגרש וחשאר שרות
 משל. מ"ל"ס, מ"ד, נכוס' (ס) ומדחט מחון למיר אלטיס
 נכוסס. סלפסיס אמס יסיו הון מע' אלמס ותיקיס, ווסו ומדחט

(ז) ומגרש. רוח מקום חלק חון למיר סביב לכחית לנו
 למיר וחין רשחין לכחית שס בית ולא לכמוס כרס ולא לזרוע

שמות הנשיאים

כלס חלקס סיו סמוכיס חמד כל חמד, ופ"י סיס נחלק לשני
 חלקיס יסודס וגיל, ונחמל שמשל חלס סיס נקרא יסודס,
 וכשאר סיס נקרא גיל, וכנס פמרו כנדרים (דף ע"ב) שאנשי
 גיל סיו קנפוליס, וסיו נודרים סכלס זס מנח, ואמרינן סחס
 סמוכיס פמרו סכלס זס מוס ורוליס לסחחמס כחלס, סיו
 סמוכיס כל חמד חלקו נכיש, לזס מרמו סכ' ככלס שס נכיש,
 כי פמרים לכמוס סלקיס סל עס סל נכיש, חון פיסודס שמשון

פירוש לתורת אלהים

פייא דעס ירדן גרדו לאמר אזויא צו ואנין: (ב) צו
 נעביס די ירדן ונתיי גיאי ואלין נעבען צו די לויס
 פון זייער ארבע ערים לשבת שמעט צו ויצען ויגדו
 אונ איין פלאץ ארום אימליקער שקאט זאלט איר
 נעבען צו די לויס פון שיינקייט ווענען: (ג) ותיי
 תרים אונ דיא שקאט ואלין ויין צו זיאי לשבת צו
 ויצן ויפגשקס אונ זייערע פלעצער נאל ויין צו זייערע
 בקמוה אונ צו זייער פארמענין ויקל ויהם אונ צו

מצות השם

(כ) [חט] [משס קמ] למס ללויס פרים נכס, כי סין למס חלק ונחלס כדון. שגמל לו פס פני יסדלס ונמוס ללויס נמנלס
 לחומס פרים נכס:
 ונתנו ללוים וגו' ערים לשבת וגו'. וקאס איז אצוה עשה די
 ירדן נענען גבאמין גינוארין זיי זאלן נעבן פון זייערע
 שקאטס צוויי אונ פערציג שקאטס צו די לויס אונ צו נעדר
 שקאטס אלס קען נעבן צוויי סויענד איילען ליידינגן פלאץ.

דיא ערשטע סויענד איילין וואס נעבן שקאטס זאל בלייבען
 ליידיג, אונ די אנדערע סויענד איילין זאל ויין נענציגט אונ
 נעשלאנגעס בויקער:

אֲרָפִים בְּאֵמָה וְאֵת פְּאֵת צָפוֹן
אֲרָפִים בְּאֵמָה וְהַעִיר בַּתּוֹךְ זֶה
יְהִיָּה לָהֶם מִגְרָשֵׁי הָעָרִים: וְאֵת
הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אֵת שְׁשֵׁי
עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶסֶם שָׁמָּה
הָרֹצֵחַ וְעַלֵּיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים
וְשֵׁתִים עִיר: כָּל־הָעָרִים אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אַרְבָּעִים וְשֵׁמֶנֶה עִיר
אֶתְהֶן וְאֶת־מִגְרָשֵׁיהֶן: וְהָעָרִים
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאַחֲזֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מֵאֵת הָרֶב הַרְבּוּ וּמֵאֵת הַמַּעֲט
תִּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נִחְדָתוֹ אֲשֶׁר
יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לְלוֹיִם: שְׁשֵׁי שְׁבִיעֵי כִּשְׁהֶן
מַחֲבוּרֵינָם וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דְּאָמַר:
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ

תרין ארפין באמין ונת
 רוח צפונא תרין ארפין
 באמין וקרתא במציעא
 דין יהי להון רוחי
 קרניא: ו ונת קרניא
 די תתנו ללוויא ית
 שית קרוי שזכותא די
 תתנו למיערב תמן
 קטולא ועליהון תתנו
 ארבעין ותרמין קרוין:
 ו כל קרניא דתתנו
 ללוויא ארבעין ותמני
 קרוין יתהון ונת רוחיהון:
 ו וקרניא די תתנו
 מאחזת בני ישראל
 מן פגיא תתנו ומן
 ועירי תוערון ובר כפום
 אחסנתיה די יתתנו
 יתן מקרויהי ללוויא:
 ו ומליל יי עם משה
 למימר: ו מליל עם בני
 ישראל ותימר להון

ה"א זה יהיה לכם. טיכונל 6א:
 יעלכס סקט. מכוס פ"ג:

בעל התורים

עתון לער: (ס) ינהלו. ג' בעס', סכא, ודקר לבסח עתון חטוס ינהלו, ככר חכמים ינהלו. חסר ינהלו לבסח עתון חטוס ינהלו דלונלי מלרים נחמלק סלון, וכן לבסח עתון חטוס ינהלו חכמים דנממסר רבדים סכא וזכר לבנו וקמני

שמות הנשיאים

סאדכר [לכר ילוו מלרים] עד דימו מביחא, ט"ב סון ספק
 סאנטיאס סלס סיו גדולים יוסר מנשיאי בני סלון, וידוע כי
 ט"ב סתתה סכא לנשיאי בני סלון סיו נשיאים חכמים וזכרם סוס

פירוש לתורת אלהים

ועקס ששעט פון דיא ערי מקלט: (ו) כל הערים אשר
 תבט ללוים אלע ששעט וואס איהר וועט געבען צו
 די לויים פארהיי: ואלין גיין אקט אונ פערציג ששעט
 אקט ויזא מיט ויערע פלעצער: (ח) והערים דיא
 ששעט וואס איהר וועט געבען פון דיא יודין פאת
 פון אשבת וואס האט פיל פלדער זאל קען פיל
 געטען ופאת פקט אונ פון אשבת וואס האט ווייניג
 פלדער פאגיס וואס איהר ווייניגער געטען
 פלדער נאך גיין וירושא וואס ער האט גיארבט ון
 זאל ער געבן פון זיינע ששעט צו דיא לויים:
 יוס דבר ון אל משה לאמר אונ נאט האט גרעט צוא
 משה אונ האט צו איהם אזוי גינאנט: (י) ובר רייד

אונ איהר צפון זייט צוויי מויענד איילען פלוקר
 די ערשטע מויענד איילן וואס איז נאהבט צו דער
 ששעט זאל גיין ליידיג פון שיינקייט וועגן אונ די
 אנדערע מויענד אלין ואלין גיין צו פל דער אונ
 צו גיין גערנער ווער פקט אונ דיא ששעט זאל
 גיין אין מויען נח דאס ואלין גיין די לענג פון דיא
 פלעצער פון דיא ששעט: (י) ונת הערים אשר תבט
 ללוים אונ די ששעט וואס איהר וועט געבן צו די
 לויים זאל צווישען זייא גיין דיא ועקס ששעט פון
 אנארונג וואס איהר וועט געבן לויט דער רוצח
 וואס דרנה אקענטש גיט ווילענדיג זאל אהין
 אנטלויפען וועלכט אונ צו זייא זאלט איהר נאך
 געבען צוויי אונ פערציג ששעט פלוקר חוין די

אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
 אֲרֻצָּה בְּנֶעֱן : י" וְהִקְרִיתֶם לְכֶם
 עָרִים עָרֵי מִקְלַט תְּהִינָה לְכֶם וְגַם
 שָׁמָּה רִצַּח מִבְּהֵנְפֶשׁ בְּשֹׁנָה :
 י" וְהָיוּ לְכֶם הָעָרִים לְמִקְלַט מִגֹּאֲר
 וְלֹא יָמוּת הַרִצַּח עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי
 הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט : י" וְהָעָרִים אֲשֶׁר
 תִּתְּנוּ שֵׁש־עָרֵי מִקְלַט תְּהִינָה

ארי אתון עברין יה
 ירדנא לארעא דבנען :
 י" ותמננו לבון קרוין
 קרוי שיוכתא יהוין
 לבון ויערוקלתמן קמולא
 דיקמול נפשא בשלו :
 י" ויהוין לבון קרויא
 לשיוכתא מנא דמא ולא
 ימות קמולא עד דיקום
 קדם בנשהא לדינא :
 י" וקרויא די תמנן שית
 קרוי שיוכתא יהוין
 ת"א והיו לכם הערים למקלט
 שש ט : עד צערו : שש ט :
 שש פרי : שש ט :

בעל המורים

רשב"ם

בכמה: (י"א) כפר שח מקלט כמיב ט' פטעים למקלט שקלט ולא רשוי

וכרמים : (יא) והקריחם . ויומנחם : שפתי חכמים

הא כילד חלפים הוא נוחן להם סביב ומהם חלק הפנימים למגרש והמיונוים לעדות וכרמים : (יא) והקריחם . אין קרייה חלא לשון הזמנה , וכן הוא חומר (בראשית כו) כי הקרה ה' אליהן לפני : (יב) משגאל . מפני שגאל הכס ר שהוא קרוב לנרצה : (יג) שש ערי מקלט . (מכות ט) לא היו קולטות עד שנכתרו ש שלש עתון יהושע בחרך

מניד שאע"פ שהכדיל משה במיוו נ' ערים צעבר הירדן כתיב לכם חלא נשכילכם : ר כנזמר מנולא פי' מפני גואל הכס ומפני ואולי כי מקרי גואל הכס להיות ששכ גואל נוסל על גואל הכולל כעל גואל הברכה פירשו הכיב ואמר שסוף קרוב לנרצה : ש ר"ל ל' למכת פניו סא מדכתיב אמרו אט שלש המדים חסנו וגו' ש"ג דשס סס חלא לומר לך שאלו היו קולטות חלא עד מניד שאע"פ שהכדיל משה במיוו נ' ערים צעבר הירדן

שמות הנשיאים וערי מקלט

וכיון שלא הסכימו שיהיה בכך גולה ואינו נכבד , וכן לענין המלוח סכל הויו בלב ששכ ששכ מולא ולא נסביון כס כלבו לעשות לשם שמים אין שכרו גדול כ"כ . שילפך החכם שיהיון במלות נעסוים נשס שמים , ורין חורס להיות זולה בשגנה גולה שכן מלינו בפרס כחלשון ש"ה (סבלס ליה) זכור חמתיך י' וחסדיך כי מעולם סמס , אמר דוד לפני הקב"ה רכש"ע רחמיך וחסדיך הם על הירוח סחמה מדין לו פרי מקלט וגולה שס כיון שלא סרד במיוד ואינו ראוי לגיזח וסוקן , סרחמיס מעולם סמס שכן עשיר לחדס כרלשון ססכיס מיסה לכל הדוכות ורחמה עניי נסיוות גולה , ששכמ (בראשית ג) מנלסהו' מן עין , וכתבי (שס) . ויגדס אט חלדס , לכך נלמר זכור חמתיך ס' וחסדיך כי מעולם סמס

דור חש , כסוב כסס בני , למטס בני דן נשיא , וכן כלס הנשיא סיה לפי דורו , והס סיו נקולס בני , בחורים , וגס הנשיא סיה צערכס , אכל נשיא שכס יסודה סיה נשיא זקן , כלכ לא יסיה סיה נשיא לשכס יסודה אשכ יולא מאגריס , ע"כ לא כתיב חללו בני , וגס נשיא כנימיו סיה נשסיס סוקן מילולו מלריס , כי חלידד סול חלידד , אשכ חלידד ועידד סיו מלילי בני ישראל , כע"ש סוקר על חבורה , ע"כ גס חלא כנימיו לא נכתב בני [ד"ס] : (יא) וגס שמה רולח מכס נסס בשגס וגו' . הליס סהירג נסס בשגנה גולה נערי חוקלס , אכל אינו חייב מיסה כיון כלא כרנו בעיוד , סדין סיה יורה שכלכ עיקר חלדס ועיקר כל חלל ס וכל העבירות וע"כ סול כעכס בעלות ולס כמיסה לפי שכל סיה נכו בססכמה חלריסה ולין חייב סהונס כמיסה עד סיויו הנוף וסכל משותפון בלוחס לריסה , סנוף כמנומחו וסכל ככונחו ,

פירוש התורה אליהם

ווי'ענדינו : (יב) והיו לכם הערים אונ די שמועט זאלין ויין צו אייך למקלס צו אנגרינונג בנולא חקם ספן דעם בלוחס פריינד ולא וועט גיט ווערן גיטיימס דער רוצים ער ביו ער וועט שמיין צום מושפט פאר דער דניגס : (יג) והערים אשר היתו אונ דיא שמועט וואס איהר וועט געגען שש ערי מקלט התינה לכם זאלין

צו די וירדן ואמרת אליהם אונ דוא זאלקטם זאגין צו ויניא כי אז איהר וועט איבער סארין דעם ירדן אינה גנגן צום לאנד בנען : (יא) והקריחם זאלקם אינה אן גרייטעם צו אייך שמועט , ערי שמועט זאל אנשר נונג זאלין ויניא צו אייך ויין וואס , עכס זאל אהין אנמלויען דער רוצים וואס חרנה אקענטלש גיט

מצות השם

(יב) [מע] (ללו לרס) שלא להכין למי שככר עשה מעשה כע הכולל עד עמול לפני העדה נמשס :

ולא ימות הרוצח וגו' ודאס איז אמצול לא תעשהו דער דין איז און סען נעהם איינער הרנה אפגעניש סאר פון אים גיט רינגן אן אפשיפט נאר פון פון איהם גריינגען פאר די דיינים

לְכֹן: יִית תַּלְת קְרוּיָא
 תַּתְנֹן מַעְבְּרָא לִירְדְנָא
 וַיִּת תַּלְת קְרוּיָא תַּתְנֹן
 בְּאַרְעָא דְבָנֵן קְרוּיָא
 שְׁזִבְתָּא יְהוֹנָן: 10 לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוֹרָיָא
 וּלְתוֹתְבִיאָדְבִיבִיכוּיְהוֹנָן
 שְׂיִת קְרוּיָא הָאֵלִין
 לְשִׁזְבָא דְמִיעַרְק דְחָמֹן
 כָּל דִּיקְמוּל נִפְשָׁא בְּשָׂלוּ:
 11 וְאִם בְּקָאן דְּפְרוּלָא
 מַחְדָּי וְקַמְלִיָה קְמוּלָא
 הוּא אַתְקַמְלָא יִתְקַמְלָא

ת"א טפ שלש ספרים. טס: לכני ישראל. טס: כעננה. טס: 11
 רשבים

(יד) את שלש הערים תתנו מעבר לירדן. אותן הכריל משה בחייו, כדכתיב, אז יכריל משה ו שפתי חכמים

שיסיו כל השש עירי: ת וס"ה וס"ו עירי מקלט לא היו קולטות
 אלא שונגין ולא מוידין וס"ז למס סיה לריך נגלנד נלכס עירי
 מקלט דס"ל דנסיפי דולמיס ר"ל שונגין דלין טסט דכר ס"אן
 כל דכסי' וי"ל דולמי מוידין היו אכל לא היו סס
 עדים ואמרו שונגין סנו לכך היו לריכין שלש עירי מקלט, רס"ס.
 וע"ל דסייבי כענין שפי' כס' שפסיסי' מל וסלסיס' אס' לוד
 שפסיסי' מומון לטוקר אחר כו' ס"ז לסייבי שטנין סס לפי ססיו
 סרסיס דולמיס נגלנד ססיו מוידין מומון נלכס ס"ל ר"ל נגלנד
 שונגין בלא עדים מס משס ספסיסי' מומון נלכס ס"ל סיו סרסיס
 ולסון שונגין שפסי' סורנין וסון ספסיסי' שונגין כגון שיוסיסי'
 חסס ספולס כענין שפסי' סס וס"ז ספסיסי' נכרנו וספסיסי'
 סיו גולין סס נגלנד לערי מ"ל. לכך לריכין שלש עירי מקלט
 נגלנד כמו ככל א"י: א פסיסי' ל' אס"ב ב כסיסי' ר"ל כסיסי' מוכ:
 ג כעננה ע"ס וסס כענין וס"ל נגלנד וס"ל אס"ב ר' וס"ל או כענין סן
 וס"ל סס כענין וס"ל נגלנד וס"ל אס"ב כענין וס"ל אס"ב כענין
 סלכר כענין סס הוא מל שונגין אס"ב נגלנד וס"ל אס"ב כענין
 וכל כענין סלכר סס הוא מל שונגין אס"ב נגלנד וס"ל אס"ב כענין
 אס ס"ס מל שונגין אס"ב נגלנד וס"ל אס"ב כענין וס"ל אס"ב כענין

כענו (ספרי): (יד) את שלש הערים וגו'. (מכות ט)
 אע"פ שגארץ כענו ע' ספרי וכל חיץ אלא שנים וחצי
 השנה מנין עירי מקלט שלהם משום דנגלנד נכסיי' דולמיס
 דכתיב (הושע ו) נגלנד קרית סועלי און עוקובס א מדס:
 (טו) ואם בכלי ברזל הכהו. חיץ זה מדבר בהורג בשונג
 [הסמוך לו] אלא בהורג במויד וכל ללמד שההורג בכל
 דבר לריך שיהא בו שיעור כדי להמית שנאמר ככולם אשר
 ימותו בו, דמחרגמינן דהיא כמסת ב דיומת בה חוץ מן
 הכרזל שגלוי וידוע לפני הקב"ה שהכרזל ממית בכל שהוא
 אפי' מחט לסיכך לא נהגה בו תורה שיעור לכחוב בו אשר
 ימות בו, וא"ת כהורג בשונג הכחוב מדבר ג הרי הוא
 ואמר למטה או בכל אפי' ד אשר ימות בה בלא ראות וגו'
 למד על האמורים המעלה שכהורג במויד כחובו מדבר:

ע"ס לחייו סו כסיסי' וגו' סד וסס כפסס וגו' זכ וססי מייבי
 דעת זקנים טבעלי הרוספוס

(יד) טפ שלש ספרים מעבר לירדן וספ שלש ספרים דלרן כענו.
 וכמק' גל דמכות מקשה כעבר סידרן חלה ובאין ישראלי
 סלס, ומשני נגלנד ססו מעבר לירדן שיוסי' דולמיס, דכתיב
 נגלנד קרית סועלי טון עוקובס מדס. א"ר אלעזר ססיו מוקיסי'
 לכהו נכסיסי', וקיש' מלי ק' מסי וסל לא כעני עירי מקלט אלא
 לכוסיסי' בשונג, ונגלנד דכסיי' דולמיס דקאמ' סייבי במויד.
 וי"ל דכיון דכסיי' דולמיס במויד ספסיסי' מלי סס דולמיס

פירוש לתורת אלהים

ירדן וענן ניוען פיל גזלנים דרוס האט מען
 דארטען אויך באדארפט דרייא שפעט עירי מקלט
 תהיינה ויי: זאלין זיין שפעט פון אנגרינונג: (סו) לכני
 ישראל דיא עירי מקלט זאלין זיין צו דיא יודין אונ
 צום פּרעסדען אונ צום אלט גיועסענעם בתקם
 צווישען זייא תהיינה זאלין זיין שש די זעקס שפעט
 למקלט צו און אנגרינונג לטס שפה צו אנגלוויפען
 דארטען לא סיה נכסי' בענן אימפליקער וואס דער
 שלאקט אקענטש גיט וויילענינג: (סו) וואס אונ
 אויב אקענטש נועט דער שלאקטן דעם אנגערין

צו אייך זיין זעקס עירי מקלט: (יד) את שלש הערים
 דרייא שפעט תתנו מעבר לירדן זאלם איהר געבען
 אויף יענער זייט ירדן ואת שלש הערים אונ דרייא
 שפעט תתנו זאלם איהר געבין אין לאנד כענו
 אפילו אויף יענער זייט ירדן וענן נאר גיוען
 צווייא ספקים מיט אהאלקען שפקט אונ אין דעם
 לאנד כענו וענן גיוען זיין שפקים מיט אהאלקען
 אונ אז אין דעם לאנד כענו אונ גיוען גיוען דריי
 עירי מקלט דארף און יענער זייט ירדן כענו
 זיין זיין שפקט דער הירוצ' און אויף יענער זייט

יִמַת הַרְצָח: " וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-
 יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ וַיָּמַת רֹצֵחַ הוּא
 מוֹת יוֹמַת הַרְצָח: " אוּ בְכָלִי עֵץ
 יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ הִכְהוּ וַיָּמַת רֹצֵחַ
 הוּא מוֹת יוֹמַת הַרְצָח: " גַּאֲר הָדָם
 הוּא יָמִית אֶת-הַרְצָח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ
 הוּא יָמִיתֵנוּ: " וְאִם-בְּשֵׁנָאָה יִהְיֶה
 אוֹ-הַשְּׁלִיךְ עָלָיו בְּצַדִּיהָ וַיָּמַת:
 כ"א אוּ בְאִיבָה הִכְהוּ בִידוֹ וַיָּמַת
 מוֹת-יוֹמַת הַמַּכָּה רֹצֵחַ הוּא גַּאֲל
 הָדָם יָמִית אֶת-הַרְצָח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ:

קטולא : יי ואם באבן
 דמתנשבא בידא דהיא
 כמיסת די ימות בה
 מחתי וקטליה קטולא
 הוא אתקטלא יתקטל
 קטולא: יי או במאן
 דאע דמתנסב בידא
 דהיא כמיסת די ימות
 ביה מחתי וקטליה
 קטולא הוא אתקטלא
 יתקטל קטולא: יי גאל
 דמא הוא יקטול ית
 קטולא פד אתחיב ליה
 מן דינא הוא יקטליניה:
 כ ואם פסנאה דחתי או
 רמא עלוהי פכמנא
 וקטליה: כ"א או פדכבו
 מחתי בידיה וקטליה
 אתקטלא יתקטל מחתי
 קטולא הוא גאל דמא

ח"א 16 בלויס. סנסדרין מו טד: מוט יומט סמס. גליעטל 66 סנסדרין מו טס נג טע
 נ: 10 גולל סוס. טס טס:

יקטול ית קטולא פד אתחיב ליה מן דינא:

בעל השורים

יסקנ הנפש שיש לס חמש שנים: (ח) בלכן. ג' הכל. ולירך
 וסכס ליש לס רססו בלכן. בלכן סמל. וסכס ליש לס רססו
 שפתי חכמים

לכן ומיירי נשי כשנגזר אלף לגד על האמורות למעלה כו: ח"א ט"ס
 וסכס לחיב בלכן די וסכס"י שיש בו מלך די כלומר שיש בו כדי
 להמית, ו"ל דמד לנגזר שיסל בו כדי לסמית כמס וחד שיסל
 בו כדי לסמית כזריקס דספמית יש בו כדי לסמית כמס ולין ט
 כדי לסמית כזריקס וסס זקנו וסמית בו ס"ל דחייב קמ"ל דהיינו
 חייב עד שיסל בו כדי להמית כזריקס, וכזה יסמית מה שכתב
 סכס"ס ולא דמסי בו: ו' לסי שמדכס לכן בעידו כמו סכס"י
 בו שיעור כדי להמית: (ט) בפגעו בו. אפי' נתון ו ערי מקלט: (כ) בצדיה. כתרנומו ככמנא, כמארכ:

פירוש לתורת אלהים

מיט איין איינערנע פלי גיסת אונ ער וועט ווערן
 גייט ער וועט איהם הרנגן ווילענדיג רוצח הוצח הוא
 איז ער ארוצם מוח קוקט דעם רוצח סיקה: (י) ואם
 באנן די אונ אויב מיט אנרויקען שמיין וואס, ער
 האלט איהם מיט דעם גאנצין האנט אשר וואס
 מען קען מיט דעם שייטען התי האט ער אים גיש-
 לאנין גיסת אונ ער איז ווארין גייט רוצח הוא איז
 ער ארוצם יסת זאל ווערין גייט דער רוצח:
 (יח) או בכלי ארער מיט איין הילצערנע בלי וואס
 ער האלט איהר מיט די גאנצע האנט אשר ימות בו
 קען קאן מיט דעם הרנגן אפענקש רוצח הוצח הוא איז ער
 ער איהם גישלאנין אונ געברנת רוצח הוא איז ער
 ארוצם יסת זאל מען דעם רוצח הרנגן: (יט) זאל

הדס דער פרוט פריינד הוא ימית ער זאל שייטין
 דעם רוצח פגעו בו אז ער וועט איהם באגענענען
 הוא ימית זאל ער אים שייטין פלובר וואו ער וועט
 איהם באגענענען אפילו אין ערי מקלט פגעו ער
 איהם הרנגן: (כ) ואם פסנאה אונ אויב ער וועט
 דורך פיינרשאפט איהם אשמופ געבין או השליך
 אדער ער האט אויף איהם געווארפין ווילענדיג
 גיסת אונ ער וועט ווערין גייט: (כא) או באיך
 אדער מיט פיינרשאפט האט ער איהם גישלאנין
 מיט זיין האנד גיסת אונ ער איז גינוארין גייט
 מוח זאל ווערין גייט דער וואס האט גישלאנין
 רוצח הוא ער איז ארוצם זאל הדס ימית דער בלוט
 פריינד זאל שייטין דעם רוצח פגעו בו אז ער

כנ ואם בפתח בלא דבבו
 דחיה או רמא עלוהי כל
 מאן בלא כמן ליה :
 כנ או בכל אבנא דהיא
 כמיסת די ימות בה
 בלא חזי ורמא עלוהי
 וקמלה והוא לא סני
 ליה ולא תבע בישמיה :
 כנ וידונן בגשתא בין
 סחיא ובין גאל דמא על
 דיגיא האליו : כנ וישובון
 בגשתא ית קמולא מיד
 גאל דמא ויתיבון יתיה
 בגשתא לקרית
 שיזבותיה די ערק לתמן

כנ ואם בפתח בלא דבבו
 דחיה או רמא עלוהי כל
 מאן בלא כמן ליה :
 כנ או בכל אבנא דהיא
 כמיסת די ימות בה
 בלא חזי ורמא עלוהי
 וקמלה והוא לא סני
 ליה ולא תבע בישמיה :
 כנ וידונן בגשתא בין
 סחיא ובין גאל דמא על
 דיגיא האליו : כנ וישובון
 בגשתא ית קמולא מיד
 גאל דמא ויתיבון יתיה
 בגשתא לקרית
 שיזבותיה די ערק לתמן

ת"א ואם כמסת. סם כריותו ט. כלל לכות. דלכיס טו פח כ"ק סו מכות ט. ויפל עליו. מכות ז. וסול לא לויב. סנהדרין כט. ושפטו ספדס. סמסיו יב ל"ס טו מסהדרין ג ט"ב טז. וכלילו ספדס. סמסיו יב ל"ס טו מסהדרין ג ט"ב טז.

בעל המורים

ולעמוד ולא ויכל כ' ס' סדפו : (כנ) ויפל. ג'. ויפל עליו ויפס.
 ויפל בקרב מניסו, ויפל ס' אלסיס סדפס. כדסיס סדפס
 ויפס מנח סדפס ססו עליו ס' אלסיס סדפס ססו ס' יריס
 שיכד ויפל על רכסס וסו ויפל עליו ויפס ס' אלסיס סדפס
 כדסיס

שפתי חכמים

למיל ואם לא סמיהו כ"ד ונלס לערי סקלס סלל כדסו כ"ד
 ימות אומו ספי' סור כרי סקלס דל"כ ל"ל כסננו טו סל ככ
 כסיכ גולל סדס ימות סח סלולס : ו סני סכולט סוסספ סלס
 סכסו ויפס סללס כליס דכוס סס סכר ימות כלוער סלל כלס
 עיפסו ולין סדכר כן ככ כ"ל סלל כלס כסכסו ויפס סכולס
 זס ססוסספ סיס ססללל לו ככל סכנ סכס סכככ כ' סיס כ"ל
 סכנ מניע"ל : לו ככונ סיס מעגל כסעגלס וסלס עליו וסכנחו לו

פירוש לתורת אלהים

וויילענדיג אוןארך גיטאדן אויף איהם היפל עליו אונ
 דער שטיין איז ארויף גיפאלין אויף איהם יימות
 אונ, ער איז דער פון גינוארין גייטיט ויזא אונ
 דער רוצח איז איהם גאר קיין פיינט גינען ויא
 מבפש רעטו אונ ער האט גיט בגערט יוין שלעכץ :
 (כד) וישפט העדה ואליו דיא עדה משפטין בין הפכה
 צווישען דעם רוצח אונ צווישען דעם גואל הכס
 על המשפטין החלה אויף דיא דאויגע משפטים :
 (כה) ויצילו הקדח ואליו דיא עדה מצילו ניון דעם
 רוצח סיד פון דעם גואל הכס וישכיבו אונ דיא עדה

מצות השם

מקלס, סלעטר וסכיוו אומו ספדס סל סיד מקלסו :
 לויפין אין איינע פון די שפעס, דריבער איז גינען דער דין
 אז איינער האט געהרגט אפגעקומט אונ ער איז אנגלאסין אין
 איינע פון דיא שפעס האבין בית דין געשיקט סעקשיון פון
 גאל אים בריינגן צום בית דין אונ פון דעם פון אים געקארטשט
 דיא נאך ויזא אויף ער האט דעם מעקמש געהרגט, אונ אייב
 ער האט סאקן דעם מעקמש געהרגט אום נערין האבין בית דין
 איהם צוריק געשיקט אין די שפאס ווא ער איז אמיין אנגלאסין

(כס) [תי] (פסה קמא) להלויס מכה נפש כנסנה מתיכו למיר
 והשיבו אומו העדה וגו' והאם איז אפצול עשוה דער דין איז
 קען דיא יודין נענטן אריין געקומען אין ארץ ישראל
 קאמין ויזא געמוט געבין דרייא שפעס אין ארץ ישראל אונ
 דרייא שפעס אויף די אנדערע יוים ירדן, ווער עס וועט הרגן
 אפגעקומט אונגעריין גאל אנגלאסין אין איינע פון די שפעס,
 וועט פון איהם גיט סארין הרגן גאר ווייל עס קען דאך ניון
 איינער וועט וויילענדיג הרגן אפגעקומט אונ וועט אייך אפס-

אֲשֶׁר־נָם שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד־מוֹת
הַבְּתֵן הַגְּדוֹל אֲשֶׁר־מִשַּׁח אֶת־ו
בְּשִׁמֹן הַקֹּדֶשׁ: כו וְאִם־יֵצֵא יֵצֵא
הַרְצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר
יָנוּם שָׁמָּה: כז וּמִצָּא אֶת־ו גֹּאֵר הַדָּם
מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וַרְצֵחַ
גֹּאֵל הַדָּם אֶת־הַרְצֵחַ אִין לֹו דָם:

ויתב בה עד לימות
בהנא רבא די רבי ימיה
במשח קודשא: כו ואם
משח יפוק קטולא ית
תחום קרית שזכותיה די
ערק לתמן: כז וישבחה
נאל דמא מברא לתחום
קרית שזכותיה ויקטול
נאל דמא יתקטולא לית
ת"א וישב בה. סנהדרין יא פסוק
י"א י"ב: וס' י"א י"א ס"א
מכוס י"ב: וכלה גלגל דס"ג ע"ס י"ב:

בעל הטורים

כדאיפא בעדרש לדיקום וכולים ומלים מיד כספיים ויודים
למספן ומסונוים וכולים עד שלשים יום, וזכו יופל ס' שלשים
מדרגה שמדרגה כסלם עליהם וישנו עינת פולס: (כס) עד מוס
מכוס כנדים וחדד כ"ג שבכר כלס משיכר אלס סרוולס בעשיסק:

רש"י

מלייה מ אינו גולה: (כה) עד מות חכהן הגדול. שהלא
בה להשרות שכילה בישראל ולהאריך ימיהם, והרואה בה
למלך אח השכינה מישראל ומקצר את ימי חייהם, אינו
כדאי שיהא לפני כהן גדול. ד"ה לפי שהיה לו לכהן גדול
להתפלל ו שלא תארע תקלה זו לישראל כחיייו: אשר משח
אורתו בשמן הקדש. לפי פסוקו מן המקראות הקדשים
הוא שלא פי' מי משחו בו אלא כמו אשר משחו המושח אותו
בשמן הקדש. ורבותיו דרשוהו במסכת מכות לראיית דבר
ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומנו אחר תחתיו
משח אותו וכי הוא משחו לכהן או הכהן משח אותו אלא
מכאן (כו) אין לו דם. (מכות ז) הרי הוא כהורג את המת

רשב"ם
(כה) עד מות חכהן הגדול. למו פשוטו כל ימי
השופט הגדול, דוגמת אמריו לא
פחה
סכסן הגדול. ג"ס כסן גדול דם', לומר אחד כ"ג שנעשה ואחד
שפתי חכמים

ססיכ מעשלה בחיבתו ונסלה עליו או ססיכ יורד כסולס ונפל עליו
וסכנו סכי: זס גולס: מ ססיכ מושך למעלה כמעולה ונסלה עליו
וסכנו סיה דולס בחכיה ומספן סחבל ונפל עליו וסכנו סיס
עולס כסולס ונפל עליו וסכנו ס"ז אינו גולה ס'י' משום דכל
אלו דרך עלייה סס ולא סיה לו לוסר: י' ר"ל דלמסר כלשון
קספ פדככיה עד מוס סכסן הגדול מניד לך ס'י' מרוח סכרין
ימיס אחר שפס כסן הגדול לבי סכ"ג ימוס מסרס ונפסכ
לפי ססיס כו', וכלי ר"ל קסס אלס סכ"ג כפס על שלס
כספלל למס ימוס סרוולס לביסו מלרי מוס סכ"ג, ל"ס גס עסס
לכספן: ב דקלס מעסע דלולס מעסע ל"ג כשמן ספספס כך

ולאחר מלאן נגמר דינו חוזר כמיתתו של שני שנא' אשר
להביא את הנמשח בימיו שמחירו כמיתתו (מכות יב):

ליקוטים על התורה

וכחו וישב בה עד מות חכהן הגדול. דער בלי יקר שבייבט
פאר וואס זאל דער רוצח גיין אהיים ויען דער
כהן גדול וועט שפארבין, וייל דאס איז מדה כנגד מדה וייל
דער כהן גדול האט גיט גיבעטן יום כפור עס זאל גיין שלום
צווישען מענטשן אונ עס זאל איינער דעם אנדערן גיט הרגנ
אפילו אונ גערין אויך גיט, דריבער וועט אייבער דער רוצח
געטין אויף דעם כהן גדול ער זאל געשווינד שפארבין, ער
זאל קענען גיין אהיים, וייל דער כהן גדול האט גיט גיבעטן
פאר די יודן אדער ער קאם גיבעטן אונ זיין חפלה איז מיט
אן ענטשען גינארין אוי ער גיט ווערט צו זיין אפון גדול:

אונ דער רוצח קומט אפ טאהן דיא שכינה אונ
גיט ווערט ער זאל קומען פאר דעם כהן גדול: (כו) וואס יצא
אונ אריב דער רוצח וועט ארויס גיין אה בגל פון דעם גרענעץ עיר מקלוט פון
דער שטאט פון זיין אנגרינג אונ איש וואס ער איז
דארט אנגלאפין גינארין: (כו) וסצא אורו ואל הים
אויסקער דער שטאט וואס ער איז אהין אנגלאפין גינארין ויצא אונ
דער גואל הים וועט איהם קעפען מיין
דעם רוצח איז קומט איהם קיין שפראף ווארום עס איז גלייה
וויא ער הרגת אטוישן מענדיש:

מצות השם

אונ דארט קאם איהם קיינער גיטארט הרגנ. אונ אין דיא
שטאט איז דער רוצח קומען גיין דער כהן גדול אוי וישפארין
גען נאך דעם כהן גדולס שפארבען קאם שוין דער רוצח

געקענט קוסען אהיים אונ אין דער היים קאם מען איהם
אויך גיט גיטארט הרגנ:

ליה דקמא: כח ארי בקרית
 שיו בותיה יתיב עד
 דימות פהנא רבא וכתר
 דימות פהנא רבא יתוב
 קטולא לארע אהסמניה:
 כס ויהוין אליון לבון לגזרת
 דין ד דריכון בכל
 מותבניכון: ל כד דיקמול
 נפשא לפום סהדין יקמל
 ית קטולא וסהיד חד לא
 יסהיד פאניש למקמל:
 לא ולא תקבלון קמון עד
 איניש קטול די הוא חיב
 למקמל ארי אהקמלא
 ת"א כי כתיב מקלט. ס י"א י"ב זכתי
 קט: ואחרי מות הסנס סנדול. מכוס
 י"א: ישכ ככל. ס"ג י"ג: וכו' א"ס.
 יבמות ו סנהדרין לס מכוס ז: כל מכס נפש.

כח כִּי בָּעִיר מִקְדָּשׁוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת
 הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן
 הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרִצָּח אֶרֶץ־אֲרָץ
 אֲחֻזָּתוֹ: כִּם וְהָיוּ אֲדָה לָכֶם לַחֲקַת
 מִשְׁפַּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
 כִּלְי־מִכָּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצָה
 אֶת־הָרִצָּח וְעַד אֶחָד לֹא־יַעֲנֶה
 בְּנֶפֶשׁ לְמוֹת: לֹא וְלֹא־תִקְחוּ כִפָּר
 לְנֶפֶשׁ רִצָּח אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לְמוֹת

רשכ"ם
 כמכוס נפש. סנהדרין מו: אשכ סוף. כ"ק סג סנהדרין לו מכוס ז:

פחה ביחה: (לא) ולא תקחו כופר. לא יפטר בממון.
 בביריתא דרבי אליעזר סובר שהיה בכלל ויצא מן
 הכלל ללמד על חביון יצא תקחו כפר לגנש
 רש"י

סאין לו דס: (כט) בכל מושבותיכם. למד שהלא
 סנהדרין (קמנה) ונהגת כמותה לארץ כ"ז שנהגת ל כח:
 (ל) כל מכה נפש וגו'. הכה להגום על שחכה את
 הגוף לפי עדים ירצה. שיעידו שנמויד ז ובהרעה
 הרגו: (לא) ולא תקחו כפר. (כמוכות לו) לא יפטר ס

דעת וקנים מבעלי התוספות
 (כח) כי כתיב מקלטו ישכ עד מות הסנס סנדול. ששכ לדי שלא
 יסיו סקלטו מננים על הכסן סנדול כשירלו סנדול יולא
 סון לעיר מקלטו וסומיכס סלוי זס ססג ססס וסין כסן סנדול

רוצה וגו' והלא הריגת רוצח בכלל כל העונשין ולמס
 יצאת ללמד על שאר עונשין ומה הוא מלמד עליהם
 לרוצח אין לוקחין כופר אבל לשון ענין לוד ורגל לבויה
 שפתי חכמים

ל"ל דען סנהדרין כ"ז: ל דכתיב כס' סוססיס וסילת אל סהקוס
 סלמד סהקוס גורס כלומר סומן סססכדרי גדולס סכירוסילס
 יוסכין סכסס סגניס כ"ד סכס"ל וכלל סהקוסות סהכין ס ס"ל
 סכילס על סססס אל סססס: ג ס"ו סכ"ו זס סקל סקל סללו
 סמר כל ססס ססס ססס ססס ססס ססס ססס ססס ססס ססס
 סמר סיעידו סססס וסססס ססס: ס ס"ו וסקל סקל ססס

עושה זו נקמה וכו' וזוהי סדרת כל כדכתיב וכלת אל הכסן אשר
 יסיס כיעיס ססס, אלל כססס ססס סססס אל ססס על ססס
 ססס סססו ל סס סססו סססו ססס ססס ססס ססס ססס ססס

פירוש לתורת אלהים

אֲרָץ יִשְׂרָאֵל: (א) גַּל אֵיטְלִיקְעָר וְנָאם קוֹמַט הַרְגֵנָן
 אַוּוּיָא אֶמְעַנְטִישׁ סַכְּה נֶפֶשׁ וְנָאם עַר הָאֵם דְּעַר־
 שְׁלֵאֲגִין אֶמְעַנְטִישׁין לִישׁ עֵדִים נָאָה דִּיא בִּיד פּוֹן דִּי
 עֵדוּת נָאָה יִרְצָח נָאל עַר הַרְגֵנָן עֵס רִצָּח כְּלוֹמַר
 עַס קוֹמַט דְּעַם רִצָּח אֶנְדְּרַשׁ נִישׁ מִתָּה סִידִין
 עֲוִוּיָא אֶמְעַנְטִישׁין וְאִגִּין עֵדוּת אַוּוּיָא הָאִכּוּן אִיהֶם
 סַתְרָה גִּנְעוּן עַר זָאל אִיהֶם נִישׁ דְּרַגְנָן אִיהֶם עַר
 הָאֵם אִיהֶם וּוּלְעַנְדִּין גִּיהֶרְתָּה יַעַר אֶחָד אֶבְגַּע אִין
 עֵדוּת נָאָה נִישׁ וְאִגִּין אִוּוּיָא אֶמְעַנְטִישׁין לִישׁ צו
 מִישׁטִין אִיהֶם: (וא) ולא תקחו אונ איהר זאלט ניש
 גַּעְמַעַן אוּיס לִישׁוּגְג פֹּאר דְּעַם רִצָּח אֲשֶׁר וְנָאם עַר

השם מצוח

(ל) [ס"ב] (לא) כע (כ) שלא יהיה הסד סעון וצרכי דכריס סהר
 סססר סדומו לל לוכוח ולל לחוכס, סללמס וער ססר לל
 יוסס ססס לסיס:

ולא תקחו כפר לגנש רוצח וגו' ודאם אין אמצות לא תעשהו
 או אינינך ודאם גַּעְרָתָא אֶמְעַנְטִישׁין וּוּלְעַנְדִּין אִיהֶם עַר וּוּל
 גַּעְרָתָא סיל גַּעְלָם סען זאל איהם ניש הרגנן פאר סען ניש גַּעְסַע
 פון אים דאם גַּעְלָם נאר סען סו איהם דרגנן:

וער אחר לא יענה וגו' ודאם אין אמצות לא תעשהו דער דין
 אין אז איין עמנש האם גזרת ניאנס אויף אפענש
 צו נוסען אדער צו שלעכטן פאר ער שוין ניש גַּעְרָתָא וּוּיַע
 ביד ניש פון ניש אויף שלעכט אונ ניש פון שלעכט אויף ניש:

אונקלוס

יִתְקַלּוּם: לֵב וְלֵא תִקְחוּ כָפָר
 קָמוּ לְמַעַרְזֵק דְקָדוֹת
 שׂוֹבוּ וְיָדוּ אֶלְמָתוֹב לְמַתְב
 כְּאֶרְעָא עֲדֵי דִי מוֹתַתְהַנְיָא:
 לֵב וְלֵא תַחֲיְבוּן יַת אַרְעָא
 דִּי אֲתוֹן בְּהֵ אַרִי דְמָא
 הוּא מְחַיֵּב יַת אַרְעָא
 ח' א' וּלְא תִקְמוּ כַסְר לָנוֹס . כְּחֻסוֹת
 לו : לְאֹבּוּ לַשְׁמַח . מִסּוֹת עִל
 וְלֵא תְחַיְבוּ . שְׁמַח לַג :
 רש"י

כִּי־מֹת יוֹמַת: לֵב וְלֵא־תִקְחוּ כָפָר
 לָנוֹס אַרְעִיר מִקְלָמּוּ לְשׁוֹב לְשֹׁבֶת
 בְּאֶרֶץ עַד־מֹת הַבְּהֵן: לֵב וְלֵא־
 תַחֲיִיפוּ אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם בָּהּ
 בִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת־הָאֶרֶץ

שפתי חכמים

כלנו אומר לא תקחו כפר לנפש כולל חסד הוא קשט לגנוס לנסרו
 מן המצוה כי מות יומת ולי ש' כס' מפיססו וחס סור נגח
 וגו' ומותו חסד או אטס סכור יסקל וגם כעלוי יומת כרדי שמיס
 משמע קש שמייב סכור יומת כך הוא שמשס וחס' כסוב
 אפריו אל כמר יושם פניו סכור פירון משמע אל מייב מים
 שכלי סכור יכול ליספר במומו ס"ס ס"ס מים שכלי שלמו
 יכול ליספר עלמו בעצמו: "כשו"ל תחם ס"ל"ד ו"בקמ"ן תחם
 ס"ו"ן מ' כשם שלין סריון. למעשה כך אין סריון לגלוש: מ מפי

בממון : (לג) ולא תקחו כפר לנפס אל עיר מקלטו .
 למי שנס אל עיר מקלטו שהרג בשוגג אינו נפטר מגלות
 כממון ליתן כופר לשב ולשבט בארץ בטרם ימות הכהן:
 לרום . כמו ע לגם כבו"ל (ובקמ"ן) כמו (מיכה כ) שזבי
 מלחמה ששבנו מן המלחמה, וכן (עפניה ג) גוגי ממועד,
 וכן (ירמיהו ה) כי מוליום היו כאשר תאמר טוב על מי ששב
 כבר ומול על מי שמל כבר כן תאמר לנפס על מי שנס כבר
 ולא תקחו כפר לנפס לו לברוח לפטריו מן הגלות לא ידעתי
 היחך ויאמר לשב לשבט בארץ הרי עינין לא נס ומהיכן ישוב : (לג) ולא תחניפו . ולא תחניפו , מרגמו ולא פ

וקורוהו נוס כלומר מוכרח . וא"ת לנפס לברוח ותפטרשו לו
 היחך ויאמר לשב לשבט בארץ הרי עינין לא נס ומהיכן ישוב :

דעת הגאונים מבטלי התוספות

כך וכן , מיד כסם המלך ונסל כלגרת מידס וקבעס ואמר להס
 לפי שמס כשמשכס שלשס אני נוסל עליוכס או לרטיכ מסכס או
 תלכו ולמלחמס בלרן נכרים או חכס לחכס מכס רכס , הכיכס לגם
 ככלס נל כ'ד לרזיו סמלך כי רכיס חמיכו . ללכר שלקו לוס
 לכוסו שלגרת סמלך כל נבטורים ובל גבולכס . כך כיון שהסמל
 לגנוס הבטורים אשר לודו וספיו ואלורים הכתיב שחככס בשמיס
 דוד סספיק וכתבי ויכר ספ' ו'ל' סק'ר'ס לודו שלס אני נוסל
 עלך או רככ שבט שמיס או מלחמס או דכר , וכדכתי סמיס
 כחיכ או רככ שבט שמיס כעלך . וממר דוד כסל לא כ'ד כי
 רכיס חמיכו ויכר כדכר כי סוף שוס כשמיס ומכיון סמלמיס
 ובנכורים שללו כמר ככר' סיו ישרל'ס לומר'ס כשכרו סוף כוש
 ואלו כמר כמלחמס היו אמורים נבטורים בלו סוף כושט , ולכר
 שלקו נכחו : דכדכר רכיכס כל עיני הנבטורים משלס , וכסיפיס
 דקל'ס דלמיל כחיכ סוף עקב יו יואכ כן לרויס אשר שכלני
 שרי נלמות ישרל'ס להכר כן נר ונמשכס כן יכר ויכרס , ומס
 טנין יס לפי שרלו שלס דוד ליוכל לברוח למ אורים וכמ"ר
 שנס לכו סוף דוד לברנס לפי שמי' למכר כן דודו של סוף ל'ס וכ'ר
 שמד דוד וקלל למ יואכ ואמר אל יכרמ מצחי יואכ ז ומלרוע
 ומחיק כערך ונוסל ככרך ומכר לוס . וכו ידפו ישרל'ס כי לל
 מצח דוד הוס לברונ סח לככר ולוס דוד שלמס ככו לברונ אמ
 יואכ ולא ללו סוף לברנו לפי שמיס כן אחוסו שגל' ואמחימיס
 כרויס ואכ'גיל . וכשטה שכל כמיס לברנו ס"ל לך וסמור לו
 שלמס אל חרזיו בשני דיכין אמ סככני קבל פלך הקולנוס
 שקללני דוד אטך או סמחתי כעלקוויו . מיד ויאמר לו מפלך
 שטה כלככר דוד ונסנו כן רככרס , ואמר רכ' יודרס כל קללנוס
 שקלל דוד אמ סוף יואכ כחיקומו ככרעו של דוד כן מלחמס , וכחיכ

תקחו כפר . ולס ככר למרי עקלס ומכר לנקוס וליכנר
 שכרי אפי' לחו כקרוס סמוכס למר רמנלמ מוס מוכחי סקחנו
 לגוסי וכן מלני כ'ולכ שטלמכר וינס יואכל לכל'ס ר' יוחזק כקרוס
 המוכח . לחס מל'ס שפיס יואכ חכס גדול ולכס סוכהרין שלמכר
 יואכ כשכס חקמנוי רלס כעלני' לא הוס יודס כסוקו מוס עוכחי
 חקתי לגוסי אל'ס למר יואכ סכוני' לא חין הקלריס ככרי
 ולכוחיכ מושכ שלמות ואקכר כקכרי לחכמי' מ'ר יואכ כויס
 לס חח'ס שלמס ללמכר כ'ד דכר יואכ וכס עני' ויכר עסק
 כלכר דכר ומנס כו וקכרו וספירוט דמי חנס חלכ עמן יואכ
 בשלו ומל'ס לוס חרי . ומל'ס ככר שכן לוס דוד רכמיכ וחס
 יודמ לח אשר עסק לו יואכ כן לרויס , ומס עסק לו חכס עלל
 כשטה שכתכ דוד ליוכל: מנו לח אורים סמחי לו מי מלמחמס
 וגו' ומכס כן וככר חוריכ , מסקבל כל רלס כפילווח על יואכ
 לברנו שפיס לכו ככנורים ככר כחיכ כוסמ סל'ס ולח אורים
 החתי כל ללח שלמס וככס , והכרל סלס הכמר חלכ עמ' דוד ,
 וסוף ח'ק עסק לו יואכ כן לרויס אשר נלס סוכו ויכר כויר
 כשפול'ס למר כן וימר ח'ק מ' כסמ יוסמ לח דוד נמנוס בישרל'ס
 ופרי'ס לש'ס לא ידעחי על'ס מה חרי'ס אסו , וי'ל' סכר'ס אסו על
 אורים סככרס . וכוכרי יומח שמונס כעמוכל שלמיס וכשכר כנורים
 לוד . וכדכתי סימיס סככר לכו ספי וי'ל' סכר'ס עמוכל
 כשמיס כן אורים ספיקה סענין לומר שסכר לו סכ'ו כן , וכדכרי
 סי'ו' השלים כספיקו . משל נלך אומר כעדי'ס כמבו'ס ל'ס ככר'ס
 כל נבטורים בלו וכל הנכרות משטו , ויסמו כן ויכילו לפניו
 אכרס ויקרו'ס אוחס לחזינו וכל אשר לחמד נוכר כשמו וסי' סוף
 סייך סוף ויכו עושם מד שחניו למר סכר'ס כשמיס מסמכין
 מז' . סל המלך וסיך סוף סלני ככור אמרו לו סככר כדך

פירוש לתורה אלהים

שמא ארבם : (לג) ולא תחניפו אונ איהר ואלם נית פאר
 שולד יבען דאם לאנד נואם איהר וואהנבם כי הדם
 נוארדם אז קען פאר גיקס אום שולדיג כלום דער
 מיס פאר שולד יבען קען דאם לאנד ולאם אונ אז
 דעם לאנד ונעם נית ווערין פאר געביסן דאם אונ

אזי שולדיג דעם מויס כי מוח יסח ער כוז גימיים
 ווערין : (לג) ולא תחניפו אונ איהר ואלם נית געמען
 אויס ריוונג לניס צו דעם נואם אזי אונקלאפין צום
 עיר מקלם לשב . ער זאל זיך צוריק קערין לשבת צו
 זיציין בארץ אין לאנד ער מוח איינער דער כתי כרול

מצות השם

ג'בין מיל בעלם קען זאל איהם לאזין ויצען אין דערהיים ער
 זאל גיס דארפן אונקלאפין אין אייבע פון די אונטרינגנס שפטים
 קיאר קען גיס געביסן פון אים דאס בעלם קאר ער כוז אונקלאפין
 אין אייבע פון די שפעס אונ דארם ויצען בוי דער כתי כרול
 ונעם שפאראבין :

(לג) הוי' (לכו רמכ) של ליקח כפר מסכורג בשוגג כזי
 נשפטו מן סגלות , שמלמך וכל תקחו כפר לניס אל עיר
 מקלטו :

ולא תקחו כפר לנפס וגי' נדאם איז אספולת לא תשטרו אז
 איינער דאס געברח אספנש גים ווללנדיג און גר וזיל

וְלֹאֲרַעָא לֹא מִתְכַפֵּר עַל
 דָּם וְכַפֵּי דִי אֲתֵאשֵׁד בְּה
 אֱלֹהִין בְּדָם אֲשֵׁרִיה :
 לִי וְלֹאֲתִסְאֲבוֹן יִת אֲרַעָא
 דִי אֲתוֹן יִתְבוֹן בְּה דִי
 שְׂכִינְתִי שְׂרִיא בְּגוּה אֲרִי
 אָנָּא יִי דְשְׂכִינְתִי שְׂרִיא
 בְּנִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וְיִקְרִיבוּ
 רִישֵׁי אֲבֹהֵתָא לְזֹרְעִית
 בְּנֵי גִלְעָד בְּרִי מְכִיר בְּרִי
 מְנַשֶּׁה מִזֹּרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף
 וּמְלִיזֵי קָדָם מִשֶּׁה וְקָדָם
 רִבְרִינָא רִישֵׁי אֲבֹהֵתָא
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : בְּ וְאֶמְרוּ
 יִת רַבּוּנֵי פְקִיד יִי לְמַחֲוּ
 יִת אֲרַעָא בְּאֶחָּסְנָא

רש"י לו" ויקרבו ראשי האבות
 למשפחת בני גלעד בן מכיר בן
 מנשה משפחת בני יוסף וידברו
 לפני משה ולפני הנשאים ראשי
 אבות לבני ישראל: ויאמרו את
 אדני צנה יהיה קתת את הארץ

ולארעא לא מתכפר על
 דם וכפי די אתאשד בה
 אלהין בדם אשריה :
 לי ולא תסאבוון ית ארעא
 די אתון יתבוון בה די
 שכינתי שריא בגוה ארי
 אנא יי דשכינתי שריא
 בני בני ישראל: ויקריבו
 רישי אבהתא לזרעית
 בני גלעד ברי מכיר ברי
 מנשה מזרעית בני יוסף
 ומליזי קדם משה וקדם
 רברניא רישי אבהתא
 לבני ישראל: ב ואמרו
 ית רבוני פקיד יי למחוו
 ית ארעא באחסנא

ת"א וילקח לה. כחכות לו חוסס מו
 כרימות כד ולא חמטט. שכת
 לג שנופות ז

בעל המורים

(ג) יכוסר. ד', סכס, ולירך אם יכוסר סוון, לכן כולת יכוסר
 סון יטק, כחסד ואמט יכוסר טון. שחשוכס יסי"כ חולין ושיחס
 מערקס שטפסר אם יכוסר סוון עד מחוחן לכן כולת יכוסר
 רש"י

תחייבון: (לד) אשר אני שוכן בתוכה. שלא תשכינו
 אותי כעומלחה: כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל.

דעת וקנים מבעלי התוספות

והפך רכסעס סחמון לעזות נכרעס וכח"כ כל המרכב אשר
 ירכב עליו סוכ. מליכט מעיזכו דכתיב ויסי סמלך עזיכו מורכב
 עד יום מותו. ממזיק כפלג מלחס דכתיב לפח וקנהו מלס את
 כגליו מלמד סחמחיו סדנרל. נוכל כהרב מליטחיו דכתיב ויזכו
 כגליו מלך וליטחיו, וכמכסס סמתי סמיק סנעליו כו שלס מלות
 לנכחיות של כרול עד סעסעס כל גוטו כככרס. חסר לחס
 מליטחיו שלסס ולרובכו ארובת סמיר כחכס לו מלס סמלך כל.
 ימי מיוו סמלחטו של טויל מרדוך:

עם הקרקע כי קמפ פטיסס סוכ, אך אטו סדור כלכר מעפס
 עם מלך סלנוי ויככטס יעזיכו אטו מעכס לככס יסיכ נרלח כגולל סקר, לכן לכוסס אטו סדור שלס חנשס מעכס לככס,
 וס"כ יוכל סחם דוס היכ עיקר סעסכס את אדני לזכ ס' לפח את סלך כנחלס כגולל לניי יכרלל וסדורל מודיע סעלה לככס
 סלנוי מלך סלנוי ויככטס יעשלו לככס אקר ויזילטו לצו על סורלל כי יסיס נרלס כגולל סקר:

פירוש לתורת אלהים

שולדיג בלזם אשר שפך נואם עם איו גיווארין פאר
 גאסין אין איר כי אם נאר מיט דעם בלזם שפכו פון
 זיין פאר גינער פלוקום עם וועט מלנגערש גיט
 ווערין פאר געבן צורם באגר סירין קען הרקת
 דעם רוצח: (לד) ולא תפסא אונ איהר נאלם גיט
 פאר אום בייגינען דאס לאגר אשר נואם איהר
 ויצט דרינען אשר אני נואם איה ריהע דרינען כי
 נוארום איך גאט מוה ריהען צווישען דיא יודין:
 (ס) ויקרט אונ דיא עלץעט פון דער משפחה פון

ולחבורת ושאר חבלות לזקחים כומר: (לג) כי אם בדם
 שפכו. אני אומר שהוא נקוד מן הדין מלאמיה לפי

שפתי חכמים

שלא יפול חנוסס כדס כעלמס גני אכן שיך חנוסס סמיכס אכן
 סוס אנשי אכן וכסס שיך חנוסס סלל גני דס נל שיך לנרל

מעם הסבת נחלה

(כ) וילמנו את אדני לזכ' לפח את סלך כנחלס כגולל וגי.
 ילד' מווס ספריכו כעשין כ"כ סיה די לומר סיקר סעפסס
 לכר, אדני לזכ' סח' לפח את נחלס נלמחד כעמחיו וסס יסדיו
 סנחלס מעכס לככס' לעס סקריכו לזכ' את אדני לזכ' ס' לפח
 את סלך כנחלס כגולל, ומלי נקדק' מיס לזכ' סס סדין עזס סעסס.
 לכן כלסס לזכ' לפי עס סירוד' דסדין שלס כעלס כס סירוסס
 נחלס משכע לככס סיס כק כדוטו סדור לכר לכל כעלס סירוסס
 מוכל לככס לל ככס סחללס כי סקרקעס ככו סעללן, וככו
 סירוסין את סעללן וסמיון ככס כלות נפסס כן ויכלל לעסוס
 סנחלקקס סלך כנחלס וסדורל ס' כז אפי מליח' לככס סלנוי
 עס מלך סלנוי ויככטס יעזיכו אטו מעכס לככס יסיכ נרלח כגולל סקר, לכן לכוסס אטו סדור שלס חנשס מעכס לככס,
 וס"כ יוכל סחם דוס היכ עיקר סעסכס את אדני לזכ ס' לפח את סלך כנחלס כגולל לניי יכרלל וסדורל מודיע סעלה לככס
 סלנוי מלך סלנוי ויככטס יעשלו לככס אקר ויזילטו לצו על סורלל כי יסיס נרלס כגולל סקר:

גלעד בן מכיר דער וזהו פון סקיר בן מנשה וואס
 ער איז דער וזהו פון מנשה ספספחות פון דעם
 שקבט יוסף האבין גינענעס גיבוי אונ זייא האבין
 גירעם לפני משה פאר משה ולפני הנשאים אונ פאר
 דיא נשאים ראשי אבות ואם זייא זענען די הויכט
 עלמערין לפני ישראל צו די יודין: (כ) ויאמרו אונ יי
 האבין זענאנעם את אדני מין האר צח יי האט גאט
 גיקאמין לתת צו זעבין דאס לאגר כנחלה איין
 ירושה בגויל דוקא אנטרל צו דיא יודין ויאדני אונ

בְּנַחֲלָהּ בְּנוֹרָלִי בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדָנִי
צִוָּה בִּיהוָה קָהָת אֶת־נַחֲלַת
צִלְפַחֵד אַחִינוּ לְבִנְתָיו: וְהָיוּ לְאֶחָד
מִבְּנֵי שְׁבֵטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים
וְנִגְרָעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ
וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר
תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֵּרָה נַחֲלָתָנוּ יִגְרָע:
וְאִם־יִהְיֶה הַיָּבֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְנוֹסֵף נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמִּטָּה
אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מִטָּה
אֲבֹתֵינוּ יִגְרָע נַחֲלָתָן: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־פִּי יְהוָה
לֵאמֹר כֵּן מִטָּה בְּנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים:
וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנֹת

בְּעֶדְבָא לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל
וְרַבּוּנֵי אֲתַפְקֵד בְּמִימְרָא
דִּי לְמַתְּן יֵת אַחְסַנְתָּ
צִלְפַחֵד אַחְוָנָא לְבִנְתֵיהוּ:
וַיְהִי־לָהֶן לְחֵד מִבְּנֵי
שְׁבֵטֵיָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְנָשִׁין וְתַתְּ מִנֵּע
אַחְסַנְתֵּיהוֹן מִנַּחְסַנְתָּ
אַבְהִתָּנָא וְתַחוּסָף עַל
אַחְסַנְתָּ שְׁבֵטֵיָא דִּי יְהוֹנָן
לְהוֹן וּמַעֲרֵב אַחְסַנְתָּנָא
יִתְמַנְעֵ: וְאִם־יִהְיֶה יוֹבֵלָא
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחוּסָף
אַחְסַנְתֵּיהוֹן עַל אַחְסַנְתָּ
שְׁבֵטֵיָא דִּי תְהוֹנָן לְהוֹן
וּמִנַּחְסַנְתָּ שְׁבֵטֵיָא
דְּאַבְהִתָּנָא יִתְמַנְעֵ
אַחְסַנְתָּנָן: הַ וּפְקִיד
מֹשֶׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל
מִימְרָא דִּי לְמִימְרָא יְהוָה
שְׁבֵטֵיָא דְבְנֵי יוֹסֵף
מִמְלִין: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
דִּיפְקִיד יֵי לְבַנְתָּ צִלְפַחֵד
תַּיָּא כֵּן מִטָּה בְנֵי יוֹסֵף
דְּבָרִים: וְזֶה הַדְּבָר
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנֹת

בעל הטורים

פון יעקב נעם כנסד כנסד וחסד יוספד פון כדלמדין
ככה דעמיק בנאילוח ספדיס חיס שפין שפין: (ו) זס סדכר
רש"י
אף כזמן שהס עמאים שכיהו ערוה כעיהס: (ג) ונוסף
על נחלת המטה. שהרי כנה יורשה וכן מתיחס על
שכט חכיו: (ד) ואם יהיה היובל. מכלול היה רבי יהודה
אומר עתיד צ כיוכל ק סיפסוק: ואם יהיה היובל.
פירוש לתורת אלהים
מִיַּיִן הָאֵר צִוָּה בְּנֵי אִיזו גִּינוֹאֲרִין גִּיבְאֲטִין פֻּון גֵּאֵם
לְתַת צו עֲבִיִן דִּי אֲרַב פֻּון אֹנְיֵעֵר בְּרִדְרֵר צִלְפַחֵד
לְבִנְתֵיהוּ צו וַיֵּצֵא עֲבִיִן עֲבִיִן עֲבִיִן: (ג) וְהָיוּ אֹנְיֵן וְעִלְיִן
וַיֵּצֵא לְאֶחָד צו אִיִּיִן פֻּון דִּיא שְׁבֵטִים פֻּון דִּיא
יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים צו וַיִּיבְעֵר וַיִּגְרָעָה וְעֵט וְעֵרִין
נְעִימְעֵרֵט וַיִּגְרָע אֲרַב מִנַּחֲלָה פֻּון דְּעֵר אֲרַב פֻּון אֹנְיֵעֵר עֲלִשְׁעֵרִין וַיִּסַּף אֹנְיֵן עֵט וְעֵרִין וְעֵשְׁרֵן עֲבִיִן
עַל נַחֲלַת אוֹיִף דְּעֵר אֲרַב פֻּון דְּעֵם שְׁבֵט אֲשֶׁר וָאֵם וַיֵּצֵא וְעִלְיִן וַיִּין צו וַיִּי פֵּאֵר וַיִּיבְעֵר כְּפִיִּסֵּר דָּאֵם
אִיזו גִּיט וַיִּי אִפְאֲרִקוּפּוֹנֵג עֵט נָאֵל וַיִּךְ אוֹם קְעֵרִין אוֹם יוֹכֵל צו דְּעֵם וָאֵם הָאֵם בִּיֵּיא אִיהֵם גִּיבְאֲטִים
נָאֵר עֵט אִיזו אִירוּשָׁה אֹנְיֵן אִירוּשָׁה קְעֵרֵט וַיִּךְ גִּיט אוֹם אִיזו יוֹכֵל דְּרוּם: (ה) וַאֲם יִהְיֶה אֹנְיֵן וְעֵט דְּעֵר
יוֹכֵל וְעֵט וַיִּין צו דִּיא קִינְדֵּר יִשְׂרָאֵל וַיִּסַּף אוֹיִן וְעֵט וַיִּיבְעֵר עֲרִבְשֶׁאֲפֵט גִּיבְעֵרֵט וְעֵרִין עַל נַחֲלָה
צו דִּיא עֲרִבְשֶׁאֲפֵט פֻּון דְּעֵם שְׁבֵט וָאֵם וַיִּי וְעִלְיִן וַיִּין צו וַיִּי פֵּאֵר וַיִּיבְעֵר וַיִּמְחַל אֹנְיֵן פֻּון דְּעֵר אֲרַב
שְׁפָה אֲבוּחִיט פֻּון דְּעֵם שְׁבֵט פֻּון אֹנְיֵעֵר עֲלִשְׁעֵרִין וַיִּבֵּר וְעֵט וְעֵרִין גִּיבְאֲטֵרֵט וַיִּין אֲרַב: (ו) וַיֵּצֵא הָאֵם
מֹשֶׁה גִּיבְאֲטִין צו דִּי וַיִּרִין עַל דְּרוּף גֵּאֲסֵס רִידֵר אֹיִן צו וַאֲנִין כֹּן שְׁפָה בְנֵי יוֹסֵף חִבְרִים דְּעֵר שְׁבֵט פֻּון דִּיא
קִינְדֵּר פֻּון יוֹסֵף בִּירִדִין רִבְסִיג: (ז) וְזֶה הַדְּבָר דָּאֵם אִיזו דִּיא וַאֲךָ וָאֵם נָאֵם הָאֵם מִיר גִּיבְאֲטִין לְקַטָּה

צִדְפָּחַד לְאִמֹּר לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם
 תְּהִי־יִנָּה דְנִשִּׁים אֲךְ לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה
 אֲבִיהֶם תְּהִי־יִנָּה דְנִשִּׁים: ׀ וְלֹא תִסַּב
 נַחֲלָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל־
 מִטָּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבִתּוֹ
 יִדְבְּקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ׀ וְכִרְי־בַת
 יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְאַחַד מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ
 תְּהִיָּה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבִתּוֹ: ׀ וְלֹא
 תִסַּב נַחֲלָה מִמִּטָּה לְמִטָּה אַחֵר כִּי־
 אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: ׀ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־

לְמִיָּסְרָדְתִּיקוּן בְּעֵינֵיהֶון
 תְּהִוִּין לְנִשִּׁין בְּרַס־לְזֹרְעִית
 שְׁבִטָּא דְאֲבוּהֶון תְּהִוִּין
 לְנִשִּׁין: ׀ וְלֹא תִסַּחַר
 אַחְסָנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 מִשְׁבִּטָּא לְשִׁבְטָא אֲרִי
 גְבַר בְּאַחְסַנַת שְׁבִטָּא
 דְאֲבָה־תוּהִי יִדְבְּקוּן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: ׀ ׀ וְכִלְ בְּרַתָּא
 יִרְשֶׁת אַחְסָנָא מִשְׁבִּטָּא
 דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַד
 מִזֹּרְעִית שְׁבִטָּא דְאֲבוּהָ
 תְּהִי לְאִנְתּוֹ בְּדִיל דִּירְתּוּן
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְבַר אַחְסַנַת
 אֲבָה־תוֹהִי: ׀ ׀ וְלֹא
 תִסַּחַר אַחְסָנָא מִשְׁבִּטָּא
 לְשִׁבְטָא אֲחֵרָנָא אֲרִי
 גְבַר בְּאַחְסַנַתִּיהָ יִדְבְּקוּן
 שְׁבִטָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 יִפְקֵא דִי פְקִיד יִי־ת
 תִּיא וְכַל כַּח־ כַּמְכָּל קִי קִוִּיל: ׀ וְלֹא
 תִסַּב כַּח־לֵאל־מִמִּטָּה לְמִטָּה:
 טַס קִוִּי: ׀ יִדְבְּקוּ מִטּוֹת: ׀ טַס:

רשבים

בעל המורים

מירשונו כי אם בדם האיש השופך את הדם: (ו) למוצ
 בעיניהם. כן שבט שלהם לפי המשפט:
 בשלם חומס המקודים.

בגמ' כדור זס שלא נגס אלל כלאונו כדור: (ז) חסכ נחלס.
 בגמ' זו סוף כסמכט כען נעטר ססכין ויכס את לבו: (ט) וכל
 חסכ נחלס. כגמ' זו היל סכמכט בעל:

רשיי

כלומר אין זו מכירה שחוזרת כיוכל שהירושה אינה חוזרת. והפ' אם יהיה היכול לא תחזור הנחלה לשכנו, ונמלל
 שטוססה על נחלת המשה אשר תהייעה להם: (ח) וכל בת יורשת נחלה. שלא היה כן לאכניה:

ליקוטים על התורה

פירוש לתורת אליהם

האם ניקאמס לְמִשְׁפַּחַת דִּי שְׁבִיטָא לְאִנְדִּי גִיְהֵדִי צוֹ רְאוּבֵן פֶּאָר
 גִּיִם דִּיא אִשָּׁה פִּוִן שְׁבִיטָא רְאוּבֵן אִיבְדִּיקְרָאִינִין דִּי נַחֲלָה צוּא
 אַסְאֵן פִּוִן שְׁבִיטָא שְׁמַעוֹן. אֲבַעֵר אִינִן שְׁפַעֲטִיקֵי דְזֹרֹת אִו
 פִּעֻלְדֵּר הַאֲבִין אֲנַדְרֵיבִין פֶּאָרְקִיפִס וְעֵרִין פִּוִן אִיין שְׁבִיטָא
 צוּם אֲנַדְרֵרִין שְׁבִיטָא הַאֲבִין שִׁוִן וִיבְדֵר גִּיפְעֵמִס גְּעִמֵּסן אַסְאֵנִן
 פִּוִן וְיִלְלֵקֵין שְׁבִיטָא וִיִיא הַאֲבִין גְּעוּאִלִּס:

גְּלַסְחִי פִּוִן וְעֵגִין דִּיא גְּעֻבְדֵּר פִּוִן צִלְפָּחַד לְאִמֹּר
 אִוִן הַאֲם סִיר אִוִי גִינְאָמִט לְטוֹב צוֹ דְעֵם וְוֹאֵךְ עֵר
 נִוַעִם גִּיפְעֻלְעֵן אִינִן וִינַעֲרֵע אִוִינֵעֵן תְּהִיָּה זְאֵלִין וִי
 וִיין פֶּאָר וִוִיבְדֵר אֲךְ לְמִשְׁפַּחַת גִּינַעֲרִט צוּא דְעֵר
 מִשְׁפַּחָה פִּוִן דְעֵם שְׁבִיטָא פִּוִן וִוִיעֵר פֶּאָטְעֵר תְּהִיָּה
 זְאֵלִין וִוִיא וִוִין פֶּאָר וִוִיבְדֵר אֲבַעֵר צוֹ אֲמִשְׁפַּחָה
 פִּוִן אִיין אֲנַדְרֵר שְׁבִיטָא קִאָרֵעֵן וִוִיא גִיִם וִוִין פֶּאָר

וִוִיעֵר: (ח) וְלֹא תִסַּב אֲוִינֵעֵם זְאֵל גִּיִם אֲוִיעַק גִּינַעֲרִט
 נִוַעֲרִין אִיין אֲרַב צוֹ דִּי יוֹרִין מִסַּחֵה פִּוִן אִיין שְׁבִיטָא צוּם אֲנַדְרֵרִין שְׁבִיטָא כִּי אִישׁ גִּינַעֲרִט אִימְלִיבְדֵר
 קַעֲנָמִשׁ אִיין דְעֵר אֲרַב פִּוִן דְעֵם שְׁבִיטָא פִּוִן וִינַעֲרֵע גְּלַשְׁעֵרִין דְבִיזִי זְאֵלִין וְיֵה בְּהַעֲפָטֵעֵן דִּיא יוֹרִין:
 טו וְכַל בַּת אִוִי אִימְלִיבְדֵע סִאָבְדֵר וִוִישָׁת וְוֹאֵם וִוִיא נִוַעִם יִרְשֶׁנִן אִיין אֲרַב פִּוִן דִּיא שְׁבִיטָא פִּוִן יוֹרִין
 אַחֲדִי זְאֵל וִוִיא וִוִין צוֹ אִינַעֲרֵע פִּוִן דְעֵר מִשְׁפַּחָה פִּוִן אִיִּהֵר פֶּאָטְעֵר לְאִשָּׁה צוּא אִיין וִוִיבִּל לְמַעַן יִירְשׁוּ אִישׁ
 אִימְלִיבְדֵר קַעֲנָמִשׁ: ׀ אֲלֵ וִוִישָׁנִן דִּי אֲרַב פִּוִן וִינַעֲרֵע גְּלַשְׁעֵרִין: (ט) וְלֹא תִסַּב אֲוִינֵעֵם זְאֵל גִּיִם אֲוִיעַק
 גִּינַעֲרִט נִוַעֲרִין אִיין אֲרַב מִסַּחֵה פִּוִן אִיין שְׁבִיטָא צוּם אֲנַדְרֵרִין שְׁבִיטָא כִּי אִישׁ נָאֵר אִימְלִיבְדֵר קַעֲנָמִשׁ פִּוִן
 דִּיא שְׁבִיטָא זְאֵל זֵה בְּהַעֲפָטִין אִיין וִוִין אֲרַב: (י) כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲוִי וִוִיא נָאֵם הַאֲם גִּיבְאָמִין צוֹ מִשָּׁה

פִּוִן אִיין אֲנַדְרֵר שְׁבִיטָא קִאָרֵעֵן וִוִיא גִיִם וִוִין פֶּאָר
 נִוַעֲרִין אִיין אֲרַב צוֹ דִּי יוֹרִין מִסַּחֵה פִּוִן אִיין שְׁבִיטָא צוּם אֲנַדְרֵרִין שְׁבִיטָא כִּי אִישׁ גִּינַעֲרִט אִימְלִיבְדֵר
 קַעֲנָמִשׁ אִיין דְעֵר אֲרַב פִּוִן דְעֵם שְׁבִיטָא פִּוִן וִינַעֲרֵע גְּלַשְׁעֵרִין דְבִיזִי זְאֵלִין וְיֵה בְּהַעֲפָטֵעֵן דִּיא יוֹרִין:
 טו וְכַל בַּת אִוִי אִימְלִיבְדֵע סִאָבְדֵר וִוִישָׁת וְוֹאֵם וִוִיא נִוַעִם יִרְשֶׁנִן אִיין אֲרַב פִּוִן דִּיא שְׁבִיטָא פִּוִן יוֹרִין
 אַחֲדִי זְאֵל וִוִיא וִוִין צוֹ אִינַעֲרֵע פִּוִן דְעֵר מִשְׁפַּחָה פִּוִן אִיִּהֵר פֶּאָטְעֵר לְאִשָּׁה צוּא אִיין וִוִיבִּל לְמַעַן יִירְשׁוּ אִישׁ
 אִימְלִיבְדֵר קַעֲנָמִשׁ: ׀ אֲלֵ וִוִישָׁנִן דִּי אֲרַב פִּוִן וִינַעֲרֵע גְּלַשְׁעֵרִין: (ט) וְלֹא תִסַּב אֲוִינֵעֵם זְאֵל גִּיִם אֲוִיעַק
 גִּינַעֲרִט נִוַעֲרִין אִיין אֲרַב מִסַּחֵה פִּוִן אִיין שְׁבִיטָא צוּם אֲנַדְרֵרִין שְׁבִיטָא כִּי אִישׁ נָאֵר אִימְלִיבְדֵר קַעֲנָמִשׁ פִּוִן
 דִּיא שְׁבִיטָא זְאֵל זֵה בְּהַעֲפָטִין אִיין וִוִין אֲרַב: (י) כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲוִי וִוִיא נָאֵם הַאֲם גִּיבְאָמִין צוֹ מִשָּׁה

אונקלוס

משה בן עשו בנות צלפחד : ספסיר
 וְתֵהֵינָה מַחֲלָה תִרְצָה וְחַגְלָה
 וּמִלְכָּה וְנָעָה בְּנֹת צִלְפַּחַד לְבָנֵי
 דִּדְיָהֵן לְנָשִׁים : מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי
 מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתֵהֵי
 נַחֲלָתָן עַל־מִטֵּה מִשְׁפַּחַת אֲבוֹהֵן :
 אֵתְהָ הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
 יַרְחוֹ : חֹזֵק

משה בן עקרו בנת
 צלפחד: ויהינה מחלה
 תרצה וחגלה ומלכה
 ונעשה בנות צלפחד לבני
 אחי אבותן לנשים:
 מן משפחת בני מנשה
 בן יוסף הוא לנשים
 והנת את חגלתן על
 שבטא ורעות אבותן:
 אליו פקודיא ודיניא
 די פקיד יי בידא דמשה
 לנת בני ישראל
 בפי משה דמואב על
 ירדנא דירחו: חזק
 ת"א ומסיעים חמלס ונסס. טס קט:

בעל המורים

(יא) לכני דריסן. כני'א לסנון לסס:

ק"ג. פחל"ס חול"ס סימן: ומסמילין שמו דכל ס' בירמ"ס כסימן ז:

סכום ספוקי דספר במדבר אלק ומאתים ושנים ושסנה, אפרח סימן. וחצוי וחיה חאיש אשר אבחר בו מסחו ישרא.
 ופרשיותיו עשרה. "ב ברר יתנו סימן, ומדריו ל"ב, לב סחור ברא לי אלהים סימן. ופרקיו ל"ז, לו חכס
 יחילו ואת סימן. מנין הפתוחה שהים ותלעים, והסמיות שלשים ושש. הכל מאה וחמשים ושסנה פרשיות.

שפתי חכמים אני חלקה ונחלקה סימן:

רש"י

(יא) מחלה תרצה וגו' (כ"ב קק) כהן מנאן לסי
 גדולתן זו מוז בשנים ר ושאלו סמדר תולדותן וככל
 המקרא מנאן לסי חכמתן ש ומניר ססקולות זו כזו:
 חסלה פרשת מסעי

ד ק"ל בס' סתם חשיב חלס לכסוף וכלן ענה סוסס עניס,
 ומחלן כהן מ: מ: לסי גדולתן זו מוז בשנים כו' ס' פשוט סקלן
 כס' ומכ"ס לכני דריסן לנשים סדך כשוי. סחמ"ס לסנש
 סכד סולחוסין פחלס הכניס וסמ"ס כסופים על ססדר
 דכספי לא ינשס כן כעקמו וגו': ש כרסס סתם סירסחינו

פירוש לתורה אלהים

בן ישי אזוי האבין גימאן די שעקבער פון צלפחד:
 (יא) והיה אונ ויאי וענען גינען סחלה תרצה
 חגלה ומלכה נעעה די שעקבער פון צלפחד לבני
 דידיהן צו דיא קינדער פון וייער פעקבער לנשים צו
 וייקער: (יב) משפחות פון דער משפחה פון דיא
 קינדער פון מנשה וואס ער איז גינען דער ווהן
 פון יוסף די לנשים וענען ויאי גינען פאר טייקער

והיו נחלתו אונ, עס איז גינען וייער ארב על פסח
 אויף דער משפחה פון דעם שקב פון וייער
 פאקער: (יג) אלה חמקות דאס וענען די מצות אונ
 די דינים אשר צוה יי וואס האם גיבאמין דורך
 משה אל בני ישראל צו די יודין בערבות סאב אויף
 דעם פלאץ פון מואב על ירדו ביתו ביאי דעם ירדן
 פון ירחו:

תוכחת ירמיה

שקעו דבר ה' בית יעקב וגו'.
 דער ילקוט שרייבט דר'
 שמואל בר נחמני זאגט, אשמוג
 אפילו ויא ויערם איינגימיינען אזוי
 לאנג ווי זיא שפייט נאך אויף איר

הפטרות מסעי

שמעו דברי יהוה בית יעקב וכל משפחות בית
 ישראל: יפה אמר יהוה מה מצאו אבותיכם בי
 עול פי רחוקי מעלי וילכו אחרי תהבל ויהבלו:

פירוש ע"ט

שמעו דבר יי פאר רעכט די בייך פון נאם איר
 הויו געזינד פון יעקב אונ אלע משפחות
 פון די קינדער ישראל: (ג) כה אפי' יי אזוי האם נאם
 גינאנט וואס האבין גינען אייערע עלטערין אין
 מיינע בייך אום רעכט וואס ויאי האבין זיך דער
 ווייערעם פון סיר אונ ויאי וענען גינאנען נאך

ג ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים המוליד אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה וצלמות בארץ לא-עבר בה איש ולא-ישב אדם שם : ו אביא אתכם אל-ארץ הפרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו את-ארצי ונחלתי שמתם לתועבה : ה הפהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים נפאו בפעל ואחרי לא-יועזו הלכו : ו לכן עד אריב אתכם נאס-יהוה ואת-פני בניכם אריב : י כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתפוננו מאד וראו הן היתה קזאת : יי ההימיר גזי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלוא יועיל: ששמו שמים על-זאת ושערו הרבו מאד נאס-יהוה : יי פיי-שתים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור מים חיים לתצב להם פארות בארת נשברים אשר לא-יכלו המים : יי העברד ישראל אס-ייליד בית הוא מדוע היה

אדם היקם דאס אשמובו וייל מען קען זיא נאך פדעקערין אויסקלייבן דיא וועטס אונ פאר ריכטען אלע צובראקענע ארסער , וועט זיא נייטער זיין אשמוב אונ מען וועט מעקען זיין איהר ווארנען , אכער אז דיא שטוב איז איינעסאלן הייסט זיא שוין גיט מער שטוב , נאר זיא הייסט אבארג ציגיל אדער אבארג האלץ , דאס זעלביגע איז גינען ביי די יודן אויף אפילו ירושלים האט שוין געבראכט הרוב ווערן דער בית המקדש האט שוין געבראכט פארברענען ווערן אונ דיא יודן זאלן גיין אין גלות פון דעקסטוועגן אזוי לאנג ווי זיי זענען נאך גינען אזוי זייער ארם רופט זייא ירמיה בית נעקט אונ שפוזת בית ישראל ער רופט זייא מיט דעם נאמען בית אשטוב , ירמיה האט גינאנט צוא דיא יודן זעהט איהר אלעס נאך אשטוב , איהר ויזט נאך זעט אין ארץ ישראל אויף אייערע ארסער איהר האט נאך אביט המקדש ועהט איהר זאלט דאס אלץ גיט פארליבן , איהר האט כהנים מלכים גביאים תקמים אין דער תורה , אונ אזוי לאנג וזיא הקבצ אליון געט בייא

פירוש ע"ט

אונ שיקט צו די סאטערין צו זעהן זייער מנהג אונ פאר שמיים גוט אונ זעקט אויב עס איז גינען אזוי : (ח) ההימיר אויב עס האט פארביטען אפאלק פון זיי זיין גאט זיי זענען דאך גיין גאט פון דעקסטוועגן האבין זיי פארט גיט פארביטיין זייא זמי אונ מיין פאלק זיי האבין פארביטיין כבוד זיין כבוד בלוטר זייער גאט וואס זייא זענען דורך אים געערליקט גינארין אויף אזויא אגאט וואס העלפט גיט : (ט) שוש פארזוואנדערט אויף איהר היסקעל ופשע אונ שטודיקטס הרבו מאד איהר זאלט שטארק פאר וויקט ווערין טייל דאס בהמיק וועט חרוב ווערין דאס איז דיא ביייד פון גאט זאגט דער פסוק אשעס פאר וואס וועט דאס אזוי זיין : (ז) כי ווארום צווייא ערלייא רעות האט מיין פאלק גיטאן ווארום אויב זיי וואלטיין אפילו פארביטיין זייער גאט אויף אזוי אגאט וואס ער זאל מיט מיר גלייך זיין זאלט אויף גינען אדעה ווארום אויף האב זיי פיל גוטס גיטאן אונ היינט האבין זיי נאך אנקעסקרע דעה נישאן אויף שניו וואס זיי האבין מיר פאר לאזט וואס אויך בין אקנואל פון קועלענדיגע ניאסער בלוטר אלע צייט בין אויף אויף זיי משפיע מוכות לתשוב להם זיי גייען אויס האקן אויס גראבין גריבער צו גראבער גע . זאגט ירמיהו ווי פאר שטייטו פאר וואס גייט די ישראל אזוי שלעכט : (יא) חטבר ישראל איז דען

נארישקייט אונ זיי האבין ויך פאר נארישט : (ג) ולא אפיר אונ זיי האבין גיט גינאנט וואו איז דען אונזער גאט וואס ער האט אונז אויף גיבראקט פון דעם לאנד מצרים וואס ער האט אונז געפירט אין דער מדבר אין דעם וויקטען אונ גיבראקענעס אונ פינקט-ערין לאנד וואס דארט איז דער שאטין פון טויט אין אזוי לאנד וואס זיא גיט דורך גיטארין גיין קענטשע אונ עס איז גיט גינעסין אפענמש דארטין : (ד) וזכאי אצקס אונ אויך האב אויך גיבראקט צו דעם לאנד ארץ ישראל צו עסין איהרע פירות אונ איר גומקייט ויהבו אונ איהר האט פאר אונ בייגינט מיין לאנד אונ מיין ארץ האט איר גיטאן צו אונ ווערן דינקייט : (ה) הפהנים די כהנים האבין גיט גינאנט וואו איז גאט מיר זאלן ויך פאר אויךס פארקמיין ותפשי בתורה אונ די סנהדרין זייא האבין מיה גיט גיקענט הרעים אונ די סנהטקער דאס מיינט מען דיא מלכים האבין אין מיר מורד גינען אונ דיא פאלשע גביאים האבין גביאות גינאנט פון בעל אונ נאך אזעלכע וואס קענען גיט העלפין הלטי גייען זיי : (ו) לכו דרום וועל אויך מיה נאך קריגען מיט אויך איידער אויך וועל אויף אויך פדעקענען דאס שלעכקטס דס איז די ביייד פון גאט אונ מיט אייערע קינדס קונדער וואס זייא וועלן טאן וזיא איהר מוהט וועל אויך קריגין : (ז) כי ווארום גברי פארט איבער צו די אינגלען פון דעם פאלק פמים

לבו : י עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו
 ארצו לשמה עריו נצחה מפלי ישב : י גס בני
 נה ותחפנס ירעוף קרקד : י הווא זאת תעשה
 לך עובד את יהוה אלהיך בעת מולךך בדרך :
 ועתה מה יהיך לדרך מצרים לשמות מי
 שחור ומה יהיך לדרך אשור לעיתות מי נהר :
 ותיסבך רעתך ומשבותיך תוכחך ודעי וראי פיר
 נע נמר עובד את יהוה ולא פחדתי
 אלהיך נאס אדני יהוה צבאות : י כי מעולם שברתי
 עקב נפקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד כי על
 כל גבעה גבוהה ותחת פלעץ רענן את צעה זנה :
 י ואנכי נמעתיך שורק פכה זרע אמת ואיך
 נהפכת לי סורי הנפון נכרית : י כי אסתכבסי בנתר
 ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני
 יהוה : י איך תאמרי לא נטמאתי אחרי הבעלים
 לא הלכתי לא דרך בניא דעי מה עשית בכרה

איך און פלעקס איך וועלעך אונד
 רעכס האבין אייערע אלטערין אין
 מיר געפונען , אפילו אדם הראשון
 וואס ער איז גישטארבען און האט
 געבריינגט רעכט מ'ס ארץ זך און
 איך די זאגנדיע וועלט האט ער אויך
 מ'דען ג'ווען צו הקב"ה אז הקב"ה
 איז ג'יעקס ווי עס שטייט אין ניין
 קאפיטול מסוד שיר ליום השבת ,
 און איהר האט געוויס קיין עולה
 גע'האט פון הקב"ה וואס איר ווילט
 איך דערווייטערן פון איהם און
 צו ווארפן אייער שטוב :

ועמי היסיר כבוד בלא זי'על . עס
 מ'רעכט אפ'אהל אייער גייט
 אין וואס און זעהט פון מ'ראגט
 ש'ינע פירות און ער האט געקומען
 אנדערע פארה צו קויפן אפ'ה און
 עס'ן , ער איז אבער אנדער'סע און
 אאנגענומענער קעגנשט וואס פאר
 אים איז גיט ש'יין ער זאל אויף די
 נאם קויפן אפ'רי . ש'טויסט ער און
 מ'ראכט וואס זאל ער פארהן , זאל
 ער היפען ניין כבוד און גיט קויפן
 די פרי , דיא פארה ווינע און אבער
 ג'ויס צו די פרי , זאל ער פארהן די
 פארה און קויפן דיא פרי איז איהם

והתחננתם קרי אעבור קרי פירוש עברי מייטש

און ס'יין סורא איז גיט צו דיר זאגט נאם : (י) כי
 פעל'ט דען פון אייביג האב איך צו גראכין דיין
 יאך איך האב צו ריסיין די רימט וואס מען פינד
 צו די יאך האפרי און דוא האקט גיזאנט איר וועל
 גיט עובר ניין אויף ביינע רייד אבער איהר האט
 גיט ק'נייס ג'ווען אייער הבטחה נאר אויף אלע
 קערנ און אונ'שער אלע צווייג האפט'נע ביישער
 האקטו ד'יך פאר שפ'רייט : (יח) זאנכי נעמתי און
 איך האב ד'יך גיפלאנצ'ט אצווייג פון אנוקען ניין
 ש'טאק בלא נאר י'יב קינ'רע אקט דאס הייקט איר
 קוקט ארויס פון צ'דיקים זאך און וויא נעמתי דוא
 ביזט ווארין פאר קערט צו מיר ס'רי איהר האט אפ
 ג'קערט פון מיר סורי הנפון וויא איין ווילדער וויין
 ש'טאק ג'ברה אפרעק'דער וואס וואקסט אין וואלד
 איז ער דאך גיט גלייך צו די וויין ש'טאק'ן וואס
 עס וואקסט אין וויין גארטען מיט אנדערע וויין
 ש'טאק'ן אזוי זענט איר יש'אל אויך גיט גלייך צו
 די על'טערין וואס איהר קוקט ארויס פון וויא :
 (יט) כי אם תכבסי און ווען דוא וועקט אפ'ילו ד'יך
 שוין וואשען מיט קרייד און דו וועקט קערען צו
 דיר ברית ניין נכס'ס וועט ניין גיפלעקט וויין איך
 לפני פאר מיר : (כ) איך האפרי וויא קענט'ן אגין איך
 פון גיט קמא ג'ווארין אהי'י הבעלים און נאך די אפ
 גע'טער פון בעל בין איך גיט גינאנגען דא זעה
 דיין וועג וואס דוא ביזט גינאנגען אין וויא ווייס

יש'אל אק'נעכט אדער איז ער דען אק'נד פון דער
 דען רינקט מיר ווארום איז ער ג'ווארין צו ריוב :
 (יב) גלי אויף איהם אויף דיא יש'אל ישאני שרייען
 קפ'רים די לעקס'פערטען דאס מיינט מען די שטארך
 קייט פון קדי ובל' ויש'ת און ויי האבין גיטאן ניין
 לאנד צווא וויקס'ענעש ערי וינע שטעט וענען
 ג'ווארין פאר ג'רענט אין פיינער קיינער וואהנט
 דארט גיט : (יג) ג'ני טף אפ'ילו דיא ק'צרים וואס
 איהר האט אויף ויי אב'סחון זיי זאלין אייך ניין צו
 הי'ף ויי וועלן צו ג'רעכין דיר דעם קאפ : (יד) הלא
 פאר וואר דאס האט דיר גימאכט דאס שלעכטס
 וואס אויף דיר איז גיקוקען האט דיר ג'רם ג'ווען
 די וינד וואס דוא האקט פאר לאזט דיין נאם ג'נה
 אין דער צייט אז ער האט ד'יך געפירט אין דעם
 ג'ושען און אין דעם רעכט פארטיגען וועג : (טו) ומה
 און איצונד וואס מ'ויד דיר דער וועג פון מצרים
 צו מ'ריגען די וואסער פון דעם מ'יך ש'יחור דאס
 איז דער גילוס וואס ויי האבין אין איהם אייערע
 ז'קרים דער קריינ'קטיש'ה לך און וואס נעצ'ט דיר דאס
 דוא זאל'קט אין קיר מ'רד ניין דוא זאל'קט פאר
 מ'ריגען ווערין צו דעם לאנד אשור צו מ'ריגען
 דאס וואסער פון דעם מ'יך פ'רת : (טז) תס'ר העמד
 דער סוף וועט ניין דיין ביי'ו וועט ד'יך שטאר'פען
 און דיין ווילד'קייט וועט ד'יך שטראפ'ן יודי און
 נוייס און זעה עס איז שלעכט און ביישער וואס
 דוא האקט פאר לאזט צו ד'ינען נאם וליא פחדתי

קלה משרכת דרכיה : כא פרא | למד מדבר
 באות נפשו שאפה רוח מאנתה מי ישיבנה
 כל-מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאוה :
 כמנעי רגלך מיהף וגורגה מצמאה ותאמרי נאש
 לוא כפי-אהבתי זרים ואהיהם אלה : ככבשת נגל
 פי ימצא פן הבישו בית ישראל המה מלכיהם
 שריהם וכהניהם ונביאייהם : כד אמרים לעין אבי
 אתה ולאבן את ילדתי כפי-פני אלי ערף ולא פנים
 ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו : כה ואיה
 אלהיה אשר עשית לך יקומו אס-יושיעוה בעת
 רעתה פי מספר עריה היו אלהיה יהודה :
 כי הלוא מעתה קראת לי אבי אהף גערי אתה :

גמשה קרי יסורניך קרי ילדהנו קרי

פירוש עברי מיימש

גים אויף די בייך פון די נביאים לא איך וויל גיט
 אזוי טאן וויא איהר זאגט מיר בי גאר איך האב
 ליב פּרעקטע צו בהעפּשען יוד מיט זייא און נאך
 זייא וועל איך גיין : (כג) כבשת אזוי וויא דער נב
 ווערט פאר שעקט אז מען געפינט איהם דאס
 ערשטע מאהל שעקט ער זיך מעהר ווי אנעלדער
 וואס מען האט איהם פון לאנג גיהאלטען פאר
 אנגב פו חביש אזוי וועלן פארשעקט ווערן דאס
 הייז ווערן פון די ישראל ווארום זייא האבן זיך
 גיהאלטן אז זיי דינען צו גאט און זיינע ווערט
 גיפונען אז זיי דינען פו כרכים וסולות הסה זיי פלוקר
 דאס פאלק ישראל וועט פאר שעקט ווערן מלכיהם
 זייערע מלכים און זייערע הארין און זייערע פהנים
 און פאלשע נביאים : (כד) אפרים לען זאגן צו
 דעם וואס איז גימאכט גינוארין פון האלץ דו ביסט
 מיין פאטער זלאן און צו דעם וואס איז גימאכט
 פון אששין זאגן זיי דו האסט מיך גיפארן בי דען
 זיי האבן זיך אום גיקערט צו מיר פלוקר צו גאט
 מיט דעם אקען זלא פנים און גיט מיט דעם פנים
 יבעת און אין דר צייט אז עס קוקט אויף זיי אצרה
 טונען זיי זאגן שטיי דו גאט אויף און העלף אונז
 און איך גאט וועל דיר ענטפערן : (כה) ואיה אלהי
 און וואו איז דינע אפ געפער וואס דו האסט גי
 כאכט צו דיר לאזן זייא פרוקען אויף שמיין אויב
 זייא וועלן קענען העלפן דיר אין דיין שלעכטע
 צייט פי פסח אזוי וויא די צאל פון דינע שעקט
 זענען דינע אפ געפער יהודה : (כו) גאט האט
 גיזאגט צו די ישראל הלא הלואי אונזר : אלסט
 השוכה פאן קרית און דוא זאלסט מיר רופען דוא
 ביזט מיין פאטער אהף גערי און דער האר פון מיין
 יונגט ביטט :

אשאר זיין כבוד און אויב די פאהר
 האט זיך ביי אים געשטארקט און
 ער האט אנוועק גינעבן דעם כבוד
 פאר דיא פאהר און האט געקויפט
 די פרי האט ער דאך פאר זיין כבוד
 געזאגט אפארקענען : אבער
 געמי היטר כבוד מיין פאלק האט
 אנוועק גינעבן זיין כבוד בלא זיעל
 אויף אזוי אונד וואס ער האט פון
 דעם גיין הילף געהאט, פריער ווען
 דיא יודן האבן געדינט צו הקב"ה
 און דער בית המקדש איז גישטאנן
 האבן זיין געזאגט גרויס כבוד פון
 אלע פעלקר איצט אז אלע יודן זיגן
 די עבודה דיה זענן זיי פארשעקט
 צווישען די פעלקער און האבן זיך
 גאר גיט געהאלטן, ווארום פריער
 האבן זיי יודן געהאט ביידע, כבוד
 און גוטס, נאכדעם האבן זיי ביידע
 זאכן פארלוירן, דעם כבוד און
 דאס גוטס :

וואס דוא האסט גיטאן אנשקענען בית פעור און
 אויך היינט האלסטו דוה אויך אין דעם אייניגעם
 וועג כפרה בלא אזוי וויא אונגע קעמיל אנקבה
 משרכת דרכיה וואס זיא שטארקט זיך אין איהר וועג
 פון איהר יונגט אן וואס זיא האט ריב צו לויפען
 היין און הער : (כא) פרא אזוי וויא איין ווילד מויל
 אייזעל וואס איז גיוואנט צו זיין אין דער סךר
 מיט איהר גלוסקיגען ווילען שאפה טוהט זיא איין
 שלינגען זיא לופט פלוקר זיא עפינט דאס מויל
 און גיט זיא שלינגען דאר לופט און קאן
 דאס ניט איין שלינגען דאר זיא לופט קערט זיך
 אייביג אום צו זיין ארט פארהה איהר טראכטיקייט
 דאס איז אמין שלאנג ווארום דער טראכט
 שלינגט אויף איין דעם רוח פי שטינה ווער קאן זיא
 ווידער קענען פון דער מדה פלוקר מען קאן זיא
 דער פון גיט אפ גיוואנען אזוי זיט איהר ישראל
 אויך מען קאן אייך גיט אפ גיוואנען פון אייער
 שלעכטען וועג אלע וואס גענעקען זיא פלוקר
 וואס זייא ווילען חאפען דאס מויל אייזעל טוהען
 זייא זיך גיט פירען צו חאפען זיא ווארום זיא
 וועלן זיך אויסקוימט מידען ווארום מען קאן זיא
 דאך גיט חאפען וואס איז איהר סוף אין איהר
 תדוש גרייכט מען זיא אזוי אויך איהר ישראל עס
 איז איין חדש פאר האנדען אין יאהר דאס איז
 דער חדש אב אין דעם חדש קאנען זיי גיפאנגען
 ווערן : (כב) פני די נביאים האבן צו דיר גיזאגט
 פאר מיר דינע פים פון קארוויסקייט פאר מיר
 דוה פון צו זינדיגען פדי איהר זאלט גיט טונען
 גיין באקוים אין צרות, און דיין האלדז פאר
 מיר צוא שפארבין פאר דאךשט אבער דוא
 קעקסט דוה גיט צו די בייך וואס איז דו זאגסט
 אויף די בייך פון די נביאים טאש איך זארג ביך

אחר קריאת פרשת השבוע שנים קקרא ואחד הרגום זה הפרשה וסומור ה' מלך נאות לכש או מזמור שיר

החורש בית הפרם . מקום שהעומה פרוסה ומתפצלת סס . ורבותי פירשו פרם מלשין דבר פרום וזכור שגמלות שלימות נפרכו סס . ומפי אחרים שמתיע ע"ש שפרכות בני אדם נמנעים ללכת סס מפני העומה : מלא מענה . של המחרישה במקום הקבר שהתחיל לחרוש בו עד מהה אמה באורך השדה על מהה ברובח חייטין שמה הולכה המחרישה ממנו עמם כשעורה , ואם היה חורש והולך חוץ למאה אמה ממאה אמה ולחוץ סקור שאין המחרישה מולכת עלמות הקבר אלף עד מהה אמה : בית ארבעת סאים . מהה אמה אורך על מהה אמה רוחב הוא מקום זרעית ד' סאין שהרי חלה המשקן שהיה מהה על המחרישה הוא בית אחתים . כדלמריקן שעירובין , מאלף

מהה על מהה בית ארבעה סאין : רבי יוסי אומר בית חמש . סאין , ואין הלכה כרבי יוסי : במורד . כלומר שיעור זה שאמרנו לח"ק ולר"י , למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה , ה"מ כשחולץ המחרישה במורד למגלגלו למרחוק וה"ה כשהקרקע שזה במשור : אבל במעלה . כשחורש ועולה לדכוי ח"ק טוחן רובע קב כרשיני . על בורך המהרישה . הוא עץ הלול כמסור : שבו כעין כך שהמחרישה חקוקה כוועשה כאלו נקב קטן כשיעור שילא ממנו נרעין אחד מנרעיו הכרשינים וחולץ המחרישה והנרעיוס נופלים מעט מעט ונמקום שכלו הכרשינים סאין נופל מהן הרבה כימד אלף ג' נרעיוס וזה גדל זה (ה) שם כלה בית הפרם : ר' יוסי אומר במורד ולא במעלה . ולא אמריקן בית הפרם אלף במורד אלא כשמתחירה עולה כנוכה אין שם בית הפרם כלל שמיד המחרישה נערת ואם יש שם עלם נופל , ואין הלכה כר' :

פיר י א החורש את הקבר איינער האם גינקערט אפעלר נאם אין איהר אין גינען אקבר . האם דאך דער אקער צו שלעפט דא ביינער פון דעם מת ונאם אין גינען אין דעם קבר אין דא נאנצע פעלר רבי יה עושה בית הפרם ווערט דא פעלר גירופין בית הפרם נפרס אין טייטש פאר שפרייטונג , דא ביינער יענען אין א הר פאר שפרייט גינארין עד כמה דא טייטש ביו וויא נוייט יענען די ביינער פאר שפרייט גינארין מלא פנייה אפילו אקער פאה אהה בית הונדערט איילין פון קבר אין יעדער זייט בית ארבעת סאים דאם אין אקרט ונאם קען קען אויף איהם פאר זיען פיר קאה והונדערט איילין דא לייג אויף הונדערט איילין דא ברייט אונ נויטער וויא הונדערט איילין אין שוין דא פעלר קהור נוארום צווי נוייט יענען דא ביינער ניט פאר שלעפט גינארין , רבי יוסי זאגט בית הפס די ביינער יענען פאר שלעפט גינארין בית קאה דאם אין הונדערט מיט עלף איילין סייט דרייא קערטיל אייל אין יעדער זייט במורד דאם אין גאר און דער קבר אין אויף אבארג אונ ,ער אקערט אראפ אין דער גידער , אדער אפילו דא נאנצע פעלר אין גלייך , ואין סיר אז דער אקער האם פארשפרייט דא ביינער ביו הונדערט איילין יענע אקער אז ער אקערט ארויף , דער קבר אין אין דער גידער אונ ער אקערט בארג ארויף , פאר שלעפט ניט דער אקער דא ביינער און נוייט , זאל קען און קעקבין טיפן רובע פרשינים על בוך בפתישה ער זאל

אריין שיטין אפערטיל קב (אזוי אקאם) פרשינים ואנעלעקע קערנער אין דא קניא פון אקער (כוי דעם אקער אין דא אהאלץ ונאם ער אין הויל אינזוייניג אונ דער אקער שטעקט אין איהם , אונ ער אין איינזויניג ווי אקניא , אונ אינזויניג שיט קען אריין קערנער צום פאר זיען אונ אונטן אין דא אקליינע לעכיל ווי איין קערין זאל קענען דרן דיין , אונ וויא דער אקער גייט שיטען זיך באלד דא קערנער אונ פאר זיען זיך אין דא ערד , אונ אז דא קערנער זענען פול אין די קניא שיטען זיך ארויס פיל קערנער איינער נאך דעם אנדערין , זאגט דא כשינה אויב יוען ער אין געשטאנען ביי דעם קבר האם ער אריין גיטאטין אין דא קניא פול קערנער אונ דער אקער אין שוין אפ גינאנען אזויא נוייט ביו דא קערנער האבין זיך שוין אויס גילאזט , דאם היינט ער פקט שיטען שם שלש פרשיני וו כדו וו ביו צו דעם ארט ונאם זיען נאר ארויס דריי קערנער איינער נאך דעם אנדערין עד שם הוא עושה בית חתום ביו דאם זענען דא ביינער פאר שלעפט גינארין , אונ פון דאם אונ ווייטער אין שוין קהור , רבי יוסי זאגט במורד אויב קען אקערט אראפ , דער קבר אין אויף אבארג אונ קען אקערט אראפ בארג , אדער אפילו אויף אנזלייגען ארט אין קסא ביו פינקף קאה ולא בפנייה אקער ניט אז קען אקערט בארג ארויף , דא ביינער שלעפן זיך גיט סימ דעם אקער בארג ארויף , גאר וויא פאלין צוריק ארונטער , אז דא פעלר אין נאנצין קהור : ב תח

ב והמיתח כבלע. הכה המחרישה כבלע ומחוך כך נעברה המחרישה: או שניער המחרישה. מן העפר שעליה ובה קמ"ל דלא חיישנן שמא לא יעבר יפה: עד שם הוא עושה בית הפרס. ולא יותר ואפי' חוץ ששה אמות או חמשה (ב): בית פרס עושה בית פרס. המחיל לחרוש כסוף בית הפרס או כחלמנע מונה מלאה אמה ממקום שהחיל לחרוש והוא נעשה בית הפרס כאלו הרש ממקום הקבר: חרש חצי מענה. חמשים אמה ממקום הקבר: וחור. אח"כ וחרש משס

נפלים זה על זה כו' אלא דא לומר דג' יסלו זה בלד זה ולא יותר, וי"ן פ"ט: (ג) ולא ידמנע לפי כסוף כיון דלפי ס' קני: [ו] וחור כו'. כלומר ואלע"פ שלל חרש כסופת חת כספלים חרישית נעשה בית הפרס וכשהוא ח"כ וספלים עד מלא נעלה שבת הפרס ספלים חרש עו"ד בית הפרס, וספ"י: (ד) ה"ל

כבלע או בגדר או שניער המחרישה עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי אליעזר אומר בית פרס עושה בית פרס. ר' יהושע אומר פעמים עושה פעמים אינו עושה. ביצד חרש חצי מענה [ו] וחור וחרש חצייה וכן הצרדין ה"ז עושה בית פרס. חרש מלא מענה חור וחרש ממנו לחוץ אינו עושה בית פרס: ג החורש מלמימיא מצבירת העצמות משרה שנת שאבר הקבר בתוכה או שנמצא בה קבר החורש את שאינו שלו, וכן עכו"ם שחרש אינו עושה

שאינו מנוי שיהיה אדם הורש על חפירה שהיא מלאה ממים ועל זבירת עצמות גלולים ולא נזרו אלא בקבר שחרש שהוא דבר הנלוו: ובשרה שנאבר בה הקבר. דהוה ליה ספק ספקא שמהל לא חרש כמקום הקבר וחס תמלא לומר חרש שמהל לא הולך ממנה עלס: או שנמצא בה קבר. שחרש ואח"כ נמלא דבית הפרס דרבנן ולא קנסו ליה כיון דלא ידע: החורש את שאינו שלו. לא קנסו רבנן למהוי חרש לחכירה בית

יחד ער האם גיאקערט אקבר אין פֿעלד וחסית
בבלע אונ דער אקער האט אקלאפ גימאהן אן
אשמיין או בגדר אדער אן אנואנט. אונ די ערד איז
אראפ גיפאלן פון אקער או שניער המחרישה אדער
ער האט אליון אראפ גישאקלט דיא ערד פון
אקער עד שם הוא עושה בית הפרס בין דעם ארט ווא
די ערד פון אקער איז אראפ גיפאלן איז דיא
פֿעלד קמא, ניט מייטער, רבי אליעזר זאגט בית
פרס עושה בית פרס או מען האט צו אנקערט אקבר
איז דאך דיא פֿעלד קמא בין הונדערט איירין
ונאם הייקט בית הפרס, אויב מען האט אג"ו
גהויבין פון מיטען דיא הונדערט איירין אדער
פון סוף דיא הונדערט איירין וייטער צו אקערין,
פון דעם ארט וואס מען האט אגיהויבן נאך
אמאהל צו אקערין איז וייטער קמא הונדערט
איירין גלייך ווי מען וואלט אגיהויבן צו אקערין
פון קבר ודאס הייקט דער בית הפרס מאכט נאך
אקרא אבית הפרס, רבי יהושע זאגט פעמים עושה
פעמים אינו עושה אמאהל מאכט איין בית הפרס נאך
אמאהל אבית הפרס, אונ אמאהל ניט ביצד ווי אזוי
הרש חצי מענת ער האט גיאקערט פון קבר אהאלבין
אקער, פופציג איירין, איז די פופציג איירין גי
נוארין אבית הפרס ויחי ויחד חצייה דער נאך האט
ער גיאקערט פון די פופציג איירין נאך אהאלבין
אקער, נאך פופציג איירין אין דערליינג, ווערין
די נאנצע הונדערט איירין אבית הפרס ופון הדדים
אונ אז ער האט גיאקערט פון די ערשטע פופציג
איירין נאך פופציג איירין אן אזויט, ניט אין דער
ליינג גי' עושה בית הפרס ווערין די פופציג איירין
נואם אן אזויט אויך אבית הפרס הרש שלא מפנה
אדער אז ער האט גיאקערט אפריען אקער, דאס
הייקט פון קבר הונדערט איירין חוץ ויחסי מפנה ולחץ
דער נאך האט ער גיאקערט פון די הונדערט איירין

ווייטער אינו עושה בית הפרס זענען דיא ווייטערדיגע
איירין ניט קמא: ג החורש מלמימיא איינער האט צו
אקערט אנרוב וואס אין איהר איז גיווען פול מתים
מצבירת העצמות אדער אויף די ערד איז גילענין פול
ביינער פון מתים איינס אויף דאס אנדערע וויא
אבארג, אונ מען האט וי'א צו אקערט ווייל עס
טרעפט ניט א מענטש זאל צו אקערין אפולע גרוב
ביינער אונ ניט אבארג ביינער וואס זענען אויף די
פֿעלד, דריבער אפילו איינער האט יא אקאל אזוי
גימא אונ דאס צו אקערט האט מען ניט נור גיווען
דיא פֿעלד זאל קמא ווערין בין הונדערט איירין
משה שאבר תפך בתוכה אדער אין אפֿעלד איז פאר
לארין גיווארין אקבר. מען ווייס ניט אויף וועלכען
ארט איז דער קבר, אונ מען האט ניט צו אקערט
די גאנצע פֿעלד נאר אשמיק פון איהר, איז דא
צוויי ספקות, ערשטינס מאמער האט מען נאר ניט
גיאקערט דעם ארט פון דעם קבר, אונ צווייטינס
ווען אפילו מען האט צו אנקערט דעם קבר, מאמער
זענען די ביינער פארבליבן זענען אויף זייער ארט
אונ זענען ניט צו שלעפט גיווארין ווייטער או
אדער ער האט גיאקערט דיא פֿעלד אונ ער האט
ניט גיוואקסט אז אין איהר איז דא אקבר שפּעצא דא
בזר דער נאך האט מען גיפונען אז אין איהר איז
גיווען אקבר אונ ער איז צו אקערט גיווארין, ווייל
ער האט ניט גיוואקסט פריער פון דעם קבר,
דריבער האבין דיא חכמים איהם ניט גיקנסת
ווערט ניט קמא די פֿעלד החיהש את שאינו שלו ער
האט צו אקערט אקבר אין אפֿעלד וואס ניט זייע
איז, נאר אפרעמונגס, האבין די חכמים זענעם
ניט גיקנסת זיין פֿעלד זאל קמא ויין, וינארט וואס
איז ער שולדיג וכן עמיט שיהש אונ אז אנו האט
צו אקערט אקבר אין זיין אייגענע פֿעלד אנו ע"ה

בית הפרס וכן עכו"ם לא שייך ביה קום: שאין בית הפרס לכוותים. כלומר שהרי אף על הכותים לא קנסו כל שכן
 שלא קנסו על העכו"ם: ד' על גבי מהורה. שעה בית הפרס למעלה וטוהרה למטה: אפילו ארומה. שהיתה
 עפרה של סהורה ארומה והלכותיה נמחת עפר בית הפרס שהיה לכן: אין עושין אותה בית הפרס. שלא נזח
 טומאה אלא על גוף כבדויהו ולא נזחו על העפר הנשטף עם המים: ה' עלייה מהורה. ממה נפחד אם הקבר בחצר
 הבית הבית עומה ועלייה

איתה בית פרס, שאין בית פרס לכוותים: ד' שדה
 בית הפרס על גבי מהורה שטפו גשמים מביית
 פרס למהורה אפילו ארומה והלכותיה או לבנה
 והאדרימה אין עושה אותה בית פרס: ה' שדה
 [ו] שאבר קבר בתוכה ובנה כה בית ועליה על
 גביו. אם היתה פתחה של עליה מכוון כנגד פתחו
 של בית, עליה מהורה, ואם לא עליה שמהא.
 עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק
 מצמרפין כחותם המרצופין. דברי ר"א, וחכ"א
 עד שיאח במקום אחד כחותם המרצופין. אמר

לשיטת דרך הפתח: ועפר חוצה לארץ. כלומר לו עפר חוצה לדרך לדרך העכו"ם וביית הפרס תריוהי
 מממלא' כנגע וכחשא: שבא בירק. כגון אגודה של ירק שיש בה קלחים הרבה שנקשרו בנוטין וכלל קלח כפי
 ענפו ליכא עפר כחותם המרצופין שהוא שיעור הכות למטה: חותם המרצופין. אמתחות של עור כעין שקים

אוקה בית הפרס מאכמ ער גים סמא די פעלר שאין
 בית הפרס לכותים כותים וואס זענען אקאהל גיווען
 גרים מאכין גים סמא זייערע פעלדער אויב זייא
 צו אקערין אין זייא קברים. קענען גים געוים
 גים סמא מאכין זייערע פעלדער אויב זייא צוא
 אקערין אין זייא קברים: ד' שדה בית הפרס על גבי
 סהורה אפערל. וואס אין איהר אין צוא אקערט
 גיווארין אקערל. אונ זיא אין די הייה אויף
 אכארג, אונ געבין די פעלד ביי די גיים אונקען
 אין סאהל אין דא גאך אפעלד וואס זיא אין מהור
 שטפו גשמים מביית פרס למהרה אונ דער רעגין האט
 אראפ גישווינגט ערד פון דיא פעלד וואס אין
 סמא אויף דיא פעלד וואס אין סהור אפילו אדומה
 הלכותיה אפילו די ערד פון די אונקערשטע פעלד
 וואס אין סהור אין רוים, אונ דיא ערד פון דיא
 אויבערשטע פעלד וואס אין סמא אין נוים, אונ
 עם האט זיך אראפ גישאמין דורך דעם רעגין אזוי
 פיל ערד אעם האט נוים גימאכט די אונקערשטע
 פעלד אי לכנה אדער פאר קערט אין גיווען דיא
 אונקערשטע ערד אין נוים אונ דיא אויבערשטע
 ערד אין רוים. אונ עם האט זיך אראפ גישאמין
 אין פיל ערד פון אויבין האדרימה אן זייא האבין
 רוים גימאכט די אונקערשטע ערד אין עשה איתה
 בית הפרס פון דעם טוועגן מאכט גים די אויבערשטע
 פעלד סמא די אונקערשטע פעלד: ה' שדה שנאב
 קבר בתוכה אפערל וואס אין איהר אין פארלארין
 גיווארין אקבר. מען ווייס גים אויף וועלדין ארמ
 דער קבר אין זינה בה בית אונ מען האט גיבאקמ
 אשטוב אויף דיא פעלד זעלה על גבי אונ אויף דיא
 שטוב האט מען גיבאקמ גאך אשטוב אם היתה
 פתחה של גילת קבור כנגד פתחו של בית אויב דיא מיר
 פון דיא אויבערשטע שטוב אין איבער דיא מיר
 פון דיא אויבערשטע שטוב אונ דיא אויבערשטע

מיר אין גים ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר
 זעלה פתחה אין דיא אויבערשטע שטוב פתחו וואס
 לא אונ אויב דיא מירען זענען גים איינס אויבער
 דאס אנדערע, אדער דיא אויבערשטע מיר אין
 ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר זעלה פתחה
 אין דיא אויבערשטע שטוב סמא עפר בית הפרס דיא
 ערד פון דיא פעלד וואס אין איהר אין צו אקערט
 גיווארין אקבר ופס חוצה לארץ אדער דיא ערד פון
 די גאנצע ועלם אויסקער ארץ ישראל די ביערע
 ערלייא ערד זענען סמא און מען סראגט זייא
 אדער מען רירט זייא אן שאי גיך אויב דיא ערד
 אין גיבאקען מיט ירקות, מען האט אויס געריסען
 גרינווארג פון די ערד, אונ גיסלאך ערד אין מיט
 גיבאקען גיווארין מיט די ירקות, אונ אויף יעדען
 ווארציל בונדער אין דא ווייגין ערד ספספים
 רעכונגט זיך צו זאמען דיא ערד פון דעם גאנצען
 גיבאקעל ירק פתחים ספספים אויב די ערד פון דעם
 גאנצען גיבאקעל ירק אין אזוי פיל וויא דיא ליים
 וואס מען פאר חתמה דער מיט אלעדערענעם זאק
 וואס רינגט זענען גיבאקען אין איהר זענען
 זאכין. אין די ערד סמא. אפאר צייטן פלעגט
 מען חתמן מיט אזוי אליים וואס קלעבט אפילו
 בייא יעדעם ווארציל כאונדער אין גיבאקען פיל
 ערד. גאר אויב אין דעם גאנצען גיבאקעל בייא
 זאמען אין דא אזוי פיל ערד וואס מיט ליים אזוי
 פיל קען מען צוא חתמן דער מיט אלעדערענעם
 זאק. אין די ערד סמא דברי רבי אשכנזי אזוי זאגט
 רבי אלעזר חתמים אחרים אונ דיא חתמים זאגין
 דיא ערד אין אנדערש גים סמא ער שטאט חתמים
 אחר פתחים המרצופין סידין עם זאל זיין אויף איין
 ארמ וביי איין ווארציל אזוי פיל ערד ווי די חתמה
 פון די זעק אונ מען רעכנט גים צו זאמען דאס
 גאנצע גיבאקעל אדרבי חתמה האט רבי יהודה גיזאגט

מיר אין גים ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר
 זעלה פתחה אין דיא אויבערשטע שטוב פתחו וואס
 לא אונ אויב דיא מירען זענען גים איינס אויבער
 דאס אנדערע, אדער דיא אויבערשטע מיר אין
 ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר זעלה פתחה
 אין דיא אויבערשטע שטוב סמא עפר בית הפרס דיא
 ערד פון דיא פעלד וואס אין איהר אין צו אקערט
 גיווארין אקבר ופס חוצה לארץ אדער דיא ערד פון
 די גאנצע ועלם אויסקער ארץ ישראל די ביערע
 ערלייא ערד זענען סמא און מען סראגט זייא
 אדער מען רירט זייא אן שאי גיך אויב דיא ערד
 אין גיבאקען מיט ירקות, מען האט אויס געריסען
 גרינווארג פון די ערד, אונ גיסלאך ערד אין מיט
 גיבאקען גיווארין מיט די ירקות, אונ אויף יעדען
 ווארציל בונדער אין דא ווייגין ערד ספספים
 רעכונגט זיך צו זאמען דיא ערד פון דעם גאנצען
 גיבאקעל ירק פתחים ספספים אויב די ערד פון דעם
 גאנצען גיבאקעל ירק אין אזוי פיל וויא דיא ליים
 וואס מען פאר חתמה דער מיט אלעדערענעם זאק
 וואס רינגט זענען גיבאקען אין איהר זענען
 זאכין. אין די ערד סמא. אפאר צייטן פלעגט
 מען חתמן מיט אזוי אליים וואס קלעבט אפילו
 בייא יעדעם ווארציל כאונדער אין גיבאקען פיל
 ערד. גאר אויב אין דעם גאנצען גיבאקעל בייא
 זאמען אין דא אזוי פיל ערד וואס מיט ליים אזוי
 פיל קען מען צוא חתמן דער מיט אלעדערענעם
 זאק. אין די ערד סמא דברי רבי אשכנזי אזוי זאגט
 רבי אלעזר חתמים אחרים אונ דיא חתמים זאגין
 דיא ערד אין אנדערש גים סמא ער שטאט חתמים
 אחר פתחים המרצופין סידין עם זאל זיין אויף איין
 ארמ וביי איין ווארציל אזוי פיל ערד ווי די חתמה
 פון די זעק אונ מען רעכנט גים צו זאמען דאס
 גאנצע גיבאקעל אדרבי חתמה האט רבי יהודה גיזאגט

מיר אין גים ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר
 זעלה פתחה אין דיא אויבערשטע שטוב פתחו וואס
 לא אונ אויב דיא מירען זענען גים איינס אויבער
 דאס אנדערע, אדער דיא אויבערשטע מיר אין
 ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר זעלה פתחה
 אין דיא אויבערשטע שטוב סמא עפר בית הפרס דיא
 ערד פון דיא פעלד וואס אין איהר אין צו אקערט
 גיווארין אקבר ופס חוצה לארץ אדער דיא ערד פון
 די גאנצע ועלם אויסקער ארץ ישראל די ביערע
 ערלייא ערד זענען סמא און מען סראגט זייא
 אדער מען רירט זייא אן שאי גיך אויב דיא ערד
 אין גיבאקען מיט ירקות, מען האט אויס געריסען
 גרינווארג פון די ערד, אונ גיסלאך ערד אין מיט
 גיבאקען גיווארין מיט די ירקות, אונ אויף יעדען
 ווארציל בונדער אין דא ווייגין ערד ספספים
 רעכונגט זיך צו זאמען דיא ערד פון דעם גאנצען
 גיבאקעל ירק פתחים ספספים אויב די ערד פון דעם
 גאנצען גיבאקעל ירק אין אזוי פיל וויא דיא ליים
 וואס מען פאר חתמה דער מיט אלעדערענעם זאק
 וואס רינגט זענען גיבאקען אין איהר זענען
 זאכין. אין די ערד סמא. אפאר צייטן פלעגט
 מען חתמן מיט אזוי אליים וואס קלעבט אפילו
 בייא יעדעם ווארציל כאונדער אין גיבאקען פיל
 ערד. גאר אויב אין דעם גאנצען גיבאקעל בייא
 זאמען אין דא אזוי פיל ערד וואס מיט ליים אזוי
 פיל קען מען צוא חתמן דער מיט אלעדערענעם
 זאק. אין די ערד סמא דברי רבי אשכנזי אזוי זאגט
 רבי אלעזר חתמים אחרים אונ דיא חתמים זאגין
 דיא ערד אין אנדערש גים סמא ער שטאט חתמים
 אחר פתחים המרצופין סידין עם זאל זיין אויף איין
 ארמ וביי איין ווארציל אזוי פיל ערד ווי די חתמה
 פון די זעק אונ מען רעכנט גים צו זאמען דאס
 גאנצע גיבאקעל אדרבי חתמה האט רבי יהודה גיזאגט

מיר אין גים ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר
 זעלה פתחה אין דיא אויבערשטע שטוב פתחו וואס
 לא אונ אויב דיא מירען זענען גים איינס אויבער
 דאס אנדערע, אדער דיא אויבערשטע מיר אין
 ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר זעלה פתחה
 אין דיא אויבערשטע שטוב סמא עפר בית הפרס דיא
 ערד פון דיא פעלד וואס אין איהר אין צו אקערט
 גיווארין אקבר ופס חוצה לארץ אדער דיא ערד פון
 די גאנצע ועלם אויסקער ארץ ישראל די ביערע
 ערלייא ערד זענען סמא און מען סראגט זייא
 אדער מען רירט זייא אן שאי גיך אויב דיא ערד
 אין גיבאקען מיט ירקות, מען האט אויס געריסען
 גרינווארג פון די ערד, אונ גיסלאך ערד אין מיט
 גיבאקען גיווארין מיט די ירקות, אונ אויף יעדען
 ווארציל בונדער אין דא ווייגין ערד ספספים
 רעכונגט זיך צו זאמען דיא ערד פון דעם גאנצען
 גיבאקעל ירק פתחים ספספים אויב די ערד פון דעם
 גאנצען גיבאקעל ירק אין אזוי פיל וויא דיא ליים
 וואס מען פאר חתמה דער מיט אלעדערענעם זאק
 וואס רינגט זענען גיבאקען אין איהר זענען
 זאכין. אין די ערד סמא. אפאר צייטן פלעגט
 מען חתמן מיט אזוי אליים וואס קלעבט אפילו
 בייא יעדעם ווארציל כאונדער אין גיבאקען פיל
 ערד. גאר אויב אין דעם גאנצען גיבאקעל בייא
 זאמען אין דא אזוי פיל ערד וואס מיט ליים אזוי
 פיל קען מען צוא חתמן דער מיט אלעדערענעם
 זאק. אין די ערד סמא דברי רבי אשכנזי אזוי זאגט
 רבי אלעזר חתמים אחרים אונ דיא חתמים זאגין
 דיא ערד אין אנדערש גים סמא ער שטאט חתמים
 אחר פתחים המרצופין סידין עם זאל זיין אויף איין
 ארמ וביי איין ווארציל אזוי פיל ערד ווי די חתמה
 פון די זעק אונ מען רעכנט גים צו זאמען דאס
 גאנצע גיבאקעל אדרבי חתמה האט רבי יהודה גיזאגט

מיר אין גים ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר
 זעלה פתחה אין דיא אויבערשטע שטוב פתחו וואס
 לא אונ אויב דיא מירען זענען גים איינס אויבער
 דאס אנדערע, אדער דיא אויבערשטע מיר אין
 ברייער וויא דיא אונקערשטע מיר זעלה פתחה
 אין דיא אויבערשטע שטוב סמא עפר בית הפרס דיא
 ערד פון דיא פעלד וואס אין איהר אין צו אקערט
 גיווארין אקבר ופס חוצה לארץ אדער דיא ערד פון
 די גאנצע ועלם אויסקער ארץ ישראל די ביערע
 ערלייא ערד זענען סמא און מען סראגט זייא
 אדער מען רירט זייא אן שאי גיך אויב דיא ערד
 אין גיבאקען מיט ירקות, מען האט אויס געריסען
 גרינווארג פון די ערד, אונ גיסלאך ערד אין מיט
 גיבאקען גיווארין מיט די ירקות, אונ אויף יעדען
 ווארציל בונדער אין דא ווייגין ערד ספספים
 רעכונגט זיך צו זאמען דיא ערד פון דעם גאנצען
 גיבאקעל ירק פתחים ספספים אויב די ערד פון דעם
 גאנצען גיבאקעל ירק אין אזוי פיל וויא דיא ליים
 וואס מען פאר חתמה דער מיט אלעדערענעם זאק
 וואס רינגט זענען גיבאקען אין איהר זענען
 זאכין. אין די ערד סמא. אפאר צייטן פלעגט
 מען חתמן מיט אזוי אליים וואס קלעבט אפילו
 בייא יעדעם ווארציל כאונדער אין גיבאקען פיל
 ערד. גאר אויב אין דעם גאנצען גיבאקעל בייא
 זאמען אין דא אזוי פיל ערד וואס מיט ליים אזוי
 פיל קען מען צוא חתמן דער מיט אלעדערענעם
 זאק. אין די ערד סמא דברי רבי אשכנזי אזוי זאגט
 רבי אלעזר חתמים אחרים אונ דיא חתמים זאגין
 דיא ערד אין אנדערש גים סמא ער שטאט חתמים
 אחר פתחים המרצופין סידין עם זאל זיין אויף איין
 ארמ וביי איין ווארציל אזוי פיל ערד ווי די חתמה
 פון די זעק אונ מען רעכנט גים צו זאמען דאס
 גאנצע גיבאקעל אדרבי חתמה האט רבי יהודה גיזאגט

שאלכי דרכים נותנים כלניהם בתוכם וחומתים עליהם כמותם של עיב : כסאה וכסאתים חותמות. של פיס, והאי עובדא מייחי רבי יהודה לסייעי לרנן ולסאף וכסאתים מעפר שבה מח"ל לא חששו האויל ולא היס

משל עיב לכל זר כי כ"כ פליס מסוכס לכל זר, מסכ"ס :

כמותם אחד פניו עלמו כמותם המרעופין, והלכה כחכמים :

פגש עם האם בן ראפין שהיו אגרות באת מברית קיס בריף זענעו גיקוקען פון די קרינות וואס ביי דעם ים נראם איו פון חוץה לארץ לפני פהנים גדולים צו די קינדער פון די פהנים גדולים היו בהם כסאה וכסאתים וחמת אונ אויף די אלע בריף צו זאקען איו גיווען ליים פון חוץה לארץ איין קאס (וואס הייקט קאה)

תוספות גמרא נדה דף כר ע"ב רש"י

אתמר המפלת מי שפניו מוסמקים, רבי יוחנן אמר אמו טמאה, ריש לקיש אמר אמו טהורה. איתביה ר' יוחנן לריש לקיש המפלת יד החוכה רגל החוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שמה מגוף אמום באתה ואם איתא ליתני שמה טהור אמום פניו שפניו מוסמקין. א"ר פפי בפניו מוסמקין כ"ע ל"פ דטמאה כי פליגי בפניו טהורין. ואיפא איתמר ר' יוחנן אמר אמו טהורה וריש לקיש אמר אמו טמאה. ולתביה ריש לקיש לר' יוחנן מהו שמום דשני ליה היינו נוף אמום ליתני או ממי שפניו מוסמקין. מעוכין קלת ולא כל כך כפינו עומות : כי פליגי בפניו טהרות. שאין לורה נכרת כהס לגמרי : ואיפכא איהמר. ולא משום לורה מטיק לה אלא הכי נמר לה מרביה : ולתביה ר"ל לר"י מהו טהור. דלס איתא ליתני או ממי שפניו מוסמקין :

ליתני שמום מגוף אמוס כלה או ממי שפניו כו'. וס"מ וס"מ איכא טובא דלל מני ענו פניו מיס (ופניו) אטום וספקתא דריקלא, וי"ל דפניו מוסמקין דומס לגוף אטום וסוף לים נתיחי כסידל ספי מחכרתי : אמר רב פפי בפניו מוסמקין כ"ע לא פליגי. וס"מ דקמבר אומיטוב כבי יוחנן לגלל לא היו דכתיב מעולם, וכענין זס י"ב כתיב מולי (ד' ד) :

ואני מיר האבין גיט מורא קאקער איו די האגט אָדער די פוס פון אזוי אקניד וואס פון איהם פֿעלט אשמיק אָדער פון אזוי אקניד וואס זיין פֿנים איו צו קוועטשט. אז די נקרא זאגט אָדער גיט פון מוסמקין. געוויס מוז זיין אז מוסמקס איו אויך די מוסקער קמא. איו דאך אקשיא אויך ריש לקיש אפר רב פפי בפניו מוסמקין כולי עקמא לא פליגי דפסא רב פפי זאגט אאשה וואס האט גיבארין אקניד. אונ זיין פנים איו אביסול צו קוועטשט קריגט קען גיט נאר אלע האלטין אז דיא מוסקער אז דער פנים איו אזויא ווי אָבֿרעט אונ, עס איו גיט צו דערקענען אפנים וואָפֿא איתר אונ פאר קערט האט קען גילערענט רבי יוחנן אפר אמו טהורה כבי יוחנן זאגט די מוסקער איו טהור וריש לקיש אפר אמו טמאה אונ ריש לקיש זאגט דיא מוסקער איו טמאה פֿרענט דיא נקרא ולתביה ביש לקיש לבי יוחנן מהו זאף ביש לקיש פֿרעגן צו רבי יוחנן דיא קרייתא וואס רבי יוחנן האט גיפֿרענט צו ריש לקיש. פאר וואס שטייט מיר האבין גיט מורא פאר אנוף אמום. דאך דאך שטיין מיר האבין גיט מורא פאר אנוף אמום אונ מיר האבין גיט מורא פאר פניו טהרות זאגט די נקרא משום דשני ליה נוייל רבי יוחנן נועט ענקערין מיט טף אטום

אָקער הפֿפֿלת מי שפניו מוסמקין מיר האבין גילערענט אויב אאשה האט מפיל גיווען אקניד וואס זיין פנים איו אביסול צו קוועטשט רבי יוחנן אפר אמו טמאה רבי יוחנן זאגט זיין מוסקער איו טהור איתביה רבי יוחנן ריש לקיש רבי יוחנן האט גיפֿרענט אקשיא צו ריש לקיש מיר האבין גילערענט הפֿפֿלת יד חטיבת רגל חטיבת אמו טמאה לידה אויב אאשה האט מפיל גיווען אָפֿר געשניטענע האגט אָדער אָפֿגעשניטענע פוס איו דיא מוסקער קמא פון דעם געבורט וואן חוששין שפא מגוף אטום באתה אונ מיר האבין גיט מורא קאקער איו די האגט אָדער די פוס אָפֿגיבֿראכין גיווארין פון אקניד וואס ויא האט נאך אין בויה אונ פון דאס קינד פֿעלט אשמיק, אז דאס קינד וואלט אין גאנצין גיבארין גיווארין וואלט אויך די מוסקער גיווען טהור, אונ אז ויא האט גיבארין זאהאגט אָדער אפוס דאך ויא געוויס זיין טהור. האבין מיר פאר דעם קיין מורא. נאר מיר זאגן אז דאס קינד וואס אין איהר איו זאנאנצער קינד וואס איו אויב עס איו ווי ריש לקיש זאגט אז אקניד וואס איו מוסמקס, זיין פנים איו אביסול צו קוועטשט איו אויך זיין מוסקער טהור ליתני שפא כמף אטום או ממי שפניו מוסמקין דאך דאך די נקרא

היינו מי שפניו מוחות :

היינו פניו מוחות . אבל כפינו מוסמקין ליכא לטנויי הכי דהא ניכחית כהן הגורח ולאו אעוס הוא דאעוס היינו חסר לגמרי :

היינו מי שפניו מוחות גוף אמום און פניו מוחות איו אלץ איין ואך . וואס איז דער אונטערשייד צו עם פעלט אשטיקול פון קערפער צו עם פעלט דער גאנצער פנים . דריבער אז עם שטייט מיר

זוהר ויקהל דף רד ע"א

בהאי רוח אית רוח אחרא . האי רוחא אחרתי כהאי יומא מהאנחת דישראל ומענונא דלהון . וכנ"ד כפי למיהב ליה ענונא כמילכל ומשחיל תלת ומנין בתלת סעודתין דתלת דרבי מהימנותא כמה דלוקמוה . והאי נטיל הדוה ועטנא כליגון סעודתי דישראל . זכאה חולקיה מאן דלחטי ליה ומעננ ליה כהאי יומא האי רוחא אחרתי כל ימתי יומין מוחות עלאה דעתיקא דכל עתיקין . וכיומא דשבתא כיון דנחית ואחסתי בנגחא דערן בליילא אדענב מענונא דרופא כסעודתי דמהימנותא ואתעטר (כ"א) ואתעננ) האי רוחא מעילא ותחא ואחרוי ככל סערין כעטרא (כ"א בעטונא) דלעילא ותחא . והכולל וקיימא עמיה דבר נט אלסריך ליה לנטרא ליה . (שמות לא) ושמונו בני ישראל לת השבת שבת דא הוא ההיא נקודה תתאה . לת השבת דא הוא האי רוחא תתפסותא דההיא נקודה :

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קמט קנ .

תר"ם הלכות שבת פרק ט .

והיה כיום השני והסניו , מי שמרד בע"ש יאכל בשבת . מלך חמד יש לו לרסם לרבי ורין לחקן לרבי שבת ומהיר וזרין כרסם שבת שפע כי המלכה כלת ונתאלמנה כביחו לו הכלה וכל בני מדינה כלים אל כימו עה הוא עושה כפח שמחם גדולה ואומ' כפח פועילי לו כבוד גדול אשכ כלו כלל קורתי , אומר לפעודי פקטו הכים ומנו אומו וכעודו אומו וסקטו תפסות מפני כבוד

(א) המיטך חייב , והוא מלאכה מאבות מלאכות . והשובט על החוטין עד שיפרקם ויתקנם הרי זה תולדת מיטך . וכמה שעורו משיחקו רוחב שתי אצבעות . וכן האורג שני חוטין ברוחב שני אצבעות חייב בין שארג בתחלה בין שהיה מקצת הבגד ארוג וארג על הארוג שיעורו שני חוטין ואם ארג חוט אחר והשלים בו הבגד חייב . ארג בשפת היריעה שני חוטין ברוחב

שלשה

חובב

והיה ביום הששי ויחגיגו אין דיא תורה שטייט אז עם נועט ויין דער דעקספער מאגן אפרייטאגן זאל קען אנגרייטן אויף שבת מי שפירד בערב שבת יאכל בשבת דער מענטש וואס איז ירך ממריח ערב שבת אן צוא גרייטן אויף שבת נועט ער האבין שבת וואס צו עסין מאד מאד יש לו לאדם להיות ויין לחקן צרבי שבת יעדער מענטש מוז פרייטאג זיך שטארקען מיט אלע מעגליכקייט אן צוא גרייטן אויף שבת וספיר ורין כאדם אשר שפע כי המלכה באה ונתאספה בביתו ער זאל ויין אזוי גיאילט און גישטארקט אן צוא גרייטן אויף שבת גלייך ווי ער וואלט גיהערט אז אכלקה נועט קומען צו פארין אין שטאט און נועט ביי אים איין שטיין אין שטוב או הפלה רגל בני הבורחה באים אל ביתו אדער ווי אכלה מיט מחוהנים וואלטין בארפין קומען צו אים אין שטוב מה הוא עושה שבת שפחה גיזק וואלט ער זיך שטארק גיפרייט ואמר כפח עושין לי כבוד גדול אשר באו בצל קרתי און ער וואלט זאגן וואס פאר אכבוד סודת די מלכה אדער די פלה מיט מיר וואס זיי נענען גינארין מינען נעסט ביי מיר אין שטוב אפר לעבדו הכיט הבית ומטו אותו וכבודו אותו געוויס וואלט ער זאגן צו זיינע קנעכט וזיא זאלין ריין מאכין דיא שטוב און אויסקערין ומקט המסוח מפני כבוד הבית און שיין אויפקעטן די פערטין

המיטך תיב וזיא מלאכה מאבות מלאכות אז דער נועבער ציהט אן דיא פערדים אויף דעם נועבער האלץ אום שבת איז ער סיב ואתמאת אדער קרת אדער מיטה פון בית דין און דאס איז אאב מלאכה אזוי אמלאכה ווי עם איז גינען אין משכן והשיבם על החוטין עד שיפרקם ויתקנם הרי זה חילוף פסד און אז ער קלאפט אום שבת אויף דיא פערדים זייא זאלין זיך אויף פלעכטן און ער גלייכט זייא אויס זייא זאלין גוט ויין צום נועבין . איז דאס גלייך צו מיטך און ער איז סיב וכמה שיעורו וזיא לאנג זאל ויין דער פארדים שטייגן רוחב שתי אצבעות ער זאל אנגרייטן צום נועבין אשטיקעל פארדים וואס איז לאנג וזיא דיא פרייט פון צווייא פינגער וכן האריג שני חוטין ברוחב שני אצבעות חייב און אז איינער נועבט אום שבת צווייא פערדים אויף די פרייט פון צווייא פינגער איז ער סיב בין שארגן בתחלה סייא ער האט איצט אום שבת אנגעהויבן נועבין בין שהיה מקצת הבגד ארוג סייא אביסיל פון דעם גלייך איז שוין גינען גינעבט פון פאר שבת זארג את הארוג און ער האט אום שבת צו גינעבט גאך אשטיקל צו די גינעבטע שיעורו שני חוטין אויב ער הט צו גינעבט אום שבת צוויי פערדים איז ער צריב וזיא אפרוהס אפר והשלים בו הבגד חייב און אוב ער

שלישה בחי גירון חייב. הא למה זה דומה לאורג
 צלצול קטן ברוחב שלישה בחי גירון: (ב) המסדוק את
 החוטין ומפרידן כעת האריגה הרי זה תולד את אורג.
 וכן הקילע את הנימין הרי זה תולדות אורג, ושיערו
 משיעשה קליעה באורך שני אנכיות: (ג) הבוצע שני
 חוטין חייב הבוצע הוא המפרש את האורג בין שהוציא
 הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב הרי זה
 בוצע וחייב, והוא שלא יהא קללקל אלא יתכון לחק
 כדרך שעושה אלו שמאחין את הבגדים הקלים גירון
 עד שיעשו שני הבגדים או שני הקרעים אחד, והסותר

הנאים והרי אלק לקנות להם כשר ודעים מה שכולל לשני
 לבסוף והוא עלמו טורח נתיקין מכלל אפי' היו לו חלק פעדים.
 וצי לנו גדול שבסוף ספיא כלל ומכלל וסוף קרוסא מנוס עכ"ל
 שיש לנו נכרות ולסיום בעל הדין עלמו מתקין אפי' היה לו משה
 פעדים כרבה דהנה שביטול:
 אל יכנס אדם לשבת כשסוף מעונה לסיק חין להטעות בע"ס
 ובמקו נדלקת סכר יעווס חכשלו (וסוכס) מתעטס
 ומשלים "אני הממכר ליל המנוס והכל ע"י שיש לו פעמים
 חובס יעווס):

שבוצעין ואח"כ מאחין וחוזרין ואורגין חוטין שבוצעו

ויענין דעם כבוד פון די געקסט נואם וועלן קוקען
 נאני אלף לקנות להם בשר ודגים מה שאיכל לחשיג לבדודם
 און איך וועל גיין קויפן פון וייערשטווענין פלייש
 און פיש וואס איך וועל גאר קענען קויפן פון
 וייער כבוד וועגן וואך עמיט טרוב בחיוב: המאכל אונן ער
 אליין איז זיך מסריח פערטיג צוא מאכין דאס
 עקינטוארג אפילו היי לו אלף פעדים אפילו ער וואלט
 גיהאט מוויניקט קנעקט פון דעקסטווענין וואלט ער
 אלץ גיטאון אליין ופי' לו גדול בשבת און ווער איז דען
 גרעסער פון שבת שהיא בלה מפלגה והיא קרויה ענינה
 נואם שבת ווערט גירופן פלה און סלקה און זיא
 ווערט גירופן די איירעלע על אחת כסה וכסה שיש לנו
 לטעות ולהיות בעל הבית בשבת מתקן איך דאך געוויס אז
 כיר דארפן אונן מסריח זיין און דער בעל
 הבית אליין דארף אלץ אנגרייטן אפילו תיה לו פאה
 פעדים אפילו ער האט הונדערט קנעקט פון דעקסט
 ווענין דארף ער אלץ טאן אליין דראם דמלח שיכאא
 אזוי וויא דאס פלעגט אליין זאקען די פיש אויף
 שבת אל יכנס אדם לשבת כשהוא מענה מאענטש זאל
 גיט אריין גיין אין שבת ווען ער איז געפייניגט
 והנגערטן לשיקד אין להתענות כהרב שבת דריבער זאל
 קען גיט פאקטין ערב שבת, און אויב ער האט
 גיפאקט ערב שבת סמוך לתולדות אורג ימסע תפשו או
 עס קוקט נאהגענט צו לויבט צינדן זאל ער אביסיל
 פארזוכן פון די עסין נואם איז גיקאקט אויף שבת
 והחובה פקענה ומפלים אונן אויב עס איז אזוי אהענית
 נואם קען מוז פאקטין, דהיינו עשרה בטבת איז
 פרייטאג, אדער ערב ראש השנה איז פרייטאג זאל
 ער פאקטין דעם גאנצן טאג ביו נאקט אזוי וויא
 קען פאקט אלע הענהיים, און ווייל דער כבוד
 פון שבת איז גרויס דריבער דארף יעדער קענטש
 האבן ארויסע פארברייטונג צום שבת, ער זאל
 דעם האנדיג פאר מאכין מיט אנצווייאן שערה פאר
 ליבט צינען אדער די טלאקה אונעק לייגן דעם
 לעצטן פערטיג טאג ער זאל קענען מקבל זיין
 שבת מיט ארוהנע בעקראכטונג וואס די הייליג
 קייט פון שבת דארף האבן פון דעם יוד, און
 דורך דעם וועט ער זוכה זיין צוא גרויס עשירות
 אויף די וועלט און צו עולם הבא:

האט גאר גיוועקט אום שבת איין פאדים אונן מיט
 דעם פאדים האט ער געגרינגט דאס קלייד איז
 ער חייב אונן בשלש הריעה שני חוטין ברוחב שלישה בחי
 גירון חייב אויב, ער האט גיוועקט שבת בייא דעם
 כרעג פון די שטיק צייג צוויי פעדים אונן עס איז
 קרייט וויא צוויי בחי גירון איז ער חייב הא לפה
 זה דוסה צו וואס איז דאס גלייך לאורג צלצול קטן
 ברוחב שלישה בחי גירון וויא קען וואלט גיוועקט
 אקליינעם גארטיל אויף דרייא בחי גירון דיא
 קרייט: (ב) המדקדק את החוטין ומפרידן כעת האריגה אז
 ער מאכט דרייער דיא פעדים אום שבת אונן ער
 שידקט אפ איין פאדים פון דעם אנדערין וויא
 זאלן גוט זיין צום וועבן חיי זה תולדות אורג איז
 גלייך וויא ער וואלט גיוועקט אום שבת וכן הקילע
 את הנימין הרי זה תולדות אורג אונן אז ער פלעקט די
 פעדים אדער ער פלעקט האר אום שבת איז גלייך
 וויא ער וואלט גיוועקט אום שבת ושיערו כשעשה
 קליעה באורך שתי אנכיות ער איז אקער אנדערש
 גיט חייב סיידן ער האט גיפלאקטן אין דער
 לייגן אויף צווייא פינגער: (ג) הבוצע שני חוטין חייב
 איז ער האט ארויס גיצינען צוויי פעדים אום שבת
 איז ער חייב הבוצע הוא המפריש את האורג בין שהוציא
 הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב הרי זה בוצע
 וחייב הבוצע הייטט אז ער ציהט ארויס די פעדים
 פון אנוועקטע זאך, סיי ער ציהט ארויס די דורך
 ווארף פעדים פון די לאנגע פעדים, און סיי ער
 ציהט ארויס די לאנגע פעדים פון די דורך ווארף
 פעדים איז ער אלץ חייב אז ער מיהט דאס אום
 שבת והוא שלא יהא קללקל אלא יתכון לחק ער
 זאל גיט קאליע מאכין מיט די פעדים ארויסציהקן
 ער זאל גאר שיינען צו פארבעסערן חדר שיעשו
 אלו שמאחין את הבגדים הקלים ביותר אזוי ווי עס מוהען
 דיא מענטשין וואס גינען צוא זאקען דיא גרינגע
 קליידער שבוצעין ונחת פה פאחין פרנער ציהען זייא
 ארויס דיא פעדים נאכדעם גינען זייא צוא זאקען
 וחוזרין ואורגין חוטין שבוצע נאכדעם וועבן זיי צוריק
 איז די פעדים וואס זייא האבן ארויס גיצינען ער
 שיעשו שני הבגדים או שני הקרעים אחר ביו דיא צווייא
 קליידער אדער די צוויי שטיקלאך קליידר ווענין

את הקליעה לתקן הרי זה תולדות בוצע ושיעורו כשיעור הבוצע:

וְיֵא אֵינָם וְחֹמֵר אֵת תְּקִיעָה לְבָנוּ הָיָה תְּקִיעָה בּוֹצֵעַ אַרְוִים דִּי גִיּוּעָמְטָע פְּעֻדִים אָוּם שְׁבֶת וְשִׁיעוּרֵי כְּשִׁיעוּר
 אָוּם אֵז אֵי יִנְעֵר צוּא וְיֵא רְפֵט אֶפְרָעְמֵי וְגַם אֵל הַבּוֹצֵעַ אָוּם אֵי אֶפְרָעְמֵי וְגַם דְּאֵרָה וְיֵין אָוּי פִּיל
 דָּאם פֶּאָרְעֵקֶרֶין , אֵיז דָּאם גְּלִיָּהּ נׁוּי קֵעַן צִיָּקָה וְיֵא דְעַר שִׁיעוּר אֵיז פִּין דִּי פְעֻדִים אַרְוִים צִיָּקֵעַן :

כללים בדברי רש"י זכרונו לברכה. שמורה בכל טוב וערוכה :

לקוחים מדברי המפרשים. זה אומר בכה וזה אומר בכה :

- (א) כל מקום שפירש רש"י כתרנומו . הנה הוא סותר את העברי . פי' שאין הפעע כמו העברי :
- (ב) ואוקלום תרגם . או ליט סותר התרגום אלא מפרש דעתו של אונקלוס .
- (ג) המתרגם . בכל מקום שהוא . או סותר התרגום שהוא עעות :
- (ד) ותרנומו . או מביא רש"י ראייה לפירושו שכן הוא :
- (ה) וכשהוא כותב התרגום . כגון דחילו או כולא בו ואינו אומר כתרנומו או תרגום . או ליט קשה על העברי אלא רואה ליישב ולפרש לשון התרגום . כגון שחלתיא שהוא מפרש שהוא לשון היגאה :
- (ו) וכשהוא אומר ואוקלום תרגם כפיים אחרים . או לשון המקרא נושג על לשון התרגום אך שמאריך כלשון :
- (ז) וכשהוא כותב העברי וגם התרגום כגון ככד תרגום יקיר ולא אחייקיר או הוא מפרש הפעולה שלא תעשה אחר העברי לומר שהוא לזיווי חלל שם דבר כמו כי ככד מתך הדכר וגם כשמסנה לשון תרגום מן העברי לפי לשון התרגום יש לומר כגון ופריטו בלרץ ופיטוש בלרעא . ופריטו עבר והתרגום מהפכו להכח . או נקשה שכך . תרגום פרש תלמוד לאמר שהטן שמוס :

בברי לזכות הרבים שזכרו לקיים מצות קביעת החורה בשבת קודש הוספו סדר הלימוד להנות בו
 ביום שבת קודש והם לקוטי תנ"ך משנה והלכה ולאגדה וזוהר כפי סגנון כתוב בספר יו"ט .
 ולרווח כפש החרדים לדבר' ה' הוסיף הרב המובהק וכו' הר"ם פ"ש ר"ו מפ"ק (המחבר ס' תו"ח
 ואלף המגן וכו') ללקט אורות נחמדים עיני שנת מספרי מוסר והלכה פסוקה מש"ע
 ופ"פ ואחרונים דברים שלא נודעו לרבים והמה דברים השכיחים והכל כלשון אל ונקי וקרא כשם
 הנאות להם מנחת שבת :

קודם הלימוד ביום השבת קודש יאמר זה כנונה

לשם יחד קודשא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים כשם
 כל ישראל . הריני לומר כרי שביאני הלימוד לשמוך שבת כהלכתה ואוכה להתערך באהבת
 ויראת השם יתברך ולזכות ליום שכולו שבת וקרושה ומנוחה :

כ' ספרי זיל ביום השכס יכוין בז' שעות אלו

יוד הי ויו הי . יוד הי ואו הי . יוד הא ואו הא . יוד הה וו הה (שהס ד' מילואי הו"ה) אלף הי יוד הי .
 אלף הא יוד הא . אלף הה יוד הה (שהס ג' מילואי הו"ה) ושם יה בגימט' שבת

תורה (ויקרא כד)

« וְלִקְחַתְּ סֵלֶת וְאִפִּיתְּ אֹתָהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה חֲלֹזֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִינָם יִהְיֶה
 החלה

תורה ליום השבת

החלה האחת : * ושמת אותם שתיים מערכות שש המערכת על השלחן הטהור לפני יהוה : * ונתת על המערכת לבנה זכה והיתה ללחם הסעודין מנביתין את הלחם העל גבי השלחן (מנחת ז"ו ח"כ) : (ג) ונתת על המערכת על כל אחת מהתי המערכות היו שני כזיכי לבונה מלא קומץ לכל אחת והיתה הלבונה הזאת ללחם לאוברה . שאין מן הלחם

רש"י

לבונה כלים אלא הלבונה נקשרת כשמשלקין אותו בכל שבת ושבת והיא לזכרון ללחם שעל ידה הוא זוכר למעלה כקומץ שהוא אוברה למנחה : והיתה . המנחה הזאת שכל דבר הבא מן התבואה בכלל מנחה הוא : (ה) ואכלהו . מוסב על הלחם שהוא לטון זכר :

בביאים (ישעיה נח)

א ונתת יהוה תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיה יחליץ והיית בן גן ורה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו : * ובנו ממוה הרבות עולם מוסרי דור ודור תקומם וקרא לה גדר פריץ משוכב נתיבות לשבת : * אסיה שיב משבת רגלה עשות חפצה ביום קרשי וקראת לשבת ענג לקרשי יהוה מכבוד וכבודתו מעשות דרכיה ממוצא חפצה ודבר דבר : * אז התענג על יהוה והרפפתיה עלי במתי ימי : ארץ והאכלתיה נחלת יעקב אביה בי פי יהוה דבר :

רש"י

מצורת רוד

(א) ונתן . המקום יבנה יחליץ חמיר כדרך הטורף : * והשביע כאלהות נספק . כעת יהיה כעולם למאון יובש ישיב את כסף ולא היה חסר מכל טובה : * ועצמתך יחליץ . יכירא יוחא ולא ענמותיך וזכר את העלמות לוי שיה מוסרי סגוף : * וסיה . חסיה שבע מוכיה כגן השבע מן המים כי כדרך הוא להקחותם בכל עת ומואל מים הסיה בכל עת ומשפע בפסוה כמקור המלא מים אשר המים הנוטפין אינם נספיקין : (ב) וכוונת . כ"ל המעשים הטובים כיוצאים מתוך יבנה את פירות הטובים . וכוונת המעשים הרעים ממרידים את העולם כן הטובים יבנו פירותיה : מוכרי דור ודור . היסודות שפעלו בימי הדורות אהם קומים אהם נמטקין הטובים . וכפל הדבר בע"ש : וקולא לך . כל בני הטובים יקראו אחרך גורד פני . שכי בזכות מעשיך

גדה מלכת טעולם : משוכב . אהה הוא משוכב את הסחבות להיות מיושבות בלגשים כי בהיות הטובים חרכים נשמו הנחיות וזוכרין ככונ הטובים ונתישבו הנחיות : (ג) אם חשיב משבת וגו' . כ"ל אם החזיקת בדרך ללכת מן לחמים וזכרתם שהוא שבת והשבות רגלך בעבור השבת : פשוט . כל משבת שאתה כמקום שחיי ור"ל אם חשיב משבת חסדך אחד מן המלאכות האסורות : כיום קרשי . וכוונת השבת שקרשו המקום : ויקראת לשבת ענג . תקרא את שבת יום ענג . כ"ל יהיה מיוחד לך להשתטת עו : לקרשי ה' עובדי . מכלי מלאה בו ענין : המלאה . מכלי מלאה בו חסדך כ"ל שלל הטובה של חול : וכדוחו . כ"ל לא בקראת שם כללך מלאה חכמות עשות עו ענין : המלאה . מכלי מלאה בו חסדך כ"ל שלל הטובה של חול : וכדוחו . כ"ל לא בקראת דבר . ומלךרד בו דבר המלכר כבשת בחטבות ויואל : (ד) אז חתטנת על ה' . כשחטבת בו אז יספיע לך פוטם סרעה ומחטנת על ה' כ"ל אז חתטנת לפדן הגוף כ"ל הענין הגוף תבוא הרמול להשכיל בחורב ה' : והכרבתך . כ"ל חסיה כדום חתטנת והכרבתך . כ"ל כן חסיה האין אשר הנחלתו לעירך אביך [ומה] יעקב נפי שגו וכלנו נחמה המלה לא ליטמטל כן פכרסם ולא נשמו כן יתקן וכן נלמד ויעשירה לעירך לחמך וגו' [למלך לך חסן את חרן כנשן (הטלים ק) : כי פי ה' דבר . וכוין שהוא דבר יקיים :

ואומרים ברכי נפשי (תהלים קד) חמלא לקמן :

עיקר תויט משנה שבת פרק ז ברטנורא

כלל גדול השוכח עיקר שבת . כסבור אין שבת בתורה והע"ג המעיקרה שמה ועשאו שמה : אין חייב אלא חטאת אחת . על כל השכחות שהלל כולוה שגנה חדא היא דכתיב את שבתותי חשמרו ומשמת שמירה אחת (ב) ומסמכר דכי כתיב שמירה כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת (ה) היודע עשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חטאה ונאקרו בו מלאכות : ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה . ע"י שגנת שבת שאינו יודע ששבת היום : חייב על כל שבת ושבת .

והניעו חייב על הולאתו אם יוצאו אבל אדם אחר אינו הויב עליו לנדיה לאו מלאכה היא: ד עצה . תכן של מיר קטניות : כמלא פי גמל . שיעורו גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מהייב בעלה דהא לא חוי לפרה : עמיר . קטין של שנין : פי מלה . נפיש מפי גדי הליך עמיר ללא חוי לגדי לא מהייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי פלה אבל עשנים הוציל וחוי לגדי ולטלה מהייב אפילו כמלא פי גדי : לחין . הראוין לאדם : כגרוגרת . דזה שיעור נכל

מאלאדם בשבת אבל כמלא פי פרה . עצה כמלא פי גמל . עמיר כמלא פי מלה . עשבים כמלא פי גדי . עלי שום ועלי בצלים לחיים כגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: ה המוציא אוכלים כגרוגרת חייב ומצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן [7] וסובן ומורסן רבי יהודה אומר חוץ מקליפיה ערשים שמהבשלות עמהן :

הכתישה : ומורסן . הכשאל בנפה ורמז"ס פי' איפכא דמורסן הוא ענה גרוש מסובין : חוץ מקליפיה ערשין . שמתרפין : שמהבשלות עמרן . לפיקי הקליפות החיוניות שהן נוספות כשעשה מהן גרוך וקליפיה השול בזמן שכן לחים ומתשכלים עם קליפתן ולא יהודה האוכלין לשעור גרוגרות אבל יבשים לא שהן נאלקין בקליפתן לפי שהם נראים כזבובין בקערה ואין הלכה כרבי יהודה :

נבוא שבת דף ק"ז

רש"י

תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש . רבי חרקא אומר ארבע . אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד ררשו . ויאמר משה אבדוהו היום כי שבת היום כה' היום לא המצאה בשדה . רבי חרקא סבר הני הלהא היום לבר מאורתא . ורבנן סברי בהדי דאורתא . הנא רבי אליהו כל השונה הלכות בכליום מובקח לו שהיו בן עולם הבא שאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות : אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי הבמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . אל הקרא בניך אלא בוניך . שלום רב לאהובי הורוך ואין למו מכשול . יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך . למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך . למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך . ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

זוהר (יתרו דף פח ע"ב)

ביומא דשבתא כסעודתא תנינא כתיב אז חתענג על ה' . על ה' ודאי דהיה שעתא אחתלא עתיקא קדישא וכלוה עלמין הדוותא זולמין הדוותא עתיקא עבדין וסעודתא דליה היה ודאי . כסעודתא תליחא דשבתא כתיב והכלתיה נחלת יעקב חזק דא היה סעודתא דועיר אנפין דהוי בשלימותא וכולוה שיתא יומין מההוא עלימו מתברכין ובעי רב נש למחדי כסעודתא ולאשלתא חלק סעודתי דליון סעודתי שיתא יומין מההוא עלימו דירשאל דליון בני מלכא דליון מהיכלא דמלכא . דליון בני מהימנותא (עלמין) ומאן דענג חד סעודתא מייחיה לחיו פנימותא לעילא וחזוי גרמיה דלאו מבני מלכא עלאה הוא . דלאו מבני היכלא דמלכא הוא . דלאו מורעא קדישא דירשאל הוא . ויהיבן עליה סעודתא דתמורה דליון דגיהנס וכו' . ותא הוי ככולהו שאר זמנין ומנין בני נש כה' להדי ולמחדי למסכני ואי הוא חדי כלחודו ולא יהיב למסכני עונשה סני דהוא כלחודו חדי ולא יהיב סדוה לאחרא עליה כתיב וזריתי פרש על פריכם פרש חזיכם ואי איחי כשבתא חדי פיש על גב דלא יהיב לאחרא לא היבין עליה עונשא כשאר זמנין וחנין דכתיב פרש חזיכם . פרש חזיכם האמר חדי פיש שבתא . וכתיב חזיכם ומעדיכם שנתא נפשי ואלו שבת לא קאמר . וכנין כך כתיב בניו וכן בני ישראל . ומשום דכל שהימנותא אשתכח בשבתא זמנין ומנין בני נש כה' נשמתא אחרא בשבתא עלאה שמתא דכל שלימו כה' כדנזמא דשלתא דאחי . ובג"כ אחרי שבת מהו שבת שמתא דקודשא בריך הוא שמתא דליה שליט מכל סערוי . אמר רבי יוסי ודאי כך הוא ווי ליה לבר נש דלא אשליס מדוותא דמלכא קדישא ומאן הדוותא דליה חילין חלת שמתא דהיימנותא . סעודתא דלברכה יתח ויעקב כלילן כה' . וכלוה חדי על סדו מהימנותא שלימותא מכל סערוי . תחלא כהדין יומא מתערין אבהן וכל בנין יעקב מה דלא כן ככל שאר מנין זמנין . כהדין יומא חייביא דגיהנס ייחיון כהדין יומא כל ידיון אחתשיין ולא מתערין בשלתא כהדין יומא אורייתא מתערטא כעשרין שלימין כהדין יומא הדוותא ותפוקא אשתמע במאתא וחמשין עלמין . בילא"ו :

מוסר

מנחת שבת

הלכה פסוקה

עניני שבת מלוקט סנה"ק והאר"י ז"ל וספרי מוסר .
 (א) זא נשון כסני סכרי ז"ל אמרו ר"ל כל מי שרואה לנים לפני המלך קודם שיכנס אליו שיקח עצמו להכרות לפני המלך כנכנס נכס כי אין לבוא אליו שפר המלך בנגוס שק ויקשה עמו יום אחד או יומי כמ"ש רז"ל (אבות ס"ד) התקן עמך כסודורי כדי שתכנס לברקלין . כן לדין נשוכר ערב שבת והדין עמו לרבנן שני סמך נבואה בכבוד ובשמה : (ב) כספר מעשר יתקן לדין שני לסתורל כסוד"ו להדין עלמו לקב' אהבתיין קדישין עולם מירום סיודיים עם סכיניה כספי לדין עם

הלכות שבת מלוקט מש"ע וגו"כ וגרולי אחרונים
 (א) חייב אדם ללמוד לבגותיו הסעות כגון פסקי הלכות וכן האיש לאשתו שאם לא תדע הלכות שבת האריך תשמור השבת וכן כל המצוה כרי לעשות להיורר בצבות וראיה משבת היתה הלכות לשמור הדרישה בסו אליהם שהרי בעלה אמר לה מדוע את הולכת אליה היום לא הורש ולא שבת בכלל דברורש ושבתי הולכת ס"ח . וכל מי שאפשר לו למחות לאנשי ביתו ולא מוחה נתחם על

ואפי' ע"י עכו"ם אסור לקצוץ ראש התהילה ואף בנרות שלנו שנוהגין להתיר סכל כקום כשהגדר של הלב נתקצן עד שרולק בתוך השפופרת ונמס החלב או דינו כמו גר של שמן רשיק' בו שמא ימה ויריעו דמדם כביית חנוך הוא בתוך השפופרת וכן הרבה ולפי זה צריך להפסיק מהתשמיש או מהלימוד כשהגדר מגיע לשם, מסנה"ש. וכדוהים נהגו הרבה אנשי תורה להקל ללמוד אצל לאמפף של נאפי"ם וכותבין אפי' על חתיכה ציור, שבת הו"ס' באותיות גדולות ומדבקין כמע"ש הגי' במקום השריי"ל כדי שלא ישכח ויטה, ויש להקל לסמוך על זה, משנה ברורה, ובתכורי תו"ח כתבתי הדלכות שבת מותר ללמוד מכל לאמפף של נאפי"ם דכיון שלומד הלכות שבת לא חיישינן שמא ישכח ויטה, יע"ש, ובלא זה הקל במסנה"ש בלה"ש לעמוד אצל לאמפף של נאפי"ם דכיון שאורם רב ואין האור מתמעט כלל עד לבסוף שוב לא חיישינן שמא ימה כיון שאין צריך להטות יע"ש, מיהו כל זה הוא דוקא ללמוד הקולן אבל לא שאר תשמיש ונס בלימוד כשאי אפשר לו באופן אחר אבל לכתלה כודאי נכון שיעשה באופן ההיתר כגון ללמוד ב' ביתר בחר ענינא או: אצל סמעיין ליכס דלא שייך שמא ימה; (יא) נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנרות משום ביוז מצוה ואפי' בחול הוא סכנה גדולה אפי' לגדול לעמוד כפני הגר ערום, וע' בא"ר; (יב) תנור שיש בו אש או גחלים לזוהות אסור לפתוח פתח התנור או לסגרו כי ע"י זה הוא מבעור או מכבה, בענגלישע עקבין אסור לפתוח הפיערעקעס מה"ש כידוע; (יג) אסור לערות רוטב על חתיכת לחם או מצות אלא יערה תחלה את הרוטב לתוך הקערה ותתקרה קצת עד שתהא ראויה לאכילה ואח"כ יתן שמה הלחם או המצות אבל כ"ז שהרוטב הוא רוחת אפי' הוא בקערה אסור ליתן לתוכה לחם או מצות, וכן אין ליתן מלח לתוך רותח אפי' הוא בקערה ומכ"ש שנתקרה קצת שתהא ראויה לאכילה, ובמלח ימתין עד שתתקרה קצת שתהא ראויה לאכילה, ושנעשה ע"י בישול יש מקלין והמחמיר גם בזה תע"ב, וכן אין לערות מים רותחין ככלי ראשון על מתי"ה או קאווע"ע מפני שיערוץ ככלי ראשון מכשל כדי קליפה, דב' בשר"ה אין ציון חיי"א ס"ה' (יז) כשר שהטי"ה הנאה אלינו מסויגת חיי"א לא נתבשל שש בטרם שנשלח לכאן (דלא מקולין שאומרים שנתבשל שם וא"כ אין כו"ל אחר בישול) ושוב באיסורו קאי לערות עליו רותחין, יע"ש, וכן אין לערות מתי"ה או קאווע"ע רותח להכלי שרועה לשתות בו אם יש שמה צוקע"ד אלא יערה תחלה הקאווע"ע והטי"ה ואח"כ יתן לתוכה הצוקע"ד, וס"מ במקום הצורך יש להקל בזה, הפוסקים; (יד) אסור לטוח שמן או שום ע"ג צלי בעודו חם שהיר סולדת בו אפי' נצלה מבעוד יום דמ"ס יתבשל השום והשכן; (טו) קדרה רותחת שהעבירה מהאור ואינה מבושלת כל צרכה אסור להוציא מנהג כהן מפני שצמחה ע"י קצת בישולה; (טז) אסור לישראל ליתן פרי או מים וכדומה על התנור או לתוך הקאכלין שע"ג

תנור בית החורף אפי' על שעה מועטת שהפוג צינן כלבר בין קודם שהוסק התנור בין לאחר שהוסק התנור גזירה שמא ישכחם וישהו שם עד שירוחו המים ושיצלה המרי, וכן משפטי"א שיש עליו שומן אין להעמידו נגד המורה או על התנור במקום שיכול להתרוח אע"פ שאין דעתו אלא לחמסם אבל אם הוא באופן שא אפשר כלל שיהחמסם שום עד שתהא יד סולדת בו אף אם ישנה שם זמן מרובה אלא יתחמסו קצת שם מותר ליתנם ע"ג התנור מלמעלה או באקבלין ע"י דבר המפסיק ואפי' נקרה השוכן או המים מחמת הקרוי יש להתיר כשיש שם צורך גדול אבל לתוך התנור שהטמינו בו אסור לתת שום דבר שיתחמסם אע"פ שאי אפשר שירתיח שם, ולצורך תולה קצת יעשה שאילה חכם, וע' כנ"א; (יח) אסור ליתן חלב קר אע"פ שכבר נתבשל) לתוך קאווע"ע שבכלי ראשון, וה"ה דאסור לערות הקאווע"ע בכלי ראשון על החלב הקר משום רבליה נצטנן ע"י בישול אחר כושול אבל ליתן חלב להקאווע"ע שבכלי שני אין איסור, פרמ"ג במ"ז סימן שי"ח ס"ק ט"ו; (יח) מותר ליקח מעכו"ם בשבת מע"ד שרובו עכו"ם בדליכא למיזח שירבה בשבילי אבל אם העכו"ם מרבה בשבילי ישראל אסור וככ"ש כשלקח העכו"ם כמות בער המתי"ה קודם השבת דאיכור גמור הוא, הפוסקים ואחרונים; (יט) בר"א בשב"ה אבל קאווע"ע אסור בכל גווני ליקח מעכו"ם ואפילו בחול אסור משום דבקאווע"ע (אף כלי חלב, דחלב חי לבדו ג"כ אסור משום גזירה כמבואר ביו"ד ובש"ס בס"מ קט"ז) יש בה משום בישולי עכו"ם ואסרו חז"ל בישולי עכו"ם משום חתנות, וע' ביו"ד ס"ה ק"ד, וביד אפרים ובפתחי תשובה שם, וע' נהגות מעשה רוקח; ויש אומרים דגם בשב"ה שייך משום בישולי עכו"ם, מ"ה; (כ) אין לטחוט בשבת ציטרין' לתוך מתי"ה או לימנ"ס, רק יחמטם על הצוקע"ד דוקא, חיי"א; (כא) בענין קיפול בגדים יש הרבה חילוקי דינים, ואין לקפל שום בגד, אחרונים; (כב) אסור לשפשף בגד רוק או ליתח שעל גבי קרקע, אבל דורסו לפי תוכו ותלכד שלא יפשף, ש"ע; (כג) צריך לזהר שלא יכתבו באצבעו במשקין שעל השלחן או באבק או על ההבל והמבור שעל החלון, שם; (כד) צריך לזהר בשבת בשעת האכילה שלא לברר פסולת סתוך אוכל, דרך משל לזרוק מן החבשיל פלגלין, או עצבות קטנים, או זבוב, או קיסם, וכי"כ, רק צריך לקחת אותם עם מעט אוכל ולזרוק אותם, וכן אסור לערות שומן מן המאכל אלא א"כ שופך גם כן מן המרק עטו, סימן שי"ט; (כה) אסור לזרק מורין (באביס שוטיין) מן השייטין שלהם, והעושה כן חייב משום דש, וכן בקטניות אם השייטין שלהם אין ראויים לאכילה אסור לפרקם, שם; (כו) אסור לרבר דברי מצא וכתן כשבת ויו"ט, ודבר זה מסורש כדברי הנביא ממצוא חפצך ודבר דבר, וכן אסור לרוץ בשבת, רק לדבר מצוה מצוה לרין; שם; השי"ת יוכנו שנוכה לרדוף אחר כצוה: ליקים ונדרפת לדעת את ה', כולא"מ, יולא"מ;

בשורה טובה

חק לישראל אין בעזונדערע פרשיות

מיר האָבען געדרוקט דעם באַרימטען

חק לישראל

מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, אלעס איבערזעצט אויף אַ לייכטע אידישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע און קלאַרען דרוק

צום באַקומען אַ יעדער פרשה אין אַ באַזונדערן באַנד, מיט ווייכע דעקלעך, שטאַרק געבונדען, צו ערמעגליכען מיט זיך צו פירען אויפן וועג צו דער אַרבעט אַזוי, כדי צו קענען מקיים זיין בשבתן בביתך ובלכתך בדרך צו באַקומען פאַר אַ שטוינגענד ביליגען פּרייז 75 סענט אַ ספר

אויך וועט זיין צו באַקומען איה"ש

אויף גאַנץ תורה אין צען פּראַכטפולע דע לוקס בענדער

פאַר אַ ביליגען פּרייז ביי

EMUNAH PUBLISHING COMPANY

171 TAYLOR ST., BROOKLYN, N. Y. 11211

Tel. 388 - 8812

מכתב המלצה מהגה"צ אב"ד משארמאש שליט"א

מלפנים זאת בישראל כדורות הקודמים וכימי אבותינו זי"ע, אשר כל אריא בין ח"ח בין איש המוני השתתלו להשלים חוקם בכל יום ויום בסי חק לישראל חק ולא יעבור, וכן נהגו הצדיקים הקדושים מזרח זרח כידוע, ומקור חוצבו ממקום קדוש עליון, יסודו ותקנו איש האלקי קודש הקדשים מרן רבינו הארז"ל, ללמוד בכל יום ויום בסדר הזה תורה ונביאים וכתובים, משנה, תלמוד, זוה"ק, כמבואר בשער המצות פי' ואתחנן (דף מ"ו) עיי"ש. ואחריו קם הגה"ק איש האלקים מרן החיד"א זל"ה, והוסיף מילואים לסדר הגיל, ללמוד בכל יום עיני מוסר ודינים מלוקטים מארבעה חלקי השו"ע והרמב"ם ז"ל כדי לצאת גם ידי חובת לימוד הלכה, ע"ד אמרם ז"ל כל השונה הלכות בכל יום כו', ועיין בשר"ע (סי' רל"ח) דאם לא השלים חק הקבוע לו ביום, ישלמינו בלילה מיד. ועיין בפתחי תשובה (יו"ד סי' רמ"ו) בשם משנת חכמים דדעתו גוטה דאם לא השלים בלילה מחוייב להשלים אף ליומא אחרא, וצריך ללמוד דבר זה קודם שאר לימודו עיי"ש. בעוה"ד בסיבת החורבן והגלות שאירע לעם ישראל בימינו אלה הרבה ממנהגי ישראל הטובים והישרים גדלדלו ונטשטשו, ולמיעוט מצירותם כמעט שנשכחו מלב ההמון, וככה אירע גם בלימוד החק לישראל, שהי חק קבוע לכל בר ישראל מגדול ועד קטן להשלים חקו מידי יום ביומו כל ימי חייהם עד עולם, ועכשיו בעוה"ד נתמעטו לומדי' ועוסקי' וכמעט לא נמצאו, מי יתן איפוא להתחזיר עטרה ליושנה שיקבעו כאריא שיעור קבוע ללמוד בכל יום ויום כפי הסדר שיסדה רבינו הארז"ל עפ"י הסוד, וגם לקבוע שיעורין ברבים כמנהג אבותינו הקי' בדור הקודם.

ע"כ באו ונחזיק טיבותא לגברא דמרא סיינעא הרה"ח מוה"ר שלי' יודא גראסס נ"י, אשר טוב עשה בעיניו והדפיס ספר חק לישראל בדפוס נאה ומשובה, באותיות מאירות עינים, גם חילק כל פרשה בכרך לבונה, למען להקל ללומדי' להולכים בחינם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך באלה מסעי, והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, ולא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך, ועי"ז יהי באפשרות גם להטרודים על המח"י ועל הכלכלה להשלים חקם בסי החק לישראל מידי יום ביומו. ואק"ו בעזר השם שיתרבה ונבולנו בתלמידים ויתרחב גבול הקדושה להגדיל תורה ולהאדירה. ומתאמרא משמי' דההק"צ משינאווע זל"ה, אשר לימוד החק לישראל מסוגל לפרנסה בנקל ובהרחבה, ונרמו באמרם ז"ל (ביצה סי' ע"א) דהאי חק לישראל דמונא הוא, עכוד"ק דפוח"ת. ובזכות התורה"ק יוסיף הקב"ה ויגאלנו גאולת עולם במהרה דידן אכיה"ר.

הכ"ד הכותב לכבוד התהי"ק ולומדי'

נפתלי הירצקא העיני

אבד"ק שארמאש יצ"ו, ברוקלין, נ. י.